

RICHARDI MEAD,

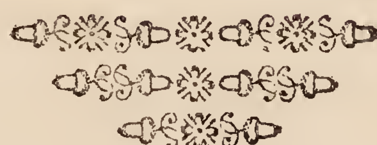
Colleg. Medicor. Lond. & Edinburg. Socii, Reg. Societat. Sodalis, & Medici Regii.

OPERA OMNIA

TOM. SECUNDUS.

CONTINENS

De IMPERIO SOLIS ET LUNAE *in Corpora humana, & Morbis indê oriundis.* ORATIO *Anniversaria* HARVEJANA *in Theatro Regii Medicorum Londinensium Collegii habita.* DISSERTATIO DE NUMMIS *quibusdam* SMYRNAES *in Medicorum honorem percussis.* MONITA ET PRAECEPTA MEDICA. MEDICA SACRA, *sive de Morbis Insignioribus, qui in Bibliis memorantur, Commentarius.*

PARISIIS,
Apud GUIELMUM CAVELIER,
Via San-Jacobæa, ad Insigne Lilii Aurei.
MDCCLVII.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

RIC. MEAD M. D.

Coll. Med. Londinens. & Regiæ Societ. Socii Med. Regis;

DE IMPERIO SOLIS ET LUNÆ IN CORPORA HUMANA, ET MORBIS INDÈ ORIUNDIS.

ULTIMA EDITIO.

ADMONITIO
AD
LECTORES.

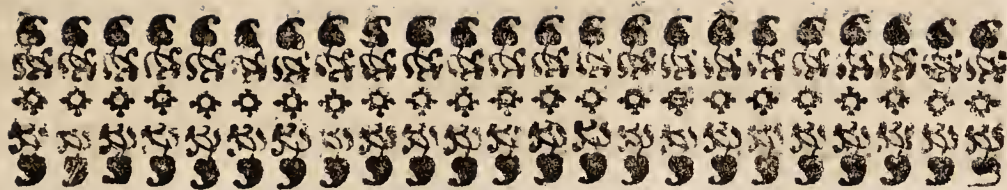
POSQUAM Libellum hunc ante annos plùs quàm quadraginta à me ſcriptum, & in lucem editum, amicorum quorundam hortatu iterùm publicare in animum induxeram; id mihi negotii dari, ut novam ei impenderem curam, & acceſſionibus quibuſdam augerem, planè intellexi. Inter relegendum itaque nonnulla, quæ ad mathematica ſpectant, dilucidiùs expoſui; alia verò quæ in Medicinâ faciendâ uſui eſſe poſſunt, pluribus exemplis confirmavi. Quàm latè autèm hæc pateant in Arte ſalutari, ex variis Morborum generibus, quorum progreſſus ac ſtatus diverſos à Solis Lunæque periodis pendere oſtendimus, ſatis manifeſtò appa-

rebit. Cùm fieri igitur poteſt, ut, qui calculis geometricis parùm moventur, exemplis tamen adeò numeroſis fidem adhibeant, nolim hic Platonicum illud uſurpare,

ΟΥΔΕΙΣ ΑΓΕΩΜΕΤΡΗΤΟΣ ΕΙΣΙΤΩ

Dabam Londini, ipſis Kal. Jul.
A. D. MDCCXLVI.

PRÆFATIO.

CUM varium ab omni ævo fuerit pro diverſis inter ſe Philoſophorum decretis Medicinæ ſtudium; mirari ſubiit aliquotiès; poſt feliciter jam ante aliquot annos promotam cauſarum naturalium indagationem, non ea acceſſiſſe ſalutari Arti incrementa, quæ à rectiùs inſtitutâ ratiocinatione ſperare fas erat. Quantùm profecerint in rerum cognitione ſapientiæ conſulti ab adjunctis diſquiſitioni de naturâ geometricis rationibus, Auctoribus inprimis celeberrimis Galileo, Keplero, Torricellio, & Neutono, nemo in his Sacris vel mediocriter verſatus ignorat. At conjecturis tamen adhuc ſcatet Medicina, & vix dùm ſcientiæ nomen meretur. Id nùm Artis ipſius indoli debeatur, quæ certa principia reſpuat; an potiùs Medicis vitio vertendum ſit, qui obliquum tramitem inſiſtentes, laboris tædio in rectam viam redire noluerint; aliàs fortaſſis dabitur diſputandi occaſio.

Interim, ut manifestum fiat, quantum prosit medentibus, tùm in causis, tùm in remediis morborum inveniendis, geometriæ studium, difficillimam quæstionem, *De quarundam ægritudinum circuitibus*, explicare institui; quæ quidèm talis est, ut solâ hujus disciplinæ ope investigari queat.

Coactus idcircò sum in hâc disputatione paulò accuratiores inire numerorum rationes, quàm quas requirere videtur res Medica. Lectorem igitur *Neutoniana* aliquantulùm doctum desidero; aut qui ea saltèm intelligat, quæ ad sensum summi Philosophi *De Æstibus Maris* in *Actis* nostris *Philosophicis* luculenter exposuit Vir omnibus bonis litteris eruditissimus, Edmundus Halleius. Negligant autèm per me licet, qui nullo mathematicarum disciplinarum studio tenentur, hanc operis nostri partem. Nullam ego ex calculis algebraïcis gloriolam aucupabor unquàm, qui sentio, quàm mihi sit ad hasce animi exercitationes mediocre nimis ingenium. Et erunt, ut opinor, in his schedulis historiæ aliquot & monita, quæ etiam illis, qui omnia ratiocinia in Arte nostrâ contemnunt, solam experientiam ducem secuti, usum aliquem in medendo præbeant;

præbeant; qui quidèm nostri omnis quàliscunque laboris finis est.

Latè patet iste, in quo decurrimus, campus; neque uno tantùm modo innumeris, inter quos miseri vitam trahimus, doloribus opitulamur. Tùm experimentis, tùm ratione, constat Medicina; & qui huic minimè fidit, eò saltèm certiori spe salutem promittit ægrotantibus, quo illis instructior ad artem se accingat. At utrumque sanè auxilium desiderat res Medica; ut, quibus supersunt exempla, hos non deficiat scientia, quæ illa variis casibus accommodare docet.

Quamquàm enim sobriis fortassè & frugi hominibus, quales fuisse primos mortales accepimus, adversùs infirmæ valetudinis incommoda satis foret præsidii in perpaucis remediis, quæ casus ostenderat, & comprobârat usus; successu tamen temporis, postquàm corpora vitiârant desidia & luxuria, aliâ sæpè atque aliâ curatione opus erat; cùm quærere jam necesse esset, non tantùm quid morbum fecisset, sed & quænam ratio communem ipsius naturam atque indolem in hoc aut illo immutasset. Hinc *mederi oportère*, dixit Hippocrates, *& communia & propria intuentem* (*a*): quoniam, ut rectè

(*a*) Epidem. Lib. I.

Celſus, *Inveniuntur in quibus aliter, atque in cæteris, idem eveniat; & cauſæ quoque æſtimatio ſæpè morbum ſolvit* (*a*).

Neque aliâ ſanè de causâ Medicinæ profeſſionem per quingentos ferè annos, à Trojano nimirùm ad Peloponneſiacum bellum, *in nocte denſiſſimâ latuiſſe*, ut memoriæ prodidit Plinius (*b*); veriſimile videtur, quam quod, cùm nova jam non raro inciderent morborum genera, neque pares huic operi eſſe poſſent, qui ſolo uſu Medici evaſerant, ſibi vindicârunt ſapientiæ cultores artem ſalutarem, quæ ſine naturæ rerum cognitione trunca & debilis deprehendebatur. Hinc de eodem illo intervallo refert Celſus, habitam eſſe ſapientiæ partem medendi ſcientiam, ut & morborum curatio, & rerum naturæ contemplatio ſub iiſdem Auctoribus nata ſit (*c*).

Et eſt quidèm in rem noſtram quam maximè hîc indicare, Geometras reverà inſignes fuiſſe illos Philoſophos, qui prima poſuerunt antiquitùs Artis noſtræ fundamenta. Excelluit enìm inter omnes ſapientiæ magiſtros illis temporibus Pythagoras, qui tantam acquiſivit laudem à Medicinæ peritiâ, ut circumferret vulgò

(*a*) In Præfat.
(*b*) Lib. XXIX. in Procem.
(*c*) Loco citato.

fama, *peragrasse ipsum civitates non docendi, sed medendi causâ* (*a*). At eximii simul erant hujus viri in mathematicis disciplinis progressus. Id testantur duo inprimis nobilia ipsius reperta: alterum, *De quadrato lateris in* ορθογωνίῳ *triangulo recto angulo subjecti quadratis laterum eundem continentium æquali*; alterum, *De areâ Parabolæ*; quam demonstrasse primum ipsum Auctor est Proclus (*b*). Et ob prius quidem problema hecatomben illum immolasse, Apolledori arithmetici auctoritate freti, Athenæus (*c*) & Diogenes Laertius (*d*) testantur. Utrius tamen causâ sacrificaverit, eodem Apollodori carmine adducto, in dubio relinquit Plutarchus (*e*).

Audivit hunc in Italicâ scholâ Empedocles, divino ingenio vir, qui abdita naturæ penetralia rimatus illa præstitit in arte nostrâ, quæ frustrà quis ab empiricâ medicinâ sperasset. Inciderat enim in Agrigentum, natalem urbem, gravis pestilentia; cujus ille mox causam comperiens, *occlusis montium quorumdam faucibus*,

(*a*) Ælian. Var. Hist. Lib. IV. Cap. 17.
(*b*) Lib. IV. ad primum Euclid.
(*c*) Lib. X pag. 418.
(*d*) In vitâ Pythagor. Lib. VIII. segm. 12.
(*e*) Quod ne vivere jucundè quisquam possit, qui sectam sequatur Epicuri.

per quas spirantes insalubres venti importârant contagionem, avertit malum (*a*). Pari beneficio & Selinuntios affecit, *quos eum circumjacentis fluvii vitio & putore invaserat lues*; *duos ille vicinos amnes in hunc derivari jussit*; *quo pacto, concitato flumine, & purgato alveo, dulcescebant paulatim aquæ, & grassari desiit pestis* (*b*). Ideò inprimis memoratu dignæ sunt hæ historiæ, quoniam nullis cedere remediis contagiosos morbos, ad iram deorum vulgò relatos, credidit antiquitas; in utroque vero casu auxilium indicavit mechanica scientia, & à consimilibus causis non rarò hujusmodi calamitates inferri innumeræ Auctorum observationes fidem faciunt.

Præceptorem, ut quidem crediderunt, ipsius Hippocratis Democritum geometriæ pariter & medicinæ studium commendavit. Nam inter alia *De Contactu circuli & sphæræ*, *De Geometria*, *De lineis ratione carentibus*; ut etiam *De natura hominis*, *De humoribus*, & *de pestibus scripsisse dicitur*. (*c*)

Per hos quidèm, & horum similes, viros increvit hæc professio ad Hippocratis usque tempora; qui, ut Celsus ait, *primus*

(*a*) Idem, De Curiositate, & Lib. contra Coloten.
(*b*) Vide Diog Laert. Lib. VIII segm. 70.
(*c*) Idem in Vita Democrit. Lib. IX. segm. 46 & 47.

ab studio sapientiæ disciplinam hanc separavit (*a*). Is enim, cùm vulgi superstitionem, Empiricorum audaciam & simulationem inanemque Sophistarum ostentationem, artis processibus maximè obstare deprehenderet; ad illum finem scripta sua referebat, ut hisce impedimentis & difficultatibus obviam iret. Et religionibus quidèm vanis obsistere docet in aureolo, *De Morbo Sacro*, libello; ubi multus est in patefaciendis illorum hominum fraudibus ac fallaciis, qui pietatis erga deos specie & obtentu inscitiam suam velabant, incantamentis & lustrationibus morbos depellere profitentes, quos medicamentis non poterant. In libris *De Arte*, *De Decoro*, & *De Præceptionibus*, tàm contra istos, qui artem esse negantes Medicinam experimenta tantùm spectabant; quàm eos, qui perverso more hanc colebant, prolixè & acutè disputat. Et animadvertere quidèm lubet, quoniam in partes trahi video à quibusdam, invitum licet, divinum senem, mechanicum ubique ratiocinandi genus in hisce tractatibus à Medicinæ parente probari & commendari. *Laudo*, inquit, *ratiocinationem, modò ex iis, quæ sensus comprehendunt, aut expe-*

(*a*) In Præfatione.

rimenta ostendunt, nascatur; & ritè ex his, quæ comparent, conclusiones colligat. Quod si non legitimâ inductione procedat, verùm ex opinionum commentis proficiscatur, molestias & difficultates graves adfert (*a*). Illustrantur etiàm atque confirmantur hæc ab iis, quæ *de priscâ Medicinâ* differens inculcat ipse. Postquàm enìm *simillimos esse plerosque Medicos imperitorum navium gubernatorum* pronunciavit, *quorum, dùm tranquillo mari & secundis ventis vehuntur, non deprehenditur artis inscitia; at si fortè gravior cælum contraxerit tempestas, constat mox illorum culpâ factum esse naufragium: cognoscendas in primis esse* docet *rerum facultates, non fingendo aut excogitando, sed vires, quas in corpus nostrum habent & exercent, inveniendo, in quo tùm humorum affectiones, tùm partium figuras perpendere oportet; quarum nimirùm quædam ex ampliore sinu in angustum apicem coëunt, quædam expassæ sunt, aliæ teretes & cylindraceæ, aliæ densæ, aliæ denique raræ & laxæ.* Hæc est illa Sapientia, quæ cum studio Medicinæ conjungenda est; quâque, ut ait, instructus *diis par evadit artifex* (*b*). Sed ego fusiùs ista non exponam. Ex dictis manifestum est, σοφιςὰς, appellare Artis Magistrum istos, qui fictis super causis ar-

(*a*) Lib. de Præcepto.
(*b*) Lib. de Decoro.

gumentantur; at ἔργῳ ἰατροὺς habere illos, qui ex perſpectis naturæ legibus, & cognitâ corporis animalis fabricâ, ratiocinantur. Quod in illorum gratiam moneo, qui, quaſi nihil interſit inter commentitias Philoſophorum ὑποθέσεις, & certas Geometrarum concluſiones, utiliſſimam diſciplinam deſpiciunt, & coram indoctâ plebe irrident. Næ illi craſſâ, ne dicam invitâ Minervâ, Philoſophiam pariter ac Medicinam colunt, non attendentes quàm longè diſcrepent ab illorum opinionibus horum rationes. Qui hypotheſin enìm condit, veriſimilia ſequitur, & id inprimis agit, ut eventibus & phænomenis ſolvendis paria ſint & reſpondeant præſcripta; contra autem mechanica θεωρία ex demonſtrationibus conſtat, quas aut ex Corporum figuris colligit geometriam edoctus, aut ex cognitis jam & manifeſtò compertis motûs legibus neceſſariâ inductione, pertexit.

Exemplis res fiet illuſtrior. Concinnavit *De Corporum gravitate ſuſpiciones & conjecturas* Carteſius, nec quidquam inde in naturæ rerum cognitione profecit; at hujus leges, nullâ habitâ cauſæ ratione, geometricè perſecutus magnus noſter Newtonus ipſam mundi fabricam contemplationi noſtræ ſubjecit. *Morborum ſoporiferorum*

ideam commentus eſt Williſius, unde diſcimus ſuperfuiſſe auctori verba, defuiſſe naturæ illorum ſcientiam; horum verò ipſorum Hiſtoriam & ſymptomata ad mechanicas rationes exigens Bellini, cùm ad notitiam, tùm ad curationem etiàm gravium malorum patefecit viam. Sed de his hactenùs.

Cùm meum autèm ſuper opellâ hac edendâ conſilium cum amiciſſimo A. Pitcarnio, ad Reipublicæ ſalutem & Artis incrementum nato Medico, per litteras communicaſſem, laudavit ille inſtitutum; & pro eâ, quâ eſt humanitate, ex theſauro ſuo inſtructiſſimo Hiſtorias de quorundam Morborum recurſibus perlibenter mihi ſuppeditavit. Has, non levia Libelli noſtri ornamenta, idoneis quaſque locis expoſui, gaviſus viri in hiſce ſtudiis principis teſtimonio ſententiam noſtram confirmaſſe; eoque magis, quoniam æquum erat tàm alienis, quàm propriis obſervationibus, novæ theoriæ fidem adferre. Neque id ſanè hîc tacendum duxi, quod rerum Conditoris Opt. Max. ſapientiam haud parùm illuſtret noſtra diſſertatio, & ipſius bonitatem miro artificio junctam patefaciat; qui cum omnibus viventibus ſummâ curâ proſpexerit, hoc bruta

inter & ratione prædita animantia fecit discrimen, ut cùm fruerentur illa communibus naturæ beneficiis, nobis ultrà liceret horum rationes & usus explorare, ac Dædalæ molis divinum opificium contemplari. Curationem denique memoratorum casuum ideò perstrinxi breviter; quoniam, quæ mihi in plerisque morbis notatione maximè digna in dies occurrant, si neque animus, neque otium, ad scribendum desit, in publicum aliquandò emittere constitui. Tu interim, Lector, his fruere & vale.

Londini A. D. M. DCC. IV.

CAPITUM ARGUMENTA.

CAPUT PRIMUM. pag. 42

Quo Solis Lunæque curſum pro variis ſuis ſtationibus variè corpora noſtra afficere, motuſque fluidorum turbare, demonſtratur.

CAPUT SECUNDUM.

Quo Morborum genera, eorumque ſymptomata, quæ ex cauſis memoratis ducunt originem, exponuntur.

CAPUT TERTIUM.

Quo, quantùm momenti ad Medicinam rectè faciendam hujuſmodi obſervationes adferant, oſtenditur.

COROLLARIUM.

Quo ratiocinandi hoc genus rerum naturâ confirmari probatur.

DE IMPERIO SOLIS AC LUNÆ IN CORPORA HUMANA, ET MORBIS INDE ORIUNDIS.

CAPUT PRIMUM

Quo Solis Lunæque cursum pro variis suis stationibus variè corpora nostra afficere, motusque fluidorum turbare, demonstratur.

ORBORUM complurium accessiones & circuitus à Lunæ viribus pendere ab omni ævo crediderunt Antiqui. Imò quosdam esse, qui Soli astrorum potentiæ originem suam debeant, testimoniis suis comprobârunt; historiarum enìm morborum, qui per populum grassantur, primi Scriptores sunt toti ferè in corporum cælestium motibus & viribus enume-

randis. Idcircò Thessalum filium monet Hippocrates, *ut arihtmeticæ & geometriæ operam det* (*a*); quoniàm *multum possunt in ægritudinibus ortus & occasus siderum* (*b*). At verò cùm temporis decursu Philosophorum decretis accommodari cœpisset Medicina, nec tamen ex his ulli compagis animalis cùm astris consensum explicare aggrederentur; neglectâ paulatìm verâ observandi normâ, non alia cælestibus hisce causis tribuebatur efficientia, quàm quæ à manifestâ aëris ambientis dispositione peti posset; nisi fortè excipere velimus quasdam quasi veritatis scintillas,quas vanis suis commentis obscuratas etiamnùm jactat Astrologorum vulgus.

Itaque ut certi aliquid in re perdifficili & reconditâ constare possit, primùm Solis Lunæque cursum, præter mutationes quas anni tempora & tempestates hinc oriundæ inducunt, pro variis eorum stationibus variè corpora nostra afficere, & fluidorum turbare motus, ostendere; deinde, quinam morbi, quæve in morbis symptomata, hinc trahant originem, inquirere; quantùm denique ad medicinam rectè faciendam conferant hujusmodi ratiocinia, exponere conabimur.

Perpetua est Auctorum, qui historiam ventorum conscripserunt, observatio, 'status cæli maximè ventosos incidere in æquinoctium vernum aut autumnale. Notum est etiàm pacatum alioquìn aëra ventorum vi plus minùs agitari plerumque meridie, & mediâ nocte; hoc est, Sole ad meridianum cæli fastigium, aut subter cæli ima & meridiano contraria, accedente. Idem pariter contingere liquet, cùm intumescit maximè maris æstus, hoc est, Lu-

(*a*) Epist. ad Thessalum.
(*b*) De aëre, aquis & locis.

nâ summum cæli verticem; aut huic oppositum locum; tenente. Servant idcircò hæc tempora, quibus agricultura, aut res nautica curæ est. Novam denique plenamque Lunam cæli tempestates plerunque, ventis coortis, commutare nemini non compertum est. Evolvat, qui de his certior fieri cupit, J. Goad *Astrometeorologiam* (*a*). Hæc omnia cum rato & perpetuo naturæ ordine eveniant, mirum est Philosophos nondùm illorum rationes accuratiùs explorasse. Quanquàm enim verissimum sit variam esse admodùm, & à causis pendere diversis ventorum originem; nihilominùs tamen constans adeò & certus statis temporibus eorum recursus unam aliquam necessario, quæ constanter & eodem modo agat, habet à naturâ causam.

Jamdiu compertum est aëra terram nostram ambientem esse fluidum subtile, grave tamen, simulque elasticâ virtute præditum, cujus inferiora à superioribus premuntur; vis autèm cujusque partis undique in orbem æqualiter se diffundit. Hinc fit, ut, si externa quælibet causa gravitatem hujus elementi in quovis loco minuat, ea simul efficiat, ut ruat confestìm in eam sedem ab omni parte circumfusus æther, usque dùm restituatur in toto ambiente æquilibrium; quod in omnibus corporibus fluidis locum obtinere necesse est. Hujusmodi quivis impetus ventum faciet, qui nihil est aliud, nisi concitatior aëris motus versùs certam aliquam mundi plagam. Inquirendum igitur erit, nùm suppetat generalis quæpiam causa, quæ pressionem aëris enumeratis modo temporibus immutet; hæc enìm, quæcunque sit, ventos,

(*a*) Edit. Londini, MDCXC.

& si qua alia hinc pendent phænomena, per certa illa intervalla recurrere faciet.

Æstus maris reciproci, cùm miro quo fluunt ordine, tùm insigni quàm animantibus ferunt utilitate, nunquàm non invitârunt ad sui contemplationem illorum ingenia, qui studio naturæ tenebatur. At frustrà tamèn tentârunt omnes nobile hoc divini rerum Conditoris artificium, usque dùm altius petita *principia*, & rebus ipsis consona, patefecit orbi magnus noster Newtonus. Horum demùm ope discimus à conjunctis, aut separatis, Solis Lunæque viribus, quarum tamen effecta incertæ locorum aliorumque casuum rationes augent & minuunt, oriri omnes æstuum varietates. Cumque memoratæ jam aëris mutationes iisdem eveniant temporibus, quibus contingunt maris fluxus, sintque pariter aquæ Oceani & ambiens nos æther corpora fluida, iisdem legibus motûs magnâ ex parte subjecta, liquet hic locum habere illud summi Philosophi effatum, quo monet effectuum naturalium ejusdem generis easdem assignandas esse causas, quatenùs fieri potest (*a*).

Quodnam inter hæc discrimen faciat nota illa aëris virtus, quâ caret aqua, mox dicam. Sepositâ igitur tantisper hujus consideratione, certum est, sicuti intumescit mare, sic bis semper vicenis quinisque horis attolli debere ad insignem altitudinem nos ambientem aëra, attractione Lunæ ad meridianum cæli fastigium accedentis, ità ut pro sphærali figurâ *sphæroidem*, quam vocant, adsumat, cujus longissima diametros producta per Lunam transeat; eandem paritèr necessariò sequi ætheris intumescentiam, quoties Sol ad loci cujus-

(*a*) Newton. Princip. pag. 387.

vis meridianum aut suprà aut infrà horizontem pervenit; Lunamque hac potentiâ Solem eâ proportione, quam habent 4 $\frac{1}{2}$ ad 1. proximè, superare. Fit autèm intumescentia hæc maxima, quandò Luna nova vel plena est, à conjunctis nimirùm utriusque astris viribus; minima, quandò ea dimidia est, quatenùs nempe, in diversas partes trahentibus eo tempore sideribus, sola virium, quibus alterum alteri præpollet, differentia effectum pariat; mediocris denique, eo tempore, quod inter Lunæ *quadraturas*, ut appellant, & novam plenamque Lunam medium est. Perigæum item & Apogæum Lunæ vim hanc auget vel minuit. Porrò distantia Solis à terrâ minor tempore hyberno quàm æstivo efficit, ut æstus aëris maximi & minimi sæpiùs præcedant quam sequantur æquinoctium vernum, autumnale verò sæpiùs sequantur. In locis autèm ubi Luna ab æquatore declinat, æstus fiunt alternis vicibus majores & minores, ob diurnum telluris circà polos æquatoris motum.

Non alio fundamento nititur tota hæc ratiocinatio, quam Newtoni doctrinâ *De æstibus maris* ad aërem utcunque accommodatâ. Neque sanè difficile erit ex jam dictis intelligere, quâ necessitate statis iis temporibus recurrant, memorata modo ventorum phænomena. Sequitur igitur ut ostendam, quantùm attollantur Oceani aquæ, quibusque de causis superet harum fluxus lunaris ætheris intumescentia; quo clariùs, quanti illa momenti sit ad turbandos machinæ australis motus, percipiatur.

Demonstravit Newtonus vim Solis ad mare movendum eam habere rationem ad vim gravita-

tis, quam habet 1. ad 12868200 (*a*). Esto hæc;

$G : S :: 1 : n.$ unde $S = \frac{G}{n}$. Vires

pariter Lunæ, quibus attollitur mare, esse ad gravitatem in proportione 1. ad 2871400. Sit hæc,

$L : G :: 1 : s.$ unde $L = \frac{G}{s}$. Cumque

vis Centrifuga partium terræ à diurno motu orta sit ad vim gravitatis, ut 1. ad 289 Esto hæc,

$C : G :: 1 : e.$ unde $C. = \frac{G}{e}$. Hinc

$$S + L : C :: \frac{G}{n} + \frac{G}{s} : \frac{G}{e} :: \frac{1}{n} + \frac{1}{s} : \frac{1}{e}$$

$$:: 1 : \frac{sn}{s + n \times e} :: 1 : 8123.$$ Docuit

nos idem Philosophus vim centrifugam sub æquatore aquas attollere, ultrà quam circà polos intumescunt ad pedes 85472 (*b*). Unde, cùm ea vis, quæ est ut 8123. elementum hoc ad ped. 85200. intumescere faciat, junctæ Solis Lunæque vires, quæ sunt ut 1. idem ad pedes $10\frac{1}{2}$ attollent, nam $\frac{85472}{8123} = 10\frac{1}{2}$ quam proximè.

Proinde jam notum est eò majori impetu ferri referrique maris æstus, quo promptiùs & faciliùs virtuti trahenti obsequi possunt aquæ. At verò cùm positum sit, rationes ineunte Edm. Halleio, sagacissimo Geometra, aëris regionem ad 44. usque

(*a*) Princip. Lib. III. Prop. 36 & 37.

(*b*) Princip. Lib. III. Prop. 37.

milliaria

milliaria diffundi, aquarum porrò Oceani mediocrem altitudinem esse dimidii milliaris; liquet spatium à sphærâ aëreâ occupatum centenis circiter vicibus Oceani molem, etiamsi globus terræ aquis undique operiretur, superare. Hinc major erit in ampliori orbe circumacti liquidi ætheris agitatio. Obstant præterea accedenti & recedenti mari, hìc scopuli, illìc vada; & inæquales littorum sinus. At surgentem in altum aëra nihil reprimit, cujus ea est tenuitas, & præ aquâ mira fluiditas, ut minimâ vi facillimè quaquaversùs impellatur & excurrat.

His accedit, quòd ea lex in Corporibus, quæ attrahuntur, locum obtinet, ut vires attractionis sint in ratione quadratorum distantiarum suarum reciprocâ, undè validiùs multò erit, ob majorem hujus elementi viciniam, in aëra, quàm in aquas, Solis Lunæque Imperium. Quid, quòd majoris quoque momenti est in æthere virtutis elasticæ consideratio? Cujus hæc est conditio & natura, ut sit pro ratione pressionis, quæ ei incumbit; hinc diminuto, quod incumbit, pondere, immane quantùm se in altum explicabit subjectus aër. Verum est profectò hanc ità paulatìm minui & decrescere, ut ultrà certum à terrâ terminum sit momenti nulliûs; ideò tamen vel levis hujusmodi mutatio parit hic effectum maximum, quoniam ab illâ fit, ut velociùs facultatem trahentem sequatur circumfusa globo volubilis materia.

Ista quidèm omnia & ejusdem generis alia efficiunt, ut ab eâdem vi lunari ætheri, quàm aquis, longè majores æstus inferantur. Neque patitur hujus instituti ratio, ut operosis calculis, quantùm ad hanc rem conferant singula, & quo momento

agant, accuratiùs exequar. Ad propositum satìs est, cùm universas esse, tùm certis intervallis reverti, dictas aëreæ regionis motiones ostendisse.

Hæc cùm ità se habeant, facile est ex æstibus maris, reciprocantis simul ætheris impetum conjecturâ assequi. Ab intumescentiâ ad decem pedes cum dimidio, quantâ vi appellant ad littora detumescentes aquæ, videmus. Turbines itaque ventorum conciter necesse est altiùs longè, ultrà milliare forsan, levatus aër; nisi fortè præstò sint aliæ, quæ his obstent, causæ. Neque sanè dubitare par est, quin eodem rerum Opificis Optimi Maximi consilio eveniant hi utriusque elementi fluxus refluxusque; qui motibus his reciprocis tùm aquas Oceani stagnationis & corruptionis vitiis, quibus animantibus omnibus noxiæ evaderent, immunes præstat; tùm fluidi ætherei purum & salubrem statum, sine quo nulla nobis constare possent vitæ officia, in dies conservat & recreat. Hujus artificii usum experimur quotidie; modum verò, quod sciam, monstravit hactenùs nemo. At non aliud tamen magìs spectare debebant ii, qui in apricis & apertis locis citissimè convalescere ægritudinibus confectos, in humidis contrà & conclusis vel sanissimos facilè morbi corripi, observârint.

Unum tantùm occurrit, quòd nostris hisce ratiociniis opponi fortassis possit argumentum. Dicat enìm aliquis, si hæc phænomena à causis jam memoratis ducant originem, cùm ejus sint naturæ, ut aëris pondus imminuant, debere necessariò, novâ præsertim plenâque Lunâ, argentum vivum in barometro ad certum terminum

ſubſidere ; quod tamen non ità evenire comperiunt ephemeridum barometricarum conditores. Idque in primis miratus eſt Ramazzinus, veriſimile ratus, *quod ſicuti in Oceano hiſce temporibus majores æſtus, quàm cæteris diebus lunaris menſis, Nautæ conſpiciunt, ob dominatum, quem ſupra mare creditur habere lunare ſidus; ità quoque in atmoſphærâ notabiliter aliqua alteratio in gravitate apparere debeat. Sed reverà*, inquit, *nihil effatu dignum adnotare licuit; nam in noviluniis & pleniluniis cunctorum menſium nullum ferè diſcrimen in mercurii altitudine, reſpectu præcedentium & ſubſequentium dierum, compertum eſt; ſicuti neque ſilente Lunâ quicquam memoratu dignum obſervatum* (*a*).

Ut ergò ſcrupulus iſte eximatur, operæ pretium erit veram variè librati in fiſtulâ Torricellianâ hydrargyri cauſam inveſtigare, quam non ſemper aſſecuti ſunt rerum barometricarum ſcriptores. In primis igitur certum eſt aëris incumbentis preſſione attolli ponderoſum hunc liquorem; vim verò iſtam elementi eſſe pro ratione ipſius gravitatis; quæ cum eò major ſit, quò plùs aëris erit in cylindro, qui hydrargyro directè impendeat, quicquid molem hanc augeat aut minuat, elevabit ſimul aut deprimet ſuſtentatum liquorem. Hinc fit, ut venti maximè hìc efficiant variationes, utpotè qui diſtrahunt & laxant, aut impellunt & in cumulum quaſi cogunt æthereum hunc cylindrum. Unde inter circulos tropicos ubi lenis perpetuò versùs eandem plagam aura ſpirat, obſervante Halleio, nullæ ferè in barometro fiunt

(*a*) Ephemerid. Baromet. Mutin. an. 1694. p. 19.

mutationes (*a*); in locis verò borealibus insigniores quàm in australibus contingunt, quoniam in illis frequentiores sunt ventorum turbines; iisque temporibus, quæ sunt ventis maximè opportuna, in horas ferè mutatur altitudo hydrargyri, uti de æquinoctiis observavit Ramazzinus. *Circà hæc enim*, ut ait, *insignes variationes inspexit, ac præcipuè in æquinoctio autumnali; eâdem die ad plures lineas modo adscendente, modo descendente mercurio; qui in Solstitiis eandem altitudinem, quam diebus præcedentibus habebat, prorsùs servavit* (*b*). Quæ cùm ità sint, fieri non potest, quantumvis in altum assurgat æther, ut ubivis locorum novà plenâque Lunâ subsidat semper in barometro hydrargyrum; cùm manifestum sit eam esse ventorum conditionem, ut, qui hìc divellunt & dissipant, illìc cogant & condensent imminentem terræ aëra.

Hisce sic expositis, non alienum erit solutionem subjungere difficilis quæstionis, de quâ magna inter summos etiam Philosophos fuit dissensio. Nimirùm qui fit, ut cum aqua plùs quàm octies centenis vicibus aërem gravitate superet, hic tamen aquosis vaporibus repletus minùs semper attollat in barometro hydrargyrum; ità ut in tubulo subsidentia ejus jam instantem pluviam significet? Ratio autèm ejus rei ex hisce, ut opinor, causis præcipuè petenda est. Aqua omni virtute elasticâ ità caret, ut nullâ vi in minorem molem comprimi possit; interìm tamen calore, qui illam ebullire facit, in partes tam parvas dispergitur,

(*a*) Act. Philos. Num. 181. pag. 111.

(*b*) Lib. citat. pag. 20.

ut ſpatium occupet quatuor decies millies iſto majus, quod natura habet (*a*). Hic vapor, pluſquàm ſexdecies aëre noſtro rarior, adeò ſubtilis eſt, ut facilè particulis aëris commiſta teneatur, & unitate factâ iis adhæreat, non alio modo, quàm quo minutiſſimæ metallorum partes ſeparatæ in acidis quibuſdam liquoribus, qui illas eroſerunt, ſuſtentantur. Notum eſt enim corpora, quò minores in particulas dividuntur, eò majores pro ratione molis ſuperficies acquirere. Ad hæc æther, quem ſpiramus, componitur magnam partem ex corpuſculis aquâ ponderoſioribus, exhalatis ſcilicet ex varii generis materiâ, plantarum, mineralium, & animalium, quæ in terrâ naſcuntur. At momenti forſan longè maximi hîc eſt ipſa exhalationum è terrâ in ſublime latarum qualitas, quæ ſunt plurimùm ſulphureæ. Fumos autèm è ſulphure ità virtuti aëris elaſticæ adverſari, ut illam penitùs corrumpant & conficiant, multis experimentis compertum eſt (*b*). Et glebam hanc mineralem omnibus ferè corporibus ineſſe docuit magnus Newtonus, cujus maximâ copiâ æthera refertum eſſe crebra fulminum tonitruumque phænomena apertè demonſtrant. Ex his igitur omnibus, ut minori potentiâ agat humidus quam ſiccus aër, efficitur. Poſtquàm autèm tenuiſſimus iſte vapor aquoſus particularum viribus, quas *attractivas* & *repulſivas* vocant Philoſophi, in guttas coire incepit, hæ jam, auctâ mole, aëre graviores, pluviæ formâ decidunt; & æther deinceps, quò ab his purior

(*a*) Vide Deſaguliers Courſe of experimental phyloſophy, Vol. II. Lect. X.

(*b*) Vide Hale's Statical eſſays, Vol. 1. pag. 230. & 299.

est, eò majori facultate premit elevatque in tubo barometrico mobilitate simul & pondere præcellentem liquorem.

Sed è diverticulo in viam, & ad ventos, revertendum est; qui à variis fontibus, atque adeò inter se diversis, originem ducunt, ut, qui omnes eorum rationes ex unâ eâdemque causâ subducere cogitat, calculum eum fallere necesse sit.

Iis igitur, quæ de hâc re suprà sunt exposita; accedit constans illa fluentis aëris causa, Solis calor. Ab hoc enim uti generales illos statosque ventos, qui in mari zonæ torridæ, sive quod inter tropicos jacet, spirant, oriri monstravit Halleius (*a*); ità ubique terrarum, eundem motiones ætheris variè mutare posse certissimum est. Quin etiam scimus turbinibus subinde agitari supernos cœli tractus, cùm interìm aër terram proximè ambiens tranquillus est & serenus. Itèm plurimis in locis increbrescentibus ventis sublimia montium juga intercedunt. Tot tantique prohibent casus, ne eundem ubique ordinem servent, quæ lunarem actionem sequuntur, in cœlo mutationes. Quæ autèm incertos nulloque ordine recurrentes ventos concitant, hæ sunt causæ præcipuæ. Primò, vapores elastici vi ignis subterranei è terræ visceribus erumpentes, & in æthere à quibuscunque causis densati, id nonnunquàm efficiunt. Deinde, effluviorum è variis corporibus concursus ejusmodi, ut rarefactiones fermentationesque, quales à commistis quibusdam chemicis liquoribus vulgò eveniunt, excitet, idem præstat. Et talia aliquandò incidere phænomena

(*a*) Philos. Transact. Num. 183.

docet nos fulminum meteororumque ratio. Præterea, montes incendia evomentes & terræ motus, quæ aëris fluxus ad dissitas usque regiones propagant, eandem habent potentiam. Denique, Cometarum, aliorumque siderum vires, quæ Solis Lunæque imperium variè turbant, simili facultate sunt præditæ.

Hisce igitur ità ostensis, convenit jam demonstrare, quibus de causis hi ætheris motus, qui, intumescente maris æstu, novâ plenâque Lunâ & tempore æquinoctiali contingunt, corporis animalis fabricam immutent. In quam rem hæc sunt tenenda.

Primùm animantia omnia, quo spiritum suo commodo & sine labore ducant, aëre indigent ad certum modum gravi. Pondere enìm suo, & vi elasticâ, in inanes pulmonis fistulas impellitur spirale fluidum. Quapropter eâ, quam diximus, ratione imminutâ his temporibus ætheris ambientis gravitate, minor solito in thoracem haurietur ipsius portio; quæ cùm minorum sit virium ad sanguinem subigendum, illiusque impetum, quo ad cordis sinistrum ventriculum fluit, promovendum, circulum suum conficiet tardiùs hic liquor: unde parcior erit fluidi, quod in nervos derivatur, secretio.

Deinde non gravis solùm, sed & virtute elasticâ ad definitum gradum præditus esse debet, qui respirationi idoneus sit æther. Sicutì enìm is in asperam arteriam, dùm trahitur spiritus, vi ponderis sui irruit; ità dùm redditur, musculorum pectoris & abdominis ope in extremos hujus fistulæ ramos pelli solet: ubi concessâ ob exemtam incumbentem pressionem se explicandi libertate,

illiduntur quaquaversùs particulæ elasticæ in vesicularum latera, & coarctatis hoc modo sanguinis canaliculis, motui magìs aptum reddunt vitale fluidum. Idcircò, quæ hanc aëris facultatem immutant, turbabunt simul compagis animalis motus causæ memoratæ. Experiuntur harum conditionum necessitatem ii, qui altissima montium cacumina ascendunt; his enìm cum insigni labore & angustiâ ducitur spiritus, & tantùm non præcluditur, non aliâ de causâ, quàm quod tenuis supra modum & purus illic occurrat æther, hoc est, minùs quàm par est ponderosus & elasticus, & cujus vix ea hauriri queat portio, quæ inflando pulmoni sufficiat.

Postremò inclusam continent liquores omnes in corpore animali auram quandam elasticam, quæ hanc habet naturam, ut vinculis soluta in omnes partes vires suas exerceat. Et hæc quidèm motuum illorum intestinorum, quos in sanguine & cæteris fluidis vitalibus observamus, causa est. Quorum impetum, dùm in canalibus suis fluunt, aër corporis superficiem ambiens reprimit. Imminutâ igitur hujus pressione, internus æther, pro ratione dempti de externo elemento ponderis, facultatem habet se protinùs explicandi. Hinc, fermentescentibus humoribus, mutantur particularum minimarum cohæsiones & nexus, & ultrà modum tensi rumpuntur subinde tenuissimi canaliculi. Non aliâ ratione contingit hoc, quàm quâ animantibus ope antliæ pneumaticæ aërem ex vitro, quo inclusa sunt, extrahendo eliditur spiritus. Hæc enìm primùm anhela fiunt; deinde, subtracto paulatìm aëre, intumescit corpus; tùm collabuntur ità sùb mortem pulmones minutio-

tum, ut dissecantis sensum ferè effugiant (*a*).

Si quis autem curiosior scire velit, quanto pondere, & quo pressionis discrimine, in corpus nostrum agat circumfusus aër, illi hoc calculo satisfiat. Pro certo habendum est, pondus hoc æstimari posse ex vi, quâ hydrargyrum in barometro ab aëre attollitur. Superficies humani corporis molis mediocris est pedum quadratorum quindecim, sive pollicum bis mille centum & sexaginta. Cubus hydrargyri pollicis magnitudine est pondo unciarum octo. Pressio igitur aëris in singulos corporis pollices, pro ratione ponderis hydrargyri in barometro, erit hujusmodi. Columna quadrata hydrargyri unum pollicem lata in barometro sursùm ferri potest ab aëre, cùm maximè ponderosus est, ad pollices triginta; cùm levissimus, subsidet ad pollices octo & viginti. Idcircò aër, cùm gravissimus est, premet singulos pollices superficiei corporis nostri pondere librarum quindecim & novem unciarum; cùm levissimus, pondere quatuordecim librarum & unciarum duarum. Hinc Corpus universum in aëre gravissimo pondus sustinet librarum circiter 33684; in levissimo, librarum, 30622. Unde evenit, ut inter pressionem diversis temporibus factam discrimen sit librarum plus minùs ter mille. Resistit quidem, & in pondus istud nititur, internus aër per corpus nostrum dispersus. Fieri tamen nequit, quin magnum sæpè momentum habeat tam insignis variatio; ubi forsan vitio aliquo humorum, quibus commistus tenetur, hic ipse majori aut minori virtute pollebit.

(*a*) Vide Experienze dell'acad. del Cimento p. m. 118.

Duo hîc, priusquàm ad alia deveniamus, ut moneam convenit. Unum est, quòd effectus causarum jam expositarum maximè notabilis in his erit, quorum imbecillum est corpus & offensis obnoxia valetudo. Obsistunt enim hisce influxibus illi, quibus est in humoribus impetus major, & firmioribus instructa fibris machina. Hinc mala, quæ mortalibus inde interdùm eveniunt, minimè possunt ejus esse momenti, ut imminuant laudem, quæ artificio debetur supremi rerum Arbitri, qui has ætheri motûs leges posuit. Optimo sanè Consilio prospexit Divinum Numen universis animalibus, ità tamen, ut singulis nonnunquàm & paucis cederet in detrimentum hæc constituta ratio. Solis situm & distantiam à tellure eo modo disposita esse quis dubitat, qui rerum universitati lucis calorisque diffusione maximè conducat? At nihilo seciùs noxii interdùm evadunt nonnullis in regionibus nimii fervores; in aliis tam acris est mediâ hieme vis frigoris, ut huic ferendæ pares esse non possint, qnibus est à naturâ corpus paulò infirmius; in omnibus denique tempestatum vicissitudines morbos quandoque pariunt. Optimè tamen humano generi consultum esse ab omnibus ultrò conceditur. Præterea, sicuti sua habent quique allati jam casus auxilia, ità tanta sunt fluxibus istis aëris opposita obstacula, & tot modis ingruentibus inde damnis occurritur; ut hæc nullo loco sint habenda præ insignibus illorum commodis, quorum ea est conditio, ut omnibus, quotquot alit terrarum orbis, animantibus sint usui.

Alterum, quod hîc monendum duxi, est, quòd suas quique vires sortiti sunt & cæteri Pla-

netæ: qui etsi Solis Lunæque actionem non æquent, conspirant tamen variis modis ad horum potentiam in Corpora nostra augendam vel minuendam. Et tanti sanè momenti sunt hujusmodi concursus, ut extra dubium sit his quandoque acceptam referri debere subitam illam & occultam morborum vim, quæ gentibus universis ingruunt. Neque aliud certè est Hippocratis θεῖόν τι (a), cujus in ægritudinibus rationem haberi jubet, quam ambientis terram aëris status, ab astrorum imperio, vel aliâ quâdam insolitâ atque incognitâ causâ genitus; utì latiùs alibi diximus. (b)

CAPUT SECUNDUM.

Quo Morborum genera, eorumque symptomata, quæ ex causis memoratis ducunt originem, exponuntur.

HIS ità expositis, dispiciendum jam erit, quas præcipuè corporis nostri actiones lædant periodicæ hæ liquorum ejus in canalibus suis turgescentiæ. Neque propriâ tantùm observatione, sed ex Medicorum etiàm libris allatis exemplis nostra confirmabitur sententia. Auctoribus enìm hujusmodi historias referentibus tutò licebit fidem adhibere, cùm nullus hic sit opinionibus, quæ corrumpunt plerumque narratio-

(a) Prognostic. I.
(b) Vide Account of poisons, Essay VI. pag. 299. *Editio tertia.*

nes, locus; & ex casibus veritas appareat extra Philosophorum tunc temporis ratiocinia positis. Et hoc primùm mihi satis constare videtur, lunaris hujus potentiæ vim majorem necessariò esse in illum corporis nostri humorem, qui nervos irrigat, quem *spiritus animales* dicimus; quàm in ipsum sanguinem, aut alios quoscunque vitales liquores. Cùm enim is sit partium tenuissimarum, & (sicut aliàs monstravi) (*a*) elasticarum, virtuti causæ cujusvis externæ, faciliùs obtemperabit. Idcircò, ad illos præcipuè morbos spectabit vis Lunæ, qui à vitiis subtilissimi hujus spiritûs oriuntur.

Ex his autèm, ni fallor, nullus *morbo comitiali* magis notabilis est; qui cùm aliàs sit difficilis, tùm hoc ipso mirabilis prorsùs medentibus visus est, quòd novâ imprimis plenâque Lunâ soleat recurrere. *Regit*, inquit Galenus, *Luna in epilepticis periodos.* (*b*) Hinc dicti sunt interdùm à Græcis Scriptoribus hoc malo laborantes σεληνιακοὶ (*c*); in Historia Novi Fœderis, σεληνιαζόμενοι (*d*); & ab Auctoribus quibusdam Latinis, lunatici (*e*). Et ipse quidem memini, cùm in Nosocomio Divi Thomæ medicinam facerem, quo tempore sæviebat bellum Gallicum, multos de classe nostrâ Nautas morbo hoc correptos curæ meæ traditos fuisse; quorum plerique tirones erant & novitii, qui aut in pugnæ navalis furoribus, aut tempestatibus coortis, metu perculsi, in

(*a*) Vide Introduction to a mechanical account of poisons, *edit. tert.*

(*b*) De dieb. critic. Lib. III.

(*c*) Alex. Trallian. Lib. I. cap. 15.

(*d*) Matth. cap. XVII. v. 15.

(*e*) Apulejus. de virtutibus herbarum, cap. 9 & 65.

hoc malum inciderant. Lunarem verò poteſtatem ita ſentiebant, ut mihi frequentiſſimè liceret, ex inſtante novâ vel plenâ Lunâ acceſſûum tempora ſatis certò prædicere. Vidit etiam Thomas Bartholinus puellam *epilepticam, habentem in facie maculas, quæ pro variâ Lunæ phaſi tàm colore quàm magnitudine variæ erant. Tantùm*, ait ille, *corporibus noſtris cum cœlo eſt commercium* (*a*).

Proinde retulit mihi vir in Medicinâ propè ſingularis, Archibaldus Pitcarnius, ſe virum inviſiſſe triginta annorum, corporis habitûs paulò gracilioris, & temperamenti ad melancholicum accedentis; qui ante novem annos; poſt largum ſanguinis è naribus profluvium; queſtus erat de ſubito quaſi humoris alicujus à dextrâ ad ſummum brachium aſcendentis motu, unde ſenſibus orbatus humi concidit; mox ad ſe rediens torpore tenebatur illius manûs adeò gravi, ut nullus conſtaret digitis motus, brachium verò dextrum, ipſo invito, ad quatuor horæ minuta vi magnâ prorſùm retrorsùm agitabatur, deperdito intereà linguæ uſu. Recurrebat autèm à primo, quo invaſit, tempore hoc malum ſingulis annis certo ordine menſibus Martio & Septembri, hoc eſt, circa æquinoctium vernum & autumnale, novâ Lunâ. Hiſce autèm notabilis erat iſte caſus. Primò, ſæpiùs de nocte, quàm de die, ingruit Paroxyſmus. Secundò, nunquàm pedes, aut brachium ſiniſtrum vis morbi occupavit. Tertiò, qui jam à primâ ægritudinis acceſſione remanſit ſtupor, non abſtulit ſenſus; ambulabat enìm, urgente ipſo, aut equo vehebatur æger. Quartò, Diſcurrente adhuc

(*a*) Hiſtor. anatom. Centur. II. Hiſt. 72.

per manum humore, perstitit motus digitis; cùm verò jam brachium tenuerat, amissus est motus simul cum horum sensu; deinde dextram Capitis partem invadens violentas peperit brachii motiones, ad tria quatuorque minuta. Quintò, iis anni temporibus, quibus incessit morbus, bis aut ter nonnunquàm horæ spatio rediit torpor, interdùm semel tantùm intra biduum aut triduum. Sextò, deteriorem fecit hanc infirmitatem balnearum calidarum usus; graviores enìm solito erant, qui subsequebantur paroxysmi. Postremò, labefactata est insigniter memoria circa tempus ingruentis mali.

Fœminas complures sibi notas testatur Vir idem eximius, quæ ad Lunæ motum symptomata epileptica patiebantur; prægnantes imprimis, & quibus, cùm maturiùs solito parere desierint, defecerunt ante consuetum tempus profluvia menstrua. Hæ in somnis sæpè, interdùm & de die, his paroxysmis tentabantur. Duas porrò se curasse meminit puellas, quibus motus epilepticos apportabat Luna; motus istos dico ridiculos, quos *Choream Sancti Viti* appellat vulgus. Incerti erant, & ad similitudinem saltationis ferè compositi gestus; vox etiàm, vigente maximè paroxysmo, suppressa. Hoc malum laudatis à Clarissimo Sydenhamo (*a*) medicamentis depellere frustrà aggressi sunt, qui menstruos ipsius circuitus non animadvertebant Medici.

Mirum prorsùs, & minimè vulgarem, deprehendi non ità pridèm ipse in puellâ hujus ægritudinis cum Lunâ concentum. Erat illa quinque

(*a*) In Schedulâ monitoriâ.

circitèr annorum, & adeò graves miseram torquebant convulsiones, ut conclamatum ferè non semel jaceret corpus. Remediis tandem ægrè cessit morbus. At post aliquot dies ingruebat denuò plena Luna, servantibus sideris ejus periodos ità constanter paroxysmis, ut maris æstibus quotidiè responderent. Suppressa semper erat vox, & ablati sensus, adfluentibus ad littora aquis, refluentibus verò, ad se rediit ægra. Animadvertit hoc ipsius pater; habitabat enim ad ripam Tamisis, magister navigii onerarii; quocircà fluvii cursûs sedulò servare solebat. Tam constans autèm ac status fuit reciprocantis mali ordo, ut de lecto non semel surrexerit parens, ad ea quæ sui erant muneris agenda; clamoribus filiæ, sensum; discussâ paroxysmi vi, recuperantis è somno suscitatus, & de refluxu fluminis certior factus. Mansit per quatuordecim dies hæc morbi conditio, ad novam nimirùm Lunam; quo tempore è siccæ scabiei, quæ ab admoto in initio mali (utì mihi sæpè in hujusmodi casibus mos est) occipiti emplastro epispastico summum verticem obduxerat, avulsâ crustâ subitò profluxit copiosè admodùm serosus & limpidus humor. Levabat ægram diris cruciatibus hæc eruptio; quarè id magno studio agebam, ut perstaret ad longum tempus hoc è capite liquoris effluvium; & impositis, quæ super crescentem carnem coërcerent, cataplasmatibus, res ex voto successit. Cùm verò tæderet tandem hujus curæ parentes, inducta est ulceri cicatrix; & purgato ter quaterve, sub novam in primis plenamque Lunam, mercurio dulci & pharmacis consimilibus corpore, incisus est in brachio sinistro fonticulus, ad præcavendum aliquâ ex parte

morbi recursum; in occipitio enim, quà summa cervicis vertebra cum capite committitur, vulnus infligere (quod in rem puellæ sine dubio fuisset) per amicos non licuit, immunis tamen hoc pacto ab omni gravium symptomatum accessione ægra servata firmis viribus adolevit.

Jure fortassis quis credat ex causarum ignorantiâ, de quibus hîc agitur, evenisse, ut nullæ occurrant in immensis rerum medicarum voluminibus hujusmodi historiæ; & fore demum, quum harum diligenter habebitur ratio, ut non rara extent consimilis συμπαθείας exempla. Interim minimè mirum est ex Veteribus quosdam, uti Auctore Aretæo (*a*) discimus, hunc morbum ad Lunam penitùs retulisse, opinantes illam hoc mali genus sceleratis hominibus in flagitiorum pœnam immittere, & sacrum propterea ducentes.

Non autem ab re erit hîc monere, illos *Maniacorum furores*, qui ad Lunæ circuitus revertuntur, conjuncta etiam secum ferre comitialis morbi symptomata; id quod se perpetuò comperisse mihi non semel affirmavit doctissimus Vir, Eduardus Tyson, in nosocomio mente captorum Londini Medicus, qui idcircò hoc modo ægrotantes *insanos epilepticos* appellare soleret.

Congenerem comitiali morbo *vertiginem* dixit Galenus (*b*) unde *parvam epilepsiam* antiquitùs appellatam fuisse scriptum reliquit Cælius Aurelianus (*c*). Hoc certè huic malo cum illo convenit, ut utrumque lunares plurimùm servet periodos;

(*a*) De diuturn. morb. Lib. 1. c. 4.

(*b*) In Aphor. Hippocr. comment. III. Aphor. 17.

(*c*) De Morb. chron. Lib. 2. c. 2.

idque

idque teſtantur quàm plures à Pitcarnio notati caſus.

Ad epilepſiam denique referendi ſunt, qui *hyſterici* vulgò audiunt *affectus*; quibus eò feliciùs medebitur quis, quo horum periodos diligentiùs animadverterit. Narrat caſum Pitcarnius ſibi notæ mulieris juvenis & nuptæ, obeſo corpore; crineque rubræ, cui juſtò parciùs fluxerunt ſemper menſes. Illa jam à quatuor annis queſta fuerat de moleſto compreſſionis in vertice ſenſu, deſcendente ſimul ad humeros uſque gelido humore, cum gravi vertigine & ſtrangulatione faucium; quin etiàm acrem pituitam ventriculo evomebat, dolore & anguſtiâ premebantur præcordia, urgebatque manè de lecto ſurgentem ſpiritûs difficultas; recurrebantque hæc mala ordine conſtanti novâ plenâque Lunâ.

Morbum recenſet Carolus Piſo in deſcribendis ægritudinum hiſtoriis nulli ſecundus Auctor, illuſtris fœminæ, *cui non ſine ſenſu ſuffocationis circà novam Lunam gena ſiniſtra cum colli parte manifeſtum in tumorem tollebatur* (*a*). Et viſam ſibi memorat puellam, *quæ toto vere circà plenilunia ſymptomatibus hyſtericis percuſſa fuit tam pertinacibus, ut totam Lunæ quadram durarent: nam cùm primum diem reciprocis motibus conquateretur; biduum, poſt ἀναυδία ſoporque altus eam detinebant, reliquum quaternarium quiritabatur, nugabatur, ſive leviter delirabat, vigilabatque.* (*b*).

Paralyſes *periodicas* obſervârunt non rarò Medici. Oppreſſit virum annis gravem, ut idem re-

(*a*) De Morbis à ſeroſâ Colluvie, Obſ. 27.

(*b*) Obſerv. 28.

fert, cum ingenti laſſitudine ſomnolentia; accedebant reſolutio nervorum, ſtupor, oblivio, & quædam deſipientia cum febre. *Reducebat has querelas per duos annos nova ſemper Luna, miteſcentibus ſenſim ſymptomatibus, & extremis recurſibus umbram duntaxat ſeu imaginem exhibentibus eorum, quæ primis periodis fuerant obſervata.* (*a*)

Reciprocantis membrorum tremoris inſigne exemplum ſuggerit nobis Nicolaus Tulpius, animi candore & acri judicio commendatus Scriptor, qui integrum triennium pallidam & habitûs planè pituitoſi virginem exagitavit, non aſſiduò, ſed intermiſſis duntaxat vicibus, durante quâlibet periodo ad horas fermè duas, cum rauco gutture & voce ſuppreſsâ. *Circuituum autèm ordo* (ſunt ipſiſſima Auctoris verba) *conveniebat manifeſtè, modò cum maris, modò cum Lunæ, modò cum Solis, motu; prout enim, horum variaret ratio, pro eo etiam, vel celeriùs, vel tardiùs, accedere & recedere reciprocantis tremoris circuitus* (*b*).

Permagni eſſe momenti Lunam ad concitanda illa mulierum profluvia, quibus à *menſtruis*, quas ſervant, *vicibus* impoſitum eſt nomen, non ex opinione vanâ, ſed ſedulâ obſervatione compertâ re, affirmârunt Veteres. Et recurrerent ſine dubio univerſis fœminis eâdem certâ lege hæ purgationes; niſi obſtarent aliæ graviores cauſæ, & ſideris hujus viribus intercederent varia ſingularum victus vitæque ratio, infinitum temperamentorum diſcrimen, & incerta denique plurimorum caſuum vis & efficientia. Certum eſt in regionibus propiùs ad æquatorem ſitis, ubi validiſſimam eſſe

(*a*) Obſerv. 16.
(*b*) Obſerv. Med. Lib. 1. c. 12.

lunarem actionem superiori capite ostensum est, copiosiùs fluere menses; in iis contrà, quæ polis sunt viciniores, cùm ibi sit debilior, parciùs. Id in borealibus in primis observavit Hippocrates (a), qui & hanc reddit in Scythicis mulieribus sterilitatis causam.

Hæc cùm sit purgaminum muliebrium conditio, minimè mirum est, si & viris quandoque eveniant periodicæ *hemorrhagiæ*. Sicutì enìm (ùt brevibus rem totam expediam) major pro ratione molis sanguinis in fœminis, quàm in viris, copia in causâ est, quòd certis intervallis per peculiares meatus è corporibus earum exeat, iisque maximè, quibus, imminutâ aëris ambientis pressione, facultatem se explicandi habet aura interna; ità & in maribus, iis in primis, quorum imbecillior est natura, & infirmius fibrarum robur, si quandò nimiâ plethorâ turgescant vasa, rumpentur ea necessariò, illis potissimùm temporibus, quibus distensionem eorum minimâ vi reprimit æther externus.

Invisit me quondam generosus juvenis, infirmiore corporis fabricâ, cætera sanus, cui per sesquiannum redierat novâ constanter Lunâ sanguinis sputum; perstitit illud ad quatuor semper aut quinque dies, profluvio sensìm imminuto; quod eò singulis recursibus sensit urgere vehementiùs quò majorem venarum plenitudinem fecerat victûs vitæque ratio.

Memorabilis est tùm morbi, tùm eventuum etiàm ratione, qui eum comitabantur, Pitcarnii ipsius casus. Is cùm in Scotiâ haud procul Edin-

(a) De aëre, locis, & aquis.

burgo ruri esset anno 1687. mense Februario, cœlo solitò magis sereno & rubente Sole, in ipso Lunæ coitu subitum habuit sine causâ manifestâ sanguinis è naribus profluvium, quod præcesserat gravis insolitæ virium imbecillitatis sensus. Postridiè autèm in urbem reversus comperit in baroscopio eâ ipsâ horâ, quæ nona fuit matutina, altiùs subsedisse hydrargyrum, quàm aliàs unquàm descendere aut ipsi, aut amico suo Gregorio, cujus in ædibus adservabatur, visum fuerat. Mortuum etiàm eodem tempore concidisse alterum amicum Cockburnium, Philosophiæ Professorem, ex repentinâ sanguinis è pulmone eruptione; & quinque aut sex alios familiaritate sibi conjunctos, qui opem ipsius quâvis ægritudine afflicti implorare solebant, diversis humoris profusionibus tentatos, cum magno suo dolore intellexit.

Duo nobis in hanc rem exempla subministrant *Regiæ* nostræ *Societatis acta*. Alterum refert Medicus celeberrimus Gulielmus Musgrave, quod est hujùsmodi (*a*). Viro cuidam, ab ipsâ infantiâ ad annum usque ætatis quartum & vicesimum profluxit plenâ semper Lunâ sanguis ex pollice sinistro, primùm quidèm ad uncias quatuor, post annum verò sextum decimum ad semilibram. Quem fluxum cùm ille, adustâ ferro candente parte, inhiberet, incidit mox in gravem hæmoptoën; ex quâ, sectâ sæpiùs venâ, idoneorum medicamentorum ope difficulter demùm & ægrè evasit. Alteriùs summa hæc est (*b*). Caupo quidam Hi-

(*a*) Philos. Transact. Num. 177.

(*b*) Num. 171.

bernus, ab anno ætatis quadragesimo tertio usque ad quinquagesimum quintum, effusionem sanguinis ex indice digito manus dextræ, singulis ferè mensibus recurrentem, ad libras circiter quatuor habuit; quæ si quandò arte restringeretur, urebat brachium acerrimus dolor. Minùs quidèm cum Lunæ motu congruebant hujus quam illius mali circuitus, ob enormiorem fortassis vitæ modum, & detrimentum, quod ægri sanitati attulit immodica emissi humoris copia. Hoc ipso tamen memoriâ in primis digna est ista narratio, quod festo Paschatis, hoc est, proximo post æquinoctium vernum plenilunio, profluxit primò sanguis, quod anni tempus hujusmodi morbis maximè opportunum esse ex dictis suprà manifestum est.

Istud porrò hîc perpendere oportet, quod sellæ suæ staticæ experimentis Sanctorius, princeps hujus disciplinæ auctor, edoctus comperit. Dicit enim is, *Corpora virorum sana, & moderatissimo victu utentia, singulis mensibus fieri solito ponderosiora, unius scilicet duarumque librarum pondere; & redire ad consuetum pondus circà finem mensis, ad instar mulierum; sed factâ crisi per urinam paulò copiosiorem, vel turbidiorem* (a). Quapropter fiet ex eâ re necessariò, ut iis valetudinis vitiis menstruis intervallis obnoxius quisque sit, quæ à repletione ducunt originem; tùm, ut illis temporibus instet in primis ab his periculum, quibus levissimo pondere distenta vasa repellit ambiens æther; denique, ut cùm parium ferè sint virium, nova plenaque Luna, in hanc aut illam incidant

(a) Medicin. static. Sect. 1. Aphor. 65.

hæc morborum genera, prout opportunius est alterutri attractioni corpus, & congruit magis cum hac aut illâ sideris periodo humorum plethora.

Cùm frequens, tùm difficilis est ille mulierum morbus, quem *fluorem album* appellant Medici. Et hunc quidèm per quatuor annos novâ singulis mensibus Lunâ recurrentem, perstante semper octiduum profluvio, observavit Pitcarnius.

Incerta est ferè, & variis subjecta casibus, *ulcerum* conditio, habent tamen & hæc aliquotiès certâ lege suos humoris æstus. Eruditum juvenem memorat G. Baglivi, ingenii minimè vulgaris, *cui, cùm laboraret fistulâ stercoraceâ in intestino colo prope jecoris regionem, crescente Lunâ ingens stercorum humorumque copia ex ulcere prodibat, quæ paulatim eâdem decrescente minuebatur; cujus rei ità certam habebat experientiam ægrotus, ut de Lunæ quadraturis & periodis solâ humoris per fistulam excreti observatione ritè judicaret* (*a*). In memoriam autèm mihi revocat hæc narratio adolescentis cujusdam infortunium, qui à venereo cum impurâ muliere coitu sensit primùm in dorso dolorem, in femoribus verò gravitatem cum imbecillitate ad motum per quatriduum. Natum inde est in ipsâ colis glande ulcusculum, è quo profluxit pus mali odoris. Intrà septimum diem desiit sponte suâ ille fluxus; at novâ Lunâ revertebatur denuò, perstante per menses aliquot hâc mali conditione, usque dùm idonea adhiberentur remedia, quibus tandèm penitùs cessit.

Renum *dolores* per lunaria intervalla recipro-

(*a*) De experiment. circa sanguinem, p. m. 242.

cantes animadvertet non raro, quisquis æquam horum habuerit rationem. Morbum descripsit N. Tulpius *Henrici Ainsworthi, Theologi Britanni, apud Amstelædamenses, cui supprimebatur urina, quolibet fermè plenilunio, cum insigni angustiâ, & evidenti totius corporis incendio, ad diem quartum. Neque excernebatur illa iterùm, nisi vel declinante Lunâ, vel sectâ brachii venâ* (*a*). *Et periodicum capillorum mictum, quolibet decimo quarto die revertentem, cum insigni urinæ difficultate, & tantâ perturbati corporis inquietudine, ut vix in cubili se contineret æger*, simul se vidisse retulit (*b*).

Casum hisce ferè contrarium memorat Thomas Bartholinus, qui cum cæteris Medicis Hafniensibus convocatus erat ad Bullichium, urbis tunc temporis Præsidem. *Laboraverat*, inquit, *superioribus* annis diabete spuriâ, singulis mensibus recurrente, cum dolore post nephriticos cruciatus; quodque mirati sumus, instante plenilunio, duodecim mensuras aquæ, seu viginti quatuor libras, minxit, quanquam vix tertiam partem uniûs mensuræ biberit (*c*).

Inspexi nuper sectum pueri quinquennis cadaver, cui mortem accelerarant graves nephritidis cum vomitu & alvi fluxu accessiones. Oppleti sunt tùm renes, tùm ureteres, materiâ calculosâ, quam varias hìc illìc cernere erat formas concretionis induisse. Primum mali fundamentum erat aqueus & limpidus humor, qui paulatìm lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coëuntibus accessit tandèm lapidea

(*a*) Observ. med. Lib. II. cap. 43.
(*b*) Ibid. cap. 52.
(*c*) Acta Med. & philosoph. Hafniens. V. I. Obs. 5.

durities. Affirmavit mihi Groenveltius, harum rerum apprimè gnarus Medicus, qui confectum his ærumnis misellum sæpiùs inviserat, comperisse se plenam per aliquot menses Lunam attulisse semper diros ægro cruciatus, quos elapsus plerumque per iter urinæ unus aut alter lapillus levabat.

Et quoniàm in renum mentionem incidi, libet infortunium referre adolescentulæ cujusdam mihi notæ. Erat illa annorum quatuordecim, vultu satis venusto; à pueritiâ verò id incommodi passa fuerat, ut die semper uno aut altero ante plenam Lunam pallida fieret, & demissis viribus melancholica, sponteque suâ in somnis urina proflueret largâ copiâ. Perstitit autèm fluxus singulis noctibus ad quinque aut sex dies, quibus transactis, redibat iterùm faciei rubicundus color, & consueta animi alacritas. Nihil hîc valebant medicamenta omnia, quæ vi fibras astringendi pollere solent, usque dùm, factis ritè biduo aut triduo ante accessionem ægritudinis exinanitionibus, virtuti lunari occurreretur.

Menstruos sæpè habere recursus *spiritus difficultates* experientiâ didicit vir subtilis ingenii Helmontius. *Exacerbatur*, inquit, *asthmatis paroxysmus Lunæ stationibus & ævi tempestatibus, quas ideò præsentit & præsagit* (*a*). Confirmat hoc ipsum Joannes Floyerus, Eques eruditus, qui in describendâ hujus morbi historiâ cæteris omnibus palmam præripuit. Deprehendit autèm ille *quatuordecim dierum intervallo reverti plerumque has anxietates, & Lunæ circuitibus consentire* (*b*).

(*a*) Asthm. & Tuss. § 22.

(*b*) Treatise of the Asthm. pag. 17.

Insolitum & rarum lunaris facultatis effectum memoriæ prodidit, doctrinâ studioque pariter laudandus, Kerchringius. Nota ipsi erat matrona quædam Galla, *quæ tempore Plenilunii facie prædita erat rotundâ, & sanè quàm formosâ; sed decrescente Lunâ, oculi, nasus & os in unam partem vertebantur, ità ut deformis admodùm in publicum prodire non sustineret; donec, crescente iterùm sidere, rediret & ipsa paulatìm ad suum Plenilunium, & formæ suæ venustatem* (*a*). Hoc si cui mirum videtur, referenti auctori fidem faciant comperta vulgo in conchyliis, & multis animantium generibus, consimilis virtutis exempla. Nam, ut cecinit olim Lucilius, sapiens Poëta:

Luna alit ostrea, & implet echinos,
muribu' fibras,
Et pecui addit (*b*):

Et post hunc Manilius:

Si submersa fretis, concharum & carcere clausa,
Ad Lunæ motum variant animalia corpus (*c*).

Multis impedita difficultatibus, & arduæ disquisitionis, est de *Crisibus in morbis acutis* doctrina; itaque operæ pretium erit, numquid ad hanc explicandam conferat nostra disputatio, paulò diligentiùs investigare. Magnum habere momentum ad medicinam rectè faciendam dierum criticorum considerationem putârunt semper Veteres, & ad horum rationem distinxerunt febrium tempora. Obsoletum verò jam est hoc studium, & irridet, aut supervacaneam ducit, Medicorum vulgus omnem de hisce quæstionem; idque dua-

(*a*) Observationes Anatom. 92.
(*b*) Apud Aulum Gellium Lib. XX. cap. 8.
(*c*) Astronomic. Lib. II. v. 93.

bus potiſſimum de cauſis, quantum ego conjectari poſſum.

Primùm enim in Orientalibus & calidis mundis plagis primæ, quæ hanc artem effecerunt, habebantur obſervationes; quæ cùm in borealibus & frigidioribus regionibus ad uſum reducerentur, nullâ habitâ locorum diſcriminis ratione, fefellerunt non raro Medicorum opinionem, nec ad ſpem reſpondit eventus. Deinde ex paucis remediis conſtabat antiquitùs Medicina, neque aliam febribus adhibere curam moris erat, quam quæ tenui victu vim & ferociam morbi aliquatenùs reprimeret. Naturæ enim miniſtros ſe præbebant Medici, & hanc ſequentes ducem, ad varios humorum in corpore motus animum advertebant ſedulò. Poſtquàm verò in diverſas curandi vias proceſſerunt hujus atque illius ſapientiæ profeſſores æmuli, & ex opinionibus magis, quàm natis experientiâ monitis, res agi cœpit, nullus relinquebatur iis præceptis locus, quæ à priſcâ medendi ratione pendebant; cùm non uno modo torquerentur jam ægri, & incertum ſæpè eſſet, quinam ab ipſo morbo ducerent originem dolores, quoſve afferrent ingeſta perverſo more pharmaca.

Quo certiùs itaque conſtet, quibus præcipuè innixa ſit fundamentis hæc Antiquorum diſciplina, & ad quam normam exigere obſervationes ſuas debeat, quiſquis eorum hac in parte ſtudium æmulari exoptat; pauca quædam in medium proferenda ſunt, poſtquàm nonnulla, quæ ad hanc rem faciant, ſim præfatus.

Febres igitur *epidemicas* vitio ambientis nos aëris oriri certiſſimum eſt; ideòque conſentaneum

videtur, ut singulis suis temporibus à virtute lunari, quæ hunc afficit, illæ mutationes subire possint. Rem hanc illustrabunt maximè, quæ scripsit is, quem suprà laudavi, *Ramazzinus* in Commentariis suis lectu dignissimis, *de Constitutionibus annorum MDCXCII. MDCXCIII. & MDCXCIV. in civitate & agro Mutinensi*, Mutinæ editis. Tribus illis annis continuis sæviebat illìc febris valdè pestifera, ex illarum scilicet genere, in quibus cutis maculis purpureis interstinguitur. *Observatione verò*, inquit, *dignum fuit, quod post plenilunium, ac multò magis silente Lunâ, ferociebat hæc febris, quæ posteà ad novum ejusdem lumen mitescebat; nec meâ tantùm, sed aliorum quoque Professorum constans fuit observatio, quod non parùm contulit ad hujus febris prognosin & curationem.*

Exactissimum autèm fieri Lunæ coitum cùm Sol deficit, perfectissimam verò oppositionem in Lunæ defectu, notissimum est; idcircò minimè mirum erat, quod eidem scriptori ità videbatur, cujus sequentia sunt verba: *Admirandum certè fuit, quod die 21. Januarii MDCXCIII contigit. Facta enim per noctem lunari eclipsi, major pars ægrotantium obiit, & eâdem horâ, quâ nimirùm Luna laborabat; quin & nonnulli repentinâ morte occubuêre.* Appositissima etiàm ad hanc rem est narratio quædam doctissimi Ballonii, qui *convenisse*, ait, *Medicos aliquot Parisienses, ut de salute illustris cujusdam fœminæ deliberarent. Dùm consulitur, instabat Solis defectus; abeunt ab ægrâ, ut cœlum contemplentur, nihil tunc imminentis mali prævidentes, imò ne suspicantes quidem; illicò verò ad illam revocantur, eo ipso temporis puncto, quo*

defecit Sol, animâ deficientem. Et mirabantur omnes eam non antè ad se rediisse, quàm astro redierat luminis sui splendor (*a*).

Nullus dubito, quin si ea, quæ de vi lunari dicta sunt, Medicis essent cognita, longè plura in historiis morborum epidemicorum hujusmodi exempla occurrerent, quàm hodie invenimus. Unum quod viri, cui contigit, dignitas magis notabile facit, commemorabo. Is erat Franciscus Baconus, Baro Verulamiensis, qui ingenio & industriâ admirabilis, primus apud nos ad sapientiæ studium rectam viam aperuit. Huic autèm tanto viro unà cum egregiis mentis dotibus illam valetudinis infirmitatem tribuit natura, ut quoties Luna deficeret, animi deliquium semper pateretur; cùm ipse de tam subitæ virium privationis causâ nihil præscivisset, aut quidem cogitasset, neque unquam ad se rediret, donec sideri lumen suum esset redditum (*b*).

In eclipsi autèm illâ memorabili, quâ anno MDCCXV. die Aprilis 22. Sol tribus sexagesimis horæ partibus, harumque viginti tribus sexagesimis, totus hic Londini obscurabatur, multos variis morbis oppressos se pejus habuisse compertum fuit; quod cùm vulgò mirum videbatur, causam aperire mihi facile erat. Manè enìm in speculam Regiæ Societatis cum Halleio & aliis quibusdam Astronomis ascendens, ut ea quæ tàm in cœlo quàm in æthere nostro fierent, prospectarem, auroram lucidissimam cœlumque maximè serenum esse percepi. Postquàm autèm Luna

(*a*) Epidem. Lib. pag. 48.
(*b*) Vide Rawley's Life of the R. H. Francis Bacon, lord Verulam, &c.

Solis lumen nobis omninò eripuerat, dies derepentè in noctem mutata est; frigusque insolitum & humidum, quod horrorem incutiebat, tenebras adportasse sentiebamus omnes; quin & naturæ vultu quasi mœrore ac tristitiâ obducto, territæ circumvolitabant volucres, & in campis patentibus attonita stabant armenta & pecora. At verbis describi nequit, quanto gaudio perfusa apparerent omnia, cum subitò & tanquam ex inesperato Sol, tenebris victricibus suis radiis depulsis, nitido fulgore diem reddebat. Concurrit non sine clamoribus & plausu in vicis populus, sibi gratulans reviviscentem mundum, qui modò interiturus videbatur. Mihique sanè nunquàm anteà licuit, neque posthac, ut opinor, licebit unquàm, spectaculo tam jucundo oculos simul ac mentem oblectare.

Ut ad febres autèm redeam, repentinas ejusmodi in aëre mutationes, quæ corpora etiàm sanorum afficiunt, infirmis, & acuto morbo jam laborantibus, pro certo nocere res est manifestissima. De iis igitur sat dictum sit, si adjecero tantùm *Pestem*, quæ omnium est dirissima, virtutem hanc lunarem sentire etiàm deprehendi. Experientissimus sanè Auctor, Diemerbroeckius, qui morbi hujus anno MDCXXXVI. Noviomagi grassantis indolem & progressus diligentissimè descripsit, *circa novam plenamque Lunam exacerbatam semper fuisse luem, eoque tempore & plurimos morbo correptos fuisse, illosque ferè omnes occubuisse*, observavit (*a*), plura his adjici possent; sed cùm in re satis apertâ nihil opus esse videatur, quæ de crisibus adhuc dicenda restant, jam peragam.

(*a*) De Peste, pag. 9. *Edit. Lond.*

Primò igitur, habent morbi omnes ἐπιδήμιοι; ſive qui in populum ſæviunt, ſua quique certo ordine diſtributa tempora; quibus increſcunt, conſiſtunt, & ad ſanitatem inclinant. Conſtantes adeò & perpetuæ ſunt horum leges, ut, quoties à cœli ſtatu oriuntur febres, quarum acceſſiones in plerique ſine intermiſſionibus urgent, ſi modò contingat has quâvis de causâ in aliis per circuitus redire, penſentur ſemper paroxyſmorum numero ceſſantis morbi intervalla; ità ut parem menſurâ ægritudinem ſuſtineant utroque modò laborantes. Id ipſum ſolâ experientiâ comperit in morborum hiſtoriis indagandis ſolertiſſimus Sydenhamus (*a*), qui hac de causâ ſex menſes durare quartanas autumnales animdvertit: quoniàm, ſi ritè ponatur calculus, inter omne id tempus recurrentes acceſſiones horas complent 336. ſive dies 14; qui quidèm continuarum febrium, quas eadem anni tempeſtas apportat, terminus eſt. Neque diſcrepat ab hac ratione Galeni obſervatio; ideò nimirùm ſeptenos habere circuitus exquiſitam tertianam, cùm legitima continua intra ſeptimum diem deſinat, *quia unum conficiunt diem ſinguli paroxyſmi* (*b*): hoc eſt, diſpar licet ſit hujus & illius morbi conditio, æquale tamen eſſe, quo corpus ab alterutro tenetur, temporis ſpatium. Cauſa autèm, cur iſtud ità eveniat, ſequens obſervatio oſtendet.

Secundò, itaque fermentatur in hiſce malis ſanguis, neque defervescit, uſque dùm per organa ſecretionis, prout his aut illis magis accom-

(*a*) De Morb. acut. p. m. 95.
(*b*) Comment. in Aphor. Hippoc. Lib. VI. Aph. 59. & de Criſib. Lib. II. c. 6.

modatus est humor, foras derivatæ fuerint plurimæ, quæ morbum creârant, particulæ.

Tertiò, sicuti suis quique temporibus defæcantur, qui fermentescunt, liquores; sic definitum habet spatium, quò depuratur à fermento, vitale fluidum.

Quartò, non eodem perpetuo tenore cursum suum peragunt, quæ conjuncta secum fert hæc sanguinis effervescentia symptomata; illa verò eorum ratio est, ut certis in primis diebus adeò manifesta sui prodat indicia morbus, ut ex iis non difficile sit, felicem an infaustum exitum habitura sit ægritudo, conjecturâ augurari. Hâc perspectâ febrium conditione, dies, qui morte aut sanitate morbum plerumque finiebant, *decretorios*; quibus verò spei aut periculi notæ præcipuè ostendebantur, *decretoriorum indices*, Veteres appellare solebant.

Et hactenùs quidèm non erat conjecturalis hæc scientia, adjuncta verò demùm probis observationibus perversa ratiocinia magnis implicuerunt dubiis eam quæstionem. Nescivit Hippocrates istius morborum acutorum naturæ causam, quâ ægrum plerumque liberat dies septimus, quartus decimus, aut unus & vicesimus. Famâ inter alias eminebat illis temporibus Pythagoræ schola, cujus magna scientiæ pars in harmoniâ & reconditis numerorum mysteriis posita fuit; impares paribus efficaciores habebantur, summa verò tribuebatur septennario potentia. Has Philosophi opiniones ità sequebatur divinus in medendo vir, ut recidivam timeret, si pari die desiisset febris (*a*); & decimum quartum, aut etiàm unum & vicesi-

(*a*) Aphor. sect. 4. 36.

mum diem exſpectaret, niſi ſeptimus morbo finem feciſſet; quoniam multùm poteſt, tùm in ægritudinibus, tùm in partu edendo, numerus ſeptenarius (*a*). Cùm autèm certum eſſet ſolvi interdùm febre laborantes die ſexto, aut octavo, ſine periculo recursûs, has rationes ut vanas repudiavit Aſclepiades (*b*); & jure dixit Celſus, in his quidèm antiquos tunc celebres admodùm Pythagoricos numeros fefelliſſe (*c*). Iſto igitur animadverſo errore, Galenus feliciùs longè in hac diſquiſitione proceſſit, nec ab imparium dierum efficaciâ ducere originem cenſuit febrium acceſſiones & criſes; ſed à Lunæ facultate, quæ terreſtribus imperat, & cætera vincit ſidera, non potentiâ, ſed vicinitatis virtute (*d*). Habent itaque, ſi ipſius auctoritatem ſequi velimus, circuitus ſuos, quibus ſeptem dierum intervallis accedunt, & inclinant, morbi acuti à curſu Lunæ, *quæ ſingulis hebdomadibus, cùm nova nimirùm, dimidium, vel plena eſt, viribus pollet maximis* (*e*). Ex hiſce manifeſtum eſt Galenum cauſam, quæ paroxyſmos febrium immutet, ritè animadvertiſſe; at modùm, quo hæc effectum parit, non fuiſſe conjecturâ aſſecutum. Summa autèm rei hæc eſt.

Criſis eſt materiæ morbum facientis per hos aut illos corporis meatus expulſio; quæ ut cùm ægri ſalute peragatur, eatenùs illa comminuenda & digerenda eſt, quoad permeare & tranſire

(*a*) De ſeptimeſt. Partu.
(*b*) Vide Celſum, Lib. III. cap. 4.
(*c*) Ibid.
(*d*) De diebus decretor. Lib. III.
(*e*) Ibid.

poſſit

possit per ora glandularum ad quas appellit. Idcircò, sicutì perfectissima sit sudoribus febris solutio, tùm quòd naturà cæteris omnibus plus liquoris exspuant subcutaneæ glandulæ, tùm quoniàm per angustissimos harum tubulos non alius quàm tenuis & probè concoctus humor percolari queat; ità maximo cum periculo morbum finit sanguinis fluxus, quippe qui indicat eam esse mali indolem, ut per nullas corporis vias defæcari possit sanguis, qui proindè effervescentiâ suâ canales dirumpit. Mediam autèm hîc conditionem habent geniti in illis partibus abscessus, per quas crassi & tenaces expurgantur succi.

Certum est igitur, si modò in novam plenamve Lunam incidat tempus, quo aut à defervescente sanguine foràs pellitur noxius humor, aut profusionem minantur ultrà modum tensi ab æstu febrili canaliculi; eò faciliorem & pleniorem fore morbi crisin, quòd minore tùm vi, corporis superficiem urgeat, & fluidorum impetum reprimat circumfluus æther. Quinetiàm fieri potest, ut ob variam hujus causæ rationem hodiè interdùm peragatur, quam pro more & conditione ægritudinis crastinus dies apportare deberet, febris solutio; aut in posterum diem contrà differatur, qui hodiè sperandus esset morbi terminus: cùm acceleretur motus naturæ à facultate Lunæ, & hujus ope nonnunquàm indigeat ad amovendum aëris obstaculum solitò debilior animalis machina. Idcircò sexto, quandoque, quandoque & octavo, utì observavit Hippocrates, solvetur morbus, cujus circuitum septimus in plerisque dies definit.

Convenit itaque, si lunaris virtutis in hisce casibus momentum perpendere velimus, tempus

quo primum invaſit morbus, diligenter notare; hujus deinde indolem, & quo ſecretionis genere ſalutem ægri moliri ſoleat natura, probè noſſe, neque nimiâ ſedulitate, præſertìm ſub finem ægritudinis, humorum motus turbare; laborantis denique vires æſtimare atque expendere. Si quis eas in faciendâ Medicinâ leges ſervaverit, comperiet ſine dubio, non novam ſolùm plenamque Lunam; ſed & ſideris hujuſce ad meridianum cœli faſtigium, aut huic oppoſitum locum, acceſſionem ad immutandum corpus animale vim afferre maximam.

Ad ſummam, non Philoſophi ſolùm, & naturalis hiſtoriæ conditores, multis in rebus vim hanc lunarem obſervant; ſed & ipſum vulgus longo uſu ejus rationem habere didicit. *Nullum animal niſi æſtu recedente expirare*, referente Plinio (*a*), memoriæ olim prodidit Ariſtoteles. Partus & mortes hominum novâ plenâve Lunâ maximè contingere etiam mulierculis notum eſt. Agricolæ in arborum ſationibus & culturâ, multiſque aliis negotiis, Lunæ circuitibus labores ſuos accommodant. Tam latè terrâ marique patet lunare Imperium.

(*a*) Hiſtor. Nat. Lib. II. cap. 98.

CAPUT TERTIUM.

Quo, quantùm momenti ad Medicinam rectè faciendam hujusmodi observationes afferant, ostenditur.

AD usum tandem, quem nobis in medendo præbeat hæc disquisitio, transeundum est. Et is quidem non foret nullus, si ad accessionum & eventuum prædictiones in Morbis solummodò spectaret; quià hujusmodi judicia & Medico conciliant honorem, & ægrorum spem ac fiduciam confirmant. At enim majus hinc emolumentum consequamur, quandoquidem Morborum etiàm curationem ab hisce ratiociniis promoveri ostendam. Et primùm quidèm, quod magìs generale est, dicam; ut ad ea, quæ de singulis observanda restant, sternatur via.

Satis itaque constare arbitror, morbos omnes, quorum circuitus Lunæ periodis respondent, ad repletionem esse referendos. Cùm enìm actio lunaris per solam vasorum distensionem effectum sortiatur, liquet hanc plenitudine tantùm augeri; quæ, sive moli fluidorum, sive eorundem turgescentiæ debeatur, idem valet. Ideòque in omni malo per singulos menses semel aut iterùm recurrente, quod à Lunæ potestate vires acquirit, usui erit exinanitio; quæ si non medelam, at levamen saltèm morbo feret. Quoniam verò in hoc remedio ægritudinis genus, modusque & tem-

pus detractionis, in primis spectanda sunt; quædam de his omnibus tenenda erunt præcepta.

Oportet ergò primùm expendere, nùm in arteriis hæreat causa morbi; an liquorum vitio, qui è sanguine derivantur, in partem quamvis corporis principem transferatur. In priore casu plus missioni sanguinis; in posteriore plus medicamentis, quæ errores ejusdem emendent, tribuendum erit. Præterea, cùm, experientiâ duce, materiam per vias, quas monstrat natura, tutissimè demi discamus; per quos meatus in quovis malo sponte fiant ægrotantis purgationes, diligenter animadvertere oportebit. Deinde, tempus detractioni in plerisque casibus paulò ante accessionem mali erit maximè opportunum; cum hoc modo non solùm venienti morbo occurratur, sed & turgescens materia faciliùs & copiosiùs è corpore erumpat. Sed de his melius fiet judicium, si quædam ad morborum, quos suprà recensui, curationem spectantia breviter eodem ferè ordine priùs expediam.

Incipiam igitur à *morbo comitiali*, qui cùm in adultis sit curatu difficillimus, in pueris tamen haud ægrè levamen recipit. Et quantùm præter alios detractionis modos hic valeat serosi humoris è capite per emplastrum vesicatorium occipiti ad motum depletio, ex eo, quem suprà retuli, casu manifestum est (*a*): qui cùm fidem facit Panarolo affirmanti se, *vesicante suturæ coronali apposito, puerum septennem, aphonum, stolidum, & epilepsiæ obnoxium, sanitati restituisse* (*b*); tùm

(*a*) Pag, 39.

(*b*) Obs. med. Pentecost. IV. Obs. 30.

etiam Celsi consilium confirmat, suadentis in hujus morbi insultibus *occipitium incidere, & cucurbitulas admovere, ferro candente in occipitio quoque, & infrà, quâ summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat* (*a*). Occupat enim cerebrum in plerisque his ægritudinibus malum; quòd sicuti in infantibus plenitudini, & sanguinis nondùm exercitiis & pulmonis actione subacti lentori; ità in ætate provectioribus copiæ humorum, delapsibus ab alto, aut subitis terroribus, ortum sæpissimè debet. Si quid hic adversùs gravissimum valetudinis genus à medicamentis, quæ fluidorum vitium corrigunt, præsidii est: id vel à cinnabari nativâ, vel in primis à radice valerianæ sylvestris, antequàm caulem edat, in pulverem tritâ, & frequenter idoneâ quantitate adhibitâ, expectare licebit. Utriusque laudabiles dotes non semel sum expertus, & de hujus præsertìm virtute consulendos velim, tùm laudatum modo Panarolum (*b*), tùm Fabium Columnam, eruditum & herbarum scientiâ nulli secundum auctorem (*c*). Istud verò meminisse oportet, à causis tàm variis, & in temperamentis corporum adeò inter se dissimilibus, oriri hunc morbum, ut fallat sæpè in hoc, quæ in illo respondet, medicina; aliam igitur atque aliam experiri interdùm convenit, præsertìm in ætate provectioribus. Habenda tamen semper est ratio temporum, quibus reverti solet malum, ut illi opportunè occurratur.

His etiam remediis cedit *vertigo*. Vomere au-

(*a*) Lib. III. cap. 23.
(*b*) Obs. med. Pen. 1. Obs. 33.
(*c*) Phytobas. pag. 120.

tem oportet interdùm ægrum, admotisque capiti aut cervici emplastris epispasticis humor noxius foràs est ducendus. Oculorum est hic morbus; & à tensis ultra modum extremis arteriolis, uti ex theoriâ Bellinianâ manifestum est, trahit plurimùm originem; unde si Lunæ circuitibus consentiat, minimè mirum videri debet.

Neque multùm dispar est *affectuum hystericorum* cura. Verùm hi sanguinis missionem rarò ferunt, & alvus quoque cautè ducenda est. Utilior longè est vomitus, sub tempus præsertìm ingruentis mali; sin autèm jam invasit, optimè discutiunt in pilulis sumpta gummi ammoniacum, virosum castoreum, sal succini, & consimilia, quæ Spiritus reficiunt, pharmaca. Accommodanda est tamen in plerisque his casibus vitæ consuetudini mulierçularum, & animi præsertìm affectionibus, medicina.

Menstruas recursûs vices ideò servat quandoque *Paralysis*, quia à capite plerumque incipit hic morbus: extrà canales nimirùm propulso latice seroso, qui pro varietate locorum, in quæ depluit, hujus aut illius partis nervorum resolutionem patit. Hinc fit, ut apoplexiam sæpissimè subsequatur, hic affectus, interdùm utroque, interdùm altero tantum, resoluto corporis latere. Si quandò autèm à læsis extrinsecùs nervis, aut natis intùs tumoribus, oritur hujusmodi imbecillitas, illa certos circuitus non habet. Utile hic erit post exinanitionem redundantis pituitæ, quàm felicissimè plerisque in casibus absolvunt alvi dejectiones, revertenti malo occurrere; idque non solùm medicamentis, quæ frigidos & tenaces humores extenuant, qualia sunt radix raphani rusti-

cani, valerianæ ſylveſtris, ſemen ſinapis, & ſi quæ ſunt his ſimilia; ſed & crebrâ corporis in aquam frigidiſſimam demerſione, ſi vires nimirùm & ætas id ſinant: non paritèr enim ſenio confectis, ac juvenibus, prodeſt hæc medicina; quæ cùm fibrillas relaxatas conſtringat, & urinam ſimul moveat, utroque modo iſti valetudini eſt aptiſſima. Eâ de causâ Veteres, uti Auctor eſt Cælius Aurelianus (*a*), ſic laborantes aut natare cogebant in mari, aut decurrentibus ab alto aquis partes infirmas aliquandiu ſubjicere; ob majus ſcilicet aquæ marinæ quàm dulcis pondus, & acriùs delabentis præcipiti curſu rivi quàm ſtagnantis laticis frigus.

Morbum, quem *Choream Sancti Viti*, appellat vulgus, convulſionis quandam ſpeciem eſſe dicunt plerique Medici; mihi verò paralytica potiùs affectio videtur, à reſolutione muſculorum orta, qui cùm artus moturi ſunt, impares officio imperfectis conatibus eos concutiunt & exagitant. Leve autèm plerumque id malum eſt, & imbecilles, eoſque, quibus tenerior eſt à naturâ corporis habitus, infeſtat; puellas magis, quàm pueros & rariſſimè adultos. Idcircò mihi nunquam difficile fuit frequentibus in frigidam demerſionibus, & medicamentis ex chalybe paratis, illud penitùs depellere.

Quod ad *fluoris menſtrui* in mulieribus vitia attinet, id ſeriò perpendendum eſt; uti plurimùm cauſam habet nimia profuſio in acrimoniâ ſanguinis, ità ortum ſæpiſſimè trahere menſium retardationem ab ejuſdem lentore. Rariùs autèm

(*a*) Chronic. Lib. II, cap. I.

ob humoris paucitatem supprimitur hic fluxus; tam mirabili artificio ad salutem singularum, & generis propagationem, pariter necessariæ purgationi prospexit & consuluit Sapientissimus rerum Conditor. Quocircà, sicuti in immodico profluvio habenda est ratio temporum, quibus facillimè ferventem humorem canales suos dirumpere expositum fuit; ut, cum illa instant, misso quàm longissimè inde, ubi prorumpit, sanguine, avertatur materiæ cursus: ità, quoties menstrua non provenientia venæ incisionem desiderant, servanda est inprimis Lindani cautio, quam ab Etmullero (*a*) commendatam explicuit, & ingeniosè demonstravit vir doctissimus Joannes Freind (*b*). Porrò cùm efficacissimè liquoris arteriosi effervescentiam, quâ distenduntur vasa, reprimat & compescat cortex Peruvianus; maximè juvabit, si quandò larga nimis timetur effusio, paucis aliquot ante imminentem accessionem diebus creber nobilis istius medicamenti usus.

Hæc eadem & in aliis omnibus, quæ certis intervallis recurrunt, *hæmorrhagiis* tenenda sunt; petito simul ab iis pharmacis auxilio, quæ dilatatas ultrà modum fibras restringunt & coërcent; inter quæ principem habere locum alumen igne liquatum, commistâ succi illiûs concreti, quem *sanguinem draconis* appellant, quartâ parte, experimentis quamplurimis deprehendi.

Illud verò, ut hìc moneam, necesse est; tantam nimirùm esse in hujusmodi casibus Lunæ fa-

(*a*) Tom. II. pag. 1017. edit. ult.

(*b*) Emmenolog. pag. 103.

cultatem, ut, suppresso interdùm, qui ab unâ parte fertur, sanguine, is ex aliâ, extremis canaliculis diruptis, exeat. Id accidit generoso juveni, cujus morbum suprà retuli (*a*). Cùm enìm sanguinis ex pulmone singulis mensibus prorumpentis sputum represserant laudata modo medicamenta, patiebatur is dictis temporibus ejusdem ex naribus fluxum; à quo tamen, cum malo jam princeps pars esset immunis, nihil erat metuendùm periculi.

Pari etiàm ratione contingit hoc quadrupedibus, quæ per menstrua purgantur; etenim novâ plerumque Lunâ profluvium iis incidere observatum est. Id equabus in primis ac simiis usu venit; atque his sanè adeò constanti ordine, ut Ægyptii olim, uti restis est Orus Apollo, *non solùm pro Lunâ cynocephalum pinxerint, ob consensum quendam, quo ad Lunæ cum Sole coitum afficitur hoc animal, misso nimirùm fœminæ è genitali vase sanguine; sed & in sacris simias nutriverint, ut ex ipsis conjunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci posset* (*b*). Certa itaque se produnt in omnibus animantium generibus imperii lunaris indicia, modo constans & æquabilis victûs ratio, sideris virtuti corpus opportunum reddat.

Hæc qui intellexerit, quâ necessitate menstruos etiàm interdùm servet circuitus *fluor albus*, perspiciet, præsertìm si hunc humorem profundant vasa uterina; modò enìm ex his, modò ex glandulis, quibus consita vagina est, erumpit tetra colluvies. In illo casu, fluentibus mensibus,

(*a*) Pag. 48.

(*b*) Hieroglyphic. Vid. Gesner. De Simiis.

ſupprimitur profluvium; in hoc etiàm, cùm in menſtruis eſt mulier, perſtat adhuc, & vel in utero geſtantem excruciat.

Neque diſpar admodùm eſt *ulcerum* ratio, è quibus cùm ſanies jugitèr exeat, minimè mirum eſt, ſi largiorem ejus effuſionem faciant jam memoratæ cauſæ; illis maximè in partibus, ubi laxior & facilè cedens corporis compages vix ullâ vi canaliculorum diſtenſioni reſiſtit. Hinc à capitis vulneribus graviſſimum imminere novâ plenâque Lunâ periculum, eſt compertum.

Nephriticos dolores haud feliciùs quis lenire aggrediatur, quàm detracto primùm è venis ſanguine. Neque profectò inutile erit illis, qui hiſce cruciatibus tentantur, per quæ intervalla recurrant paroxyſmi obſervare; & quo tempore maximè periclitantur, vaſorum depletionem moliri. Illud enìm conſtat, compreſſionem anguſtorum in renibus meatuum à minimarum arteriolarum plenitudine malum hoc fovere, quàm augere ſemper novam plenamve Lunam extrà dubium eſt. Unde mirari ſubiit aliquotiès, hiſtoriarum medicarum Scriptores totos eſſe in *præcipitandis* (ut ipſi loqui amant) in tubulos renales *arenulis*; cùm ex inciſione cadaverum didicerim, ſicut antè memoratum fuit, primam concreſcentis calculi materiam eſſe limpidiſſimam in carunculis, per quas diſtillat urina, ſerum; quod in lapidem dureſcere poſſe, nemini mirum erit, qui ſalium fluidorum vires attrahendi, motuſque in anguſtiſſimis canalibus impediti effecta cognoverit. Hinc fit, ut, dato ſubinde mercurio dulci, plus proficiamus in morbo hoc incipiente, quàm quibuſvis urinam moventibus medicamentis; quod

à nobili isto Pharmaco tenuium vasorum obstructiones reserantur, & quæ has plerumque sequitur, salsorum humorum prohibetur cohæsio. Quinetiàm experientia quotidiana docet, his, quibus renes sunt affecti, medicamentorum, quæ urinam movent, nimis frequentem usum plurimùm nocere. Quod non satis animadvertunt ii Medici, qui fallaci remedio, ab aniculâ ad bonum publicum, si diis placet, insano pretio redempto, calculosorum cùm stomachum, tùm renes & vesicam, lædere sustinent.

Cum his, quos *spiritus* premit difficultas, vis lunaris, tàm ob minorem ætheris in pulmonem ducti portionem, quàm ob majorem vasorum sanguinis dilatationem noceat; tristissimo malo omni ope, ut sanguinis missione, leni vomitione, alvi liquatione, interdùm & purgatione, subvenire oportet. Cavendum est autèm, maximè sub tempora impendentis ægritudinis, ab illis omnibus, quæ sanguinis impetum & fervorem concitant; urget enim in hujusmodi anxietatibus febricula, quam calidis cibis, aut medicamentis, incendere nefas est. Unde *clamoribus, iracundiâ anhelis abstinendum esse* monuit Hippocrates (*a*). *Et æstate sæpiùs ac sæviùs, quàm hieme, infestare asthmatis accessum* observavit Helmontius (*b*). Hâc de causâ præter ea quæ dixi, multùm hîc valent illa remedia, quæ refrigerant simul humores, & urinam pellunt: qualia sunt acetum, in quo infusa sit scillæ radix; acidus nitri spiritus; aqua fumo sulphuris saturata, quam *gas sulphuris* vocant

(*a*) Epidem. Lib. VI. sect. 4.

(*b*) Astm. & Tuss.

Chemiæ Auctores; & alia id genus plurima, à Floyero jam laudato recensita.

Iis denique, quæ de *crisibus in morbis acutis* superiùs sunt dicta, unum hîc operæ pretium erit adjicere. Quanquàm enìm sedulò cavere oportet, ne, instante morbi solutione, tumultus in humoribus creentur; fieri tamen posse, ut necessarium sit hoc ipso tempore exinanitionem aliquam moliri, censendum est; idque præsertìm si summa forte urgeat corporis excandescentia, quæ nimiâ agitatione omnia turbans secretionibus è sanguine faciendis impedimento sit futura. Ipsa igitur sanguinis missio in hoc statu adeò non nocet, ut etiàm promoveat crisin. Nec aliâ ratione id evenit, quàm quâ ingruentibus jam Variolis aut Morbillis, ubi materiâ vehementer turgent vasa, sanguinis detractio pustularum eruptionem accelerat.

Porrò haud multùm diversa est *abscessuum criticorum* conditio; qui, ut ad maturitatem perducantur, non raro, si copiâ & calore suprà modum peccet sanguis, depletiones ex venis, aut per alvum, moderatas desiderant. Scire enìm oportet, ideò antiquos in febribus purgationes damnasse, quod pleraque medicamenta cathartica illis temporibus essent validissima; qualia sunt scammonium, veratrum nigrum, tithymali succus, & consimilia his acria; quocircà clysteribus infusis alvum suppressam ducere satìs habebant. Nobis verò cùm leniora semper in promptu sint, quibusvis ferè morbi temporibus citrà metum inflammationis, si res exigat, intestina exinanire licet; præsertìm si, quod sæpè fit, hanc viam natura ipsa monstràverit.

COROLLARIUM.

Quo ratiocinandi hoc genus rerum naturâ confirmari probatur.

CUM in primis hisce schedis expositum sit, qui Morborum recursus memoratis temporibus faciunt Cœli motus, eos ventis simul concitandis pares esse; horumque vim nos variam sentire, prout conspirent cum illis ad agitandum aëra aliæ atque aliæ causæ: operæ pretium erit, quantùm has rationes confirmet ipsa rerum natura, breviter saltem indicare.

Incidit anno MDCCIII. die Novembris 26. paulò antè mediam noctem procella gravissima, stupentibus cunctis & attonitis insolito prorsùs immani ac ventorum furore qui ultrà sex horas permansit. Historiam & causas omnes mirabilis istius eventûs pertexere mihi nec opera est, nec otium. Demandata est hæc Provincia viro ingeniosissimo Edm. Halleio, qui optimè præstare potest. Quantum autèm ad rem nostram faciat, hîc leviter attingam.

Erat illo tempore Luna in Perigæo, instabatque simul interlunium; quorum utroque sursùm ferri æthera, & increbrescere ventos, suprà demonstratum est (*a*). Et hinc quidèm, qui subsequebantur maris æstus, erant immodici & maximè tumentes; altiùsque solito, plerisque saltèm

(*a*) Pag. 8. 9.

locis, in baroſcopio ſubſedit hydrargyrum (*a*). Acceſſerunt etiam ſine dubio ex ſuprà memoratis aliæ pariter cauſæ, (*b*) quas omnes dignoſcere nobis minimè licet; ut cœli ſaltèm manifeſta conditio, quantùm ad hanc calamitatem contulerit, perpendi poteſt. Poſtquàm enìm in illis locis, quibus incubuit hæc fera ventorum vis, per æſtatem & autumnum copiâ ſolito majori deciderant pluviæ, mitior & calidior, quàm pro more, hiems appetebat; ità ut ad finem uſque Novembris liquor in thermometro, cujus gradus quartus ſuprà octogeſimum gelu indicat, infra centeſimum nunquàm ſubſederit (*c*). Et hinc ſanè collectas fuiſſe in æthereâ plagâ, ſurſùm latis ab ardore ex humidâ terrâ anhelitibus, ſalium, ſulphuriſque atomos innumerabiles; iiſque variè coëuntibus & agitatis, acceſſiſſe huc & illuc effluenti jam aëri exitialem impetùm, conjectari licet. Fidem dictis faciant crebra, quibus ſub tempus funeſti turbinis micuit æther, fulgura, & ſalſo ſapore die inſequente linguam ferientia, etiam in campis longè à mari remotis, arborum virgulta & gramina, adeò ut deguſtatum pabulum pecudes refugerint.

Sed hæc fuſiùs perſequi minimè vacat. Illud potiùs adjungere libet, quod novâ vel plenâ Lunâ, etiamſi cauſa ſolitaria ſit, utì mutationes illas quas diximus, corpori noſtro inferre valet, ità, ſi ſolito vehementiorem aëris motum, qualis in tempeſtatibus fit, ſecum conjunctum habeat, majori adhuc

(*a*) Philoſoph. Tranſact. N°. 289.
(*b*) Pag. 22. 23.
(*c*) Philoſoph. Tranſact. loco citato.

virtute effectum sortietur. Multos igitur memini eâdem nocte, quam dixi, capite præsertìm malè affecto ægrotasse. Maximè autèm memorabile est infortunium fœminæ cujusdam illustrissimæ mihi notæ, quæ derepente oculis capta vitæ solatium amisit. Cæcitas illa erat, quam ἀμαύρωσιν Græci dixerunt, Medici verò recentiores inconcinnâ voce *guttam serenam* appellant; cujus morbi naturam, quoniàm ea nondùm Medicis benè perspecta est, paucis exponam.

Oritur igitur plerumque aut ex obstructione, & hinc facta distensione, minimarum arteriarum, quæ per tunicam oculi *Retinam* dictam sparguntur; aut à nervorum, qui visui inserviunt, læsione. In illo genere, quod longè frequentius est, oculorum acies pedetentìm obtunditur; in hoc verò nunc tardiùs, nunc celeriùs, pro causæ ratione, interdùm vel temporis momento eripitur. Multis enìm modis detrimentum capiunt hi nervi, & officio suo inepti redduntur. Etenìm ictu sæpiùs, aut lapsu ab alto; fracto vel quassato calvariæ osse, in angustum coëunt; in convulsionibus nonnunquàm; humore ex cerebri membranis, effuso, comprimuntur; neque rarò repentinâ resolutione tentantur. Vidi nempè in morbo comitiali diù affectis, inciso cadavere, nervos eo loco, unde post conjunctionem separati ad oculos tendunt, aqueo latice in globum collecto depressos; & in affectibus paralyticis fibras illìc planè marcidas & exsiccatas reperi.

Possem etiàm multis exemplis, ex Observationum Medicarum Scriptoribus allatis, rem hanc fusiùs illustrare; pauca verò in præsenti adduxisse satis erit. *Tumorem, glandulæ ad instar, nervis opti-*

cis incumbentem, & spiritûs animalis transitum ad oculos impedientem, in cadavere quodam animadvertit experientissimus Felix Platerus (*a*). In fœminâ *nervum utrumque opticum extenuatum* observavit vir solers, Guernerus Rolfincius (*b*). *Nervos opticos marcescentes, & solito duplò minores, in corpore mulieris, quæ per viginti annos amaurosi laboraverat*, invenit insignis Chirurgus, Joannes Scultetus (*c*). Virginis cujusdam infelicem casum memorant *Ephemeridum medico-physicarum Germanicarum* Auctores, *quæ ab ictu in sinistrâ capitis parte febre cum delirio correpta, visu primùm, & brevi deinde vitâ, privata est. Dissecto autèm capite, ingens limpidissimæ lymphæ copia in cerebri ventriculis, in primis quà sinciput spectant, fluctuans, & nervos opticos omninò comprimens, se ostendit* (*d*).

Hæc cùm ità se habeant, ex iis, quæ suprà sunt exposita, lunarem potentiam, vi turbinis accedente, præter modum adauctam, viam spiritibus animalibus, qui ad nervos oculorum meant, in tenero corpore, tanquàm præcisi essent, intercludere, & calamitatem, quam diximus, efficere potuisse manifestum est.

Permagnum usum afferre hujusmodi disquisitiones nemo dubitabit, cùm dixero me, duce hac θεωρίᾳ, isti morbo, qui anteà insanabilis vulgò habebatur, non modò rectam medendi viam invenisse, sed experimentis etiàm quamplurimis deinceps comprobasse; quippe cùm causarum scientia certissimum sit Medicinæ fundamentum. Ubi

(*a*) Observat. Lib. I.
(*b*) Dissertat. anatom. Lib. IV. cap. 31.
(*c*) Armamentar. chirurg. observ. 36.
(*d*) Vid. Miscell. curios. Anni MDCLXXXVI.

malum

malum igitur in arteriolis oculorum hæret medicamentis utendum est, quæ sanguinem crassiorem attenuandi, & per angustissimos ductus propellendi, vi maximâ pollent. Talia sunt præcipuè, quæ ex argento vivo Chemicorum arte parantur. Hisce autèm diù insistere oportet, & plerumque quidèm eatenùs, quoad salivæ fluxus largâ copiâ per viginti vel triginta dies concitatus fuerit.

At dissimilem huic curationem, eamque pro noxæ ratione diversam, caligo ista requirit, quæ nervorum vitio gignitur. Sæpissimè autem, ut ex dictis apparet, omne adjumentum respuit. Quis enìm humore viscido gravique pressos & coarctatos, aut languore & ariditate consumptos oculorum nervos restituere, aut denique spiritibus animalibus fibrarum resolutione in itinere suo interceptis vim novam atque impetum reddere, valet? Solus certè fabricæ nostræ Divinus ipse Artifex id præstare potest. Verùm si quid hic spei reliquum sit, in recenti adhuc necdum confirmato malo admovendum erit vertici, quà sutura coronalis sagittali committitur, medicamentum causticum; donec ità eum erodat, ut membrana, quæ calvariam contegit, scalpello discindi possit, ex quo ulcere, quasi ex fonticulo, noxius humor è cerebro foràs derivetur. Puris autem hunc effluxum, immissis pisis vel fabis, quæ ulcus incisum glutinari non sinant, per longum tempus promovere oportet: assumptis intereà assiduè iis remediis, quæ nervorum convulsionibus & tremoribus conveniunt; cujusmodi esse radicem valerianæ sylvestris, castoreum Russicum, gummi ammoniacum, assam fœtidam, spiritus denique & sales ex animalibus vi ignis elicitos, quotidie experimur.

Sed ad turbines revertor. Contigit patrum noſtrorum memoriâ immoderata quædam tempeſtas, huic fortaſſe jam dictæ non æqualis, miram tamen ejus violentiam referunt illorum temporum Annales. Sævit illa die tertio Septembris, anno MDCLVIII, quo die etiàm è vitâ exceſſit Olivarius Cromwellus, *Protector* dictus. Aëris per illius anni decurſum ſtatum & morem nullæ, quod equidèm ſciam, docent ephemerides. Plenam verò Lunam ſub acceſſum æquinoctii autumnalis hanc ventorum rabiem apportaſſe memoratu dignum videtur, ut mirum non ſit magnis motibus opportunam tunc fuiſſe cæli regionem. Quomodocunque autèm ea res ſe habuerit, id refert annotaſſe, magni illiûs viri morbum ex illorum genere fuiſſe, quos vim lunarem maximè ſentire oſtendimus. Memoriæ enìm proditum eſt illum febre ſimul & animi ægritudine, infœlici præſertìm rerum domeſticarum ſuarum ſtatu obortâ, confectum fatis ceſſiſſe. Et mœrorem quidem ſpiritus animales offenſis ejuſmodi obnoxios reddere certiſſimum eſt.

Verum ut Opuſculo noſtro finem tandem imponamus, pari neceſſitate in illis regionibus, quas crebra premunt diluvia, iis plerumque temporibus, quibus Luna maximis pollet viribus, fieri inundationes obſervatum eſt; ut non immeritò horum malorum cauſam præcipuam in tumentes immodicè maris æſtus, & infelicitèr ſimùl conjunctam horum aut illorum ſiderum attrahendi facultatem, conferendam eſſe conjecerit eruditus Baccius (*a*).

Has igitur & conſimiles habent à naturâ cauſas

(*a*) Del Tevere, Lib. III. p. 228.

ventorum turbines ac tempestates. Nam ad quæstionem de divinâ potentiâ quod attinet, num Supremi Numinis irâ extra rerum ordinem hujusmodi calamitates eveniant, necne, disserere non nostrum est, qui religionis vinculis animos hominum solvere nequaquàm conabimur. Quanquàm enìm singulas immensæ hujus machinæ partes certis legibus constitui & moveri sciam, & eandem fabricæ dispositionem, quæ universæ moli commodissima est, paucis quandoque in locis clades ac damna inferre; suum tamen rerum Conditori Opt. Max. in omnia, quæ perfecit, jure cedendum est imperium. Et erat fortassis divinæ rationi consentaneum eo artificio mundum instruere, quo noxæ interdùm & detrimenta in homines caderent, quos fulminibus, terreri, & prodigiorum tempestatumque metu in officio contineri, necesse esse intellexit.

FINIS.

RICHARDI MEAD

Med. Doct. Coll. Medicorum Londin. & Reg. Societ. Socii

ORATIO ANNIVERSARIA HARVEIANA,

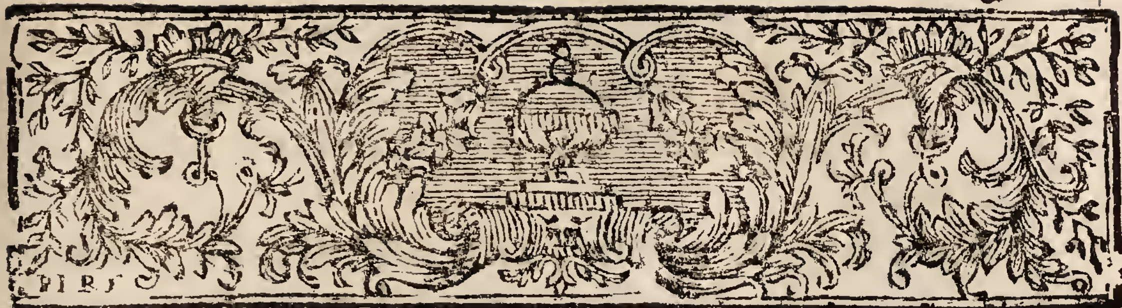
IN THEATRO

Regii Medicorum Londinensium Collegii

HABITA,

Ad Diem XVIII Octobris MDCCXXIII.

PRÆSIDI ILLLUSTRISSIMO
SOCIISQUE DOCTISSIMIS
REGII MEDICORUM LONDINENS.
COLLEGII
DE ARTE MEDICA
INDIES OPTIME MERENTIBUS
ORATIONEM HANC
IN PRÆSTANTISSIMORUM HOMINUM
LAUDEM
QUI MAXIMIS SUIS BENEFICIIS
ARTEM ILLAM SUSTENTARUNT,
AMPLIFICARUNT ET ORNARUNT,
HABITAM
L. M. Q. D. D. D.
RICHARDUS MEAD.

ILLUSTRISSIME PRÆSES,

COLLEGÆ SPECTATISSIMI

AUDITORES HUMANISSIMI.

SI quantam vim habent ad humanas mentes amore laudis ac gloriæ incitandas magnarum virtutum exempla, tantum ego ingenii & eloquentiæ in laudandis illis Heroïbus, quorum hodie nobis commemoranda ſunt beneficia, afferre poſſem; haudquaquàm ſanè vererer, nè aut illorum meritis parùm conveniens, aut veſtris auribus minùs grata, quam nunc habiturus ſum, foret Oratio. At verò cùm hæc res longè aliter ſe habeat, & neque naturâ aptus, neque uſu inſtructus ad dicendum, juſſu veſtro hoc muneris ſuſceperim; nè importunâ artis affectatione vobis ſim tædio, Hiſtorici potiùs, quàm Oratoris partes agens, honores Medicinæ recenſebo; & per quos maximè Reges aut Principes, & quos apud populos, creverit ſalutaris hujus profeſſionis gloria, in brevi quaſi tabellâ vobis proponam. Et dùm hoc faciam, partem laudis iſtius haud infimam noſtræ genti meritò attribui debere manifeſtè oſten-

dam; quo nihil aut mihi ad recitandum jucundius, aut vobis, opinor, ad audiendum acceptius, aut omnibus nobis ad prædicandum honestius esse potest.

Ab Ægyptiis autèm, antiquissimis illis omnis ferè sapientiæ Magistris, incipiam; apud quos tanto fuit in honore Ars nostra, ut nè Reges quidèm ipsi illam facere infra dignitatem suam existimaverint. Osirin & Isin in primis reginam, medendi peritiâ excelluisse accepimus. Post horum tempora Medicis ex publicâ pecuniâ dabantur præmia; & *Sacri* titulum ferebat liber, in quo descriptæ fuerunt leges, ad quas morbis acutis laborantes curare licebat (*a*).

Græci uti artes omnes subtiliùs, quam Ægyptii excoluerunt; ita præsertìm Medicinam, quæ ex cognitis paucarum herbarum viribus, & populari experientiâ constabat, in scientiam redegerunt. Famâ celebres apud eos antiquitùs fuerunt scholæ non paucæ, Rhodia cum primis, Crotoniensis, Cnidia, Coa, & Smyrnæa. Crotoniensem illustravit Democedes, cui Darius Rex Persarum, inter captivos apud ipsum agenti, acceptum restitutæ sanitatis beneficium magnis divitiis & honoribus rependit, non sine insigni humanitatis, quâ nihil magis Medicum commendat, in Democede exemplo. Cùm enìm Rex Medicos Ægyptios, qui se in principio morbi imperitè tractassent, occidi jusserat; ille culpæ hujus veniam impetravit, & gratiæ loco habuit concessam illis cum vitâ libertatem (*b*).

(*a*) Diod. Sicul. l. p. m. 74.

(*b*) Herodot. lib. 3. c. 129. &c.

Cæterarum autèm omnium gloriam Coæ obſcuravit ſcholæ felicitas, poſtquam ex illâ prodierat, qui primus hanc diſciplinam à ſtudio ſapientiæ ſeparavit, divinus Hippocrates. Magno nomini adſurgimus omnes! & Parentem Medicinæ veneramur! qui non tantùm ſapientiſſimis præceptis Artem hanc formavit, ſed & ipſe vitâ & moribus perfectiſſimi Medici exemplar expreſſit. Tanto itaque Viro maximos honores delatos minimè miramur, neque hos tantùm à Cois ſuis, qui imagine ipſius nummos ſignârunt (*a*) ſed etiàm ab universâ Græciâ; quæ communi conſilio, quod *venientem ab Illyriis peſtilentiam prædixerat, diſcipuloſque ad auxiliandum circa urbes dimiſerat, honores illi, quos Herculi decrevit* (*b*). Civem porrò adſcripſerunt Athenienſes, auro coronârunt, & victum illi & poſteris in Prytaneo dederunt (*c*), qui honos in Græciâ maximus habebatur. Athenienſes enìm, cultiſſimi Scientiarum æſtimatores, hanc Artem plurimi ſemper fecerunt; apud quos antiquâ lege cautum fuit. *Ne quis ſervus, neve qua fœmina Medicinam diſceret* (*d*). Et tàm ab iis, quàm ab aliis Græciæ civitatibus, honores & immunitates eximiæ publicitùs Medicis concedebantur (*e*).

Hinc maximi omni ævo apud Græcos viri Medicinam callere laudi ſibi duxerunt. Pythagoras & Democritus primi omnium de virtutibus her-

(*a*) Vid. Numm. in Titul.
(*b*) Plin. N. H. l. 7. c. 37.
(*c*) Soran. in Vit. Hippocrat.
(*d*) Petit. Leg. Attic. l. 3. tit. 8.
(*e*) Lucian. Abdicat. p. m. 457.

barum ſcripsêre (*a*). Ariſtoteles, hæreditario quaſi jure ad ſe pertinere hanc Artem ratus (ab Æſculapio enìm genus duxit (*b*), Medicinam non didicit tantùm, ſed & factitavit (*c*); libroſque de Plantis, de Anatomicis, & ἰατρικῶν etiàm edidit (*d*). Quin & medendi peritiâ Magni Alexandri benevolentiam ſibi primùm conciliavit; quem cùm gravi morbo oppreſſum liberaſſet, hanc ab eo facultatem Rex inviċtiſſimus doceri voluit; neque illam interdùm exercere vile, aut à ſummâ ſuâ dignitate alienum, judicavit (*e*). Crevit poſteà hæc laus in familiâ Ariſtotelis, cujus ex filiâ nepos, nomine Eraſiſtratus, magnam conſecutus eſt famam. Is ſectam longè celeberrimam condidit, quam in Scholâ Smyrnæâ, jam anteà memoratâ, ad ſuam ferè ætatem, quo tempore illi præſidebat Hiceſius, Strabo floruiſſe tradit (*f*). Tàm inſignis porrò fuit, qui in hac urbe Medicis habebatur honos, ut mihi ſanè gratuler, qui hanc occaſionem nactus, notitiam illius ex antiquitatis tenebris jam primus in lucem proferam. Honos autèm, quem dico, is erat, quo communiter cum Prætoribus, ſummis nimirùm Urbis Magiſtratibus, ornabantur, ut nomen eorum Nummis imprimerentur. Prætereà quo magis oſtenderent Smyrnæi, in quanto pretio eſſet apud eos Ars noſtra, Medicorum Nomina Deorum ſalutarium imaginibus in Nummis adjungi volebant;

(*a*) Plin. lib. 25. c. 2.
(*b*) Diog. Laert. in Vit.
(*c*) Ælian. Var. hiſt. l. 5. c. 9.
(*d*) Diog. Laert. ibid.
(*e*) Plutarch. in Vit. Alex.
(*f*) Geogr. lib. 12. ſub finem.

quorum multi ex alterâ parte caput Hygiæ, ex alterâ verò Jovis Æſculapii effigiem cùm perſpicuis medendi artis inſignibus exhibent. Neque Eraſiſtrateos ſuos tantùm ità honeſtabant; ſed nonnullis etiàm æmulæ Herophileorum ſcholæ, quæ iiſdem ætatibus in loco procul diſſito *fanum Menſis Cari* appellato, inter Laodiceam ad Lycum & Carura, magnâ cum laude florebat (*a*), eundem honorem tribuebant (*b*).

A Græcis ad Romanorum tempora devenientibus minus auguſta primo intuitu, & parùm læta ſeſe offert rerum noſtrarum facies. Servos fuiſſe, qui primi Romæ medicinam fecerunt, vulgo creditur: & pulſos urbe exulaſſe Medicos, Catone Cenſore, ſcriptis prodiderunt nonnulli. Hæc, in opprobrium artis prolata, quodnam habeant fundamentum, operæ eſt diſquirere. De ſervitute mox dicam; primùm autèm de exilio quæſtionem, calumniam rectius dixerim, paucis expediam. Nulla certè veterum Annalium fide, nullis antiquorum monumentorum indiciis nititur hoc commentum. Primus, quod ſciam, in vulgus edidit vaniſſimus ille *De vanitate Scientiarum* Scriptor, Cornelius Agrippa (*c*). Anſam verò ad hoc fingendum dedit Plinius (*d*) qui *populum Romanum ultra ſexcenteſimum annum ſine Medicis degiſſe, & expertam tandem damnaſſe Medicinam*, adductis etiàm Catonis ad Marcum filium adversùs hanc artem dicteriis, memoriæ mandavit. Tantùm autèm valuiſſe aut atrocem animum, aut auctoritatem

(*a*) Strabo dict. loc.
(*b*) Vid. Diſſert. ad finem adject.
(*c*) De Van. Scient. cap. 83.
(*d*) Nat. Hiſt. l. 29. c. 1.

Catonis, ut Medicos urbe pelleret, nusquàm legimus. Neque damnavit omnem medicinam populus; sed in eâ, quæ manu curat, secandi urentique sævitiam (quam tamen ipsa non rarò imperat misericordia) ut novam, & aspectu terribilem improbavit.

Sed missum faciamus hoc convicium, quod non semel anteà diluerunt viri eruditi; & qualis fuerit Medicorum Romæ degentium conditio, præsertìm nùm servilis, paululùm dispiciamus. Romani Artes omnes à Græcis acceperunt, & serò quidèm, *rudi scilicet & bellicosâ civitate non magnopere liberalibus disciplinis vacante* (*a*). Nec grammaticam quidem, aut poëticam, ante annum quingentesimum excoluerunt (*b*). Primus autèm, anno supra quingentesimum tricesimo quinto, Medicus è Peloponneso Romam vênit Arcagathus, cuï is honor habitus est, ut *jus Quiritium ei datum sit, & taberna in compito Acilio empta ob id publicè* (*c*). Magna seculo sequenti fama fuit Asclepiadis Bithyni, tàm dicendi quàm medendi arte insignis, quo se Medico amicoque usum fuisse L. Crassus apud Ciceronem testatur (*d*); ex cujus etiàm posteris, ut videtur, *Calpurnius Asclepiades, à divo Trajano parentibus, sibì, & fratribus septem civitates impetravit* (*e*). Neque diù post, cùm jam quotidie quæstus causa

(*a*) Sueton. Lib. de illust. Grammat. in princip.
(*b*) Cic. in Brut. c. 18. & Tuscul. Quæst. in princip. ubi vid. not Davisii.
(*c*) Plin. N. H. l. 29. c. 1.
(*d*) De Orat. l. 1. c. 14.
(*e*) Inscript. antiq. apud Spon. Recherch. Curieus. Dissert. 27.

ex Græciâ Romam adirent Medici, Julius Cæsar, in cujus manus tunc temporis summa rerum potestas devenerat, omnes hanc artem professos civitate donavit (*a*). *In servos autèm id beneficïum fuisse collatum, vel suspicari*, ut cum viro inter litteratos principe loquar, *nimia est stultitia* (*b*). Nihil igitur servile, aut tenue quidèm, artem nostram adhuc dedecorat. Sed ut planè, & sine fuco, totam rem dicam; simul cum ingenuis multis & doctis viris non pauci scientiâ & fortunæ bonis inferiores illis temporibus Romam veniebant; qui, etsi non medicamentis, sed manu curarent, Medici tamen appellabantur. Hi in divitum & magnatum clientelam se conferebant, & servi agebant, donec civitatem consequerentur; inde liberti, nomen familiæ alicujus Romanæ sibi adsciscere solebant; neque rarò, si ingenium studio litterarum excoluissent, morbis etiàm internis medebantur, & in Medicorum clinicorum censum veniebant. Tali conditione fuit Antonius Musa, cui, postquàm ejus operâ ex ancipiti morbo convaluerat Octavius Augustus, statuam, ære collato, populus Romanus posuit (*c*). Augustus quoque ei jus annuli aurei, & immunitatem non ipsi tantùm, sed omnibus Medicinam profitentibus, in posterum tempus concessit (*d*).

Non igitur Ars erat servilis apud Romanos Medicina, sed liberalis, & tanto in honore, ut etiàm pars ejus chirurgica, quæ à servis, & exili forte hominibus exerceri poterat, libertatem sæpè

(*a*) Suet. in Vit. c. 42.
(*b*) Casaub. in dict. Vit. Suet. c. 4.
(*c*) Sueton. in Vit. Aug. c. 59.
(*d*) Dio. H. R. l. 53. sub fin.

daret, & magnas opes. Haud exigua sanè iis temporibus erant medendi facultatis præmia. Principum Medicis annua statuebatur merces. Iis autèm, referente Plinio, *imputavit Stertinius, quod quingentis sestertium millibus*, pecuniæ nostræ plus quàm ter mille & sexcentis libris, *contentus esset, cùm sexcenta quæstu urbis sibi esse, numeratis domibus ostenderet* (*a*). Ipse verò & frater ejus sua pecunia Neapolin operibus exornârunt, & tamen *census trecenties centena millia sestertium hæredi reliquêre* (*b*). Omitto plura exempla memorare, neque vobis Cassios, Calpetanos, Arruntios, Albutios, Rubrios sistam, Romana nomina, quæ professione Medicinæ & opibus claruerunt. Præterire autèm nequeo, in Nummis Rubriorum conspici anguem, deæ salutis signum, monumentum, ut videtur, familiæ sibi Medicinæ laudem vindicantis. Miror itaque in Nummis istis explicandis, neque Patinum, neque Vaillant, viros de re nummariâ optimè meritos, hanc, arti suæ adeò honorificam, inter alias ejus rei causas longiùs petitas attulisse (*c*). In summâ, ità non semper tenui fortunâ homines Romæ erant Medici, ut etiam Imperatorum sæpè amici essent & familiares (*d*).

Neque putet quisquam gratiâ tantùm singulari in hunc aut illum collocata fuisse, qualia diximus beneficia; arti habebatur honos, & universis eam profitentibus dabantur immunitates. Collegium enìm, sive scholam, ut vocabatur, Medicorum in urbe fuisse, ex antiquis marmorum inscriptionibus

(*a*) Lib. 29. c. 1.
(*b*) Ibid.
(*c*) Vid. Patin. & Vaill. Fam. Rom.
(*d*) Vid. Spon. Recherch. Curieus. Dissert. 27.

apparet (*a*). Quales autèm legibus dabantur illis immunitates, veterum Jurisconsultorum Libri nos docent. Exempla è multis pauca tantùm proferam. Constantini Magni Imperatoris extat hoc rescriptum: *Medicos, & maximè Archiatros, Grammaticos, & Doctores legum, unà cum uxoribus & filiis, nec non & rebus, quas in civitatibus suis possident, ab omni functione, & ab omnibus muneribus, vel civilibus vel publicis, immunes esse præcipimus; & neque in Provinciis hospites recipere, nec ullo fungi munere, nec ad judicium deduci, vel exhiberi, vel injuriam pati; ut si quis eos vexaverit pœnâ, arbitrio Judicis plectatur* (*b*). Nec novo prorsùs favore his omnibus beneficiis tùm primùm facultas hæc salutaris honestabatur. Jam antè enìm *Medicis & Philosophis, ne hospitem reciperent, à Principibus fuisse immunitatem indultam*, Imperatores Vespasianus & Hadrianus rescripserant (*c*). Itèm Antoninus Pius à muneribus civilibus & publicis *immunes esse Medicos* jusserat (*d*). Deinde post hos omnes Julianus, qui, nisi nomini maculam fixisset hostile erga Christianos odium, inter sapientissimos Imperatores jure censeretur, non sine honorifico utilitatis artis nostræ testimonio, superiorum Principum decreta de Medicis, lege latâ, sancivit, eosque à curialibus muneribus liberos esse voluit (*e*). Sed de rebus medicis apud populum terrarum o bis dominum satis, opinor, dictum fuit.

(*a*) Mercur. Art. Gymn. L. 1. c. 7.
(*b*) Leg. 6. Cod. de Profess. & Med.
(*c*) Leg. ult. §. ult ff. de mun. & hon.
(*d*) Leg. 6. §. 2. ff. de excusat.
(*e*) Vide Julian. Epistol.

Si Medicinæ autèm tempora, & varias quasi ætates spectemus, ad Arabes jam, simul cum armis litterarum studia agitantes, nos deducit Orationis filum. Iis enìm seculis, quibus fœda barbaries cæteras ferè nationes obduxerat, penes eos permansit artis hujus scientia. Deficiunt quidèm hac in parte Annales medici, & linguæ suæ difficultatibus involuta in bibliothecarum forulis latent, quæ de Medicorum historiâ gentis illius Scriptores memoriæ mandârunt, aliquandò forsan in lucem protrahenda. Speciminis autèm loco ex ineditis illorum monumentis observare libet, Imperatoris Medico, annuo stipendio fuisse *quindecies centena millia drachmarum* (*a*); quæ, si ad nostram pecuniam exigantur, plus quàm tricies mille librarum summam conficiunt. Ingentem sanè, & forsan vix credibilem esse hanc Principum munificentiam, quis dicet. At non tàm Ministri, quàm Consiliarii, imò affines Regum, apud eos habebantur Medici; & terrarum reditûs, & urbium præfecturæ illis sæpè in mercedem cedebant.

Postquàm renascentibus litteris, antiqui doctrinæ fontes recludi, & in Italiâ primùm, inde & in cæteris Europæ regionibus, fervere studia Scientiarum cœperunt, apud alios & populos

(*a*) Osaibea De Vitis Medicorum, msf. Arab. Drachmæ autèm hîc non Atticæ, sed Arabicæ, intelligi debent, quarum hæ, si Golio credamus in Lex. Arab tertiâ parte illis sunt leviores. Nec longè discrepat Gravii sententia, qui, ex comparatione cum granis nostris discrimen petens, veterem Atticorum drachmam grana 67, Arabicam verò 47 $\frac{4}{9}$ exæquare statuit. Vid. *Greaves's Discourse of the Roman Denary* p. 61. 115.

Medicina

Medicina honores varios ſortita eſt; utque gloriâ aluntur Artes, ità hæc ſemper accepta beneficia magnis in Rempublicam utilitatibus rependit. Longum eſſet ſcholæ Salernitanæ, Bononienſis, Patavinæ, Montis-Peſſulanæ, Pariſienſis, & aliarum quàm plurium jura & immunitates explicare; verùm illud memorare juvat: ut nuſquam honoratior, quàm apud nos, extitit Medicina; ità nullum collegium, abſit verbis invidia, virorum ingenio & doctrinâ excellentium hoc noſtro fuit feracius.

Ampliſſimus hic dicendi campus ſeſe aperit; ſed monet me præſcriptum munus, ne exiguum hoc temporis ſpatium, de Medicis optimè meritorum memoriæ ſacrum, Medicorum præconiis effluere ſinam; dicant potiùs exteri, quantùm per Anglorum labores in Medicinæ ſtudio ipſi profecerint. At quidni dicam rarâ felicitate id nobis contigiſſe, ut, qui hîc ſalutaris ſcientiæ lumina claruerunt, iidem dignitatis noſtræ auctores & cuſtodes beneficentiſſimi celebrentur? Ecquis Linacro, qui ſub auſpiciis Regis invictiſſimi, Henrici octavi, primus nos auctoritate inſtruxit, ſapientiorem, & litteris cultiorem dicet quempiam? Ecquis Caio, qui inſignia poteſtatis ad decus & ornamentum addidit, arte præſtantiorem? An Harveio, qui potentiam opibus auxit ſagaci ingenio, & naturæ ſcientiâ, ullum inveniemus parem? Hi nimirùm veterum Sapientium more, relictâ patriâ, terras alio ſole calentes adierunt, Italiam in primis, antiquum illud Muſarum ſacrarium; ubi parum illis fuit omne diſciplinarum genus toto pectore haurire, & domum afferre; adhuc majora animo conceperunt, formam nempe

Reipublicæ Medicæ, quâ in unum corpus, quasi membra, coirent Artis Posessores. Amant enim societatem scientiæ; & concordiâ, tanquam communi animâ, vigent. Hinc alius post alium, veluti vicario studio, legibus & statutis sodalitium hoc communiverunt; rerum gestarum Annales condiderunt; & solenne convivium, cum gratâ benè meritorum de nobis commemoratione, instituerunt. Vivite æternum, illustria nomina! Vestræ, dum stabit honos Medicinæ, manebunt laudes; stabit autèm, quamdiù cura sui tanget mortales, & morbis opportuna reddet corpora in luxum & libidinem proclivis hominum natura. Sed & alios, quos habuimus ejusdem laudis æmulos, silentio premere est nefas; Caldwellum, Gulstonum, Cronium, qui amplissimis honorariis Chirurgiæ & incisionis studium promoverunt; ut etiàm munificentissimum Hamæum, cui viventi ædes nostras, morienti prædiorum suorum hæreditatem debemus. Ut magnæ autèm sunt apud bonos virtutis illecebræ, illius præcipuè, qua publicæ utilitati consulitur; spectata hæc Medicorum liberalitas, & in commune studia sua conferentium generosus ardor, alios quoque viros, sanguine pariter ac litteris illustres, in laudis ejusdem partem attraxit. Nec sequior sexus ἀσύμβολος esse voluit, ut, quibus ob teneram formam plus est in arte nostrâ præsidii, aliquid etiàm ad ejus decus afferre viderentur. Honoratissimæ igitur fœminæ, regiâ etiàm stirpe illustres, Arabella Stuarta, & Maria Comitissa Salopiensis, sociâ beneficentiâ, ad levandos sumptus in ædibus nostris emendis factos, pecuniam largâ manu donaverunt.

His adjungam nobilissimum virorum par, Joan-

nem Lumleium Baronem, & Henricum Durnovariæ Marchionem; quorum ille cum Caldwello, quem dixi, junxit munificentiam: hic in tanto nos habuit amore, ut non modò Bibliothecam dederit, optimis libris instructissimam; sed & inter nos censeri, comitiis nostris interesse, & rem Medicam sedulò procurare voluerit Omine sanè felici! cum & nunc nobis gratulemur Optimatem, honoris insignibus illustrissimum, & hos tamen animi magnitudine vincentem, tabulis nostris suo nomine decus & splendorem addidisse.

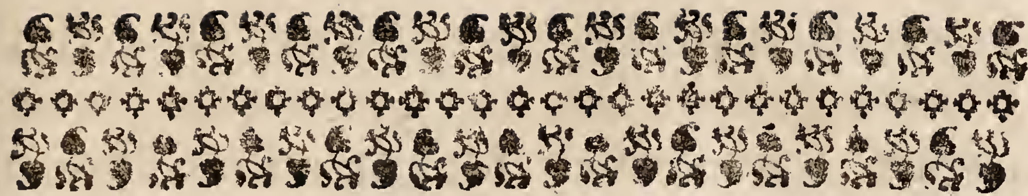
Non ultrà pergam magnorum Virorum laudes, quas nec hominis disertissimi vox æquare posset, ingenii culpâ imminuere. Humanitatis profectò & scientiæ exempla, quæ vos, Collegæ ornatissimi, assiduè ostenditis, memoriam illorum quâvis oratione longè meliùs consecrabunt. Etenìm dùm illorum vestigia premitis, quotidianum illis instauratis laudis monumentum, & prudentis consilii, ac benè collocatæ operæ testimonium perhibetis perpetuum. Quis Præsidem illustrissimum, strenuè ac prudenter auctoritatem nostram tuentem, suspicit; & Linacri sapientiam haud statim sibi repræsentat? Quis censoribus imperitorum artis perniciosam audaciam coërcentibus, & nè qua in pharmacis nostris conficiendis fraus fiat providentibus, gratiam habet; vel Quæstoris in ærario administrando fidem & frugalitatem laudat; vel omnes vos denique sine malis artibus saluti civium prospicientes, & pro meritis divitiis & honoribus auctos veneratur: nec eorum, qui primi hujus disciplinæ fundamenta posuerunt, atque hoc domicilium scientiæ condiderunt, benefacta simul honoratè prædicat summisque laudibus in cælum extollit? Macti igitur este

ſapientiâ, Viri Clariſſimi, cœptam viam pergite. Hâc enim ratione laudis æquè ac vitæ lampada filiis tradetis; atque hi iterùm nepotibus; qui, Majorum exempla ſequentes, Collegii hujus jura, decus, & dignitatem, in omne ævum duratura (ità voveo & auguror) ſuis etiàm poſteris ſarta tecta conſervabunt.

DIXI.

DISSERTATIO
DE
NUMMIS QUIBUSDAM
A SMYRNÆIS
IN MEDICORUM HONOREM
PERCUSSIS.

LECTORI S.

CUM inter multos ac varios honores, quos Medicis olim tributos fuisse in Oratione meâ ostendi, singularis cujusdam, quem à Smyrnæis acceperunt, ut nomina illorum in Nummis ponerentur, mentionem fecerim; quo res ista magis foret perspicua, Nummos aliquot ejusmodi è multis aliis, quos apud me conservo, ære incisos, cum singulorum explicatione hîc adjicere volui. Ex Medicorum enim nominibus, tantis laudibus apud Veteres, celebratis; deorumque salutarium imaginibus, symbolis artis suæ instructis, quæ in his Nummis conspiciuntur, Smyrnæos, quò medicæ artis Professorum famæ ac dignitati consulerent; eos percussisse, omnes, opinor, æqui rerum æstimatores mecum agnoscent.

Fatendum est sanè Magistratuum nomina tàm in Smyrnæorum, quàm in aliarum Græciæ civitatum Nummis haud paucis comparere; unde viri eruditi, & rei num-

mariæ ſcientiſſimi, ſi qui forte id genus Nummi, de quibus hîc agimus, in manus eorum devenerint, Magiſtratibus ſtatim adſcribentes, inter alios ejuſdem (ut ipſi cenſuerunt) claſſis in ſcriniis hactenùs collocârunt. Attamen ſi rem paulò accuratiùs intueamur, Nummos, in quibus Magiſtratuum nomina leguntur, alia Numina, aut aliis ſaltèm inſignibus, cum re medicâ nihil commune habentibus, ornata exhibere percipiemus. Primus autèm, quod ſciam, Seguinus Nummi alicujus Smyrnæi ectypum protulit, cui ulla omninò cum noſtris ſimilitudo eſſe videatur. Is quidèm inter alios Smyrnæorum Nummos unum edidit, in cujus alterâ parte caput *Hygiæ* noſtræ perſimile adſpicitur, quod ipſe tamen *Apollinis* eſſe ſtatuit; in alterâ imago ſedens, ſed velata, & brachiis tranſverſis, nec reliqua adſunt ſymbola; ni forſan in lineamentorum ductu, quæ temporis injuriâ evanida fuiſſent & confuſa, ſculptor hallucinatus fuiſſe exiſtimetur. Imaginem autèm *Prytanis*, hoc eſt ſummi apud Smyrnæos Magiſtratûs, *ſedentis* eſſe autumat (*a*). Neque ab illuſtriſſimo Spanhemio, neque à Vaillant, in iis quæ ad opera illius ſcripſerunt, hic diverſum aliquid affer-

(*a*) Seguin. Select. Numm. ant. p. 33.

tur; unde eos nihil certius habuisse, quod de Nummo isto proponerent manifestò constat. Alter quoque Nummus ab eodem Seguino adducitur, qui hinc *Matris Deorum Sipylenæ*, quæ Smyrnæ colebatur, caput; illinc stantis *Isidis* simulacrum repræsentat (*a*): de quo in *Notis ad Dissertationem* plura dicendi locus dabitur (*b*).

Vir igitur reverendus, EDMUNDUS CHISHULL, S. T. B. cujus eximia antiquitatis, omnisque adeò elegantioris doctrinæ cognitio ex egregiis illius, tùm *in Nummum* ΣΚΩΠΙ *inscriptum*, tùm etiàm *in Sigeam inscriptionem Commentariis*, orbi erudito diù jam innotuit, hos Nummos primus feliciter explicavit, & quasi postliminio recuperatos Medicis restituit. Smyrnæ enìm largior eorum provenit messis, postquàm terra circa Æsculapii templum cœpta est dimoveri. Quâ occasione etiàm erutum fuit, & luci redditum, caput marmoreum, in quo inscribitur, ΜΑΡΚΟΣ ΜΟΔΙΟΣ ΙΑΡΤΡΟΣ ΜΕΘΟΔΙΚΟΣ; item Nummus *Aristotelis* nomen exhibens; ut etiàm *Hermogenis* Medici, qui septuaginta septem volumina ediderat, inscriptio. Dùm Smyrnæ itaquè commoratus est,

(*a*) Ibid. p. 32.

(*b*) Vid. Differt. p. 522. n°. 38.

plures hujuſmodi Nummos comparavit; quos attentiori curâ expendens, ex nominibus & figuris inter ſe collatis ad rem medicam pertinere citò deprehendit. Cùm in patriam autèm reverſus fuit, ſermone de Medicinæ antiquitatibus forte inter nos incœpto, pro eâ neceſſitudine, quæ diù mihi cum eo fuerat, mentem ſuam de his Nummis mihi ſtatìm aperuit, nec id tantùm, ſed Nummos ipſos, unà cum quibuſdam in illos obſervationibus, ſe dono mihi promiſit miſſurum; quod & haud ità pridem amiciſſimè præſtitit. Illius igitur beneficio nova hæc ad rei Nummariæ ſcientiam acceſſio prorsùs debetur. Cujus etiàm de republicâ litteraria optimè merendi ſtudio & induſtriâ, ſi vivat modò & valeat, magnum *Græcarum Antiquitatum, aliorumque veteris ævi monumentorum Corpus*, nondùm publici juris factum; *doctiſſimis* etiàm *commentariis*, tantoque theſauro dignis, *locupletatum*, Antiquitatis ſtudioſis expectare licebit. Vale.

R. M.

DISSERTATIO
DE
NUMMIS QUIBUSDAM
A SMYRNÆIS
IN MEDICORUM HONOREM
PERCUSSIS.

DEM Medicæ Arti, quod & aliis disciplinis liberalibus, olim usu venisse, ut Professores ejus in sectas diversas à diversis, quibus profecti sint, scholis distinguerentur, ex antiquis Scriptoribus manifestò constat Sectæ autèm Herophileorum & Erasistrateorum, quæ ab auctoribus suis Herophilo & Erasistrato nomen acceperunt, per sæcula aliquot eximiâ laude celebrabantur. Hujus rei testis nobis locupletissimus est Strabo, cujus verba hîc adscribam. Μεταξὺ τῆς Λαοδικείας καὶ τῶν καρούρων ἱερόν ἐστι, Μηνὸς Κάρου καλούμενον, τιμώμενον ἀξιολόγως συνέστηκε δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον Ηροφίλειον ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύξιδος, καὶ μετὰ ταῦτα Αλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους

καθάπερ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν Σμύρνῃ τὸ τῶν Ἐρασιστρατείων ὑπὸ Ἱκεσίου· νῦν δ' οὐχ ὁμοίως τι συμβαίνει (a). Hæc doctiſſimus geographicorum Scriptor. Cum alteram autèm ex his ſcholis *ad ſuam ætatem*, quo tempore Auguſtus Cæſar Imperium tenuit; alteram verò ad illam, *quæ proximè anteceſſit*, permanſiſſe dicat: ſi à ſectarum auctoribus *Herophilo* & *Eraſiſtrato*, qui ſub initiis Antiochi Soteris, Syriæ Regis, floruerunt, temporis ſpatium computemus, annos circiter ducentos & ſexaginta complecti invenientur. Cæterùm in honorem Medicorum, qui alterutri harum ſectarum ſe addixiſſent, Nummos, de quibus tractaturi ſumus, percuſſos fuiſſe nomina illis impreſſa evincent. Etenìm tùm *Zeuxidem*, tùm *Hiceſium*, à Strabone hîc memoratos, exhibent. Idem quoque de aliis, veterum Scriptorum auctoritate, qui eos laudant, in ſingulorum explicatione poſteà demonſtrabitur.

Primùm autèm duplicem Nummorum ſeriem, æneis tabulis inciſam, proferemus; quarum altera Medicorum nomina, altera varia Deorum ſalutarium ſimulacra repræſentat. Prior ſigillatim explicabitur; poſterior quatenùs lucis aliquid illa altera, ad cujus illuſtrationem adjungitur, ex eâ fœnerari poſſit. Nummi autèm in utrâque ſerie ſequenti ratione ordinantur.

Medici in priori ſerie adducti.

XEUXIS.	N. I. I, II. III.
HICESIUS.	N. II. I, II.
APOLLOPHANES.	N. III. I, II.

(a) Geogr. I. 12. ſub finem.

IATRODORUS. } N. IV. I, II, III, IV.
IASON IASONIS. }
ATHENAGORAS. N. V. I, II, III.
SARAPION. } N. VI., I.
PASICRATES. }
METRODORUS PASICRATIS. } II, III, IV.
HERMOGENES TRICCÆ. }

Deorum salutarium in posteriori serie simulacra.

1 ÆSCULAPIUS sedens, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ nullo alio nomine adscripto.

2. ALTER priori similis, errore monetarii, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ.

3. ÆSCULAPII caput laureatum, in familiâ Aciliâ Latinâ.

4. SALUTIS caput laureatum, in eâdem familiâ.

5. SALUS, in familiâ Juniâ. *Vaillant.*

6. SALUS AUGUSTA, Coloniæ incertæ in Nummo Liviæ.

7. SAL. AUG. Coloniæ Novæ Carthaginis, in Nummo Caligulæ.

8. SALUS, in familiâ Claudiâ. *Vaillant.*

9. Tessera salutaris, inscripta ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΚΑ ΥΓΙΕΙΑ, cum capite ÆSCULAPII laureato.

10. Tessera salutaris, cum eâdem inscriptione, & capite HYGIÆ laureato.

11. Caput APOLLINIS MEDICI radiatum, cum HYGIA sedente, & TELESPHORO stante, Hierapoleos Phrygiam inter & Lydiam.

12. APOLLO SALUTARIS stans, in Nummo Treboniani Galli.

13. ÆSCULAPIUS & HYGIA ſtantes, cum TELESPHORO intermedio, ΒΑΓΗΝΩΝ, in Nummo Getæ. *Internum Gr. Vaill.*

14. ÆSCULAPIUS ſedens, & HYGIA ſtans, col. Neapoleos Samaritanæ, in Nummo Philippi ſenioris. *Vaill.*

15. ÆSCULAPIUS ſerpentis ſpecie Romam advectus, in familiâ Rubriâ Latinâ. *Vaillant.*

16. Caput ÆSCULAPII ſine coronâ, adjuncto ſerpente, col. Babbæ, in Neronis Nummo. *Apud Vaillant.*

17. APOLLO CONSERVATOR ſtans, in Nummo Claudii Gothici.

18. Idem, cum inſcriptione SALUS AUG. in Nummo Gallieni.

19. SALUS ſtans, cum ſerpente tripodi circumvoluto, in Nummo Hoſtiliani.

20. ISIS cum attributis, & inſcriptione SALUS AUG. in Nummo Claudii Gothici.

Qui hos Smyrnæorum Nummos, in priori ſerie collocatos, animo paulò attentiori conſideraverit, ad rem medicam pertinere ut credat, tàm à nominibus adſcriptis, quàm iſtis, quas exhibent, figuris, facilè, opinor, inducetur; quod quò clariùs appareat, ad ſingulorum explicationem jam progrediemur.

N. I.

XEUXIS

I. Nummus æreus moduli tertio majoris, Smyrnæ eo tempore percuſſus, quo ludi annui illìc ederentur, *ſacri Æſculapici* vocati; de quibus, quanquàm multis poſt annis, in Genethliaco Apellæ apud Ariſtidem fit mentio.

In adversâ Nummi areâ : *Caput muliebre laureatum.*

In adversâ : ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΞΕΥΞΙΣ *Æsculapius sedens.*

Caput istud muliebre videtur esse deæ *Hygiæ*, Æsculapii filiæ, ad instar deæ Salutis in familiis Latinis Aciliâ, Claudiâque (*a*), coronâ laureâ redimitum.

Desunt quidem in hoc nostro capite, quæ in istis duobus reperiuntur, inauris & monile; sed pro diverso colentium ingenio diversus persæpè fuit ejusdem Numinis ornatus. Ut igitur Venus aliquandò ab ipsâ Venere, ità & Salus à Salute discrepabat. Veneri enìm in familiâ Juliâ, n. 11. & 25. *apud Vaill.* & in Æmiliâ n. 13. & 14, nec inauris adest nec monile; Saluti in familiâ Juniâ nec inauris nec corona (*b*). Romanis verò Imperatricibus, *Salutis Augustæ* imaginem præ se ferentibus, nulla sunt hujuscemodi ornamenta (*c*). Simulacra interìm deorum salutarium, pro diversitate locorum diversis modis efficta, non injucundum erit in Tabulâ secundâ & tertiâ comtemplari.

Sunt autèm, qui hoc caput *Apollinis* esse statuunt. Neque est, cur Apollinem abnuamus; Apollinem nempè Ιατρὸν, hoc est *Medicum*, vel *Salutarem*, quem unâ cum Æsculapio jurari voluit

(*a*) Vid. Tab. II. n. 3. 4. Tab. III. n. 8. Coronatos illic aspice Æsculapium & Salutem; itemque in duabus tesseris salutaribus, Tab. III. 9, 10. Æsculapium & Hygiam è Museo inclyti apud Essexienses Baronetti, *Roberty Abdy.*

(*b*) Vid. Tab. II. num. 5.

(*c*) Vid. Tab. II. num. 6. Tab. III. num. 7. & Thes. Brand. vol. 3. pag. 617.

Hippocrates (*a*); & de quo decantatur illud Ovidianum, Met. l. 1.

Inventum Medicina meum est.

Quinetiam huc faciunt certamina, quorum in inscriptione Ancyranâ mentio, ΙΕΡΩΝ nempè ΑΓΩΝΩΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΟΑΣΚΛΗΠΙΕΙΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΥΘΙΩΝ (*b*), si talia fortè certamina Pythia, Æsculapicis conjuncta, Smyrnæ quoque edita putentur. Hæc enìm pulchram certè occasionem præbere poterant, hinc caput Apollinis, illinc simulacrum Æsculapii, in eodem Nummo percutiendi.

Sed ut, quod res est, planè dicamus; huic de Apolline sententiæ obstat effigies ista muliebris, quæ nequaquàm Apollini competit. Neque, si vetustas rectè intelligatur, persona unquàm Apollinis muliebris fuit (*c*); quanquàm nòn rarò tractanti lyram, & talarem pallam induto, habitus ei muliebris, ut Dianæ virilis, tribuantur. Hæc enìm qui descripsêre, Ovidius & Tibullus (*d*), marem

(*a*) Ὄμνυμι Ἀπόλλωνα ἰητρὸν, & Ἀσκληπιὸν, καὶ Ὑγείαν, καὶ Πανάκειαν. Hipp. jusjurand.

(*b*) Vid. inscriptionem Ancyræ adhuc extantem, post Dousam & Cossonium à Tournefortio feliciùs exscriptam, atque à Montfauconio editam, Palæograph. lib. 2. c. 6.

(*c*) Bacchum quidem ἄῤῥενα καὶ θῆλυν Otphica dixere carmina, eumque natura δίδυμον Aristides aliique tradidere; at Apollinem semper marem nemo non Poëtarum celebravit.

(*d*) Vide eos ad hanc ipsam rem adductos à doctissimo J. C. Schot. in Homericæ Apotheoseos explicatione Gallicana, pag. 62, 63. Cui tamen minimè assentiendum, Domitianum sub Apolline semper juvene muliebrem esse contendenti, & Catullum sic citanti, Epigr. 64. De Aty: *Ego* mulier, *ego adolescens, &c.* cum auctor sine dubio scripserit: *Ego* puber, *ego adolescens, &c.* Vide eum pag. 54, & 65.

nihilòminùs

nihilominùs Apollinem manifestò prodidêre. Quorum alter sic incipit, Met. l. XI.

Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus.

Alter verò, l. III. eleg. 4.

Hic juvenis castâ redimitus tempora lauro.

Adde ex Propertio, l. II. eleg. 23.

Pythius in longâ carmina veste canit.

Talis sedet Apollo in lucernis aliquot fictilibus (*a*); tali habitu stat in Troadensium & Antiochenorum monumentis (*b*); *Actii* etiàm, & *Augusti*, & *Palatini* nomine, in imperatoria aliquot Numismata traductus. At caput Apollinis muliebre ipsi sibi videntur finxisse Antiquarii, aut Apollinem semper juvenem pro Apolline muliebri, aut caput aliquod ignotum pro Apollineo venditantes (*c*). Sed & isti de Apolline Medico sententiæ obstabit corona laurea; obstabit, inquàm vel in his Nummis, Medicorum nomine inscriptis. Corona enìm laurea propria quidèm Apollinis, sed Vatis, sive

(*a*) Thes. Brand. Begeri, Vol. 3. post pag. 442.

(*b*) Vide Troadem & Antiochiam inter colonias Vaillant, in Caracallâ & Philippo seniore; maremque illîc Apollinem, quanquàm muliebri habitu indutum, ut in Augusti, Antonini Pii, & Commodi Nummis recognosce.

(*c*) Censuram hoc nomine meruere Ursinus & Vaillant, in familiis Claudiâ & Volteiâ. Illud scilicet Callimachi non rectè adverterunt.

Καὶ κεν ἀεὶ καλὸς, καὶ ἀεὶ νέος· οὔποτε Φοίβου
Θηλείαις οὐδ' ὅσσον ἐπὶ χνόος ἦλθε παρειαῖς.

Ut neque illud Phurnuti, De Naturâ Deorum, cap. De Apolline: Ἀπόλλω ἄῤῥην ἀνέπλασαν — βούπαιδος δ' ἡλικίαν ἔχει — κάλλιστος γὰρ ὀφθῆναι. Nihil igitur in Apolline muliebre somniaverunt Veteres, nisi figuratè solummodò, ob eximiam ejus pulchritudinem & perpetuam juventam.

Musagetæ, fuit; *quo*, si Plutarcho fides, *nunquàm utebantur Medici* (*a*). At Apollini Medico, vel, quod idem, Soli & Pæani (*b*) aut nulla omninò corona, aut radiata gestabatur. Stat igitur Apollo nunc *Salutaris*, nunc *Conservator* dictus, non laureâ, sed strophio revinctus, in Treboniani, Claudii Gothici, & Gallieni Nummis (*c*). Idemque radiatam gerit coronam sub titulo ΑΔΙΑΒΗΝΟΥ, hoc est, *magnificè illustris*, in Numismate Hierapolitano, diis ibi salutaribus, Hygiæ & Telesphoro, sociatus (*d*).

Cæterùm fatendum est, non malè Æsculapio etiàm Musicum Apollinem in Nummis aliquandò potuisse sociari. Nam, ut testatur Plato in Jone: *Epidaurii in ludis Æsculapicis rhapsodorum, & cujusvis generis musices, certamina isti suo Numini posuere.* Idemque videntur fecisse Colophonii, quorum Nummi in Antiquariorum scriniis servantur hinc nostro similem Æsculapium, illinc stantem suum Apollinem, & lyrâ insignem ostentantes.

His ità positis, viderit eruditus Lector, nùm caput hoc Apollini, an deæ Hygiæ sit potiùs tribuendum; Hygiæ, inquam, in urbe Smyrnâ (*e*), ut in

(*a*) Τοὺς ἰατροὺς Ἀσκληπιὸν ἔχοντας ἵσμεν ἡγεμόνα, καὶ Ἀπόλλωνι Παιᾶνι χρωμένους πάντα, Μουσηγέτῃ μηδέν. Symposiac. lib. 9. quæst. 14.

(*b*) *Eadem opinio* (Apollinis) *Sospitalis & Medici dei in nostris quoque sacris fovetur. Namque Virgines Vestales ità indigitant :* APOLLO. MEDICE. APOLLO. PÆAN. Macrob. Saturnal. lib. 1. c. 17.

(*c*) Conferantur Nummi Tab. III. 12, 17, 18.

(*d*) Vid. ejusdem Tab. Numm. 11. desumptum è Thesauro Britannico Haymiano, Vol. 2. pag. 112. occurrentem etiàm apud Tristanum, Patinum & Harduinum.

(*e*) Quod de aliis multis urbibus Pausanias, id quoque

Epidauro, Titana, Pergamo, socium cum Æsculapio cultum & commune templum sortitæ. Deveniendum igitur ad alteram Nummi aream, in quâ inscribitur.

ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΞΕΥΞΙΣ. *Xeuxis* (vel *Zeuxis*, ut ferè in editis libris scribitur) *Herophileus* sicut à Strabone docemur (*a*), magnæ istius prope Laodiceam scholæ magister (*b*), Erotiano, ut *Exegeticorum auctor*, laudatur; hìc verò ut Æsculapii sacerdos (*c*), & forte ut Smyrnæ urbis medi-

de urbe Smyrnâ claré docuit Aristides, Orat. sacr. 3 & 4. ibi nempè in templo Æsculapii, sacrata fuisse sacella & simulacra tùm ipsi Æsculapio, tùm diis etiàm συνναοις, Hygyæ & Telesphoro. In tertiâ Orat. ità scribit: Επει δ' ἐλθων εἰς τὸ ἱερὸν (Templum intellige Æsculapii) γίγνομαι περὶ τὸν κατὰ τὸν Τελεσφόρον, ἐπέρχεται ὁ νεωκόρος Ασκληπιακός. —— Καὶ παρελθὼν εἰς Υγιείας —— κομίζει τὸ χρῆμα εὐωδίας θαυμαστὸν οἷον. In quartâ verò: Εστιν ὁ τρίπους ὑπὸ δεξιᾷ τοῦ θεοῦ εἰκόνας χρυσᾶς ἔχων τρεῖς, μίαν Ασκληπιοῦ, τὴν δὲ Υγιείας, τὴν δὲ Τελεσφόρου. Hæc tria Numina salutaria, Æsculapium nempe, Hygiam & Telesphorum in Bagenorum Nummo Tab. III. n. 13. ab *Caio* eorum *pontifice* publicata contemplare, Lector; Æsculapium & Hygiam n. 14. Hygiam verò & Telesphorum n. 11.

(*a*) Verba sunt Strabonis lib. 12. superiùs citata: Διδασκαλεῖον Ηροφίλειον ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύξιδος.

(*b*) Vide eum in voce καμμόρον; Ζεῦξις μὲν οὖν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐξηγητικῶν, iterumque inferiùs paulò, τοὺς περὶ τὸν Ζεῦξιν non sine honore nominat. Sed & consulendus de *Zeuxide* Galenus

(*c*) Sacerdotum Æsculapii dignitas apud Smyrnæos sæpè in sacris Aristidis Orationibus mentionem merita est; ut etiam in Inscriptione Smyrnensi, inter Marmor. Oxon. n. 46. Τ. ΚΛ. ΟΥΑΛΕΡΙΟΥ ΑΙΚΙΝΝΙΑΝΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ. Huic, credo, sacerdoti, celebratis ludis sacris Æsculapicis, permissa fuit annua potestas Nummos huc spectantes proprio suo nomine signatos emittendi. Porrò, ut ex Aristide intelligimus, in Orat. sacr. prim. erat quo-

cus (*a*) inscribitur. Adest enim in eâdem areâ *simulacrum Æsculapii sedentis*; apud Smyrnæos Jovis

que apud Smyrnæos Ασκληπιακὸς ἰατρός. Quo titulo nescio quid meliùs indigitari possit, quàm *Medicus sacerdos Æsculapii.* Nisi quis malit Ασκληπιακὸν τὸν ἰατρὸν fuisse ludorum Æsculapicorum Medicum, cujus erat Athletarum corpora ad certamen præparare, & mutilata post certamen medicari. Tales apud Gruterum occurrunt in inscriptionibus Latinis ludorum magnorum, factionum item Venetæ & Russatæ Medici, pag. CCCXXXIV, CCCXXXV, CCCXXXIX. Notum est etiam in Nummis Asiaticis adscribi sacerdotis nomen cujusvis Numinis simulacro; ut in isto Bagenorum, cum Æsculapio, Hygiâ & Thelesphoro, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ, Tab. III. n. 13. item in alio Samiorum circa Mercurii effigiem, ΕΠΙ ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ ΙΕΡΕ — Tournefort. Itin. Epist. X. & in Philadelpheno, qui hinc caput Dianæ exhibet, illinc Apollinem sedentem, adscriptis vocibus ΕΡΜΙΠΠΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ; Thesaur Brit. vol. II. p. 157. Ubi, ne quis putet pontificatum fuisse summum urbis Magistratum, vetat inscriptio Philadelphena nondùm vulgata: ΑΥΡ. ΕΡΜΙΠΠΟΝ. ΞΥΣΤΑΡΧΗΝ ΙΕΡΕΑ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ — ΑΡΧΙΕΡΑΣΑΜΕΝΟΝ. ΕΝΔΟΞΩΣ — ΑΡΞΑΝΤΑ. ΤΗΝ, ΠΡΩΤΗΝ ΑΡΧΗΝ. ΕΠΙΦΑΝΩΣ. Falluntur igitur, qui conspecto in his Nummis personæ nomine, confestim illud magistratus esse putant. Cum iis, quæ hîc diximus, conferri etiam possunt, quæ infrà not. 25, 26. de initiatione quâdam & sacerdotio Medicorum, ex Aristide & Cassiodoro afferemus. Sed præter sacerdotium, alios quoque in suis urbibus honores obibant insigniores Medici. Unde Ephesii in inscriptione medicâ collaudant Asclepiadis filium ΠΙΣΙΣΚΟΝ ΦΙΛΟΣΕΒΑΣΤΟΝ. ΑΡΧΙΑΤΡΟΝ. ΔΙΑΓΕΝΟΥΣ. ΝΕΟΠΟΙΟΝ — ΒΟΥΛΕΥΤΗΝ. κ. τ. λ.

(*a*) Et hæc quoque, æquè ac sacerdotium Æsculapii, eminuit apud Smyrnæos dignitas. Unde in Smyrnensi marmore inscriptum est honoris ergò: ΕΥ ΜΕΡΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΣΜΥΡΝΑΙ..Ν: pro quo, ΙΕΡΟΥ inter Oxoniensia marmora, p. 301, & Sponii Miscell. pag. 351. mendosè legitur. Vid Memoriam Cossonianam pag 150. De Medicis verò urbium & archiatris, ad dignitatem istam à loci or-

Æsculapii (*b*), titulo sacrati, *caput strophio re-*

dine promovendis, consulatur Cod. Justin. tit. *De Professoribus & Medicis.*

(*a*) Smyrnæi Æsculapium suum rerum omnium potentem somniantes *Jovis* titulo insignivêre. Ἀσκληπιοῦ δυνάμεις μεγάλαι τε καὶ πολλαὶ, μᾶλλον δὲ ἅπασαι — καὶ Διὸς Ἀσκληπιοῦ νεὼν οὐκ ἄλλως οἱ τῇδε ἱδρύσαντο. Aristides, Hymno ad Æsculapium, & sæpiùs in Orationibus sacris. Parem & Serapidis potentiam plerique crediderunt, teste Tacito, lib. 4. cap, 84. Unde extat in Gazâ Mediceâ Nummus ΖΕΥΣ ΣΑΡΑΠΙΣ inscriptus. Smyrnæis vicini Colophonii tutelarem suum Apollinem in adversâ Nummi areâ, & in aversâ Jovem quoque Æsculapium (ut paulò suprà observavimus) adjecto sacerdotis nomine, percusserunt. Cujus generis esse Nummum istum licet conjicere, qui inter eos ex Fulvii Ursini bibliothecâ publicatos, Pythei nomine inscribitur. Erraffe igitur in Nummi illius explicatione videtur Faber, qui sedentem imaginem ipsius esse *Pythei* existimet; quem & Poëtam Colophonium fuisse statuit. Neque minus, opinor, fallitur, cùm figuram in adversâ Nummi parte lyram tenentem, non Apollinem, sed *Musam* esse censeat. Cæterùm cùm alter Nummus in Galliæ Regis Thesauro (ut refert Gronovius) voces habeat inscriptas: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΥΘΕΟΣ: Pytheus hic utriusque civitatis sacerdotio cumulatus, nec malè forsàn ad nostram etiàm Smyrnensium Medicorum classem referri posse credatur. Etenìm non inusitatum fuisse pluribus civitatibus insignes viros adscribi, inter alia ejus rei documenta tres *Attali Sophistæ* Nummi ostendunt, in quibus inscriptio illa legitur: ΑΤΤΑΛΟΣ ΣΟΦΙΣΤΗΣ ΤΑΙΣ ΠΑΤΡΙΣΙ ΣΜΥΡ. ΛΑΟ. Vid. illustrisſ. Spanhem. de Vestâ, &c. apud Seguin. p. 341. De *Pytheo* autèm consulere licet Gronov. Thes. Ant. Gr. vol. III. plag. ddddd.

Sedere Jovi proprium, ideòque & Jovi Æsculapio, ut in nostro, & Neapolitanorum Nummo Tab. III. n. 14. stantem autem Æsculapium Pergameni aliique multi coluêre. At Smyrnæus Epidaurio magis accessit, de quo Pausanias in Corinth. κάθηται ἐπὶ θρόνου βακτηρίαν κρατῶν.

vincti (a), *palliati (b)*, *smilam*, hoc est, gladiolum chirurgicum, *manu sinistrâ habentis (c)*, *dextram* vero *labia versus admoventis*, eoque arcana scientiæ medicæ (*d*), & juratum ab ejus candidatis silentium significantis (*e*). Eminet *à dextro*

(*a*) Caput strophio revincti frequentissimum in Jove sedente sed neque rarum erat in aliis quoque Numinibus ornamentum. Vid. suprà not. (c) p. 514.

(*b*) Is fuit Æsculapii habitus, luculenter illud testante Tertulliano, De Pallio cap. 4. *Ipsum hoc pallium morosiùs*, inquit, *compositum, & crepidæ Græcarum Æsculapio adulantur.*

(*c*) Ὁ δ' ἐγχειρίδιον ἔχει ὑπό μάλης, de Æsculapio inquit Aristides, Orat. sacr. 4. Ἐγχειρίδιον autèm hoc *smilam* voco, auctore eodem Aristide, cui apparuit Serapis, compar Æsculapio Numen, σμίλην τιν' ἔχων ὥσπερ κάθηται ἐν τῷ σχήματι. Est verò *smila* sive *smilium*, gladiolus ἰατρικὸς γαστρώδης, quem & στηθοειδῆ vocat Hippocrates; & ὀξυβελεῖ, sive τῷ φλεβοτόμῳ opponit, libro de Morbis secundo. Vide Galeni Exposit. Hippocraticarum λέξεων, in voce Μαχαιρίδι στηθοειδεῖ. Latum hujusmodi gladiolum Medici Herophilei & Erasistratei in manu Æsculapii sacravêre, eo potissimum indicio tanquàm anatomices cùm inventorem recolentes, & infirmorum per sectiones sanatorem. Tertiam enim in Æsculapio potentiam Pindarus hoc modo cecinit: Τοὺς δὲ τομαῖς ἔστησεν ὀρθούς. Pyth. 3. Atque ob hanc causam DEO ÆSCULAPIO ENCHIRIDIUM ARGENT. dedicatum cernimus. Inscript. Gruter. LXX. 8.

(*d*) Arcana suæ scientiæ habuêre Medicinæ filii, iisdemque sacro sub silentio initiabantur, Pergami præcipuè: sub tutelâ Æsculapii Asiatici, quem eo nomine Μυσταγωγὸν appellat Aristides, mirumque in modum extollit jus illud, εἰς Ἀσκληπιοῦ τε συμφοιτῆσαι, καὶ τελεσθῆναι, τὰ πρῶτα ἱερῶν ὑπὸ τῷ καλλίστῳ καὶ τελειοτάτῳ δᾳδούχῳ καὶ μυσταγωγῷ. Orat. de concordiâ Urbium.

(*e*) Institutum olim ab Hippocrate jusjurandum, ἃ δ' ἂν ἐν θεραπείῃ ἢ ἴδω, ἢ ἀκούσω, σιγήσομαι, ad sera usque tempora perduravit. Ità enim in Epistolâ secundâ ad Nepotianum Hieronymus: *Hippocrates adjurat discipulos, ante-*

latere baculi protensi apex (*a*), & *ante pectus astrum* (*b*).

2. NUMMUS æreus moduli tertii. In adversâ areâ: *Caput turritum Matris Deorum Sipylenæ* (*c*),

quàm doceat; & in verba sua jurare compellit; & extorquet sacramento silentium. Cassiodorus quoque in formulâ Comitis Archiatrorum, lib. 6. cap. XIX. *In ipsis hujus artis initiis quædam sacerdotii genere sacramenta nos consecrant.* Hæc igitur sacramenta, digito ad os admoto, cultoribus suis innuit Æsculapius, quod & apud Ægyptios fecit Harpocrates, apud Latinos dea Angerona.

(*a*) Baculus iste, quanquàm solito aliquantò longior, proprium tamen est gestamen Æsculapii, ut in antiquis apud Choulium & Chausseum simulacris. Quod vero serpente destituatur, id habet cum simulachro dei Epidaurii commune. Contrà autèm, ut baculus sine serpente, ità serpens sine baculo Æsculapio nonnunquàm adjungitur. Vid. Tab. III. n. 16. Quod & deæ Salutis fuit insigne diversimodè depictum, Ibid. n. 11. 13. 19. & Tab. II. n. 4.

(*b*) Hujusmodi astro solem non impropriè designari demonstrant Elagabali Nummi, & sacra Mithræ monumenta; ad solem verò Æsculapium, i. e. ἰατρικὴν δύναμιν, referri notum est in Gentilium Theologiâ. Sic igitur Proclus in Timæum, lib. I. pag. 49. Ἀσκληπιὸν ἐν ἡλίῳ θεῖεον. Fuerunt etiàm qui Æsculapium pro ipso solis numine habuerunt. Unde quærit non immeritò Eusebius, Præp. Evang. lib. 3. cap. 2. Πῶς δὲ ἥλιος ὢν (Ἀσκληπιὸς) καὶ αὐτὸς τοῦ ἡλίου υἱὸς πάλιν ἀποφανθείη; Vide gemmam huc spectantem, in quâ imago Æsculapii, hinc lunulâ astro, solis symbolo, delineatur, apud Beger. Thes. Brand. vol. I. pag. 17.

(*c*) Eam urbs utraque juravit in Smyrnæorum & Magnetum fœdere, v. 60, 61, 71. ΟΜΝΥΩ ΔΙΑ ΓΗΝ — ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΗΝ ΣΙΠΥΛΗΝΗΝ h. e. *Juro Jovem, Tellurem & Matrem Sipylenam.* Ubi in Marm. Oxon. malè vertitur; *Juro per terram* &c. Quibus verbis etiàm deceptus videtur illustris. Spanhemius, cum eâ adducit, ut civitates istas per *Terram ante alios deos deasque* jurasse ostendat. De Vestâ & Prytanibus Græc. ap. Seguin. p. 362. Nam διὰ præpositio in jurando genitivo casui ad-

tutelaris Smyrnæorum Numinis (*a*).

In aversâ : ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΖΕΥΞΙΣ. Idem ille, qui in priore Nummo *Zeuxis*; hic quoque ut deæ *Isidis*, sanitatis præsidis, sacerdos, idque ob pompam Isiacam cum ludis Æsculapicis conjunctam. Conspicitur enim in eâdem areâ *simulacrum Reginæ Isidis* (*b*), socium cum Magnâ Matre honorem (*c*), eandem ac Æsculapius potentiam, (*d*), & cele-

jungitur, ut apud Demosth. διὰ πυρὸς ὀμνύειν. Templum ejus nobilissimum, Μητρῷον Smyrnæis dictum, Aristidi verò νεὼς ὁ κάλλιστος — τῆς εἰληχυίας θεοῦ τὴν πόλιν, situm erat in plano urbis prope portum & gymnasium, templumque in eo Jovis Æsculapii. Vid. eum, Orat. Smyrn. politic. & de Concord. urb.

(*a*) Hoc est, quod volui: Aristides in Prænotatis istis: τῆς εἰληχυίας θεοῦ τὴν πόλιν. Unde etiam inter deos, quos S. C. & constitutionibus Principum hæredes institui concessum fuit, enumerari invenimus, *Apollinem Didymæum*, *Dianam Ephesiam*, *Matrem Deorum Sipylensem*, *quæ Smyrnæ colitur*. Ex corp. Ulp. tit. 22. §. 6.

(*b*) Quo jure post Osirin, & quantâ cum laude regnaverit Isis, docet Diodorus, lib. I. Hic igitur regiam ejus dignitatem ostentat sceptrum, manu dextrâ elevatum. Ejus numen unicum (teste se ipsâ apud Apuleium, As. aur. lib. XI.) *multiformi specie, ritu vario, nomine multijugo totus venerabatur orbis. At Æthiopes, Ariique, priscâque doctrinâ pollentes Ægyptii appellabant vero nomine Reginam Isidem.*

(*c*) Multa hoc testantur Antiquorum monumenta, præcipuè in inscriptione Gruterianâ XXVII. MATRI DEÛM ET ISIDI commune fanum. Porrò unum utriusque Numen, sociatis in eodem simulacro symbolis, colebatur Romæ, in circo maximo, insigne capite turrito, leonem in sublimi agitans, & sistrum manu attollens. Vid. Numm. Neronis & Trajani apud Onuph. Panvin. De lud. circens. l. 1. c. 13.

(*d*) Eundem quidem, ac Æsculapius honorem habuit Isis, sed & antiquiorem. Nam, teste Diodoro, lib. I. Φασιν

brem id urbe Smyrnâ celtum ſortitæ (*a*). *Stat illa habitu ſtolata, caput calatho ornata* (*b*), *dextrâ manu ſceptrum attollens, lævâ cippo innixa; eademque victoriolam alatam ſuſtinens, quæ & ipſi coronam porrigit*, talem ſcilicet Reginam Iſidem recognoſcens, qualis in inſcriptionibus celebratur, i. e. DOMINAM VICTRICEM, & TRIUMPHALEM. Grut. LXCXIII, 14. LXXXIV, 2. *Adſtat ad pedem cippi, avis* manifeſtiùs in aliis Nummis conſimilibus *anſeris* ſpeciem præbens (*c*).

Αἰγύπτιοι τὴν Ἶσιν φαρμάκων τε πολλῶν πρὸς ὑγίειαν εὑρέτιν γεγονέναι — διὸ καὶ νῦν τυχοῦσαν ἀθανασίας ἐπὶ ταῖς θεραπείαις τῶν ἀνθρώπων μάλιςα χαίρειν — εὑρεῖν δὲ αὐτὴν καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας φάρμακον — τὸν δὲ Ὧρον μεθερμηνευόμενον φασὶν Ἀπόλλωνα ὑπάρχειν, καὶ τήν τε ἰατρικὴν καὶ μαντικὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἴσιδος διδαχθέντα, διὰ τῶν χρησμῶν καὶ θεραπειῶν εὐεργετεῖν τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος — τήν τε ἰδίαν ἐπιδεικνυμένην ἐπιφάνειαν, καὶ τὸ πρὸς δεομένους τῶν ἀνθρώπων εὐεργετικὸν — ὅθεν πρὸς ταύτην τὴν θεὸν καταφεύγουσιν. Hinc nata Iſidis Salutaris, non minùs quàm Fructiferæ, & Theſmophoræ religio; templa Iſidis per univerſam Græciam templis Æſculapii conjunctiſſima; inſcriptiones Romanæ ISIDI SALUTARI; Nummi denique (qualis eſt Claudii Gothici, Tab. III. 20. cum epigraphe, SALUS AUG.) Iſida cum ſymbolis oſtentantes.

(*a*) Memorat quidèm Ariſtides τῆς Ἴσιδος τῆς ἐν τῇ Σμύρνῃ ἱερεα, Orat. ſacrâ primâ, Et in tertiâ ait: Ἐλθοῦσιν τῇ Ἴσιδι καὶ τῷ Σαράπιδι ἐν τῷ τῆς Ἴσιδος ἱερῷ, λέγω τοῦτο ἐν Σμύρνῃ γενόμενον. ἐξιόντι δέ μοι τὰ προπύλαια προσεῤῥύησαν χῆνες δύο τῶν ἱερῶν.

(*b*) Horum utrumque Hygiæ noſtræ & Iſidi ex æquo competit, ut videre eſt in Nummis Tab. III. n. 11, 13, 20.

(*c*) Anſeres in Iſidis templo, gratior ei victima futuræ

5. Nummus æreus moduli tertio minoris. In adversâ areâ : *Caput idem muliebre laureatum*, ac in primo *Zeuxidis* Nummo.

In aversâ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΖΕΥΞΙΣ. Idem ille *Zeuxis* hic etiàm, ut deæ *Isidis* sacerdos. Adsunt enìm in eâdem areâ sacra illa Isiaca, ab Antistibus in pompâ Isidis attolli & gestari solita; *palmæ* nempè *ramus*, & ex cavo ære *manus sinistra deformata*, *porrecta palmulâ* (*a*) æquitatis in Iside Thesmophorâ, sive legum præside, indicium (*b*).

At si quis fortè fuerit, qui manum hanc sinistram cestui similiorem putet, & Nummum eâ ratione ad pugilatum referri malit; id ipsum equi-

pascebantur. Testatur hoc apud illustriss. Spanhemium, pag. 307. minister Isiacus benè anseribus oneratus; & Artemidorus, ab eodem adductus, in Oneirocriticis, l. 4. c. 85; præter χῆνας τοὺς ἱεροὺς Aristidis nostri, jam sub notâ (c) p. 513. observatos.

(*a*) Ità scilicet Apuleius in Aur. as. lib. XI. pompam Isidis percurrens: *Ibat tertius* (Isidis antistes) *attollens palmam auro subtiliter foliatam, nec non Mercurialem etiàm caduceum. Quartus æquitatis ostendebat îndicium, deformatam manum sinistram, porrectâ palmulâ; quæ genuinâ pigritiâ, nullâ calliditate, nullâ solertiâ prædita videbatur, æquitati magis aptior, quàm dextera.* Cui quidem plenè succinit Macrobius, manus sinistræ mystèrium non solùm ad æquitatis, sed etiàm ad salutis officia pertrahens, *quod ad noxam sit pigrior, & salutem ea manus promptior largiatur.* Saturnal. lib. 1. cap. XVII.

(*b*) Pari ratione & Nummum aureum priori nostro in multis simillimum, Smyrnæi deæ Isidi Thesmophoræ percussere; hinc matris Sipylenæ capite, illinc stantis Isidis figura; & epigraphe ΠΡΗΤΑΝΕΙΣ insignium. Quid enim? ad Prytanes spectabat juris & æquitatis administrationi sub Iside legum præside prospicere. Hanc tamen stantis Isidis figuram Seguinus ad *Smyrnam Amazonem*, Spanhemius ad *Vestam* detorsere. Quod quidem citrà omnem doc-

dem ab Æsculapii & Hygiæ mysteriis nullo modo alienum judicamus. Etenim *dormienti cuidam pugili Smyrnæo* (*a*) *Æsculapius arcana quædam pugilatûs præmonstrasse dicitur, quibus ille instructus celebrem quendam adversarium prostravit*, palmamque, ut par erat, præmium victoriæ retulit. Vid. Aristid. in Λαλιᾷ πρὸς Ἀσκληπιόν.

N. II.

HICESIUS.

1. NUMMUS æreus moduli tertio majoris. In adversâ areâ: *Caput idem muliebre laureatum*, ac in primo *Zeuxidis* Nummo.

IN aversâ: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΚΕΣΙΟΣ. *Hicesius scholæ Medicorum Erasistrateæ in Smyrnâ urbe magister* fuit, ut è Strabone suprà ostendimus (*b*); Plinio *non parvæ auctoritatis habitus*, l. XXVII. c. 4. ab Athenæo quoque sæpiusculè (*c*), & Tertulliano De Animâ c. 25. laudatus; ut sacerdos Æsculapii hìc inscriptus. Adest enìm, ut in primo *Zeuxidos* Herophilei Nummo, *simulacrum Æsculapii* simili planè typo; nisi quod ante simulacrum non conspicitur *astrum*, neque extat ponè humerum *bacillus*; quæ non modò in *Zeuxidis*,

tissimorum virorum culpam admissum censeo; cum nempè eorum Nummo non adessent certiora illa deæ Isidis indicia; in manu dextrâ sceptrum, ad pedes anser. Vide Spanhemii de hoc Nummo, & de Vestâ, &c. Diatriben; Diodorum verò Siculum de Iside Thesmophorâ lib. I. 39.

(*a*) Ἐφ' ἡμῶν inquit Aristides, h. e. *è civitate nostrâ*, non ut aliàs, *nostro tempore*.

(*b*) Vid. pag. 509.

(*c*) Occasione libri ab Hicesio scripti, περὶ ὕλης. h. e. *De Alimentorum materiâ*.

ſed etiàm in *Iatrodori*, & *Athenagoræ* Nummis comparent. Deſunt autèm, ut in *Hiceſii*, ſic in illis quoque *Iaſonis*, *Paſicratis*, *Metrodori*, & *Hermogenis*. At in iis, *Apollophanis*, & *Sarapionis* nomine inſignitis, *bacillus* quidèm, ſed non *aſtrum*, adſpicitur. Ea nimirùm apud Veteres fuit diverſitas in ſymbolis eidem Numini attributis. De quâ re nonnihil ſuprà obſervavimus (*a*). At quid ſi dicamus, Herophileos, Æſculapio ſuo aſtrum, ut ſectæ indicium, Eraſiſtrateos non itèm adfinxiſſe? Mihi ſanè, quantùm ex Nummis hactenùs inſpectis obſervare potui, vero haud diſſimile videtur. Nihil autèm certi de hac re in præſentiâ ſtatuo; ſed potiùs ut conjecturam deliciarum hujuſmodi ſtudioſis propono, dùm amplior Nummorum copia magis exploratum aliquid, anſamque decernendi præbeat.

2. Nummus æreus moduli tertii (*b*). In adversâ areâ: *Caput turritum Matris Deorum Sipylenæ*, ut in ſecundo *Zeuxidis*.

In aversâ: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΚΕΣΙΟΣ. Idem ille *Hiceſius* Medicus, hic quoque ut ſacerdos *Iſidis*; cum eadem, ac in parili Nummo Zeuxidiano, *ſtantis Iſidis figura*.

N. III.

APOLLOPHANES.

1. Nummus æreus moduli tertii. In adversâ areâ: *Caput idem muliebre laureatum* ac in primo *Zeuxidis* & *Hiceſii* Nummo.

In aversâ: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ ΕΡΟΒΙΤΗΝΟ. *Sedet* etiàm hìc *Æſculapius*, ut in iis *Zeuxidis* &

(*a*) Vid. pag 512.

(*b*) Ex Muſeo honoratiſſimi Comitis de *Winchelſea*.

Hicesii. *Apollophanes* autèm *genere Seleucensis*, *Antiochi magni Medicus fuit*, ut discimus à Polybio, l.V. Qui & *eximiè regi dilectum fuisse* scribit, idque non artis tantùm causâ, ut videtur, sed etiàm sapientiæ & in rebus arduis consilii prudentis. Etenìm cùm Antiochus consultandum amicis proposuit, ecquâ potissimùm viâ impressio in Syriam esset tentanda, rejectis aliorum sententiis, èa Apollophanis omnibus prælata fuit. Floruit Apollophanes ann. anre Christum CCXX. Cui Nummum hunc tribuerem. Quod ut faciam, eò etiàm magis adducor, quia *Apollophanes*, ut *sectator Erasistrati*, à Cælio Aureliano memoratur, Acut. Morb. l. II. c. 3. *Apollophanem* quoque ut *Medicum* laudat Celsus, l. V. c. 18. ut *scriptorem* Plinius, l. XXII. c. 21. In voce autèm imperfecta ΕΡΟΒΙΤΗΝΟ.. latet, opinor, patris nomen. Alter fuit *Apollophanes* Arcas, & is quoque Æsculapii Numini addictus, teste Pausan. in Corinth. c. 26.

2. NUMMUS æreus moduli tertii. In adversâ areâ: *Caput turritum Matris Sipylenæ.*

In aversâ: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΑΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ. *Isidis stantis imago*, ut in secundo *Zeuxidis* & *Hicesii* Nummo.

N. IV.

IATRODORUS. IASON IASONIS.

QUATUOR Nummi ærei, quorum tres priores tribus *Zeuxidianis* omninò similes. In aversâ partè inscripti: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΑΤ ΟΔΟΡΟΣ, adaptato scilicet ad Medicinæ professionem *Iatrodori* nomine.

Idem & in quarto Nummo observare licet; sic inscripto: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΙΑΣΩΝ ΙΑΣΟΝΟΣ: hoc est, *Iason Iasonis filius*. In eâdem enim familiâ vigebat ut plurimùm Medicina, filiis & filiorum filiis à patribus per manus tradita. Quo nomine Asclepiadarum, h. e. *Medicorum gens*, non immeritò laudatur ab Aristide, ποιησάμενοι nempè τοὺς παῖδας συνεργούς τε καὶ διαδόχους τῆς σφετέρας ἐπιστήμης — καὶ ἐκ Μαχάονος ἀρξάμενοι καὶ Ποδαλειρίου — τὴν τοῦ προγόνου διασωσάμενοι τέχνην, ὥσπερ ἄλλοτι σύμβολον τοῦ γένους. Orat. in Asclepiadas. E nostris igitur Medicis alii sibi titulum assumunt à locis Æsculapio dicatis, *Tricca* puta, aut *Titana*; alii verò à patribus, Medicinæ studio celebratis, ut hic *Iason Iasonis*, itèm *Metrodorus Pasicratis*, de quo mox: nè plures jam commemoremus. Hinc & apud Latinos, teste Plinio, l. XXIX. c. 1. tùm aliæ quædam familiæ, tùm & *Rubria* Medicinæ professione erat celebris. Quod & Nummus in eâ familiâ testatur apud *Vaillant*, exhibens Æsculapii ab Epidauro sub draconis formâ advectionem (*a*); qualis ab Ovidio in Metam. XV. celebratur, ab Arnobio autèm lib. VII. non minore ingenio refutatur. *Iasonem*, Menecratis Nysæi filium, Posidonii Philosophi è filiâ nepotem, discipulum; & in scholâ Rhodensi successorem, memorat Suidas in voce Ἰάσων. Quem etiàm *vitas illustrium Virorum*, *Philosophorum successiones*, aliaque scripsisse dicit. Posidonium autèm istum, Stoicum, ac Ciceronis præceptorem Rhodi fuisse, in hujus vitâ tradit Plutarchus. Veruntamen nùm *Iason* ille Menecratis Medicinæ etiàm operam de-

(*a*) Vid. Tab. III. n. 15.

derit, nostrique *Iasonis* pater fuerit, necne; aliis, quibus plus sit otii, disquirendum relinquimus.

N. V.

ATHENAGORAS.

TRES alii ex ære, *Zeuxidianis* pariles, inscripti ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ: adjecto *ad pedem cippi prope stantis Isidis figuram*, eoque jam planiùs delineato, *ansere*. Smyrnæ enìm in templo Isidis ea avis deæ sacra pascebatur; & ægrotans toties Aristides, sanitatis recuperandæ ergò, geminos ei anseres immolabat, utì suprà ostendimus, p. 521. Quisnam fuerit hic *Athenagoras*, aut quo tempore vixerit, nondùm comperimus. Sed cùm iidem planè honores, qui *Zeuxidi* & *Iatrodoro*, in tribus ei Nummis tribuantur; ut inter Isidis & Æsculapii sacerdotes, ità quoque in Medicorum illum numero habere nullo modo dubitavimus.

N. VI.

SARAPION, PASICRATES, METRODORUS PASICRATIS, HERMOGENES TRICCÆ.

QUATUOR alii ejusdem generis Nummi ærei, in quibus idem ac in prioribus *caput laureatum*, & in areâ opposita *Æsculapius sedens* conspicitur.

1. PRIMUS inscribitur: ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΣΑΡΑΠΙΩΝ. *Sarapion* hic idem esse potest qui apud Celsum in procemio *Serapion appellatur*. E scholâ *Erasistrati* illum primò prodiisse, ex Cælii Aureliani verbis conjectari licet, qui de *tormento* loquens, eum

similia Erasistrato ordinasse dicit. Acut. Morb. l. III. c. 17. Neque his contradicere existimanda sunt, quæ Celsus loco jam dicto tradit: *Serapion primus omnium nihil rationalem disciplinam pertinere ad Medicinam professus, in usu & experimentis eam posuit* (*a*). Nihil enim prohibebat, quo minùs & Erasistrateorum & Herophileorum placitis ἐμπειρικὴ etiàm admisceretur. Sed & in aliquam multis fortè *Serapion* ab Erasistrato discessit; ut ab *Herophilo* magister Herophileæ scholæ *Alexander*, Φιλαλήθης inde cognominatus.

2. SEQUITUR ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΑΣΙΚΡΑΤΗΣ. *Pasicrates*, Menodori Erastratei frater, ipse quoque fuit *Erasistateus*; quod demonstrant duo in eâdem Nummi areâ adjecta monogrammata, unum urbis *Smyrnæ*, alterum scholæ *Erasistrateæ*. Legitur autèm apud Athenæum, l. 11. c. 18. Μηνόδωρος ὁ Ἐρασιςράτειος, Ικεσίου φίλος. Et in inscriptione Ancyranâ: ΚΑΠΙΤΩΝΙ ΠΑΣΙΚΡΑΤΟΙΣ ΠΑΣΙΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΔΩΡΟΣ ΥΙΟΙ ΑΥΤΟΥ, *Pasicratem* etiàm *De re chirurgicâ* auctorem memorat Oribasius, lib. De Machinament.

3. HUIC tertius affinis, ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ ΠΑΣΙΚΡΑΤΟΥΣ: hoc est, *Metrodorus Pasicratis filius*. Unde innotescit in familiâ Pasicrateâ professorum successio.

4. AGMEN claudit ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΣ. *Hermogenes* autèm, *Triccæ*

(*a*) Haud ignoro sanè, quæ scribit Galenus, Introduct. c. 4. τῆς ἐμπειρικῆς προέςησεν Φιλῖνος Κῶος, ὁ πρῶτος αὐτὴν ἀποτεμνόμενος ἀπὸ τῆς λογικῆς αἱρέσεως, τὰς ἀφορμὰς λαβὼν παρὰ Ἡροφίλου, οὗ καὶ ἀκουςὴς ἐγένετο — Μετὰ Φιλῖνον ἐγένετο Σεραπίων Ἀλεξανδρεύς. At Celso hic, ut multo antiquiori, fides potiori jure debetur.

nomine

nomine adscripto, natalitia sua in eâ urbe notari voluit; ideò fortè, quia urbs Tricca non solùm Æsculapio sacra, sed & eidem natalis fuit. Sic enim Oraculum áb ipso Æsculapio editum:

Τρίκκης ἐξ ἱερῆς ἥκω θεὸς, ὅν ποτε μήτηρ
Φοίβῳ ὑπευνασθεῖσα κύει σοφίης βασιλῆα,
Ἴδριν ἰητορίης Ἀσκληπιόν. Euseb. Præpar. evang. l. III. c. 14.

Tricca igitur urbs Thessaliæ, & vicina ei *Ithome*, tanquam patria & ditio Asclepiadarum, hoc est Æsculapii filiorum, Podalirii & Machaonis, ab Homero in Catalogo celebrantur, Il. β. v. 729.

Οἱ δὲ εἶχον Τρίκκην, καὶ Ἰθώμην κλωμακόεσσαν,
Σῶι αὖθ' ἡγείστην Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε.

Hermogenem autem Medicum *Erasistrateum* laudat Galenus. Itèm *Hermogenis Medici*, *Charidemi filii*, meminit inscriptio lapidis *Sherardiani*, qui Smyrnæ prope lacum *Alco bonar* dictum, ubi gymnasium olim fuerat, & templum Æsculapii reperiebatur.

ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ ΙΗΤΡΕΙΗΝ ΑΝΑΓΡΑΨΑΣ
ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΕΤΕΣΙΝ ΚΑΙ ΙΣΑΙΣ ΕΠΙ
ΒΥΒΛΟΙΣ

ΣΥΝΕΓΡΑΨΕ ΔΕ ΒΥΒΛΙΑ-ΙΑΤΡΙΚΑ ΜΕΝ ΟΒ
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΕ-ΠΕΡΙ ΖΜΥΡΝΗΣ-ΑΒ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΜΗΡΟΥ ΣΟΦΙΑΣ-ΑΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ-Α
ΑΣΙΑΣ ΚΤΙΣΕΩΝ-Α Β-ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΤΙΣΕΩΝ-ΑΒ ΓΔ-
ΝΗΣΣΩΝ-Α
ΑΣΙΑΣ ΣΓΑΔΙΑΣΜΩΝ -Α- ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗΣ-Α
ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑΤΩΝ-ΑΒ-

ΠΙΝΑΞ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΙ ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ ΔΙΑΔΟΧΗ ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΥΣ (a)

Noſtrum igitur *Hermogenem* eum eſſe, qui ut *ſeptuaginta ſeptem librorum auctor*, in hoc lapide celebratur, eò magis veriſimile videtur, quia patrem quoque *Charidemum Eraſiſtrateum* fuiſſe teſtatur Cæl. Aurelianus, Acut. Morb. l. III. c. 15. ubi *Caridemus* ſcribitur.

Alii non pauci in Nummis planè paribus pari modo inſcripti reperiuntur, quos æra hæc Smyrnæa non inhonoratos poſteritati tradunt. Quos autèm præ manibus habemus; præter alios aliis memoratos, aut in eruditorum ſcriniis reconditos, ſunt, qui ſequuntur. *Artemidorus* Sidenſis, quem Cælius Aurelianus, ut *Eraſiſtrati ſectatorem*, haud ſemel commemorat. Etiàm *Hippias Artemidori*. Itèm *Moſchus Moſchi*; & de *Moſchi* quidem *malagmate* apud Celſum legimus, l. V. c. 18. *Diogenes* etiàm, idem, ut conjicere licet, cujus *purgatorii pituitam ducentis* meminit Aëtius, Tetrab. 1. Serm. 3. c. 109.

(a) Ne quis forsàn erraret in numero librorum, quos inſcriptio memorat, computando, totam hic Latinè converſam ſubjicere viſum eſt.

Hermogenes Medicus, Charidemi filius, annos
Undecies ſeptem, libros totidemque peregit.
Conſcripſit autem libros — medicos quidem — LXXII.
Hiſtoricos verò — de Smyrnâ — tom. I, II.
De Homeri ſapientiâ — tom. I — & de patria — I.
Structurarum Aſiæ — tom. I, II — ſtructurarum Europæ — I, II, III, IV — Inſularum — I
Aſiæ ſtadiaſmorum — tom. I — & Europæ — I.
Stratagematum — tom. I, II.
Tabula Romanorum & Smyrnæorum ſucceſſione temporum.

Item *Hermocles Pythei* : ejuſdem forsàn *Pythei* filius, de quo ſuprà mentionem fecimus, p. 518 *Apollonius* quoque (*Mus*, ut fas eſt credere) Straboni lib. XIV. *Heraphileus*, *Heraclidæ* condiſcipulus; & ejuſdem ſectæ *Demetrius*, ut ſcribit Cæl. Aurelianus, Acut. Morb. l. III. c. 7. Etiàm *Charicles*, nomen *Medici* apud Galenum. Nec non *Apollodorus*, cujus nominis plures *Medici* à Plinio memorantur. Prætereà *Potamon* & *Menecles*, non inſueta Smyrnæorum nomina, ut in fœdere illorum cum Magnetibus videre eſt, Marm. Oxon. pag. 6. & 17. His accedunt *Ariſtomenes*, *Arridæus*, *Calliſtratus*, *Conon*, & *Pyrrhus*. Denique tres alii, quorum ſinguli *aſtro* adornantur, *Metrodorus* alter, *Eucles*, & *Leontiſcus*. Horum aliqua fortaſſe nomina veterum Medicorum libros excutientibus occurrent; cæteris ſilentio præteritis, quia nullo nobili invento apud ſuos claruêre.

EXTINCTIS denique ſcholis, quæ Smyrnæ urbi Medicos, Æſculapio ſacerdotes præbuêre, ſucceſſit alius rudior multò Nummus Æſculapicus, mutato aliquantulùm ſimulacro, nec expreſſo ſacerdotis nomine; quem quidèm ad priores illos elucidandos adhiberi curavimus, Tab. II. n. 1, 2. Is nobis ante oculos palàm videtur ſiſtere ipſiſſimum illum, quem Tertullianus depinxit, Æſculapium; hoc eſt, cum *pallio moroſiùs compoſito*, & *crepidis Græcarum*. Caput etiàm non jam *ſtrophio*, ut nonnulli ex jam deſcriptis Nummis; ſed, ut alii ex iiſdem, quodam quaſi *pileo* obtectum monſtrat. Et *pileatum* quidem *Æſculapium* jam olim protulit Baldus Angelus Abbatius in Opuſculo De Viperâ, Urbini edito,

ann. 1589; recentiùs verò clariſſimus Vaillant in Coloniæ Corinthiorum Nummo, valetudinario iſti L. Ælio Cæſari dicatò. Hujuſmodi autèm ſeu *pilei*, ſeu *coronæ* (alterutrum enìm non impropriè dixeris) tùm nomen ipſum, tùm ſimilitudo, ad hæc uſque tempora pervenit. κίφος enìm Meſſeniaca, i. e. Aſclepiadarum lingua vocabatur, teſte in Laconicis Pauſania, cap. ult. Hinc Celticum *coif*, Italicum *cuffia*, Græcum hodiernum κουφία. Et ut pars ejus anterior in laudato Ælii Cæſaris Nummo; ità poſterior in Goari Euchologio Græco, pag. 157. conſpicienda extat. Hanc ſimulacri mutationem, aliorumque in Æſculapii templo innovationem, non obſcurè innuit Ariſtides, ſtudioſus ejus, ſi quis alius, & devotus cultor. Ἐδόκουν, inquit, ἐν προπυλαίοις εἶναι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ προϊόντος λόγου μνησθῆναι, ὅσα δὴ καὶ περὶ τὸ ἱερὸν τυγχάνοι κεκινημένα — καὶ ὅσω ἄγαλμα ἕτερον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ, κατησές. Orat. ſacr. prim.

Hæc, ni fallor, in præſentiâ ſufficient ad hos Nummos Medicis vindicandos. Si quis autèm objiciat, jus illud nomen ſuum in Nummis inſcribendi, ut ſacerdotes potiùs, quàm, Medicos eos habuiſſe: ut is ſecum reputet volumus, tùm Iſidem, tùm Æſculapium, divinos ſuos honores medicæ arti primùm debuiſſe. Itaque cum templis, ſacriſque ritibus illos, tanquam Numina, Smyrnæi adornaverint, Medicoſque potiſſimùm ἱερέας, ſeu potiùs ἀρχιερέας (quibus Nummos hujuſmodi percutiendi poteſtas conceſſa videtur) ipſis eligere voluerint; artis causâ, quam cum diis iſtis communem habuerunt, decus utrumque in eos collatum fuiſſe meritò judicari poteſt. Ne-

que enìm ſummi ſacerdotii dignitas perpetua; ſed annua tantùm fuiſſe videtur. Certè de ſummo *Syriæ Deæ*, h. e. *Matris Deorum*, ſacerdote id diſertìm teſtatur Lucianus. Ἀρχιερεὺς, inquit, ἄλλος ἑκάστου ἔτεος ἐπιγίγνεται. Atque hinc opinor, facilè apparebit, quemadmodùm omnes Medici, quibus Nummos adſcripſimus, munus hoc gerere potuiſſent; cùm ex alterutrâ ſcholarum, quas memorat Strabo, profecti, famâ nominis poſteà quidam ad illud fuiſſent arceſſiti, licet aliàs forsàn longè à Smyrnâ urbe artem ſuam exercerent.

FINIS.

FIGURARUM QUARUM nulla in operum decursu explicatio reperitur, Expositio.

TABULA TERTIA,

SCOLOPENDRA.

FIG. 1ª. *a a* Unci venenati forcipis.

FIG. 2ª. Unus ex ambobus uncis, naturali amplior, in quo delineatur apertura *b*.

FIG. 3ª. SCORPIUS.
a a Unci.
b Cauda in aculeum desinens.

FIG. 4ª. Aculeus naturali amplior, ut una demonstretur ex fissuris, per quas venenum defluit.

FIG. 5ª. TARANTULA.
a a Forceps vulneri infligendo destinatus.
b b Antennæ.

TABULA QUARTA.

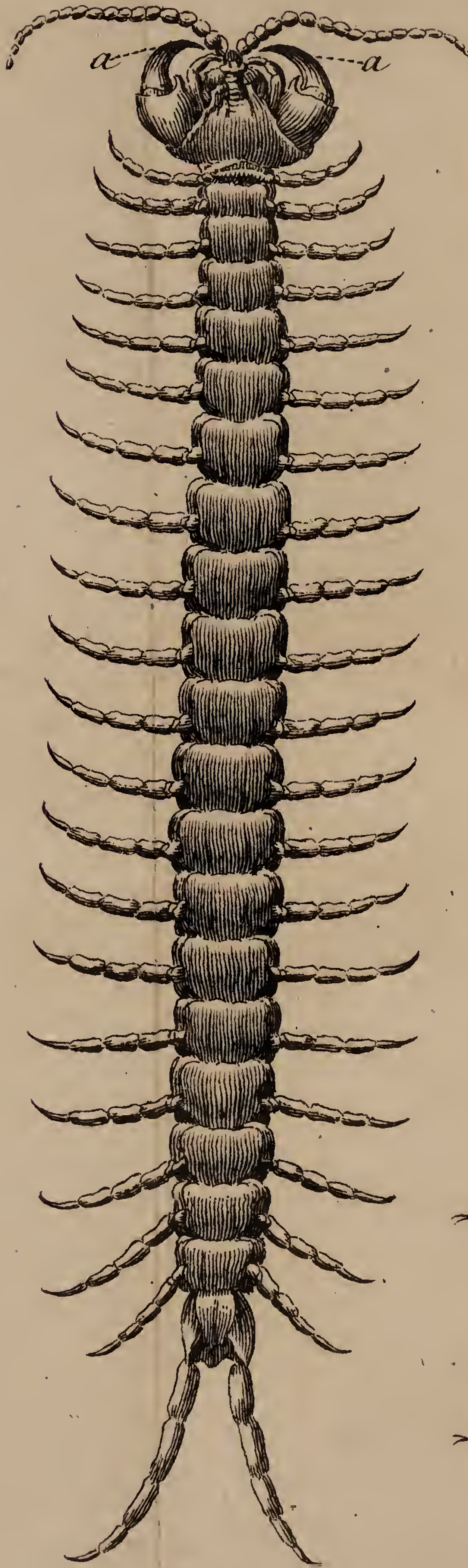
FIG. 1ª. Pars superior Lichenis folii evoluti.
a a Peltæ, seu seminales Capsulæ, ad foliorum extrema.

FIG. 2ª. Pars inferior ejusdem folii cum Peltis.

FIG. 3ª. Fig. Folii quale jacet humi non expansum.

FINIS.

Fig 4
a

Fig. 1.
a
a

b
a
Fig 3
a

b
Fig. 2.

b
a
a
b
Fig. 5.

Fig. 1.
a
a
a
a
a

Fig. 3.

Fig. 2.
a
a
a
a

Medici Herophilei aut Erasistratei in Nummis Smyrnæorum Signati.

Æ

Æ

Nummi Varij ad Æsculapium, Hygiam, Telesphorum et Apollinem medicum spectantes.

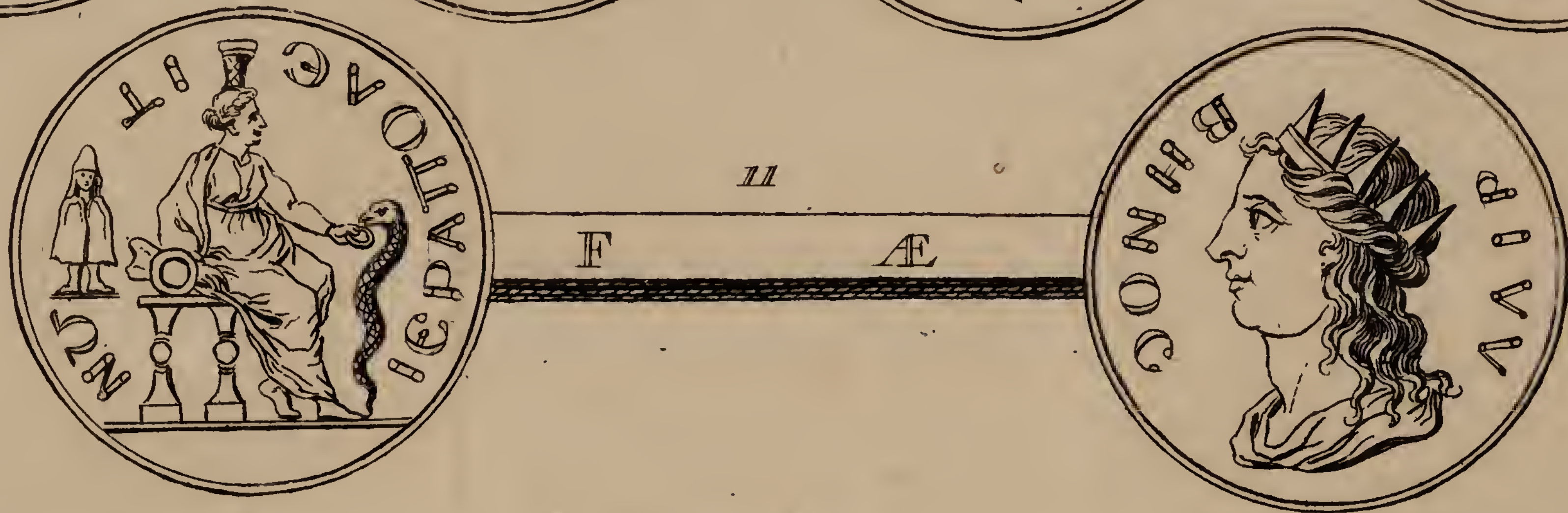
Juliæ Augustæ

Familiæ Juniæ

8
SEX NONIO Q
ASPRENAS
TI·CLAVDI·TI·F·
NERO
Æ
SALVS
7
G
Æ
CN POM FLAC
II VIR QVINC
CN ATEL FLAC
SAL AVG
C·CAESAR·AVG·GERMANIC IMP PM TP COS

10
B
Æ
9
B
Æ

11
F
Æ

Æ
14
COL·SERG·
Philippi Sen.

Æ
13
N

G
Æ
12
SALVTARI
APOLLO
C
S
Treboniani

Æ
16
EX·CONS·D·C·I·B·

15
RI
DOSSE
L·RVB

F

D
Æ
20
SALVS AVG
Claudij Gothici.

D
Æ
19
SALVS AVG
C S
Hostiliani

E
Æ
18
SALVS AVG
XXV
Gallieni Aug.

D
Æ
17
APOLLINI CONS
H
Claudij Gothici

LIBRI MEDICI.

ANATOMIE du Corps de l'Homme en abrégé, ou Description courte de toutes ses parties, par Mr. Noguez, fig. *in*-12. Paris, 1723, 3. l. 10. ſ.

Arbuthnot (Jo.) Eſſai ſur la nature & le choix des Alimens, ſuivant les différentes conſtitutions, où l'on explique les différens effets, & les avantages de la Nature Animale & Végetale, avec les Régles ſur la Diète; traduit de l'Anglois, *in*-12. Paris, 1741. 2 liv. 5 ſ.

Aſtruc De Morbis Venereis Libri IX. in quibus diſſeritur tum de Origine, Propagatione & Contagione horumce Affectuum in genere, tum de ſingulorum Natura Ætiologia & Therapeia, cum brevi Analyſi & Epicriſi Operum plerorumque quæ de eodem Argumento ſcripta ſunt. Editio altera auctior, in quâ additæ ſunt duæ Diſſertationes novæ, *in*-4°. 2 vol. Pariſiis, 1740. 18 liv.

— *Ejuſd.* Traité des Maladies Vénériennes, où après avoir expliqué l'origine, la propagation & communication de ces Maladies en général, on décrit la nature, les causes & la curation de chacunes en particulier, traduit du Latin de Mr. Aſtruc, Médecin Conſultant du Roi, ſeconde Edition augmentée, 4 vol. *in*-12. Paris, 1734. 10 l.

— *Ejuſd.* Lettres contre les Chirurgiens, au nombre de cinq, *in*-4°. 3 liv. 15 ſ.

Barker (Jan.) Eſſai ſur la conformité de la Médecine des Anciens & des Modernes, entre la Pratique d'Hippocrate, Gallien, Sydenham & Boerhaave, dans les Maladies aigües, trad. de l'Anglois par Schomberg, *in*-12. Amſterdam, 1742.

Boerhaave (Her.) Aphoriſmi de cognoſcendis & curandis Morbis in uſum Doctrinæ domeſticæ digeſti, *in* 12. Acceſſit Libellus de Materie Medica & Remediorum formulis, quæ ſerviunt Aphoriſmis, *in*-12. Pariſ. 1720, & 1728. 3 liv 10 ſ.

— *Idem.* Pariſ. 1747. Nova Editio, 4 liv.

— *Ejuſd.* Oratio habita in Auditorio Magno 24 Septembris anni 1711. cum tertii ſuæ Stationis anni Labores auſpicaretur, tertia Editio, *in*-4°. Lugd. Bat. 1730.

— *Ejuſd.* Sermo Academicus de Comparando Certo in Phyſicis, *in*-4°. Lugd. Bat 1715.

— *Ejusd.* Institutiones Medicæ in usus annuæ Exercitationis domesticos digestæ ; Editio nova auctior, *in*-12. Paris. 1747. 3 liv. 10 s.

— *Ejusd.* Consultationes Medicæ, sive Sylloge Epistolarum, cum Responsis, *in*-12. Paris. Editio nova, priori Parisiensi, cæteris ante hanc datis perfectiori, auctior, Parisiis, 1750. 2 liv. 10 s.

— *Ejusd.* Prælectiones publicæ de Morbis Oculorum, nova Editio, Parisiis, 1747. fig. 2 liv. 10 s.

— *Ejusd.* De Viribus Medicamentorum Editio novissima altera vice dedit, accuratiùs adhuc recensuit, novisque Annotationibus & Additamentis locupletiorem fecit Bened. Boudon, *in*-12. Paris. 1740. 3 liv. 10 s.

— *Ejusd.* Methodus discendi Artem Medicam, in duas partes divisa, quarum Prima agit de Studio Præliminari ; Secunda de Partibus Medicinæ, & Auctores optimi ad hæc studia necessarii, cum optimis Editionibus, *in*-12. Londini, 1744. 3 liv. 10 s.

— *Ejusd.* Elementa Chemiæ, quæ Anniversario labore docuit in publicis privatisque Scholis ; Editio altera Leydensi correctior, cui accesserunt Auctoris Opuscula omnia, *in*-4°. 2 vol. cum fig. Parisiis, 1733. 21 liv.

Cheynæi (Geor.) Tractatus de Infirmorum Sanitate tuendâ, vitâque producendâ, cum ejusdem Tractatu de Naturâ Fibræ ; Accessit huic editioni Clistoni Winteringham Commentarium Noso-logicum, *in*-12. Paris. 1742. 3 l.

Chomel. (J. B.) Abrégé de l'Histoire des Plantes Usuelles, dans lequel on donne leurs noms différens, tant françois, que latins, 5e Edition, 3 vol. *in*-12, Paris, 1739. 6 l.

Le Clerc (Dan.) Appareil commode en faveur des jeunes Chirurgiens, *in*-12. fig. Paris, 1700. 3 liv.

Codex Medicamentarius, sen Pharmaçopeia Parisiensis ex mandato Facultatis Medicinæ Parisiensis in lucem edita, *in*-4°. Parisiis 1748. 9 liv.

Deventer. Observations sur le Manuel des Accouchemens, avec des Observations sur les points les plus importans, par Mr. Bruyer d'Ableincourt, *in*-4°. fig. Paris, 1734. 9 liv.

Freind (Jo.) Emmenologia in quâ Fluxus Muliebris Menstrui Phænomena, Periodi, Vitia, cum Medendi Methodo ad rationes mechanicas exiguntur, cui accedunt Prælectiones Chymicæ, nova Edit. *in*-12. Paris. 1727. 2 l. 10 s.

MONITA
ET
PRAECEPTA MEDICA.

AUCTORE

RICHARDO MEAD,

Collegii Medici Lond. & Edinburg. Socio, Reg. Societat. Sodali, & Medico Regio.

Ἀσκεῖν περὶ τὰ νοσήματα δύο· ὠφελέειν, ἢ μὴ βλάπτειν. Hippoc. Epidem. I.

PARISIIS,

Apud G. CAVELIER.

MDCCLVII.

PRAEFATIO.

Rem neque inutilem, neque ab officio & vitae Meae instituto alienam, Me facturum existimavi; si praecipua adversus plerosque morbos auxilia, quae aut longa experientia didici, aut legitima ratiocinatione excogitavi, in publicum ederem. Artis autem praecepta & viam medendi potius, quam morborum definitiones aut descriptiones tradere; & medicamenta usu comprobata, non conjecturas ingenio fictas, proponere statuo. Et quoniam consilium non est de universa medicina commentarios scribere, usitatum in libris Medicorum ordinem non servabo; horis enim subsecivis ex *Adversariis* Meis ea, quae usui fore opinabar, transcripsi; in mentem simul, quantum potui, revocans quaecunque in singulis morbis profuisse, aut nocuisse memineram. *Sic enim orta est medicina, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciosa discernens a salutaribus* (*a*). Quapropter neque de ipsa scientiae medicae constitutione, ut ita dicam, verba facturus sum; nec quantum illa vel *rationalis*, vel *empirica* sit, disceptaturus. Operae potius erit, quae in utramque partem disputant Medici, qui aut ar-

(*a*) *Celsus in Praefat.*

artem rationalem, aut uſum tantum ſibi vindicant, apud Celſum legere, qui ſententiam ſuam ſuper tota hac re dilucide & ſapienter expoſuit (*a*). Nullam autem ex his, quae opera ſaepe tumultuaria feci, gloriolam aucupor. Animadvertit enim jam olim medicinae pater Hippocrates, *majorem conqueſtionem, quam honorem, ſortitam eſſe artem noſtram* (*b*). Ita nimirum fert hominum natura, in aliorum reprehenſionibus nimia plerumque & prodiga, in laudationibus vero parca & avara. At haec forſan de medicina querela levis videatur; gravior autem illa, quam alibi affert; *Videre Medicum terribilia, contrectare acerba, & ex alienis calamitatibus proprias ſibi capere moleſtias.* Quid autem humanius, vel homine etiam Chriſtiano dignius, proferri poteſt; quam aliorum malis commoveri, perinde ac ſi ſua eſſent (*c*).

Postulabat quidem inſtituti hujus ratio, ut aliorum Medicorum errores interdum monſtrarem; id autem ea ſemper aequitate feci, qua ipſe Meos emendari velim. Conjecturis ſaepe ars noſtra nititur; neque id ſperandum, ut perpetuo quis collineet. Quocirca nec Me puduit, quae quandoque ipſe ſive ignorantia, ſive

(*a*) In Praefat.

(*b*) Ἔγωγε δοκέω πλείονα μεμψιμοιρίαν, καὶ τιμὴν κεκληρῶσθαι τὴν τέχνην. *In Epiſt. ad Democritum.*

(*c*) Ὁ μὲν γὰρ ἰητρὸς ὁρέει τὰ δεινὰ, θιγγάνει τε ἀηδέων, καὶ ἐπ' ἀλλοτρίῃσι ξυμφορῇσιν ἰδίας καρποῦται λύπας. *Lib. De flatibus.*

ſive negligentia, perperam fecerim, monere & agnoſcere. *Convenit* enim, ut ait Celſus, *ſimplex veri erroris confeſſio, praecipueque in eo miniſterio, quod utilitatis cauſa poſteris traditur* (*a*). Illud autem facile percipiet lector, Me non ſenſa tantum, ſed & ipſiſſima verba Celſi, ut res tulit, imitando exprimere voluiſſe; quod utinam ſane facere Mihi ſaepius licuiſſet. Quo enim auctore potius uterer, quam eo, qui ex Graecis tam Medicis quam Chirurgis praecipua, quae ad artem noſtram pertinent, in linguam Latinam elegantiſſime tranſtulit? Denique monendum eſt, medicamentorum compoſitiones, quibus utor, niſi aliter ſignificatum fuerit, illas Me intelligere, quae in noviſſima *Pharmacopoëia Londinenſi* exhibentur. Utcunque ſit, gratum & acceptum habeant a Me cives noſtri hoc qualecunque legatum, bono ſuo deſtinatum; & valeant.

(*a*) *Lib.* VIII. *cap.* 4.

CAPITUM ARGUMENTA.

III.

MONITA

MONITA ET PRAECEPTA

MEDICA.

INTRODUCTIO.

De corpore humano.

RIUSQUAM morbos, quibus corpus noſtrum eſt obnoxium, explicare aggredior, operae pretium erit de illo, quale ſit in ſtatu integro & ſano, quaedam breviter praefari.

SI quis igitur veram corporis humani imaginem ſibi fingere velit, is machinam quandam hydraulicam ſummo artificio conſtructam, in qua ſint innumeri canales humoribus diverſi generis ferendis apti & accommodati, animo concipere debet. Horum praecipuus eſt ſanguis, ex quo liquores derivantur, variis vitae noſtrae uſibus & officiis inſervientes; in pri-

mis autem ille, quem *ſpiritus animales* vocant, qui in cerebro generati, & vi inſigniter elaſtica praediti, motus omnis ac ſenſus ſunt inſtrumenta; quorum neutrum efficere poſſent, niſi materiae accommodae inhaererent. Idcirco fibras duplicis generis, cum carneas tum nervoſas, actuoſi hujus principii receptacula, formavit Divinus rerum Conditor; quarum utraeque partim membranis corporis intertextae ſunt, partim in funiculos colligatae membris adhaerent, ad horum motiones oſſium adjumento peragendas.

ADMIRANDA autem iſta compages primum motorem adhuc deſiderat, cum ſeſe movere nequeat. Mens igitur ut dux & moderatrix praeficitur, quae motus omnis & ſenſus in corpore eſt effectrix. Illa enim, ſive in capite, tanquam in arce ſua, habitat; ſive *ejus locus nullus eſt, ſed per totum corpus ſparſa diſcurrit*, quod a Xenocrate, Platonis diſcipulo, diſputatum eſt (*a*); dominatur in nobis, & res adminiſtrat. Motus autem noſtri, pariter ac ſenſus, tam interni ſunt, quam externi: illi non tantum partes vitales, quales ſunt cor, pulmones, & ventriculus cum inteſtinis, ſubjectas ſibi tenent; ſed & membranas quaſcunque nervoſas.

CAETERUM inſigne quoddam diſcrimen vulgo ponunt auctores Medici inter motus, quibus aguntur vitalia; & eos, qui caeteras partes agitant: illos, poſtquam a prima nati-

vitate

(*a*) Vid. *Lactant. De opificio Dei, cap.* 16.

vitate semel coeperint, perstare, & etiam nobis non volentibus, necessario permanere; hos vero ad mentis arbitrium, prout res incidunt, fieri autumantes. At hoc male judicant, eo decepti, quod naturales illas actiones, licet nobis parum consciis, per omnem vitam continenter persistere vident, nec quantum sentimus interrumpi: cum tamen, si ea res recte perpendatur, liquido patebit non alia ratione vitales istos motus ab animo minime regi videri; quam quod illis nunquam non assuefacti tam prompte & sine attentione eos perficimus, ut volentes etiam cohibere & impedire, quo minus inceptum munus exequi pergant, haud facile possimus. Tale quid experimur, quoties ad solis radios, vel aliud quiddam, quod oculos perstringit, connivemus etiam nolentes; & tamen, mente sic jubente, illas motiones fieri nemo dubitat. Possem id multis aliis documentis probare & illustrare, sed nimis longum esset; malim igitur lectori commendare tractatum a doctissimo medico Porterfieldio editum, qui hanc rem satis dilucide extra dubium posuit (*a*).

Nullis autem in casibus magis elucet talis animi virtus, quam in iis praesertim febribus, quae *pestilentes* dicuntur. In his enim observare licet, mentem festinanter fabricae laboranti succurrere, contra hostem pugnare, & spirituum animalium ope, nobis id non sentien-

(*a*) Vid. *Medicinal Essays, published at Edinburgh, Vol.* III. *Essay* 12. & *Vol.* IV. *Essay* 14.

tientibus, novos in corpore motus excitare, quibus venenum, quod humoribus insedit, per omnes meatus foras expellatur. Hinc morbum naturae certamen, propriam salutem propugnantis, Medici sapientiores definierunt.

Et isto quidem modo universae machinae periclitanti prospicitur. Sed & parti alicui singulari aliquando consulere oportet, neque tum deëst officio suo animus. Etenim si in locum quemvis fortuito inciderit vitium, ne is onere nimio gravetur & doleat, a Natura provisum est, ut sanguini & humoribus per canales vicinos detur transitus. Id autem fit mirabili ista corporis dispositione, qua liquorum tubuli sibi impliciti atque intertexti quaquaversum sparguntur; ita ut non tantum ex venis in venas, sed ex arteriis etiam exilibus in alias, transeat sanguis. Idcirco illic praecipue comparet hoc artificium, ubi obstructionum maximus est metus; ut in capite, abdomine, & longis illis ductuum, qui ad genitalia pertingunt, anfractibus videmus.

Atque eo quidem magis necessaria est talis fabricae nostrae constructio; quod, etiamsi non interveniat morbus, ipsae interdum corporis actiones & consuetudine per has vias liberius, quam illas, humores circumferri postulant. Hinc iidem sanguinis canales in aliis atque aliis hominibus, ut usus exegerit, largiores aut angustiores fiunt, prout plus minusve a perpetuis fluidorum motionibus dilatentur. Ita vinolentis arteriae in capite, libidinosis in genitalibus plus turgent, quam in

in ſobriis, & rebus venereis minus deditis.

Possem his & illud adjicere, quod vix fieri poteſt, quin ipſa partium animalium textura, licet vitae noſtrae convenientiſſima ſit, in caſibus tamen nonnullis aliqua ferat incommoda; haud aliter ſane, ac in univerſa mundi compage neceſſario in locis quibusdam fulmina, ventorum turbines, terrarum inundationes, peſtes, & conſimiles calamitates nonnunquam eveniunt. Ut his autem malis occurrit atque obſtitit, prout rerum fert natura, Supremus orbis Conditor; ita & illis, quae parvus noſter patitur mundus, idonea adjumenta oppoſuit.

In eo autem diu laborarunt Geometrae, ut machinam effingerent, quae in motu ſuo indeſinenter perſiſteret, quam *nobile perpetuum* appellant; ſed votis ſemper excidentes operam luſerunt. In iſtiusmodi enim operibus unoquoque temporis puncto aliquid de vi motus effectrice perit, cedente nimirum, ſenſimque neceſſario ab ipſis partium fricationibus imminuta, virtute movente; unde perpetuo renovari opus eſt. Ob hanc igitur cauſam ſolius eſt Omnipotentis rerum Conditoris tale machinamentum perficere; qui corpus noſtrum fabricam ejusmodi eſſe voluit, potentias quasque ita diſponens, ut eſſet harum quaſi orbis, quo ſemper ac ſimul munus ſuum exequentes ſeſe mutuo reficerent.

Ex his manifeſtum eſt non per partes, ſed totam ſimul formari compagem animalem;

cum fieri nequeat, ut motionum circulus peragatur, quarum aliae ab aliis pendent, nisi adsint omnia illarum instrumenta. Nam, ut exempli causa dicam, qua ratione cor poterit se contrahere, ut sanguinem propellat, sine spirituum animalium adjumento, qui nec ipsi sine cerebro confici possunt? Par ratio est aliarum partium principalium. Quae igitur microscopiorum ope animalcula in semine masculino innatantia conspicimus, sunt revera homunculi, qui in uterum muliebrem recepti, tanquam in nido foventur & crescunt, justo tempore excludendi. Rectissime ergo dixit olim Hippocrates: *Nullum quidem corporis est principium, sed omnes partes æque principium & finis sunt* (*a*).

Hactenus dictis unicum illud adjiciam, ejus esse naturae machinam omnem animalem, ut partium eam constituentium quaedam sit quasi infinitas; ita ut ultra quam nos sensibus, etiam microscopiorum, ut vocant, ope adjutis, assequi possimus, in fila tenuissima abeant. Si secus esset, neque in corpus universum distribueretur alimentum, neque vitae officia peragi possent.

In summa igitur, motiones humorum ad normam peractae, simul cum apto partium solidarum statu, sanitatem constituunt; harum autem aberrationes sunt morbi, quae cum innumerae sint, & altera saepe alteram progignat,

(*a*) Ἀρχὴ μὲν οὐδεμία ἐστὶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχὴ καὶ τελευτή. *Lib. De locis in homine.*

gnat, miraculum fere videtur, si corpus animale ad longaevitatem unquam perduci possit. Atque hinc profecto, quam late pateat medicinae usus, quantumque illa aliis omnibus artibus praecellat, perspicuum est.

MACHINAM autem hanc, quae unica motum perpetuum habet, pro varia viventium ratione ad longius aut brevius tempus duraturam finxit Geometra ter Optimus Maximus. Nam perpetuo in vita durare, quale nos gerimus, corpus omnino nequit; cujus rei causam haud difficile est explicare. Fibrae enim membranosae canalium, qui sanguinem vehunt, quas virtute elastica ad liquorem inclusum protudendum praeditas esse diximus, rigidae fiunt & duriores; unde usibus suis ineptae evadunt, & humorum secretiones in singulas partes sensim diminuuntur. Porro, quod ad vitam summe necessarium est, inutilem vaporem per angustissimos cutis meatus in senio haud satis perspirare, cadaverum eorum, qui aetate sunt confecti, incisiones demonstrant; quae interiores arteriarum partes ossea materia hic illic obductas, adeo ut resiliendi vim fere amiserint, interdum ostendunt. Quin & ora ductuum naturalium, ad cartilaginis duritiem confirmata, in hujusmodi casibus saepe reperiuntur.

DUO proferam, quae ad hanc rem pertinent, illustria exempla, quorum alterum suppeditant nostri *Annales*. Pauper quidam agricola, nomine *Thomas Parr*, in agro saluberrimo *Salopiensi* natus est, ubi ad annum usque

centesimum & trigesimum opere rustico se strenue exercuit; deinde oculis captus, *Londinum* tandem adductus est, ubi aliquamdiu commoratus, postquam centum & quinquaginta duos annos cum novem mensibus vixerat, anno MDCXXXV decessit. Mortui corpus cultri sui anatomici honore dignatus est immortalis ille sanguinis circuitus detector, Gulielmus Harveius; qui caetera quidem omnia sana, cerebrum vero *firmissimum & ad tactum solidissimum* observavit (*a*). Ita liquorum canales in illa parte longa dies induraverat.

ALTERUM, quod dixi, exemplum in *Actis* nostris *Philosophicis* memoratur. Narratio est de sene quodam decrepito Rhaeto, metalli fossore, qui cum centum & novem annos cum tribus mensibus compleverat, anno MDCCXXIII. obiit, a doctissimo medico, Johanne Jacobo Scheuchzero *Tigurino*, huc transmissa. In secto ejus cadavere *lienis exterior membrana maculis nivei candoris, primo intuitu variolarum pustulas referentibus, obsessa reperiebatur; quae cartilagineae prorsus erant duritiei, & ultra superficiem reliquae membranae aliquantulum elevatae: sterni prominentiae cum ipsis costis continuae, & plane osseae erant: tendo ille, quo cordi inferuntur arteriae, vel osseus plane, vel saltem cartilagineus: valvulae semilunares, praeprimis arteriae aortae, plane cartilagineae: dura autem cere-*

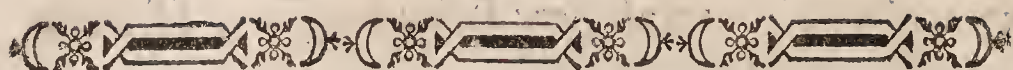
(*a*) Vid. *Anatomiam Thomae Parri, ad finem Libri Johannis Betti, De ortu & natura sanguinis, adjunctam.*

cerebri meninx triplo fere solito crassior, & coriacea deprehendebatur (*a*).

SED ad machinae hujus vitia, quae motus illius turbant & pervertunt, jam σὺν Θεῷ progrediendum est.

(*a*) *Philosophical Transactions, Numb.* 376.

CAPUT I.

De febribus.

SECTIO I.

De febribus generatim.

FEBRIS omnis, licet variae ſint ejus ſpecies, conjunctum habet ſanguinis & humorum calorem praeter naturam. Is vires corporis, actionesque vitales laedit. Idcirco morbum, quaſi infenſum hoſtem, inito quodam certamine, oppugnat Natura; quae ſi victrix evadat, per quascunque poteſt vias id, quod nocet, expellit. Hoc morbi ſolutionem vocant Medici. Quid autem per vocem *naturae* hic intelligi debeat, uti etiam nonnulla, quae ad febrium diſtinctionem pertinent, alias expoſui (*a*); ſimulque indicavi, quo ſenſu Medici, & in primis Sydenhamus, dixerint; *Morbum nihil eſſe aliud quam naturae conamen, materiae morbificae exterminationem in aegri ſalutem omni ope molientis* (*b*). Quaedam igitur de febris ſolutionibus in anteceſſum dicam.

SEC-

(*a*) Vid. *Lib. De variolis Cap.* II.
(*b*) *Obſervat. medicae circa morbor. acutor. hiſtoriam*, in principio.

SECTIO II.

De febris solutionibus.

Cum nulla febris sine insigni aliqua exinanitione, aut sponte naturae, aut arte facta, sanetur; prospicere debet Medicus, quanam via materiae morbidae expulsionem Natura moliri videatur, & hanc omnibus modis adjuvare. Illa vero saepissime per plures simul corporis meatus peragitur, & altera alteri plus minus obstat; ita fluxus alvi sudores reprimit, & contra. Hinc attendere oportet, qualis humoris emissio plurimum profutura sit, & hanc ita promovere, ut alia quaecunque quam minimum interrumpatur; non enim omnibus eadem convenit, tum propter diversum laborantis temperamentum, tum ob varium morbi genus: quanquam & per omnes exitus expurgatio interdum sit necessaria; ut in febribus, quae malignae dicuntur, usu comperimus.

Omnium autem maxime optabilem morbi solutionem efficiunt sudores: secundum illos alvi & urinae fluxus: pessima est haemorrhagia, sive ex naribus, sive ex alia quavis parte proveniat; ostendit enim ita vitiatum esse sanguinem, ut nulla idonea humoris separatio ex illo fieri possit.

In febribus denique nonnullis suppurationes in glandulis factae, modo sub exitum morbi eveniant, & perfectae sint, corpus in inte-

grum

grum restituunt. In his igitur id agendum est, ut per cataplasmata aut emplastra, nonnunquam & cucurbitulas tumori accommodatas, materia morbi primum maturescat; deinde vero, nisi sponte proruperit, scalpello aut medicamento caustico emittatur.

RECTE interim plerumque praecipitur, ut ne ullis tunc temporis exinanitionibus exhauriantur vires. At nihilominus ita res interdum fert, ut modica saltem sanguinis missione opus sit; nimirum si forte materia ultra modum turgeat, & nimius urgeat calor: hoc enim prudenter facto, abscessus ad maturitatem perducitur, ideo quod natura a turbulento rerum statu semper abhorret.

SECTIO III.

De febribus continuis.

NULLI morbo magis convenit utile illud praeceptum, *Principiis obsta*, quam febribus. Inter initia enim juvare plerumque facile est; at cum malum jam invaluit, difficilius aegrotanti succurritur. Praeceps enim occasio est (*a*); & frustra saepe ea medicina est, occupato jam morbi corpore fractisque viribus, quae in principio a periculo expedire hominem potuisset. Neque tamen fato suo permittendus est, qui auxi-

(*a*) Ὁ καιρὸς ὀξύς. *Hippocr. Aphor.* I.

auxilium ſero petit; quandoquidem morbos, antiquiſſimis temporibus ad iram divinam relatos (*a*), ars noſtra, quae Dei ipſius donum eſt, etiam cum res jam deſperatae videntur, non raro depellat. Circumſpicere igitur oportet Medicum, neque officio ſuo unquam deeſſe.

Et primo quidem, quoniam praeſtantiſſimum in febribus omnibus incipientibus remedium eſt ſanguinis detractio; ſi culpa quavis illa praetermiſſa fuerit per aliquot dies, num adhuc ea fieri debeat, diſpiciendum erit.

Si intolerabilis igitur in quacunque parte corporis dolor urget, ſi ſpiritus aegre trahitur, vel ſi delirium acceſſit, ſanguis pro ratione virium mittendus erit; aut ſcalpello, ſi illae ſatis conſtent; aut per cucurbitulas, ſi fuerint imbecilliores; aut denique per hirudines, ſi infirmiſſimae videantur. Atque haec, ſi conſiſtente jam morbo fieri poſſunt, multo magis in principio locum habent. Et hirudines quidem, ut illud in tranſcurſu moneam, premente delirio, ſaepe inſigniter juvant. Nonnunquam etiam in furibundis pulmonis aliquas portiones, ex agno recens mactato calentes, capiti impoſitas furores compeſcuiſſe comperi, exſudante nimirum e capite inutili humore.

Quo manifeſtius autem percipiantur ea, quae de hoc morbo proponenda habeo, praecipua ejus genera ſummatim exponam; quae ad aegri gubernationem, victum, ſimiliaque perti-

(*a*) Vid. *Celſum in Praefat.*

pertinent, ex auctoribus, Celso in primis, & Lommio ejus aemulo, qui haec dedita opera tractarunt, haurienda relinquens.

SECTIO IV.

De febri cum exanthematibus conjuncta.

PROPRIAM animadversionem desiderant febres, quae exanthemata secum ferunt. Ad variolas autem & morbillos, quin & ad pestem, quae spectant; ea jam olim a nobis in libris singularibus sunt exposita. Aliarum praecipua est

Febris miliaris.

HAC nulla faciem magis variam ostendit. Pustulae nimirum asperae per totum corpus, citius aut tardius, prorumpunt; nunc rubrae, nunc albidae, interdum illae his commistae; nunc minores, nunc elatiores, male olentes: suspiria, & praecordiorum anxietates, frequentissime premunt: accedunt non raro delirium, nervorumque distensiones. In longum trahit morbus; quod si forte, non satis perfecta solutione, citius desinat, malo corporis habitu saepe plectitur aeger. Exanthemata rubra minus periculum afferunt, quam albida; illaque, quo vividiora perstant, eo sunt tutiora. Ex hisce liquet, ab humorum vitio magis quam aëris, adjuncta spirituum animalium

lium labe, febrem hanc oriri; quam non uno & eodem modo, ſed cura alia atque alia, depellere oportet.

Cujuscunque autem generis fuerint puſtulae, ſanguis in principio, modo vires ſinant, mittendus eſt: ſin corpus ſudoribus diffluat, aut detractione abſtinendum, aut ea in diem unum aut alterum, vel in tempus opportunius, differenda eſt. Longe vero melius ferunt ſanguinis immutionem exanthemata rubra, quam albida; cumque in utriſque veſicatoria ex uſu ſint, magis ſunt in his neceſſaria, & tum cervici, tum capiti, membriſque omnibus, temporis intervallis, imponi debent. Illud autem animadvertere oportet, quo minori copia miſſus fuerit ſanguis, eo tutius ut plurimum finiri morbum; deficientibus enim extremis diebus viribus, puſtulae retrocedunt, & aeger moritur.

Materiae expulſionem adjuvare oportet medicamentis, quae vim habent humores e ſanguine propellendi. Horum convenientiſſimum erit *pulvis bezoardicus*, vel *pulvis contrayervae compoſitus*, aut *confectio cardiaca*; adjuncto, ſi inflammatio urgeat, *nitro*: quod quidem in omnibus fere febribus malignis, cardiacis dictis remediis, ſaltem in principio, admiſcere utile erit. Interdum etiam convenit, inclinato jam morbo, balneo tepido lavari, quo puſtularum reliquiae foras exeant.

Sin autem veſiculae tantum exiguae, pellucidae, quae vix cerni poſſunt, & innumerae, conſiſtente morbo, aut ſub ejus finem, in

in cuticula ſe oſtenderint; non nimis diu internis ejus generis remediis inſiſtere oportet, niſi forte etiam valentiora aegri vires longa valetudine exhauſtae requirant. Vim enim febrem ſolvendi non habent humidae iſtiusmodi ſummae cutis aſperitudines, at difficilem & longam plerumque aegritudinem indicant: idcirco, nondum intermiſſo veſicatoriorum uſu, per alias vias, maxime autem per inteſtina, expurgandus erit morbi fomes; quae *rhabarbaro*, vel *manna*, adjecto *ſale Glauberi*, commode laxabuntur.

Illud in hoc morbo interdum uſu venit, ut non uno ſolutionis genere, ſed alio atque alio finiatur; eſt & ubi pluribus ſimul, quod & in aliis, ut dixi, quae malignae dicuntur, febribus ſaepiſſime contingit. Ita nonnunquam, ejecta eodem tempore per alias vias morbi materia, aphthae palatum atque os totum occupant, & ad uvam faucesque deſcendunt. Hae cum ſingultu plerumque incipiunt: & ſi albidae cum humore copioſo prorumpant, multumque ſalivae exſpuatur, non magnum periculum ſed ſalutem potius oſtendunt, morbumque ſolvunt; ſin contra nigrae exoriantur, & aegre materia exeat, id plerumque peſtiferum eſt, ſtrangulatis nimirum faucibus vi pituitae obſeſſis. In his omnibus gargarizationes fieri debent *decocto hordei*, addito *ſyrupo mororum*, aut alio conſimili; vel etiam *decocto pectorali* dicto. Neque enim reprimentia quocunque modo adhibenda ſunt.

Mirabitur fortaſſe quis Sydenhamum, tum

tum ad ipſam hanc febrem, tum ad ulcuſcula iſta, *corticis Peruviani* uſum praecipere; quem ſibi ſemper bene ceſſiſſe dicit (*a*). Id autem non temere fecit ſagax ille medicus: haud raro enim intermittit iſta febris, non apparentibus aphthis; ſaepius vero, his decedentibus, deſinit. In utroque caſu inſigne hoc antidotum quam maxime prodeſt. Summus autem ille vir morborum vulgarium recurſus Hippocratis exemplo obſervare ſolitus, quos pro vario caeli more iisdem anni temporibus variare plerumque comperit, primus apud nos febrem hanc deſcripſit; quam anno MDCLXXXIV. poſtquam frigore graviſſimo longoque ſaevierat hiems, menſe Februario anni inſequentis ortam fuiſſe animadvertit. Hinc credere par eſt gelu nimio conſtrictas ſummi corporis fibras, indeque humores, imminuta perſpiratione, acriores factos illam genuiſſe.

SECTIO V.

Febris petechialis.

PETECHIAE, unde haec nomen habet febris, ſunt maculae latae, rubrae, pulicum morſibus ſimiles, non ultra cutim ſummam eminentes. Maximum autem vitae periculum oſtendunt, cum, ut interdum fit, lividae vel nigrae

(*a*) Vid. *Schedulam ejus monitoriam.*

nigrae evadunt; hae enim revera ſunt gangraenulae, ideoque quo plures numero comparent, eo gravior ſubeſt metus.

ERRANT plerumque in hoc caſu Medici, ſtatim in principio medicamentis, quae ſanguinem & humores calefaciunt, ſudores movendo. Tutius longe eſt, ut modo propoſui, *pulvere bezoardico*, vel potius *contrayervae compoſito*, adjecto *nitro*, ſerpentem gangraenam prohibere; aut *confectione cardiaca*, *aqua alexeteria ſimplici* ſoluta, adjecto *aceto vini*, naturam adjuvare: *ſpiritum* etiam *vitrioli dulcem* potulentis inſtillare; *vino Rhenano* vires reficere; denique *hordei decoctum*, adjecto *ſucco limoniorum*, potui dare, convenientiſſimum erit. Omnes autem iſtiusmodi liquores affatim bibendi ſunt. Ad ſudores etiam movendos *calcem antimonii*, adjuncto *pulvere bezoardico*, per intervalla exhibere interdum ex uſu erit; *calcem* vero non nimis lotam eſſe volo. Illud tamen opus eſt monere; quod non raro fit, praeſertim ſub morbi finem, ut oppreſſae aegri vires medicamenta calidiora, cordi utilia, deſiderent; qualia ſunt *radix ſerpentariae Virginianae*, *contrayervae*, *valerianae ſylveſtris*, *crocus*, & ſimilia. Horum autem infuſiones ex aqua ipſis pulveribus erunt longe commodiores, praeſertim ſi *aceti deſtillati* portio aliqua admiſceatur.

SEC-

SECTIO VI.

Eryſipelas.

NON levem attentionem requirit illa febris, quae ſecum Eryſipelas conjunctum habet. In hac enim non tantum dolor, ſitis, & inquietudo vexant; ſed & puſtulae in variis corporis partibus in gangraenam interdum abeunt.

SANGUIS igitur copia ſatis larga quam primum mittendus erit, deinde potionibus catharticis alvus iterum atque iterum movenda. Hae autem, quales febribus conveniunt, lenes eſſe debent; infuſiones nimirum *ſenae*, adjuncta *manna*. Neque ſane alius quivis morbus acutus facilius iteratam purgationem fert, praeſertim ubi cum tumore inflammatio caput obſidet; ſerpit enim in horas humor, & partes vicinas trahit.

ATTAMEN periculoſum eſt fomentis calidis ad materiam peccantem diſcutiendam uti; multoque magis unguentis, vel linimentis frigidis, eam reprimere. Sin autem quacunque in parte cutis gangraena vitiata ſit, decocto *herbarum amararum*, adjecto *ſpiritu vini camphorato*, pars fovenda erit; deinde cataplasma ex *farina avenacea*, in *cereviſia*, quae *fortis* dicitur, cocta, dum calet, imponi, &, quoties opus ſit, renovari debet.

ET ut id quidem ſemel admoneam; non in

morbis tantum acutis, ſed chronicis etiam multis, in quibus puſtulae cum ſuppuratione oriuntur, tutius & ſalubrius eſt, niſi malum in cute tantummodo haereat, leniter propellere, aut ſaltem aliquamdiu ſincere ut erumpant (quantum ſcilicet moleſtiam hanc ferre poſſit aeger) quam repellere, aut per alias vias foras expurgare. Habent enim humores vitioſi ſuam quique indolem, cumque per modum criſis plerumque prorumpant, quantumvis minui poſſint; vix tamen cum bonis aegri rebus per alios meatus, quam quos Natura monſtrat, e corpore prorſus exeunt.

Interna remedia non alia, quam quae in *exanthematibus* modo propoſita fuere, hic uſui erunt.

Finem de febribus malignis diſſerendi faciam, poſtquam de duobus tribusve remediis praeter ea, quae ſupra memoravi, aliquid dixero. Obſervatu autem dignum eſt, illa omnia maxima ſudores movendi virtute pollere.

Camphoram in primis laudant multi. Et quidem, ut de aliis auctoribus nihil dicam, extat apud Riverium, Medicum experientiſſimum, narratio una & altera de inſigni ab illa praeſtito juvamine (*a*). Notandum eſt autem non ſolam, ſed medicamentis refrigerantibus conjunctam (id quod in *febribus petechialibus* faciendum monui, ubi calida remedia exhibentur) profuiſſe; maximo enim calore illa praedita eſt. Ideoque commodiſſimum erit forma

(*a*) Vid. *Obſervation. Medic. Centur.* II. *Obſervat.* 18.

ma hujusmodi adſumi: Drachma ejus una, cum paulo *ſpiritus vinoſi* trita, *ſacchari puriſſimi* unciae dimidiae perfecte admiſceatur; tum *aceti calefacti* libra una ſenſim affundatur. Hoc modo remedium illud, quod alioquin ad nauſeam concitandam aptum eſt, ventriculo gratius fit, & morbo etiam accommodatius.

Eadem ratione etiam *ſpiritus Mindereri* in febribus putridis quibuscunque uſus eſt eximii (*a*).

Moschi denique vires, urgentibus praeſertim convulſionibus, non ſemel expertus ſum. Dedi autem, iteratis vicibus devorandum, bolum ex *hujus*, *confectionis cardiacae*, & *cinnabaris antimonii*, ſingulorum ſcrupulo ſemis, confectum.

SECTIO VII.

De febribus ſingularibus.

Quae cum partium aliquarum inflammatione conjunguntur febres, partibus illis congruentem curationem deſiderant. Exemplo erit

Pleuritis.

In hac enim detracto primum, quantum opus eſt, ſanguine; ad tuſſim levandam, *olei ex*

(*a*) *Pharmacop. Edinburg.*

ex seminibus lini recens expressi potiones; ad refrigerandum, *nitrum;* ad sanguinem in canaliculis suis hærentem solvendum, *sanguis hirci sylvestris, salia*que *volatilia;* denique ad foras extrahendum peccantem humorem, emplastrum vesicatorium lateri affecto impositum, insigniter prosunt. Et externi quidem hujus remedii commodum, quod a sagacissimo Mayernio primum edoctus fui (*a*), multis jam annis compertum habeo. Sub finem autem morbi, remittente jam inflammatione, alvum laxare oportet.

ILLUD autem non est praetermittendum; fieri nimirum interdum, ut in hoc morbo, & magis etiam in peripneumonia, inflammata primum, inde & pleurae adhærente, extima pulmonis membrana, eveniat obscessus purulentus, quem *empyema* vocant. Hoc in casu, si foras se ostenderit humor, imponendum est medicamentum causticum, quo emittatur. Ulcus autem per totam vitam apertum servare oportet. Vidi enim cum, eo sanato, & materiae purulentae effluxu prohibito, brevi moreretur aeger.

SECTIO VIII.

De febribus intermittentibus.

FEBREM intermittentem non satis tuto *cortice*

(*a*) *De morbis internis Syntagma primum, Cap.* V. *De pleuritide.*

tice Peruviano discuti posse, nisi primum eliciatur vomitus, & alvi etiam dejectiones cieantur, haud ignotum est; at huic remedio lene aliquod catharticum adjungi novum fortasse videbitur. Minui enim, quinimo frustra esse, hujus pharmaci vires vulgo putant Medici nostri; nisi interea, dum id assumitur, venter sit adstrictus. Longa autem Me docuit experientia necesse plane esse, exiguam portionem *rhabarbari* remedio huic admiscere; ea scilicet ratione, ut alvus bis saltem quotidie dejiciat. Neque unquam virtutem illius hoc modo fractam, sed feliciter potius auctam fuisse, animadverti. Licet enim ea, quae valentius irritant, sanguinem & humores pertubando irrita reddant omnia: moderata tamen purgatione id consequimur, ut ingesta quaecunque, sive medicamenta sive cibos, facilius concoquat ventriculus; & ex his, quod tenue & corpori est utile, in venas emittat.

Consilium cepi *corticem* hunc frebribus accommodatissimum sic exhibendi, postquam annis abhinc fere viginti febres intermittentes, quae tunc per populum solito saevius grassabantur, in malum corporis habitum, imo & hydropem, frequenter desinere percepi; cui malo occurri posse credebam istiusmodi curatione. Nec Me spes Mea fefellit. Quod ut statim comperi, quotiescunque humoribus crassioribus gravatum corpus offenderem, eandem tenui medendi viam. At cautio tamen erat, ne ultra modum purgare pergerem. Idcirco, cum jam drachma una aut altera *rha-*

barbari aſſumpta fuerit, ab exinanitione deſiſtere ſoleo, & celebris hujus antidoti uſui per ſe inſiſtere. Et praeter memorata jam commoda illud etiam obſervavi; quod, depulſo hac medendi ratione morbo, iterati in eundem lapſus minor ſemper eſt metus.

SUPER inſigni autem hoc medicamento, illud porro monendum habeo, quod non aliis, quam intermittentibus febribus congruit. In continuis enim adeo non prodeſt, ut multum obſit; atque in hecticis illis, quae cum exulceratione partium aliquarum internarum ſunt conjunctae, perniciosum eſt; licet circuitus ſuos hae frequenter habeant, & intermittentis aut quotidianae, aut tertianae, ſpeciem praebeant. Unde fortaſſis conjicere licet, in bilem ſolummodo hoc remedium vires ſuas exercere; hunc enim humorem in intermittentibus maxime peccare Mihi minime dubium videtur.

EVENIT autem non raro, ut etiam in febre revera intermittente effectum non ſortiatur magnum hoc Dei donum; quod ob malum corporis temperamentum plerumque accidit. Diſpicere igitur oportet, qua in parte ſit vitium; quod in viſceribus, & glandulis abdominis, ut plurimum haerere deprehenditur. Purgationibus itaque, interdum & vomitionibus, opus eſt; quibus interponenda ſunt ea medicamenta, quae obſtructiones reſerant, & ventriculi concoctionem juvant; inter quae amara, quae ſimul aromatica ſunt, & e ferro parata, principem locum tenent. Et hanc ſane

ſane ob cauſam, febres quartanae aliis quibuscunque intermittentibus, curatu ſunt difficiliores: in his enim inertes ſunt, & ultra modum viſcidi, ſanguis & humores omnes; ita ut duplici morbo occurrendum ſit, tum malo corporis temperamento, tum etiam febri. Idcirco, adjunctis *cortici Peruviano radice ſerpentariae Virginianae* & *chalybe*, res plerumque bene agitur. Quanquam nec illud hic obſervare alienum erit, Me pluries, *cortice* ipſo votis non reſpondente, pulvere ex *floribus chamaemeli*, *myrrha*, *ſale*que *abſinthii*, adjecto paulo *aluminis*, compoſito, febres intermittentes depuliſſe.

Plus autem periculi habet illud febris intermittentis genus, quam ἡμιτριταῖον, hoc eſt, *ſemitertianam*, Graeci appellarunt. Haec tertio quidem die revertitur, atque ex octo & quadraginta horis ſex & triginta fere per acceſſionem occupat; interdum vero plus vel minus, neque ex toto in remiſſione deſiſtit, ſed tantum fit levior. Hinc recte Galenus ex quotidiana continua & tertiana intermittente illam confuſam eſſe dixit (*a*).

Propriam igitur animadverſionem deſiderat hic morbus; qui quidem ex inflammatione partium internarum, quae adjunctam habet obſtructionem ab humoribus bilioſis, & lympha nimium tenaci, exoriri videtur. Mittendus ergo erit ſemel aut iterum, pro ratione virium, ſanguis. Alvus etiam per vices laxari debet, medicamentis vero leniſſimis, qualia

(*a*) *De different. febr. Lib.* II. *cap.* 7.

lia ſunt *ſal diureticus*, *manna*, *ſale cathartico Glauberi* addito, & conſimilia. Neque *corticis Peruviani* uſum feſtinare oportet; metus enim eſt, ne viſcerum meatibus magis adhuc ab illo oppilatis, augeatur inflammatio, aut febris hectica ſuccedat. Longe tutius erit potiones primum ex *ſucco limoniorum*, commiſto *ſale abſinthii*, adjecta etiam *aqua cinnamomi ſimplici*, frequenter hauriendas aegroto praebere.

SECTIO IX.

De febribus vulgaribus, ſive *publice graſſantibus.*

FEBRES vulgares ex vitio aëris nobis circumflui oriuntur. Id autem a caeli temperamentis, calore, frigore, ſiccitate, & humiditate, maxime fit; ubi nimirum horum quodvis aut exſuperat, aut intempeſtive alterum ab altero excipitur.

IN *Graecia* at *Aſia* tota, ubi ſibi aequalia ut plurimum ſunt anni tempora, & venti a diverſis plagis ſtatis fere menſibus ſpirant, viris ſapientibus promptum erat tempeſtatum varietates, commodaque & incommoda, quae ſecum ferebant, obſervare. Atque haec obſervatio artem morbos praeſagiendi uſu diuturno fecit; in qua medicinae parens, Hippocrates, primus excelluit.

IN noſtris autem regionibus tanta eſt caeli in-

inconſtantia, & tot cauſae ventos, incertis vicibus ſecum pugnantes, concitant, ut nulla de his certa ratio iniri poſſit. Idcirco Sydenhamus noſter, qui Hippocraticae doctrinae aemulus febres anniverſarias, harumque pro variis tempeſtatum generibus diverſas ſpecies deſcribere aggreſſus eſt, didicit tandem, „ Se
„ nihil promoviſſe in cauſis morborum epidemicorum expiſcandis manifeſtas aëris qualitates notando: quippe qui animadverterit annos, quod manifeſtam aëris temperiem ſibi plane conſentientes, diſpari admodum morborum agmine infeſtari; & vice verſa: item varias eſſe annorum conſtitutiones, quae neque calori neque frigori, non ſicco humidove, ortum ſuum debent; ſed ab occulta potius & inexplicabili quadam alteratione in ipſis terrae viſceribus pendent (*a*)."

Res haec, Meo ſaltem judicio, ita ſe habet: Multum valere in morbis vulgaribus gignendis manifeſtas aëris qualitates extra dubium eſt; quibus & aliae accedunt cauſae, quae vim illarum multis modis nunc augendo, nunc minuendo, immutant. Hae ex terra in primis oriuntur, ubi nimirum, ut ſapienter dixit Lucretius,

Putrorem humida nacta eſt,
Intempeſtivis pluviisque & ſolibus icta (*b*).

Ut terreſtris autem ille putror plurimum naſcitur

(*a*) *De morbis epidem. cap.* II.
(*b*) *Lib.* VI. vſ. 1099.

tur ex corruptis varii generis herbis, interdum etiam ex animalium cadaveribus, atque mineralibus; ita aquae, ſtagna praeſertim & paludes, quae ſuas herbas, ſuaque animalia alunt, eodem modo peſtiferos ſaepe exhalant ſpiritus, circumfuſi aëris inquinamenta. In hunc cenſum denique veniunt, rarius tamen in noſtris plagis, maris fluminumque inundationes, terrae motus, montium eruptiones, & quaecunque aliae inſignes rerum naturalium mutationes, aethera, quem ſpiramus, corpuſculis vitae noſtrae minus idoneis replere poſſunt. Haec enim corpora noſtra afficiunt, & morbis opportuna reddunt.

SECTIO X.

De febribus lentis, ſive *hecticis.*

Tot habent cauſas, eaſque multum diverſas, febres lentae, quae *hecticae* vulgo dicuntur; ut non idem morbus, ſed alius atque alius eſſe videantur. Omnium autem perniciosiſſimae ſunt, quae ex partis alicujus in corpore praecipuae, pulmonis in primis, exulceratione originem trahunt, materia nempe purulenta ſanguini commiſta, quae motum ejus inordinate turbat.

Id autem animadvertendum eſt, illos maxime his pulmonis exulcerationibus obnoxios eſſe, quos pueros aut juvenes ſtrumae vexaverant.

Quo-

Quocirca memini olim experientiſſimum Medicum, Radclivium, dicere ſolitum,, phthiſes in noſtris & frigidioribus regionibus eſſe plerumque ſtrumoſas. Saepiſſime itaque videmus in tabidis, poſt mortem inciſis, pulmonem tuberculis ſeu glandulis induratis obſitum, quae ſuppurantia pus exſpuerant.

Varios hujus mobi gradus, eorumque invicem ſucceſſiones, accurate deſcripſerunt Medici; nonnullas tamen ex primis illius cauſis ſuas habere periodos haud ſatis animadverterunt. Hiſce autem circuitibus, quantum id fieri poſſit, occurrere quam maxime proderit. Ita non paucos certis temporibus, aut ſanguinis ſputo, aut pituitae tenuis in pectus fluxione, interdum & bilis flavae rejectione tentari videmus. His omnibus nobile illud antidotum, *cortex Peruvianus*, adjunctis illis, quae pulmoni conveniunt, opitulabitur; ante tempus nimirum datus, quo malum recurrere ſolet: quod & in aliis pariter haemorrhagiis obtinet. Hoc vero medicamentum, cum jam exulceratus eſt pulmo, plurimum nocet; uti mox dicetur.

In pulmonis autem ulceribus, *lactis* uſum in primis commendant Medici, ut duplici commodo in medicinam pariter ac nutrimentum cedat. Cautione tamen hic opus eſt, quoniam nonnulli natura lac averſantur. Quin etiam in capitis doloribus, ac febribus acutis, factaque hinc nimia ſiti; item ſi praecordia tumeant, ſeu bilioſae ſint alvi dejectiones, aut multum ſanguinis cum iis fluxerit; pro veneno lac ſem-

per

per reputari debet (*a*). *Asininum* autem apud nos maxime eligitur; quod aliis licet minus nutriat, magis tamen calorem temperat, & deterget. Sed ubi illud non in promptu est, *serum lactis vaccini*, vel etiam *caprini*, praesertim si herbis suave olentibus pastae fuerint Caprae, in ejus locum commode substitui potest; ipsum vero *lac vaccinum*, quantumvis *decocto hordei*, ut moris est, diluatur, saepissime non convenit. Neque alienum erit *serum* illud, infusis herbis quibusdam, quae stomacho gratae sint, & flatus discutiant, morbo accommodatius parare. At infeliciter interdum evenit, ut, cum lactis usum maxime desiderat corpus, tanta sit intestinorum laevitas, ut illud ferre non possint. Cum in tali igitur loco res sit, illud hoc modo componendum est: *Flores rosarum rubrarum siccatarum*, *balaustia*, *cortex malorum granatorum*, *cinnamomum*, singulorum drachma una, coquuntur in *lactis vaccini* libra una. Cum ebulliere incipit, *frigida aqua* affunditur parva portione, ut restinguatur & subsidat; sinitur iterum ebullire, & eodem modo restinguitur; idque toties faciendum est, donec libra una absumpta, lactis simul & aquae quod restat, librae unius mensuram adaequet. Tum colandus est liquor, quem totum, commisto *saccharo*, partitis, uti commodum erit, haustibus, aegrotus ebibet quotidie. Hac via nutritur simul corpus, & venter comprimitur; nec quic-

(*a*) *Hppocr. Aphor. Sect.* v. 64.

quicquam obſtat aliorum ciborum vel medicamentorum, uſui hujusmodi diaeta.

MOMENTI autem longe maximi eſt, ut incipienti diro huic morbo occurratur; cumque ab inflammatione oriatur, miſſio ſanguinis in primis neceſſaria eſt, non ſemel tantum, ſed vicibus iteratis. Is, ſi craſſus & niger, aut glutinoſus profluxerit, vitioſus dicitur, & utiliter effundi putatur; contra vero, ſi ruber ſit & pelluceat, integer habetur, neque ultra detrahitur. At facilis eſt hac in re in errorem lapſus. Non raro enim, cum ſanguis maxime effervescit, miſſus e vena ſummo cum rubore craſſu, & glutinoſus eſt; in quo ſtatu eo uſque emitti debet, dum minus ruber minusque glutinoſus evaſerit, quod ſine periculo fiat. Conſilium autem temerarium fortaſſe videbitur, marceſcente jam corpore, & fractis viribus, hoc auxilii genus tentare. At praeſtat certe anceps remedium experiri, quam nullum; & cum emolumento minuuntur vires, ubi ſuccurritur in vitio, quod robur corporis aſſidue plus labefactabit. Idcirco ſi, exulcerato pulmone, vehemens febris urgeat, detractio, quantam ſuſtinere poteſt aeger, juvabit; diviſa nimirum in ea temporis ſpatia, quae ad corpus alendum neceſſaria ſunt, iſta medicina. Novi ſane, rebus nondum plane deſperatis, bene ceſſiſſe hanc medendi rationem; ſin ſecus acciderit, eum Medicus occidiſſe minime cenſeri debet, qui, corruptis jam viſceribus, nequaquam ſervari potuit.

FINEM his imponam, poſtquam monuerim

in

in casibus nonnullis utilissimum esse balsamicis, qualia sunt *thus*, *styrax*, *succinum benzoinum*, humores acres & salsos delenire ac temperare; quae in prunas injecta vaporare debent, ut fumus eorum per tubum aptum in asperam arteriam & pulmonem recipiatur (*a*). Scio vix in usu esse hanc medicinam, & tanquam inutilem a plerisque negligi. Quisquis autem secum reputaverit, quam longo itinere, per canales scilicet sanguinis, res hujusmodi ad pulmonem ferantur, & quam exigua illarum pars ad locum destinatum perveniat; is sane facile videbit, si qua in illis sit virtus, hac potissimum via impertiri posse.

Ob eandem quoque rationem novi fumum ex *balsamo Tolutano*, more *tabaci*, per tubum commodum in pulmones inspiratum usus fuisse eximii, praecipue in sanguinis sputo.

Exiguis autem his suppurationibus subjungendus videtur largior, qui hoc in viscere quandoque fit, abscessus, quae *vomica* nuncupatur. Is morbus, etsi gravis sit, & in tabem saepe desinat, haud tantum periculi affert, quam minores illae exulcerationes. Vidi enim, cum materiae purulentae usque adeo graveolentis & foetidae, ut adstantes cubiculum ferre non possent, libra una aut altera, admisto sanguine, tussi rejiceretur; & tamen lacteae diaetae & balsamicorum usu, interpositis pro re nata anodynis, in integram sanitatem aeger restitutus est. Haec

(*a*) Vid. *Christophori Benedicti Theatrum tabidorum, sub finem. Londini,* MDCLVI.

Haec de *phthiſi* dicta ſunto.

Duae autem ſunt aliae *tabis* ſpecies, quae diverſis modis hominem conſumunt. In una corpus non alitur, & naturaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullisque in locum eorum ſubeuntibus, ſumma macies oritur, quam *atrophiam* nominant. Haec liquoris, qui in nervis eſt, vitio ſaepiſſime debetur; & *cachexiam*, quae eſt altera ſpecies, conjunctam habet, aut gradatim infert. In utraque propter malum corporis habitum, alimenta corrumpuntur, & partes refectionem non accipiunt; ideoque vitae genus recte ordinatum, & medicamenta ex *chalybe*, quae ſtomachum confirment, laxata ſubinde alvo, apprime ſunt neceſſaria.

In omni denique tabe exercitationibus, & fricationibus, pro virium ratione conſtanter uti oportet; caeli mutatio plerumque convenit; quin & interdum longa navigatio. Ex noſtra regione, male affecto pulmone, aptiſſime *Ulyſſiponem* aut amoeniſſimam *Neapolim* itur. Equo autem vehi, dum imbecillitas id non prohibet, vel ſaltem curru, lectica, aut alio modo corpus movere, nunquam non expedit.

CAPUT II.

De morbis capitis.

SECTIO I.

Apoplexia.

CONGENERES ſunt plerique capitis morbi, & a repletione ut plurimum ortum trahunt, quorum praecipuus eſt Apoplexia. Haec a ſanguine nimis viſcido, per arterias capitis tardius fluente, & fere ſtagnante, interdum oritur; qui perpetuo vi cordis propulſus exiles ſuos canales dirumpit, & in cerebrum effuſus, nervorumque motibus corporis inſervientium tubulos comprimens, humoris ſui in eos illapſum prohibet. Saepius autem illam progignit, ſine inſigni canalium diruptione, liquor aquoſus & rubicundus ex ſanguine profuſus; aut etiam glandularum circumjacentium exſudans ſuccus, qui tum cerebri membranas obruit, tum ventriculos ejus opplet, & ſpirituum animalium iter intercludit. Illam *ſanguineam*, hanc *pituitoſam*, appellare licebit. Priorem autem *fortem* vocavit Hippocrates, atque inſanabilem eſſe dixit; alteram *levem*, curatu tamen difficilem eſſe monuit (*a*). Utrius-

(*a*) *Aphor. Sect.* II. *Aphor.* 42.

triusque generis casuum quam plurimae narrationes ex libro doctissimi Wepferi, medici *Scafhusani*, peti possunt (*a*). Rationes vero omnium, quae in hoc & consimilibus morbis contingunt, dilucide exposuit magnus ille rationalis medicinae auctor, Laurentius Bellini (*b*).

De causis externis, quales sunt ictus, lapsus ab alto, & hinc fractum calvariae os, nihil hic dicam; quoniam illae, nisi quatenus Chirurgi manum requirunt, iisdem remediis curantur.

Sanguinea autem detractiones sanguinis, tam e brachio, quam ex venis jugularibus, larga copia, saepiusque repetitas, pituitosa purgationes per alvum magis desiderat. Permagnum quoque auxilium est in venarum occipitalium incisione, quam proposuit vir cum arte anatomica tum doctrina medica insignis, Jo. Bapt. Morgagnius (*c*); quam & ipse quidem in maxime periclitantibus magnopere juvasse non semel expertus sum. Etenim cum venae istae intra cranium cum laterali utroque sinu communicent; illis incisis, pars sanguinis, quem in hos convecturae erant, avertitur, & reliqua copia nonnihil minuitur, motusque per eosdem facilius peragitur. Idcirco cucurbitulae sub ipso occipitio, & ad latera colli admotae,

(*a*) Vid. *ipsius observationes anatomicas ex cadaveribus eorum, quos sustulit apoplexia. Amstelaedami*, MDCCXXXI.
(*b*) *In libro De morbis capitis.*
(*c*) *Adversar. anatom.* VI. *animad.* 83. & 84.

tae, cute ſcalpello profundis ſatis vulnuſculis conciſa, quo ſanguis ubertim effluat, nunquam non ex uſu ſunt.

NEQUE alia ratione juvat, ſi quid juvare poterit, a nonnullis laudata, arteriarum in temporibus inciſio; per hanc enim copia ſanguinis in cranium derivandi minuitur. Et Galenus quidem tuto ſatis, & ſine magno incommodo, arteriam etiam in ipſo brachio inciſam ſe vidiſſe teſtatur (*a*). At tantilla ſane eſt portio, quae hac via demitur, ut magnum aliquod commodum inde ſperari nequeat. Satius itaque fuerit, ut in *cephalaea* praecipit Aretaeus, *geminas pone aures arterias ſecare* (*b*); ex his enim major, quam ex eis in temporibus, profluet ſanguinis in caput ruentis copia.

VESICATORIA etiam capiti, & membris omnibus, imponi debent. Cathartica vero, tam quae per os aſſumi, quam per alvum infundi ſolent (his enim ſemper opus eſt) acria, magnaque vi ſtimulandi ac pungendi inteſtina praedita, eſſe oportet; ſenſus enim fibrarum in nervis fere deperditur.

Lethargus & *Carus* ſunt leviores Apoplexiae ſpecies.

(*a*) *Method. Medend. Lib.* v. *cap.* 7.
(*b*) *De morb. diuturn. curat. Lib.* I. *cap.* 2.

SECTIO

SECTIO II.

Paralyſis.

DESINIT ut plurimum, niſi mors intercedat, apoplexia in nervorum reſolutionem, quae morbi eſt ſolutio. Haec autem plerumque alterum tantum corporis latus occupat. Quod vero obſervavit idem ille Morgagnius, *in oppoſita ſemper cerebri parte ſe, ſectis apoplecticorum cadaveribus, perſpexiſſe morbi cauſam;* id ipſe memini Me olim in noſocomio non ſemel comperiſſe.

NULLUS jam ſanguinis miſſionibus locus eſt, nec catharticis vehementioribus; calidis & modice moventibus, quale eſt *tinctura ſacra*, alvum interdum laxare ſatis erit. Cumque morbus jam longus ſit, pro veſicatoriis, in locis idoneis, praeſertim ſub occipitio, & ſupra ſcapulas, vel ferramentis cadentibus, vel medicamentis cauſticis, ulcera, quae *fonticulos* vocant, excitare oportet. Hippocrates inuſtiones minimum octo fieri praecepit, aſſignatis ſingulis ſuis loculis (*a*).

Remediis aromaticis, quae fibras roborent, adjuncto *chalybe*, res praecipue agenda eſt. Quinetiam prodeſt torpentis aut reſoluti membri ſummam cutem exaſperare. Id optime prae-

(*a*) *De morbis, Lib.* II. *ſect.* 12.

praeſtat *unguentum viride*, cui adjectus fuerit *ſpiritus vitrioli fortis* ea proportione, ut ſeptima vel octava ſpiritus pars ſit; quod ubi corpus rubere coeperit, removendum eſt, ejusque loco *unguentum ſambucinum* illinendum. Multum juvat in aetate non nimis provectis frigida lavatio, calidae vero immerſiones omnibus paralyticis nocent. Et ipſe quidem novi nonnullos, qui, cum vana Medicorum ſpe deluſi ad thermas noſtras *Bathonienſes* profecti eſſent, ex aqua calida egreſſi, mox iterum apoplexia correpti ſunt, ac perierunt.

Oblata igitur hac occaſione, ſuper hiſce aquis quaedam Mihi comperta in medium proferam. Virtus illarum praecipua in minerali quodam calore, quo ventriculum & inteſtina fovent, Mihi conſiſtere videtur; idcirco his maxime opitulantur, qui vino, aut id genus liquoribus, cum appetitum ad cibos, tum facultatem illos concoquendi perdiderunt, unde quam plurima provenire mala novimus. Alieniſſimae autem ſunt omnibus, quibus partes internae, cerebrum, pulmo, jecur, aut renes, ultra modum incaleſcunt. Et ob eandem cauſam, tametſi hae vi ſua jucunda ſtomacho laboranti opem praebeant: ſaepius tamen, ſi diu in illarum uſu perſiſtatur, huic ipſi viſceri damnum afferunt; calore illo, qui primum profuit, immodica perſeverantia, ad nimiam fibrarum reſolutionem, in detrimentum cedente. Id quod non raro vidi iis praeſertim contingere, qui morbis conflictabantur a vitio

fluidi,

fluidi, quod nervos irrigat, originem trahentibus.

Morbus hic nunquam acutus, ſaepe longus, in ſenibus fere inſanabilis eſt. Miſeram autem vitam plerumque trahit, qui illo afficitur: vis enim animi cum memoria deperditur; & luctuoſum ſpectaculum, non jam homo, ſed animal ſemimortuum, contremit & vacillat.

Chorea Sancti Viti.

Morbum hunc, facie pariter ac nomine ridiculum, paralyticam affectionem eſſe, & frequenti lavatione frigida, medicamentisque ex *chalybe* paratis, diſpelli jam olim monui (*a*).

SECTIO III.

Epilepſia & Vertigo.

De utroque hoc morbo legi velim ea, quae in alio libro tam ad recurſus, quam ad remedia, ſpectantia fuſius propoſui (*b*).

Monitum autem unum & alterum ibi dictis hic adjungere libet. Prius eſt, ſaepiſſime ventriculi magis, quam capitis, morbum eſſe vertiginem; aut ſaltem utramque partem ſimul

(*a*) *De imperio ſolis ac lunae, edit. alter. pag.* 86.
(*b*) *Ibidem, pag.* 34. & *ſeqq.* 81. & *ſeqq.*

mul laborare, gravato nempe biliosa & viscida colluvie intestino. Ubi id contingit, frustra sunt remedia quaecunque, nisi prius *vino ipecacoanhae*, aut alio quodam vomitiones proritante medicamento, onere suo levatum fuerit viscus. Postea vero appetitum simul & ciborum concoctionem optime juvabit *elixir vitrioli Mynsichti*, ex aqua fontana, hora una vel altera ante & post prandium, assumptum.

ALTERUM, quod addi velim, hoc est, *corticem* scilicet *Peruvianum*, conjuncto remedio morbo accommodato, saepe multum prodesse, in primis si hoc modo assumatur: ℞. *corticis Peruvian.* ℥i. *rad. valerian. sylv. pulv.* ʒii. *syr. e cort. aurant.* q. s. f. electarium. Hujus, praemissis debitis exinanitionibus, devoret aeger bolum pondo ℥j. mane & vesperi, tribus mensibus continuis; deinde repetat triduo, vel quatriduo, ante novam plenamque lunam.

Tetanus.

RARUS iste affectus est, musculorum scilicet universi corporis, praeter naturam facta, validissima convulsio. Iis igitur cedit remediis, quae in Epilepsia proficiunt.

C A-

CAPUT III.

De insania.

NULLUS morbus insania magis pertimescendus est. Quid enim miserius, quam hominem ratione & intelligentia privari; in alios more ferarum saevire; compedibus, vinculis, & plagis, ne vel sibi vel alteri noceat, coërceri: aut, mutata rerum facie, demisso animo moestum esse; vanis imaginibus assidue terreri; spectra sibi adstantia fingere; & peracta continuis anxietatibus hac vita, poenas aeternas (quod interdum fit) post mortem secuturas horrere? Quibus omnibus illud accedit miserandum, quod difficillime curationem accipiat haec calamitas. Caeterum quo dilucidius intelligantur ea, quae de hoc morbo experientia doctus exponenda habeo, pauca quaedam de illius natura praefari libet.

FREQUENTISSIMA hujus mali causa est nimia animi intentio, diuque una aliqua in re, etiam cum jucunda sit, defixa cogitatio. Haec enim, cum sola est, mentem perturbare potest, ut in literarum studiosis videmus; ubi vero animi motus accesserint, ut spes, metus, ira, & alii id genus affectus, gravior multo fit morbus: & pro causae natura, maxime vero prout ingenium ejus, qui laborat, ad has

aut illas affectiones proclivius erit, dementia vel cum tristitia, vel cum furore, hominem occupat. Attamen nihil ita mentem pervertit, ut amor & religio: religionem dico falsam & inanem. In amore insunt spes, timor, suspiciones, & interdum ab his ira ac odium. Religio ista vanis terroribus, & suppliciorum perferendorum imaginibus, animum implet ac distrahit. Hinc evenit, ut amantes magis cum furore, religiosi cum moerore, insaniant.

At commutantur tamen, & varie commiscentur, hae affectiones.

Maxime autem insanit homo, ubi contrariis motionibus mens simul agitatur; ut cum ira & metus eodem tempore occupant, aut gaudio & tristitia perturbatur animus; diverse enim trahitur isto modo affectus, & misere laceratus se dedit.

Scimus id omnes, ita comparatam esse fabricam nostram, ut, quaecunque rerum species, quae prodesse aut nocere nobis possint, menti se offerunt, subitas affectiones, iisque motiones in corpore consentaneas, necessario concitent. Ita laetitia, moeror, spes, metus, cupiditas, ira, etiam nobis invitis, sanguinem & humores agitando corpus commutant & impellunt. Eodem redit, verae an fictae sint istae imagines, modo mens in eas intenta & infixa, iisdem diu fuerit addicta; quin & fortius percellere & irritare animum imaginaria, quam vera mala, saepissime comperimus. Ita quam falso sibi instantem quis fingit, illa

quae

quae revera affligit, adeo intolerabilior est paupertas, ut non raro ad mortem sibi nefarie consciscendam meticulosos adducat. Usque adeo miseriis patet nostra omnis vita!

Instrumentum harum omnium motionum, tam mentis quam corporis, est fluidum illud subtilissimum nervis infusum, quod *spiritus animales* vulgo appellant. De hujus autem natura, nos jam olim conjecturam facimus (*a*), ostendimusque ipsum interdum mutationes suas subire; cujus quidem rei documentum insigne dat hic, de quo nunc agitur, morbus.

Insaniae duo genera describunt auctores, quorum utrumque est constans error mentis sine magna febre; alterum cum furore & audacia, alterum cum tristitia & metu; quorum illud *maniam*, hoc *melancholiam* appellant. Haec autem gradu tantum, ut plurimum, differunt. Melancholia enim nunc citius, nunc tardius, in Maniam saepissime transit; &, remittente furore, gravior fere redit tristitia: hinc furibundi omnes sunt timidi & pusillanimes. Id quod in curationibus observasse permagni usus est. Ipsos autem spiritus animales diversas, & a natura sua alienas, proprietates in omni dementia, ut dixi, acquirere facile demonstratur. Attamen illud maxime mirandum est in hac aegritudine, quod non tantum ea laborantes aliis morbis immunes saepe conservat; sed & ubi quemquam occupat illis implicitum, ita quasi to-

(*a*) Vid. *Introduction to the Essays on poisons, edit.* 3.

totum hominem sibi assumit & vindicat, ut eos non raro depellat ac profliget. Neque id in levibus solum valetudinibus contingit; sed etiam in gravioribus, & quae magnum alias periculum afferre posset: ut dicere hic liceat,

Aliquisque malo fuit usus illo.

Duo, quae hanc rem confirmant, insignia exempla Me vidisse memini. Virginem curabam annos natam circiter viginti, mente satis alacrem, corpore nimis imbecillam; quae ex malo habitu diu protracto in hydropem abdominis inciderat, marcescentibus interim membris. Cum, remediis quibuscunque frustra tentatis, spes nulla salutis affulgeret; supervenit repente, nescio qua de causa, insania cum maximis anxietatibus & vanissimis animi terroribus; se enim in judicium vocandam esse ob crimen laesae majestatis, & capite plectendam imaginabatur. Interea corpus vires acquirere, & ventris tumor subsidere cernebatur; ita ut brevi valentiorem medicinam, utrique morbo convenientem, ferre posse videretur. Idcirco vomitu, purgatione per alvum, & medicamentis, tum quae urinam cient, tum quae stomachum juvant, ita res agebatur, ut post aliquot menses mens sana sano cum corpore rediret.

Alter, quem dixi, morbus, a priore quodam modo diversus, virginem etiam afflixit; quae annum agens vicesimum & octavum spu-

to

to sanguinis, ex pulmone cum tussi perpetuo fere prorumpentis, vexabatur. Itaque missus est e brachio copia satis larga sanguis, altero quoque die, ad quinque aut sex vices. Minuebatur hinc, non tamen cessabat malum; & transactis duobus mensibus, supervenit febris hectica, siti, calore, & nocturnis sudoribus comitata; cum summa macie, viscidaeque ac tenacis materiae frequenti exscreatione, quae ex faucium & pulmonis glandulis ferebatur, intermixtis hic illic puris flavi portiunculis. Instabat jam vera phthisis, & mors prae foribus adesse videbatur. Aegra igitur de animae salute solicita esse coepit. Praesto erant sacerdotes, qui cum viam ad caelum munire deberent, asperam contra & difficilem illam monstrabant, cum precibus, jejuniis, animique angoribus calcandam; quasi nimirum vitae futurae felicitas infelicitatibus & aerumnis praesentis vitae tota esset redimenda. Quid tandem fit? Misellam, sacris terroribus victam, brevi invasit religiosa dementia; nocte dieque oculis obversabantur daemonum species, flammae sulphureae, & poenarum apud inferos aeternarum horrendae imagines. Ab hoc autem tempore evanescere indies coeperunt, quae morbus antecedens secum attulerat, incommoda; decrescere calor febrilis, sputum sisti, minui sudores, & habitus totus ita in meliorem verti, ut, quo minus mens corpori regendo par erat, eo magis vires officiis vitae sufficere viderentur. At paucos post dies

dies prorſus melancholica evaſit. Morbus igitur exinanitionibus, prout vires ferre poterant, & idoneis remediis ita oppugnabatur, ut ſanitatis integrae ſpes aliqua oſtenderetur. At, proh dolor! poſtquam tres menſes fere ſunt elapſi, febre hectica cum pulmonis exulceratione reverſa, tabe confecta periit meliori fato, ut viſa eſt, digna puella.

Totus ergo in vi imaginandi conſiſtit hic morbus. Laetificae enim aut horrificae ſpecies menti repraeſentantur, quas more naturae conſueto motiones corporis, quae cum illis conveniunt & quaſi cohaerent, neceſſitate quadam conſequentur. Hinc bruta etiam animantia interdum inſaniunt; quippe quae (quicquid contra inſani quidam dicant philoſophi) ratione aliqua naturae ſuae convenienti utuntur.

Permagnam ſane eſſe hujus facultatis potentiam quotidie experimur. Quid enim mirabilius, quam hominem in canem aut lupum converti, firmis adhuc viribus mortuum & cum mortuis verſari, caput vitreum aut fictile gerere, ſe exiſtimare? Haec tamen, & ſexcenta ſimilia, interdum evenire cernimus. Illud autem magis adhuc mirum, & pene incredibile, quod gravidis ſaepe contingit. Notum eſt enim illas, cum forte malacia tentantur, non raro fructus aut cibi alicujus, quem fruſtra appetiverant, notis corpus foetus, quem in utero geſtant, deformare, per omnem vitam aliquando duraturis. Mirifica quidem haec ſunt;

sunt; at prodigii prorsus simile est, quod ex narratione viri in mentis humanae facultatibus investigandis perspicacissimi, Malebranchii, adjungam (*a*). Erat in nosocomio *Parisiensi* incurabilium dicto juvenis, ab infantia mentis inops, cujus brachia & crura iis in locis disrupta videbantur, quibus in illa regione morte damnatis membra ista ferreo vecte contundere mos est. Misellus iste per annos viginti vitam protraxit, concurrentibus ad eum visendum Philosophis & Medicis, qui manibus suis ossium, quae dehiscebant, cava & hiatus contrectabant. Non diu autem latuit infelicis hujus eventus causa; mox enim compertum fuit matrem, dum puerum illum in utero ferret, terribili spectaculo interfuisse, cum sons quidam eo, quod dixi, mortis genere plecteretur. Perterrefactam fuisse, facile est credere; quibus autem modis vis ipsius imaginandi damnum tale foetui impertire posset, scire difficile. Ingeniose, ut solet, conjecturas suas super hac re persequitur Malebranchius. Sensum quendam internum esse dicit imaginandi facultatem, quae omnis spirituum animalium ope peragitur; foetum vero corporis materni partem censeri debere, ita ut, quicquid patitur pars aliqua matris, idem occulta quadam communicatione in partem fœtus congruentem transeat. Perculsa itaque horrendo viso praegnans dolorem, fortassis & fibra-

(*a*) Vid. *Recherche de la verité. Tom.* I. *Liv.* II. *chap.* 7.

fibrarum distractionem, iisdem in membris pertulit, quae fracta spectavit in fonte; firmiora vero ipsius ossa resistere poterant illi injuriae, cum eadem in tenerrimo infante vix dum formata facile disrumpebantur, nunquam denuo conjungenda. Attamen sive hac, sive alia quacunque via, res acciderit, imaginandi virtutem mirifice corpus afficere luculenter demonstrat.

Haud immerito quoque id mirum videatur, quod immodicum gaudium nimis diu protractum, pariter cum anxietate & moerore, mentem pervertat. Hoc, ut videtur, eam ob causam fit, quod jucundae imagines, quae menti perpetim obversantur, ad alias res eam attendere non sinunt; unde cum mille modis a speciebus, quae necessario assidue occurrunt, interpelletur & avocetur, turbae oriuntur, quae animum transversum agunt & pessundant. His accedit solicitudo & metus, ne felicem hunc rerum statum improvisa aliqua fortunae adversae clades evertat. Audivi olim Haleum, in nosocomio mente captorum *Londinensi* medicum experientissimum, haud semel dicentem, anno MDCCXX civium nostrorum fortunis adeo infausto (quo societas ad commercium per mare *Australe* promovendum instituta artibus dolosis ad lucrum faciendum viam invenit) se multo plures curae suae commissos tractasse; quos ad immensas opes evexerat fortunae favor, quam quos iniqua fors ad miseriam & pauperiem redegerat. Usque

adeo

adeo mentem corrumpit insatiabilis avaritia, & auri sacra fames.

Istud autem est adhuc mirabilius, quod insani, inprimis melancholici, magnopere interdum sibi in animum inducunt, ut ea faciant, quae maximum dolorem (quo nihil naturae nostrae magis inimicum est) corpori adferunt. Cibos fame fere enecti, perinde ac si venenum offerretur, adversantur; distentam etiam vesicam exonerare nolunt, summo cum cruciatu per integrum diem, vel diutius, urinam supprimentes. Istiusmodi in casibus mens a sensibus quodammodo avocari videtur, dum interim non potest non sentiri dolor; miser autem animum ad ea attendere, quae intus in corpore geruntur, obstinate renuit. Et verisimile est vanas quasdam imagines illum accepisse, quae dolorem, quo cruciatur, perferre cogant: quales sunt, ni id faciat, se graviora passurum; hunc vero jussu divino in poenam peccatorum sibi immitti, aut daemonis inevitabili potentia, aut veneficio quodam effici; & id genus innumerae. Nihil enim est tam incredibiliter ineptum, atque a ratione alienum, quin in laesam imaginationem cadere possit.

Verumtamen, ut ad curam tanti hujusce mali tandem deveniam, illud ante omnia Medicum considerare oportet, quas exinanitiones ferre possit aeger: siquidem omnibus fere modis demenda est materia, modo vires id sinant; sin illae sint imbecilles, cibis idoneis & medicamentis primum confirmandae erunt, usque dum pati medicinam tu-

to possint. Nam haud raro evenit, ut, nimium exhaustis humoribus, furori succedat insanabilis animi dejectio & melancholia; qua oppressus aeger in perpetuis anxietatibus & moestitia vitam transigit, heu! nimis ut plurimum longam. Diutissime enim magna ex parte vivunt insani. Modi autem praecipui, qui demendae hujus morbi materiae conveniunt, sunt sanguinis missio, vomitus, alvi purgationes, & urinae fluxus. De hisce igitur singulis aliquid proponam:

Sanguis commodissime detrahitur aut ex brachio, aut ex vena jugulari, interdum etiam per cucurbitulas occipitio inciso admotas; nimirum siquando capitis dolor urgeat, aut ultra exhauriri per venas sanguinem vires minime patiantur.

Vomitus optime excitatur *vino ipecacoanhae* in infirmioribus; in robustioribus vero *tinctura veratri*, aut *vino antimoniali*.

Alvi dejectiones moliri commodissimum est *helleboro nigro*; aut *infuso senae*, adjuncta *tinctura jalapii*; aut denique *aloë*, si forte mensium in foeminis, vel haemorrhoïdum in viris, suppressio sanguinis per naturales hasce vias profusionem desideret. Has vero omnes exinanitiones, tum quae per vomitum, tum quae per dejectiones fiunt, aegrum frequenter repetere oportet; ita ut per vices aliae aliis interponantur. Neque illud addere alienum est, valentiora plerumque medicamenta requirere hunc morbum, cum nervi haud facile hic irritentur.

Ma-

Majoris autem momenti eſt, quam vulgo exiſtimatur, per renes depletio, praeſertim cum furor conjunctum habet febrilem ardorem. Melancholicis enim parum prodeſt, quos ut plurimum nimis largum urinae profluvium ſolicitat. Diuretica autem hic aptiſſima ſunt *ſalia ex lixiviis herbarum crematarum* parata, & *ſal diureticus* dictus; quorum alterutrum per vices exhibere licebit, idque portione ſatis larga.

Cum illis, quae morbum minuunt, adnumeranda forſan videbuntur emplaſtra veſicatoria capiti admota: quae tamen nimia irritatione nocere potius, quam juvare, ſaepe deprehendi. Magis conveniet Veterum more, caput ad cutem tondere; deinde *aceto*, in quo *roſar. flores*, aut *hederae terreſtris folia* infuſa ſint, frequenter fovere & madefacere; item *ſetaceum*, quod barbara voce Chirurgi appellant, ſub occipite apponere. Illud autem hoc modo efficitur: Funiculus ex filis ſat multis ſericeis acus foramini inditur; dein, facta perforatione, ſubter cutem transverſus conjicitur, ſic ut ſpatium duorum fere digitorum comprehendat; tum per aliud, cuſpide acus factum, vulnuſculum educitur. Illinendus autem eſt unguento aliquo digeſtivo, & quotidie movendus, quo ex ulcere pus exeat. Nihilominus tamen in longo morbo veſicatoria interdum proficiunt.

Interea dum hiſce modis expelluntur noxii humores, iis etiam remediis pugnan-

dum est, quae corpus immutant. Diaeta tenuis esse debet, ex jusculis maxime *farinae avenaceae*, aut *hordei*; & cibis ex media materia. Alendum enim corpus est, ne vires deficiant, & detractionibus necessariis ferendis impares evadant.

Medicamenta plurima apud auctores, cum veteres tum recentiores, commendantur; quorum alia maniacis, alia melancholicis conveniunt: utraque autem eo collineant, ut bilem corrigant; quae acris primum, deinde viscida, & picis instar atra fit. Quin & sanguinis ipsius habitus in hoc morbo crassus est, & tenax, nigroque colore; unde incisa cadavera cerebrum siccum, & tantum non friabile, sanguinisque canales atro ac lento cruore distentos, ostendunt. Illud autem animadvertere ex usu erit, pleraque, quae ad humorum vitium emendandum apta sunt, medicamina vi aliqua exilissimos glandularum meatus aperiendi, & subtilissimos liquores e corpore propellendi pollere. Hujus generis sunt gummi graveolentia, in primis *asa foetida*, *myrrha*, *castoreum Russicum*, & *camphora*; quam vi etiam anodyna pollere, & certius tutiusque, quam ipsum *opium*, somnum arcessere, nonnulli auctores experti affirmant. Melancholicis etiam convenientissima sunt quaecunque e *ferro* parata. Plurimum denique juvat, in furoribus praesertim, aegrum balneo frigido frequenter immergere. *Capiti* enim, ut monet

Celsus,

Celsus, *nihil aeque prodest, atque aqua frigida* (*a*).

Restat adhuc, ut quomodo continendi sint insani proponam, quo nihil ad sanitatem plus confert. Et alia quidem ratione in maniacis, alia in melancholicis, opus est. Illorum reprimenda audacia; horum spes excitanda est, & erigendus animus. Neque tamen illos, qui violentius se gerunt, asperioribus onerare coërcitionibus, & verberibus multare, necesse est, cum satis sit vincire; meticulosi enim sunt, ut jam dixi, omnes, & cum per tempus aliquod superatos se senserint, manus facile dant in posterum, neque vel sibi aliis vim inferre audent.

Difficilior res est cum iis, qui aut cum nimia tristitia, aut nimia hilaritate desipiunt; quorum animis pro cujusque natura Medicum se accommodare necesse est. Aliorum igitur risus intempestivus objurgatione & minis prohibendus est; aliorum tristes cogitationes discutiendae, ad quod symphoniae & ludi, quibus olim delectabantur, multum saepe valent. Et musica quidem quomodo corpus pariter ac animum afficiendo juvet, jam olim explicui (*b*).

Illud autem perpetuo servandum est, ut imaginibus, quae diu occuparunt, aliae contra-

(*a*) *Lib.* I. *cap.* 6.

(*b*) *Mechanical account of poisons*, *Essay* III. Vid. etiam, quae huc facientia dixit *Aretaeus*, *De curat. acutor. Lib.* I.

trariae menti adferantur, quo novis cogitationibus paulatim se assuescat. Ut enim in corpore, morbo aut exercitiis fracto, imperanda est quies & laboris intermissio: sic animum a vanis, quas accepit, speciebus omnibus modis abduci oportet. Id autem consequemur, si ad ea, quae diversis motionibus exercent, convertamus. Idcirco in falsis timoribus, qui longum inhaeserunt, veris periculis terrefacere, & pavorem incutere, nonnunquam prodest. Hi autem veri terrores falsorum istorum natura dissimiles esse debent, ut mentem diverso modo exagitent. Mens enim quiescere nescit, curis vero & sollicitudine vacua esse potest, & mutatio idearum pro oblectamento & studiorum intermissione est habenda; pariter ac membrorum musculi, uno aliquo labore fatigati, ad alias actiones conversi refocillantur.

Corporis exercitationes nunquam negligendae sunt. Ambulare; equo vehi; pila, globis, ludisve similibus uti; natare; quin & terra marique peregrinari, multum juvat: hisce enim tum fabricae universae robur confirmatur, tum assidua rerum objectarum permutatione mens ad se rediens sapere discit.

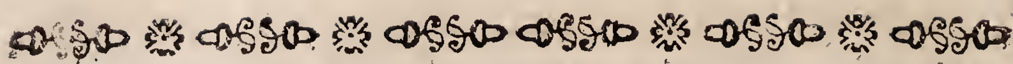
Unicam tantum animadversionem hactenus dictis adjiciam. Anodyna medicamenta ad somnum arcessendum, rarissime in hoc morbo juvant. Nihilominus autem in casibus nonnullis; ut in magnis animi terroribus, aut ubi per longam solicitudinem, vel tristitiam, pervi-

gilio

gilio fatigatus est aeger; illa experiri non alienum est. Neque tamen diu in his persistendum; non raro enim, etiam cum somnum inducant, expergiscitur laborans, terrificis imaginibus gravius quam antea tentatus.

FINEM dicendi faciam, postquam monuero, nullo in morbo majorem de iterato in aegritudinem lapsu esse metum: quo circa, quaecunque proposuimus auxilia, sive ad medicinam, sive ad diaetam, & vivendi morem pertinent; ea omnia, etiam cum jam convaluerit aeger, ad satis longum tempus per intervalla in usum revocari debent.

CAPUT IV.

De angina.

ANGINAE varias ſpecies diligenter expoſuerunt actores medici; at tres tamen, quae ſunt omnium acutiſſimae & maxime perniciosae, non ſatis pro morbi natura dilucide explanarunt. Harum primam *aquoſam*, alteram *tonſillarum gangraenam*, tertiam *faucium ſtrangulationem* appellare licet.

IN prima igitur oris, palati, & vicinarum partium glandulae diſtenduntur & tumefiunt. In altera tonſillas occupat inflammatio ſine perfecta ſuppuratione; illae tument, & indureſcunt; illico fit gangraena, quae, niſi citiſſime ſuccurratur, eſt lethalis. In tertia, nervis omnibus convulſione diſtentis, aeger ſubito concidit mortuus. Tertiam hanc ſpeciem ipſe ſemel vidi; & licet bis ſex horarum ſpatio detractus fuerat largiſſime ſanguis, nihil profuit tanta exinanitio. Inciſae autem poſt mortem fauces ne minimam quidem tumoris, vel inflammationis, in glandulis aut muſculis notam oſtendebant; ſanguine vero craſſiori turgidae arteriae, venaeque omnes, ubique prominebant. Morbum hunc, etſi rarus ſit, deſcripſit Hippocrates. *Ex anginis*, inquit, *graviſſi-*

vissimae sunt, & celerrime interimunt, quae neque in faucibus, neque in cervice, quidquam conspicuum faciunt; plurimum vero doloris & orthopnoeae inducunt (a). Praeceps autem in omnibus hisce malis est periculum, cui non uno modo occurrere oportet.

Memini, elapsis jam aliquot annis, apud *Wallenses*, in locis praesertim mari vicinis, in febris popularis modum saevisse aquosam istam luem, multosque intra biduum aut triduum ea correptos periisse. Medico cuidam illic degenti rogatus consilium dedi, ut, misso quam primum copia satis larga sanguine, & laxata vel clystere, vel si id fieri posset, leni potione alvo, emplastra vesicatoria sub mento & ad latera colli admoveret; sin autem per haec parum proficeretur, ut in palato circa uvam, venasque sub lingua, plagis satis altis vulnera infligeret, quibus morbus erumperet. Interim febris causa ter die quaterve assumendum suasi pulverem, ex *pulvere contrayervae composito*, & *nitro purissimo*, pari portione confectum. Illa cura quam plurimis saluti fuit.

In tonsillarum gangraena, detracto primum sanguine & lotionibus ducta alvo, unicum remedium est, glandulas hasce tribus quatuorve in locis vulneribus satis profundis scalpello incidere, quae *melle rosaceo*, adjecta *mellis Aegyptia-*

(a) In *Prognostic.*

gyptiaci aliqua portione, ſunt curanda; interim tamen os faucesque *hordei* & *ficuum decocto* colluere oportet. Haec autem in principio morbi fieri convenit; poſt biduum enim aut triduum ad gulam ſerpit malum, & exitiale eſt. Vidi nonnullos hac medendi via ſalvos evaſiſſe; alios vero, in quibus ea neglecta aut ſero tentata fuerat, periiſſe: cum Medici interim adſtantes, quoniam calor febrilis imminutus videbatur, nihil periculi ſubeſſe, & rem in vado eſſe, exiſtimarent; qui animadvertiſſe certe debuerant, pulſum aegri vacillantem, ſummam inquietudinem, & ſudores frigidos ſe invicem excipientes, inſtantis fati praenuncios eſſe.

Morbus iſte pueros praecipue infeſtat, cujus deſcriptionem accuratiſſime, ut omnia, tradidit Aretaeus (*a*); quam commentario luculento illuſtravit doctiſſimus Severinus, παιδαγχόνην λοιμώδην vocans, atque hanc ipſam, quam propoſui, medicinam commendans (*b*): quin & eandem olim executus eſt Latinus Hippocrates, Celſus (*c*).

Strangulatio faucium, quam tertiam anginae pernicioſae ſpeciem dixi, ſi praevideri poſſit, depletionibus omnis generis praecaveri debet;

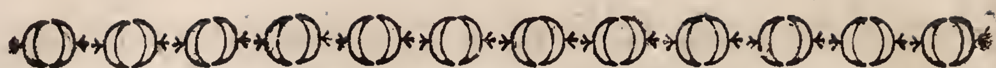
(*a*) *De cauſis & ſignis morborum acutorum*, *Lib.* I. *cap.* 9.

(*b*) *Diatriba De peſtilente ac praefocante pueris abſceſſu*, Operi *De recondita abſceſſuum natura* adjuncta. *Francofurti*, MDCXLIII.

(*c*) *Lib.* VI. *cap.* 10.

bet; ſanguinis ſcilicet detractionibus, purgationibus, emplaſtris veſicatoriis, fonticulis, medicamentisque urinam moventibus. Neque etiam inutilis eſt abſtinentia, moderatio nimirum in cibo & potu.

CAPUT V.

De morbis pectoris.
De aſthmate.

DIFFICULTATEM ſpirandi plurimae, eaeque inter ſe multum diverſae, cauſae efficiunt. Quidquid enim facit, ut circumfuſus aër ſolito minus prompte in pulmonis intima penetret, morbum hunc concitat. Ad reſpirationem autem inprimis neceſſarium eſt, ut thorax dilatetur; quod ſepti transverſi, muſculorum intercoſtalium, & illorum, qui abdomini incumbunt, motionibus peragitur. Juxta illud, opus eſt aërem in aſperam arteriam recipi; cum hujus igitur meatus tumore, vel humoribus viſcidioribus, ſunt intercluſi, ſpiritus aegre trahitur. Deinde ipſius ſpirabilis elementi ratio hic habenda eſt; ſi enim gravius ſolito aut levius ſit, viſceris hujus veſiculas, in quas irruit, haud ſatis magna vi diſtendet. Senſus etiam ipſius pulmonis non raro hanc aegritudinem infert. Vidi nempe non nullos, qui cum ſub craſſo urbis aethere ſatis commode agerent, rus petentes ab aëre ſereno, qui pleriſque hoc incommodo laborantibus levamen efficit, in graviſſimam dyſpnoeam ſunt delapſi. Reſpirationis denique impedimentis ad-

adnumerari debet ſanguinis per pulmonem difficilis tranſitus. Id autem variis modis evenire poſſe manifeſtum eſt; tam ſcilicet ipſius cordis, quam ſanguinis vitio. Cordis vis debilior ſanguinem minus propellit; hic vero, ſi forte nimis craſſus fuerit, aegrius movetur, & in canalibus ſuis quodammodo haerens aëris officium perturbat & moratur. Plures morbi hujusce cauſae enumerari poſſint; ſed iſtae ſunt praecipuae, quarum aliae aliis conjunctae ineluctabile interdum exitium procreant.

MULTIPLEX hoc malum multiplicem poſtulat medicinam; in omni autem ejus genere auxilium eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id ſatis eſt: vomitus etiam, ſi pituita tenax pulmonem aut ventriculum gravat, apprime utilis eſt; & is quidem frequenter repetitus. Alvum laxam habere oportet, quae catharticis tamen vehementioribus minime ſolicitanda eſt; ſatis plerumque ad hanc rem erit ſingulis noctibus pilulas dare, ex paribus portionibus *pilulae Rufi* & *gummi ammoniaci* confectas. Aegro cibis & potionibus flatulentis quibusve omnino interdicere oportet. Exercitationibus fere ad laſſitudinem; & fricationibus, praecipue inferiorum partium, & per ſe ipſum, & per alios, usque ad ſudorem, fere utendum eſt.

IN ipſis acceſſionibus, quantum poteſt, ſpiritus anguſtiam levare oportet. Id faciunt, ſi humores viſcidi ſunt & tenaces, *oxymel ſcilliticum aquae cinnamomi ſimplici* commiſtum; *al-*

lium

lium, sive crudum, sive conditum. Sin autem nervorum liquor in culpa est, gummi omnia graveolentia, in primis *lac ammoniaci* dictum conveniunt. At meminisse convenit, anodyna remedia, quae in priore casu pestifera sunt, in hoc plurimum proficere, *salibus* nempe, aut *spiritibus volatilibus* dictis, conjuncta; inter hujusmodi vero compositiones non alia praestantior est illa, quae nomine *elixiris paregorici* prostat.

Sed enim cum nonnulli, vitio aliquo corporis aut humorum, levissimis quibusve de causis in hunc morbum incidant; quibus modis eum praecavere oporteat, dicendum est. Ratio igitur cum temperamenti aegrotantis, tum ipsius morbi naturae, hic haberi debet. Illud, si calidum sit, refrigerantia & acida, mitiora tamen, postulat; inter quae praestant *acetum* & *oxymelita* quaecunque. Sin corporis constitutio sit frigidior, calefacientia nonnulla usui erunt; qualia sunt, *radix enulae campanae*, *zedoariae*, *sagapenum*, *myrrha*, & consimilia. Vomitum in utroque subinde ciere convenit: alvumque lenibus catharticis, quae non nimis solicitent, quale est *sal Glauberi* dictum, subducere. Aqua pro potu commodissima est, adjecto vini paululo.

Quoniam autem in omni hoc morbo sanguis plus minus effervescit, huic excandescentiae nobili illo remedio *cortice Peruviano*, iis praesertim temporibus assumpto, quibus recurrere soleat difficultas respirandi, occurrere

rere optimum erit. Et novi quidem illum, commisto *cinnabari antimonii*, nonnunquam insigniter profuisse.

Postremo id minime praetermitti debet, quod fonticuli, quos vocant, supra scapulas inusti suspiriosis quibuscunque sint auxilio. Et hos quidem non solum humores emittendo, sed & distensionem nervorum nimiam minuendo, tam in hoc, quam in aliis quibusdam morbis prodesse, fas est credere.

Caute tamen in his omnibus agere oportet. A nimis frequentibus sanguinis detractionibus hydropis metus est. Senibus nocet nimia aquae potio. Exercitationes vehementiores spiritum augustum faciunt. Magna denique acidorum copia fibrillas nervorum constringendo anhelitum difficilem reddit. Ita modus etiam in ipsa medicina servandus est.

De hoc autem, simulque de aliis pectoris morbis, consuli velim Laurentium Bellini *De morbis capitis, pectoris, &c.*

C A-

CAPUT VI.

De morbis cordis.

Cor, motuum omnium animalium instrumentum primarium, vitaeque nostrae quasi principium & fons, cum musculus sit, vel potius plurimum musculorum congeries; iisdem, quibus alii corporis musculi, patet incommodis.

Affectio autem, qua frequentissime laborat, est *palpitatio*, unde per exiguum temporis spatium motus ejus interrumpitur. Ex caussis admodum variis haec ortum habet. Nonnunquam enim resolutae fibrae haud satis valido impetu sanguinem propellunt. Interdum polypus, in ventriculis aut auriculis haerens, vim ejus eludit. Alias evenit, ut spissior simul & copiosior sanguis difficulter in canales suos feratur. Item aqua in pericardio abundante (quod raro tamen accidit) musculi hujus motus impediri potest. Concreta quoque lapidea illum turbant. Est etiam, ubi tendines in ductuum orificiis, in senibus praesertim, osseam duritiem acquisiverint; quo, amissa vi elastica, motui protrudenti nimis resistitur. Nec praeterire oportet, quod sanguinis etiam inopia morbum hunc facere possit. Hinc enim fit, ut spiritus animales minus,

nus, quam par est, in cerebro secernantur; unde prohibetur cordis contractio, pulsusque fit intermissio.

Non est autem alienum hic adnotare, affectionem hanc plerumque esse convulsionem; qua, cum cor sanguinem uno nisu non satis propellere potest, vim suam repetere debet: documento sane insigni, sicut ante exposui, motus etiam istos, qui non voluntarii dicuntur, ab animo nostro regi & mutari (*a*).

Illud denique praesagitionis loco adjungendum videtur; quod violenter infestans, & saepius recurrens, hoc malum in *syncopen* tandem, seu fatalem virium defectum (quam alteram cordis affectionem censent auctores) plerumque desinit.

Tot variis casibus medelam etiam variam accommodare oportet. Illud autem in universis tenendum est, nisi vires sint admodum imbecillae, sanguinem detrahi posse; quo, cum debilior sit ad propellendum vis cordis, minuatur liquoris propellendi pondus. Et quidem non raro a plenitudine etiam oriri non tantum cordis palpitationem, sed & ipsam syncopen, animadvertimus; ita soliti cujusvis fluxus suppressioni, ut ex naribus aut haemorrhoïdibus, frequenter succedit praeceps iste virium lapsus; unde ad praecavendum hoc malum utilissime certe erit sanguinis missio. Vix autem aliae quaevis exinanitiones ferri possunt.

(*a*) Vid. *Introductionem.*

ſunt. Reſoluto fibrarum ea, quae in capite *De paralyſi* ſunt expoſita, deſiderat. Craſſior ſanguis, qui polypum generat, medicamentis attenuantibus, qualia ſunt ſpiritus volatiles dicti, & gummi graveolentia, emendatur. Veſicatoria autem, in primis ſi ſopor urgeat, deficiente animo, optime ſtimulant & languentem excitant.

CAPUT

CAPUT VII.

De morbis ventriculi & inteſtinorum.

In morbis ventriculi & inteſtinorum non minus ea, quae cavere, quam quae facere oportet, proponenda habeo. Et primo quidem, quanquam pituitam viſcidam, quae ſtomachum gravat, vomitu interdum ejicere maxime neceſſarium ſit; frequentibus tamen vomitionibus motum illum naturalem, quo alimenta deorſum pelluntur, invertere ciborum concoctionem plurimum perturbat & impedit.

Appetitum ad cibos acuunt herbarum amararum infuſiones, & ipſam ſaepe concoctionem adjuvant; at metus eſt, ne longus illarum uſus fibras muſculares nimis calefaciat. Quocirca acidis quibuſdam, praeſertim *elixire vitrioli Mynſichti*, illas ſimul adſtringere non raro convenientius eſt; ea tamen adhibita cautione, ut, dum adhuc tenax eſt, quae ventriculo inhaeret pituita, illis abſtineatur. Frequentiſſimum enim ſtomachi malum eſt, quo reſolvitur; idque certe fibrarum ejus conſtrictionem deſiderat.

SECTIO I.

Alvi fluxus.

VENTRIS fluxus non difficulter coërcetur. De illo loquor, qui ſine febre eſt; nam ubi haec adeſt, num morbum ſolvere poterit, deliberare oportet. Cum ſola autem cita alvus exercet, ſatis plerumque erit aſſumpto ſemel aut bis *vino ipecacoanhae*, ventrem *rhabarbaro* aliquoties purgare; deinde aromaticis, adjuncta *creta*, aut *bolo Gallica*, inteſtina roborare.

Dyſenteria.

DIFFICILIOR res eſt, ubi dyſenteria, aut torminibus, inteſtina excruciantur. Illa enim plerumque intus exulcerantur, & cruor manat; qui modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibuſdam quaſi mucoſis excernitur, ſimulque carnoſa quaedam deſcendunt; frequens quoque dejiciendi eſt cupiditas, dolorque in ano; exiguum interim emittitur, eoque tormentum intenditur; & cum ab inflammatione oriatur hoc malum, nunquam non adeſt febricula.

SEMPER igitur, ut ad curationem veniam, primum ſanguinem mittere expedit. Deinde vomitus utiliſſimus eſt; quem *vino ipecacoanhae*,

hae, non semel, sed ter quaterve, interposito biduo vel triduo, elicere optimum erit.

INTER has exinanitiones, & etiam postea, adhibenda sunt medicamenta, quae fluxum cohibeant, & simul membranulas exulceratas sanent. Neque ullum remedium Mihi compertum est illo praestantius, quod ex *confectione cardiaca*, & *bolo Gallica*, adjuncto *extracto Thebaïco*, componitur; ita nimirum, ut illorum singulorum scrupulus unus, hujus granum unum, ter die adsumantur.

NEQUE inutiles sunt infusiones in alvum, maxime ex jusculis pinguibus, addita *theriaca Andromachi*; aut saltem *electario e scordio*; vel ex *decocto albo*, adjecto *amylo*; vel loco illius *julepo e creta*, adjunctis, ubi opus fuerit, *extracti Thebaïci* granis duobus aut tribus.

ILLUD denique animadverte ex usu erit, malum interdum corporis habitum efficere, ut haec omnia parum proficiant. Illis in casibus, non omissis caeteris, ea, quae humores emendant, in usum vocare oportet; & quidem *rhabarbarum*, adjuncta *mercurii sexies sublimati* exigua portione, iteratis vicibus dare convenientissimum erit.

PRAETER haec incommoda, *vomica* etiam interdum, sive suppuratio interna, in ventriculo nascitur. Hoc quidem raro fit, non semel tamen accidisse vidi; cum magnam profecto sanguinis simul & purulentae materiae copiam evomebat aeger. Terret sane iste casus, at plerumque tamen non magnum periculum ad-

fert; iisque adsumptis, quae membranas exulceratas conglutinent, in primis *balsamo Locatelli*, redit sanitas.

SECTIO II.

De ileo.

Acutissimus morbus est is, quem εἰλεὸν dixerunt *Graeci*. Celsus *tenuioris intestini morbum* vocavit (*a*). Est autem vehemens intestini inflammatio, quae, nisi cito succurratur, brevi in gangraenam desinit, & mors instat.

Promptissime igitur, & larga copia, sanguinem detrahere oportet, non semel, sed iterum, plerumque etiam tertio. Inde venter laxandus est. Id autem difficillime fit, quod acria nimis irritant, & vomitionibus rejiciuntur. Clysteribus itaque primum res agenda est, interpositis catharticis; quorum illi stimulantes, haec lenia esse debent, ita ut mutuam sibi invicem operam praestent. Anodyna etiam necessaria sunt, sed cum purgantibus mista. Commodissimum igitur erit dare *extracti cathartici* scrupulum unum, adjuncto *extracti Thebaïci* grano uno; & post horas aliquot cochlearia duo *infusi senae*, adjecta *tincturae senae* quarta parte, singulis vel al-

(a) *Lib.* IV. *cap.* 13.

alternis horis propinanda, usque dum dejectionum satis fuerit.

His si nihil proficiatur, *argentum vivum* bibendum praebere opportunum erit, quod quidem duplicem hic usum praestat; partim pondere suo inversum intestinorum motum restituendo, partimque lubricitate excrementa alvum opplentia emolliendo & deorsum propellendo. Idcirco copia satis magna id hauriendum est, librae minimum pondo; quod repetere etiam plerumque opus est. Neque diu sane tardare hoc experimentum oportet; quoniam metus est, ne, quod non raro fit, inflammationi superveniat gangraena, qua corruptis intestini tunicis, in abdomen effunditur ponderosum metallum.

Neque nihil denique juvant fomenta, inprimis panni lanei calefacti, & *spiritu vini* madidi; aut etiam, ut praecepit Sydenhamus, *catulus vivens nudo ventri indesinenter accumbens.* (*a*). Longe autem plus adjuvat balneo tepido corpus totum immergere. Et si nondum discussus dolor sit, cucurbitulas circa umbilicum defigere convenit, cum levibus incisionibus.

Eadem via morbum illum atrocem, quem medici Galli *colicam Pictonum*; nostrates in insulis Americanis, ubi frequentissimus est, *the dry belly ache*, appellant, curare oportet. Est enim dolor cum febre, & inflammatione, molestissimaque alvi astrictione conjunctus.

(*a*) Vid. *Oper. p.* 41. *Lond.* MDCCV.

SECTIO III.

De lumbricis.

Non raro lumbrici occupant alvum. Et horum quidem tria sunt genera, *teretes*, & *ascarides*, qui pueros; *lati*que, omnium pessimi, qui adultos maxime infestant. De singulis eorum plurimi scripserunt auctores. *Lati* autem descriptionem, additis etiam iconibus, omnium accuratissime tradidit vir doctissimus, Daniel Clericus (*a*). Quum is igitur Medicorum quorundam de hoc animalculo, quod singulari natura praeditum videtur, errores redarguerit; quae sequuntur, ex illo excerpere libuit. Et primo quidem, hunc non unicum esse vermem; sed plurium vermiculorum catenam, ex illo genere, quod *cucurbitinos* vocant, continuata serie aliorum aliis adnexorum, manifeste apparet. Hi autem, digiti latitudinem habentes, interdum singuli ac separati in intestinis jacent, & per alvum excernuntur. Totus denique vermis conjunctus unum caput sortitur, idque satis acutum, rostro haud absimile; quo intestinis infixo, valde pertinaciter illic haeret, ore pro nutrimento chylum sugens.

Hisce

(*a*) *Historia naturalis & medica latorum lumbricorum.* Genevae, MDCCXV.

Hisce a Clerico obſervatis quaedam a Me uſu comperta adjungam; vidi enim, & ſanavi, non ſemel hunc morbum. Et id quidem mirum aeque & moleſtum eſt, quod utcunque medicamentorum vi vermiculorum iſtorum aliquot foras ſint ejecti; indies tamen renaſcuntur, reliquiſque in corpore ſe adjungunt, uſque dum aduncum illud caput exturbatum fuerit; & tum demum ſimul cum eo totum animal per anum exit, multorum ſaepe pedum longitudine. Neque mirum ſane eſt dolores inferre acutum illud roſtrum; & hominem, cum monſtroſo & voraciſſimo hoſpiti alimentum aſſidue ſuppeditare debeat, macilentum fieri & contabeſcere.

Omnibus igitur modis extirpanda eſt haec vermium perniciosa progenies. Idque, ſi *teretes* ſint, aut *aſcarides*, facili negotio peragitur. *Argentum vivum* quacunque forma his exitiale eſt; *rhabarbaro* igitur, adjuncta *mercurii dulcis ſexies ſublimati* exigua portione, alvum ſubinde purgare commodiſſimum erit. Diebus interjectis, *Aethiops mineralis* mane & veſperi aſſumptus relevet. Quin & ipſam aquam fontanam, ſi in aqua decoctum fuerit hoc metallum, potui dare ex uſu erit. Prodeſt etiam aquam marinam bibere. Oleum denique in alvum ſubter dediſſe juvat.

Propriam autem curationem deſiderat lumbricus latus. Ego jam a multis annis hujusmodi remedium efficaciſſimum eſſe uſu comperi. *Stannum raſum*, cum aequali portione

tione *coralli rubri*, in pulverem ſubtiliſſimum teritur; hujus drachma una, cum *conſerva ſummitatum abſinthii maritimi* in bolum redacta, bis die devoranda eſt.

Postremo, quibuſcunque medicamentis expugnati fuerint hi inteſtini hoſtes; iisdem identidem repetitis, ne reviviſcant, cavendum eſt.

Non alienum erit alium etiam vermem his, quos deſcripſimus, multum diſſimilem, quippe qui non in inteſtinis, ſed in membris, ſedem occupat, miraeque naturae eſt, hic loci memorare. Illum dico, quem Arabes *venam Medinenſem*, Graeci δρακόντιον, Latini *dracunculum*, nominarunt. Hunc primus deſcripſit Avicenna, adjecta curatione (*a*). Textum ejus Latine vertit Georgius Hieronymus Velſchius, & commentarii loco juſtum volumen, varia eruditione refertum, conſcripſit (*b*). Breviter autem ſummatimque praecipua, quae apud Avicennam occurrunt, exponam. Is igitur morbum hunc fieri dixit, *cum in quibusdam corporis membris puſtula exoritur, quae intumeſcens deinde veſicam contrahit; mox, ea perforata, prodit rubri quidpiam ad nigredinem vergens, neque ceſſat continuo protendi; interdum motum habet vermicularem ſub cute, ac ſi is animalis motus, & vere vermis eſſet.* Galenus autem hoc

(*a*) *Lib.* IV. *Canon. ſect.* III. *tract.* II. *cap.* 21. & 22.

(*b*) *Auguſtae Vindelicorum*, MDCLXXIV.

hoc malum *ulcus* appellat, *quod ad ſe nervum a propinqua parte delatum habet* (a).

Sed revera vermis eſt iſte morbus, in *Aethiopia*, *Africa*, & *India* frequens. Et autem inſectum aquaticum, quod acuto capite, & exili corpore, hominum membris, cruribus præſertim, inter lavandum ſe inſinuat; & exiguum primo, membranas muſculorum humidas depaſtum, majus fit & longius; mox rodendo cutim inflammationem cum tumore excitat, quo ſuppurante, caput exerit animalculum, duos ſaepe, aut tres, interdum & plures pedes longum.

Curandi viam tum internis medicamentis, tum ope externa, proponit Avicenna. Suadet autem, *ut aloë tribus diebus conſequentibus quotidie unius drachmae pondere devoretur. Sin autem vermis hanc curam eludat, jamque prodierit; tunc convenit ei praeparare aliquid, cui adligetur, & ſupra quod blande ac paulatim ita convolvatur, ut abſque diſruptione ad finem uſque exeat. Optimum eſt plumbi fruſtum, ſupra quod convolvitur, idque juſti ad trahendum ponderis fiat; tum extrahatur leniter, ne abrumpatur*; & quae ſequuntur. Mihi olim in noſocomio hujusmodi caſum intuleri licuit, in Nauta quodam ab *Africa* reverſo.

(a) *Definit. medic.*

C A-

CAPUT VIII.

De hydrope.

HYDROPIS tres ſpecies nominant Medici, cum antiqui, tum recentiores: *leucophlegmatiam ſive ἀνὰ σάρκα*, hoc eſt, *inter cutem; tympanitem;* & *aſcitem.* Communis omnium eſt humoris nimia abundantia, qui collectus tumorem facit; aut in toto corpore, ut in *leucophlegmatia*: aut in ventre, qui modo ita intenditur, ut creber intus ex ſpiritus motu ſonus fiat, ſicut in *tympanite*; ubi etiam humoris aliqua portio, ex vapore forſan condenſato genita, plerumque reperitur: modo ita repletur, ut motus aquae, moto corpore aut pulſato manu abdomine, facile ſentiri poſſit, ſicut in *aſcite.*

SEDES *leucophlegmatiae* eſt in membrana iſta, quam Anatomici recentiores *adipoſam*, vel potius *reticularem* ſeu *celluloſam*, vocant; quae membranas corporis omnes et muſculos interjacet.

TYMPANITES non eſt unius generis. Interdum vapor in cavo ventre concluſus abdomen prorſum pellit, quod pulſatum ſonitum edit. Vapor autem is halitus eſt viſceris alicujus corrupti vitio genitus & efflatus, ideoque emiſſus ſem-

ſemper foetidiſſimus eſt. Iſtiuſmodi caſus rari ſunt: vidi tamen in noſocomio Divi Thomae inſigne ejus exemplum. Senex erat, cui tanta cum duritie intumuit venter, ut perculſus tympani in modum reſonaret; nec faeces nec ſpiritus per alvum, propinatis licet valentiſſimis medicamentis catharticis, deorſum ferebantur. Ex inciſo poſt mortem abdomine prorupit cum ſonitu halitus, qui tam gravi odore nares afficiebat, ut Chirurgus ſe aura venenata perculſum diceret. Mox foetoris hujus fons apparuit, inteſtinum nempe colon inflammatum, gangraena vitiatum, & ventriculo pariter corrupto adnatum. Nonnunquam autem ſine putrefactione aura quaedam elaſtica in abdomine genita, neque exitum inveniens, vi ſua membranas circumveſtientes antrorſum pellit & tumefacit. Haec non in cavo ventre, ſed in ipſis inteſtinis concluditur; quae ita diſtendit, ut vim ſuam reſiliendi prorſus amittant, in immenſum fere aucta illorum capacitate (*a*).

TERTIAM hydropis ſpeciem *aſcitem* eſſe dixi, quae tribus modis progignitur. Nunc enim inter tendines muſculorum abdominis, qui tranſverſales dicuntur, & peritonaeum aqua effunditur, & illos ab hoc disjungens inflationem efficit (*b*); nunc in medium tunicarum

(*a*) Vid. *Mémoires de l'Academie Royale*. MDCCXIII. *pag*. 235. & *Philoſophical Transactions*, *Num*. 414.

(*b*) Vid. *Cheſelden's Anatomy*, *Book* III. *chap*. 4.

carum peritonaei (duplex enim eſt haec membrana) illapſus humor harum diſtenſione largum ſibi receptaculum format; ſaepiſſime vero colluvies aquoſa in amplo imi ventris ſpatio colligitur, & ſtagnat. Atque hanc ſane in mortuorum cadaveribus limpidiſſimam interdum vidi, funiculis multis pellucidis, qui ex tenuibus veſiculis quaſi concatenatis conſtabant, innatantibus; quae quidem diſruptorum canalium, quibus lympha circumfertur, erant tunicae, quorum valvulae in partes eos disjunxerunt, & hydatides dictas formarunt.

NULLUS autem hydrops gravior eſt illo, qui in foeminis ovorum conceptacula occupat. Haec enim primum indureſcunt; mox inflammantur, & corrumpuntur; liquore etiam ex innumeris, qui partes haſce perreptant, lymphe canaliculis erumpenti diſtenta, in magnam tandem molem excreſcunt. Hinc rariſſime cedit morbus remediis.

ET hiſce praecipue modis aqua in ventre includitur, quorum omnium exempla non ſemel vidi; illud autem erat rariſſimum, quod in noſocomio quondam ſeſe obtulit. Vidua quaedam duorum & quadraginta annorum, quae nunquam pepererat, per annum circiter de doloribus dorſi cum difficultate urinae conqueſta ſenſit ſibi intumeſcere abdomen, brevique manifeſta hydropis *aſcitis* ſigna deprehendebantur; quocirca per ventrem emittebatur aqua, non ſemel, ſed ter; humore vero poſt ſingulas paracenteſes cito iterum redundante, poſt duas vel tres hebdomadas ab ultima

ultima emiſſione mortua eſt. Inciſo cadavere, effluxit primum ex cavo, quod muſculorum tranſverſalium tendines a peritonaeo ſejuncti confecerant, magna aquae copia, admiſtis multis hydatidibus largis & nondum diſruptis. Dein, ſecto peritonaeo, craſſiuſculi & viſcidi humoris librae ſeptem aut octo ſunt eductae, quibus glandulae multae corruptae immiſcebantur. Mirabamur jam nulla ſe in conſpectum dare inteſtina, quae fruſtra quaeſivimus; donec craſſa membrana corii inſtar diſſecta, ventriculum & omnia inteſtina ſimul cum omento in anguſtum ſpatium coacta, & quaſi occultata, tandem reperimus. Membrana haec erat pars interior peritonaei, quod duplex eſſe jam diximus; cujus pars exterior, quum corium, ut notavi, prope referret, facile prima facie ita nobis impoſuit, ut totum eſſe peritonaeum putaremus. Tres igitur, quas memoravi, hydropis *aſcitis* ſpecies ſimul in hoc corpore, utili ſane accommodoque exemplo, oculis ſubjiciebantur.

Praeter has omnes aquoſas colluvies, alias etiam corporis ſedes inundat non raro morbidus humor. Cerebrum & teſticuli lympha nimia replentur. Nuſquam autem periculoſius, quam in pectore, affligit aqua; quod illis plerumque contingit, qui diuturna ſpiritus difficultate laborarunt; ea in primis, quae a polypis in ſanguinis canalibus haerentibus naſcitur, dum tenuis liquor e ſanguine expreſſus per pulmonum membranam tranſudat. Hunc non ſemel

mel obſervavi ad librae unius aut duarum menſuram, nunc in altero tantum, nunc in utroque thoracis latere, interdum etiam in ipſo mediaſtino collectum. Etenim humor iſte indies auctus, tandem pulmonum impediendo motum ſpiritum intercludit, & aeger improviſo moritur. Nonnunquam etiam in illis, qui diuturna cordis palpitatione cum ſpirandi difficultate laborarunt, ipſum pericardium poſt mortem in immanem tumorem elatum, & magna aquae copia diſtentum, repertum fuit.

SED ad curationes horum morborum veniendum eſt. In *leucophlegmatia*, inciſio in tibiae parte interiore fieri debet, duobus ſuper talum digitis, ita ut vulnus ad celluloſam membranam nec ultra penetret, quo per dies aliquot frequens humor feratur; crus autem interea fovere oportet decocto herbarum emollientium & calidarum, adjecto *ſpiritu vinoſo*, cui addita ſit *camphora*. Hanc medicinam non tantum in hac morbi ſpecie, ſed & in ipſo *aſcite* multum profuiſſe, quin & interdum ſanaſſe, multoties expertus ſum; profluente per multos dies tanta liquoris copia, ut fidem ſuperet. Cavendum autem eſt, non in ea tantum inciſione, ſed & in omnibus, quae in quacunque corporis parte aquae educendae cauſa fiunt, ne nimis inde exhauriantur vires; quas aeque proſternit humor ita emiſſus, ac ſi ſanguinis ipſius tantundem efflueret. Aegrum igitur quovis modo ſuſtinere oportet, ne curatio mortem acceleret; id quod Mihi videre contigit, ſemel

qui-

quidem Mea ipſius non ſatis caute aegroti robur aeſtimantis, atque iterum Chirurgi temerarii culpa. At mirum tamen eſt, quantam aquoſi laticis ſic effuſi jacturam cum levamine ferant interdum hydropici. Cujus rei ſingulare teſtimonium proferre libet.

Foemina generoſa, Mihi cognata, annorum fere quinquaginta, corpore firmo ſatis & robuſto, hydrope intercute ſimul & aſcite laborabat, ita in immenſum tandem ventre diſtento, ut decumbens onus tam grave ferre nequiret. Cum de vita fere deſperaretur, unicam ſpem ſalutis eamque dubiam, in humoris e talo emiſſione ſupereſſe dixi. Illa autem ſtrenue repugnabat, ſe itineris ex miſera vita magnam partem jam emenſam eſſe clamans, neque velle regredi. At precibus demum amicorum victa ceſſit: itaque ex vulnuſculo in utroque crure eo modo, quem expoſui, facto profluxit decem continuis diebus aqua, ad congii menſuram minimum quotidie. Interea fomentis calidis, & ſtomachi & virium cauſa, parti proviſum eſt; hauſitque bis die cyathum unum & alterum aquae, in qua celefacta infuſa eſſent herbarum folia amararum; quales ſunt *abſinthium Romanum*, *centaurium minus*, cum *radice gentianae*, & *ſeminibus cardamomi minoris*, adjecto *vino chalybeato*. Singulis autem noctibus aſſumpſit potiunculam, Mihi in frequenti uſu, ad ciendas hydropicorum urinas efficacem; quae habet *oxymellis ſcillitic.* ℥ i ſs. *aq. cinnamom. ſimpl.* ℥ i. *ſp. lavend. c. ſyr. e cort. aurant*

ſingulorum ℨ1. *M.* Convaluit ſenſim, & corpus ad priſtrinum ſtatum rediit. Cum autem vires id ferrent, idoneis medicamentis per alvum purgabatur. Et cathartica quidem paulo valentiora, eaque ſaepius repetita, deſiderat hic morbus; qualia ſunt in primis *elaterium*, *mercurius ſexies ſublimatus*, & *jalapii radix*. Haec igitur debitis intervallis interponebantur. Caetera autem, quae dixi, ad longum tempus in uſum aſſidue adhibebantur; praeſertim vero diureticus ille, quem deſcripſi, hauſtus per annum integrum nunquam intermittebatur. Ab his nulla unquam valetudine per quinque annos tentata, morbo acuto tandem correpta periit. Nullus autem dubito, quin totum illud aquarum diluvium, partim ex celluloſa membrana, partim ex ſacco a tendinibus muſculorum abdominis & peritonaeo, aut duplicis membranae peritonaei diſtenſione, formato profluxerit.

Ordo poſtulat, ut de *tympanite* jam dicam. Is igitur, quem ex putrefactione viſceris alicujus oriri ſignificavi, prorſus inſanabilis eſt. Qui autem ex aura in ipſis inteſtinis genita provenit, catharticorum non nimis irritantium aſſiduo uſu, interpoſitis medicamentis, quae flatus diſcutiunt, curandus eſt; iis interim, quae facillime concoquuntur, in cibum aſſumptis. At corporis exercitatio non negligi debet. Neque inutile erit per alvum interdum infundere copioſam aquam calidam, atque illam recipere; ſimulque, quod praecepit Celſus, ferramentis candentibus ventrem pluribus locis exul-

exulcerare, & ulcera servare diutius (*a*). Sin autem hoc crudele videatur, vesicatoria abdomini imponere, & per intervalla repetere, in rem erit.

Dirus semper morbus est hydrops *ascites*; sive extra peritonaeum ratione jam dicta, sive intra illud, sive denique in ventris cavo aqua abundat. Caeterum quas exinanitiones ferre possit aeger, in primis considerare hic oportet. Ubi enim fractae sunt vires, nocet vehemens per alvum purgatio; & quo plus humoris ex intestinis ejicitur, eo major ipsius copia brevi in ventrem refluit. Cum id fieri animadvertit Medicus, desistere debet, & per iter urinae superabundantem aquam foras propellere. Incertae autem virtutis sunt in hisce casibus medicamenta quaecunque, etiam illa, quae praestantissima censentur diuretica; quae in hoc enim respondent, in illo spem fallunt; aliud igitur atque aliud tentandum est. Ut plurimum vero ex *radice scillae* parata omnium sunt efficacissima. Horum praecipua sunt, quam ex *oxymelle* proposui, potio: aut ipsius *radicis* recentis exigua portio, grana nimirum quinque aut sex; quae cum *pulver. ari compos.* ℈ss. *rad. zingib. gran.* v*que* contundere, & cum *syrup. e cort. aurant.* in bolum cogere conveniet, singulis diebus mane devorandum: aut *acetum* denique *scilliticum*, quod stomacho minus ingratum erit, & ad propositum valentius, si hac via

(*a*) *Lib.* III. *cap.* 21.

via exhibeatur: *Succ. limon.* ℥vi. *ſal. abſinth.* ʒſs. miſcentur; adjiciuntur *aq. cinnamom. ſimpl.* ℥iſs. *ſyrup. e cortic. aurant.* ʒi. *aq. menth. piperit. ſpirituoſ.* ℥ſs. *acet. ſcillitici* ʒi. aut ʒi ſs. Hauſtus ille bis die bibendus erit. Non inutiliter *cinerum geniſtae* infuſionem propter vim diureticam praecipiunt Medici; & eſt quidem ſaepe commoda, modo potus conſueti loco, admiſto vini pauxillo bibatur.

Insignis autem eſt ad hanc rem, & memoratu digniſſimus, nobilis foeminae Mihi notiſſimae caſus. Illa annos plus minus quinquaginta nata ſenſit in altero abdominis latere durum tumorem, qui ſine dubio erat ipſum ovarium in immenſam molem auctum; hinc diſruptis partem illam perreptantibus canaliculis, qui lympham vehunt, ſenſim fiebat hydrops *aſcites.* Fruſtra erant medicamenta quaecunque, ſive purgantia, ſive diuretica. Ter emiſſus eſt ferramento acuto ex ventre humor, qui brevi ſemper iterum in cavum influebat. Accidit tandem, ut eam inviſeret anicula quaedam ruſtica, quae abdomen conſpiciens non ſine ſummo cruciatu diſtentum facile perſuaſit, ut ſingulis diebus, mane & veſperi, cochleare plenum *ſeminum ſinapis* non contuſorum devoraret, decoctique *ſummitatum viridium geniſtae* ſemilibram inſuper biberet. Poſtquam triduum hoc modo amarum laticem perpotaſſet, maximum ſenſit levamen; quin & ſitis, quae moleſtiſſima fuerat, omnino ſedata eſt. Alvum interdum duobus aut tribus continuis diebus mo-

movebat id medicamentum, & urina quotidie ad libras minimum quinque aut ſex profluxit. Perſtitit in hiſce per annum, neque rediit morbus. Sapienter itaque Medicos monuit Hippocrates, ut *etiam a plebeïis ſciſcitarentur, ſi quid ad curationem utile eſſet* (a).

Inusitatum fortaſſe videbitur, imo & periculoſum, remedia, quae ad ſomnum apta ſunt, in hoc morbo adhibere. At illa tamen interdum eum uſum praeſtant, ut etiam urinam moventibus accenſenda ſint. Ubi enim magnus dolor premit, profuſionem ejus haud raro incitant; non ob aliam, ut opinor, cauſam quam quod fibras ductuum renalium relaxent, quas cruciatus ſemper conſtringit. Hujuſce rei fidem faciet memorabilis, quam traditurus ſum, narratio.

Vir quidam robuſtus, ſobrius & temperantiſſimus, annorum circiter quadraginta, hydrope *aſcite* ſimul & *tympanite* laborabat. Originem morbo dederat colliſio, ab ictu violento ante ſex fere ſeptimanas, in dextro hypochondrio facta. Indies ventris tumor augebatur, cum dolore graviſſimo, ſiti intenſa, urina admodum pauca, eaque craſſa & rubra. Adhibita ſunt cum a Me ipſo tum ab alio Medico experientiſſimo, remedia quaecunque ad urinam movendam utilia; *ſapo Venetus*, *ſalia lixivia*, *balſamum Gileadenſe*, *nitrum*, & ſimilia; at incaſſum omnia.

(a) Μὴ ὀκνέειν παρὰ ἰδιωτέων ἱστορέειν, ἤν τι δοκέῃ ξυμφέρον. *Lib. De praecept*

nia. A catharticis valentioribus in pejus ruebat malum. Paracentesis imperata est, sed renitebantur amici. Cum dolor jam esset intolerabilis, nec ulla spes de vita affulgeret; ut εὐθανασίαν saltem consequeretur, de anodynis cogitare coepi. Haustulum igitur cubitum ituro dabam bibendum, qui habebat *aq. menth. piperitid.* ℥ I. *cinnam. simpl.* ℥ ss. *spirit.* ʒ II. *tinct. Thebaïc. gutt.* XXXX. *lixiv. tartari* ʒ ss. *syr. ex alth.* ʒ I. *M.* Ab illo insperatum levamen sensit; somnus, qui diu defecerat, obrepsit; profluente per vices ea urinae copia, ut illa nocte librae minimum duae redderentur. Hinc animus mire confirmatus est. Cumque aeger, durante ἀναλγησίᾳ, tum per vesicam, tum per alvum, onus quod gravabat deponi; vi autem anodyni finita, continuo redire, experietur: jussus est eundem haustum octava quaque hora repetere, donec brevi bis die sumpsisse satis esset. Quum autem ab assiduo hujus usu minueretur appetitus, infusionis amarae chalybeatae cochlearia aliquot semel vel bis quotidie bibebat; nondum neglecto, si forte dolor ingrueret, divini pharmaci soporiferi usu. Haec ita profecerunt, ut devoratis demum bis die pilulis aliquot ex *pil. e styrac.* portione una, *corticis Peruviani* portionibus duabus, cum *terebint. Chia* confectis, perfecta restitueretur sanitas.

Operae pretium erit historiam quandam legere, quam narrat celeberrimus Willisius,

huic

huic noſtrae plane ſimilem (*a*). Sed & expendi merentur, quae ad hanc rem pertinentia protulit eruditiſſimus Sponius (*b*). Quem enim ille viginti venae ſectionibus ſanatum hydropem vidit, pariter ac iſte, quem retulimus, ex nimio partium internarum ventris calore & inflammatione ortum habuiſſe, ſuſpicari licet.

NON erit nunc a propoſito alienum ab aſſumptione eorum, quae juvare poſſunt, ad abſtinentiam tranſire; eam dico, qua quis ab omni potu per longum tempus ſe cohibet: hanc enim pro remedio etiam Medici commendant. At difficillima ſane iſta medicina, cum ſitis plerumque vehementer premit; quae niſi ſedetur, eam moleſtiam affert, ut vita non tanti videatur, ut homo illam tali cruciatu redimere velit. Novi tamen duos, qui, graviſſimo hydrope *aſcite* laborantes, longa iſtiuſmodi patientia ſibi ex toto temperando ad ſalutem perducti ſunt. Illi autem bibendi cupiditatem os & fauces ſucco pomorum acidorum aut limoniorum eluendo, devorato ſubinde hujus aut illius aliquantillo, pertinaciter fallebant.

SIN autem neque per vulnus in talo, quemadmodum in *leucophlegmatia* propoſui, neque per omnia dicta auxilia ſiccetur venter, ſed humor nihilominus abundat; celeriori via ſuccurrere oportet, per ventrem ipſum emittendo. Haec

(*a*) Vid. *Williſ. Pharmacent. ration. Part* I. *ſect.* VII. *cap.* I.

(*b*) *Aphoriſm. Nov. Sect.* V. *aphor.* 81.

Haec enim ἐγχείρησις servat interdum, raro jugulat, & tensionem abdominis minuendo semper dolorem potenter mitigat; quin &, quod maximi usus est, medicinae locum facit.

Scio deterreri saepe Medicos ab hac medendi via, cujus rei causa praecipua haec est. Aqua, inquiunt, frustra emittitur, quae vitiatis partibus internis renascatur; quin &, si temporis intervallis emittatur, in eundem locum cito refluet; sin omnis simul exeat, moritur statim aeger. Et certissimum quidem est, corruptis jam visceribus rem esse desperatam, humorisque emissionem per intervalla factam nihil juvare, universi etiam effluxum plerumque perniciosum esse. Coepi igitur anno MDCCV. illius rei causam investigare, ut tanto incommodo occurrere possem. Et illa quidem, ut opinor, haec est. Longa abdominis a concluso humore distensione septum transversum nimis sursum pellitur, musculi ventris extenduntur, sanguis per canales superiores, quam per inferiores, expeditius fluit, aqua denique compressione sua novam quandam partium vicinarum dispositionem efficit; unde liquore omni simul semelque effuso, septi transversi motus, ut pro natura solet, deorsum illico fertur, sanguis in canales inferiores impetu insolito ruit, & sublata compressionis vi, fibrae eam quam prius acquisiverant extensionem, & calorem quem dederat inclusus humor, derepente amittunt; hinc oritur animi defectio, quae saepe gravius recurrens, orto sudore frigido, mox oc-

ci:

cidit. Hoc igitur incommodum commodius praecaveri non posse videbatur, quam abdomen a superioribus ad inferiora manibus fortiter comprimendo, dum aqua proflueret; & postquam omnis effluxerat, fasciis illud satis vehementer astringendo.

Placuit in nosocomio hoc primum tentare. Et cum mulier quaedam huic curationi satis idonea se mox offerret, simul ac ab inflicto vulnere prorumpere coepit aqua, ipse sedula cura manibus Meis supra umbilicum ab utroque latere positis, ventrem deorsum compuli, mandans Chirurgo, ut infra hanc partem simul isti rei operam daret; id autem interea animadverti, si vel per temporis momentum manus amoverem, aegram actutum animo deficere. Postquam autem omnis humor effluxerat, fasciis laneis arcte constringebatur abdomen, panno laneo spiritu vinoso madefacto primum superimposito. Feliciter, & ex animi sententia, magno nostro gaudio successit experimentum. Urinam copiose reddidit mulier, cupiditas edendi rediit, & redintegratis paulatim viribus, morbum recidivum nunquam passa convaluit. Tanti interest rerum causas cognovisse.

Ab eo tempore istam medendi viam tenuerunt Medici, non nostri tantum, sed & exteri; interdum etiam, ut in novis experimentis non raro fieri solet, nimis audacter. Quibus enim jecur male affectum est, quorum stomachus est corruptus, quive malo corporis habitu laborant; iis vix quidquam spei in hac medicina relin-

quitur. Cautiones igitur nonnullae hic ſemper neceſſariae ſunt; quarum praecipuas peritiſſimi Chirurgi, G. Cheſelden (*a*), & S. Sharh (*b*), clare propoſuerunt.

FATENDUM eſt autem, quantacunque prudentia officium ſuum exſequatur Medicus, ſaepe tamen hydropem reverti. Verum illud non obſtat, quo minus hoc inventum magni aeſtimari debeat; cujus ope plurimis vitam, eamque facile tolerandam, quin & nonnunquam jucundam, ad multos annos prorogatam fuiſſe novi. Quod quidem cum multis exemplis conſtet, unum ſolummodo omnium loco adduxiſſe ſatis erit.

ILLUSTRIS quaedam vidua, anno aetatis ſuae quinquageſimo primo, in hydropem *aſcitem* delapſa eſt. Emiſſus eſt ex ventre humor, qui cum reflueret ſemper, ſingulis menſibus per annum unum educebatur ad menſuram librarum quadraginta quatuor. Anno inſequente, ſingulis etiam menſibus aqua emiſſa eſt ea quantitate, ut per quamque hebdomadam colligi libras duodecim compertum eſſet. Anno tertio, minui coepit humoris quantitas, ita ut menſe unoquoque librae tantum viginti quatuor effluerent. Quarto autem & quinto, ſextique ſeptem menſibus, aqua tricies educta, non ultra ſedecim per ſingulas vices profluxerunt. Et poſt noviſſimam emiſſionem languere coepit

(*a*) *Anatomy of the human body*, *Book* III. *chap.* 10.
(*b*) *A treatiſe on the operations of ſurgery*, *chap.* 13.

pit, ac tabeſcere; difficultate etiam ſpiritus, ut in hydrope pectoris obſervamus, aſſidue fere premebatur, & animo frequenter deficiebat; cum antehac per totum morbi decurſum, quoties intervalla eſſent emittendi humoris, alacris & vivida congreſſibus amicorum, exercitationibus, quin & choreis ſeſe recrearet. Coepit illam tandem vitae & curae taedium, placidaque tandem morte occubuit. Mirandum ſane eſt eo temporis ſpatio tantam humoris copiam ex corpore humano ſuppeditari potuiſſe, libras nimirum mille nongentas & viginti; quas in ipſis ovorum conceptaculis, quae recentiores Medici *ovaria* appellant, primum collectas fuiſſe opinor. At ipſa denique moriens teſtamento ſuo mandavit, ut ad futuram rei memoriam ſumma eorum, quae memoravimus, Anglico ſermone monumento ſuo inſcriberetur. Verba ipſiſſima adjungere libet.

Here lies Dame MARY PAGE,
Relict of Sir GREGORY PAGE *Baronet.*
She departed this life March IV, MDCCXXVIII,
In the LVI *year of her age.*
In LXVII *months ſhe was tapped* LXVI *times,*
Had taken away CCXL. *gallons of water,*
Without ever repining at her caſe,
Or ever fearing the operation.

Monumentum autem illud in campo, dicto *Bunhil Feilds*, extra urbem viſitur.

AEQUE memorabilem, at exitu feliciorem, ca-

casum praebet illa, quam traditurus sum, narratio. Virgo septendecim annorum sensit sibi intumescere ventrem, parvaque copia urinam reddi; a quibuscunque remediis pejus habuit, & post annum haud aliter ac gravidae distendebatur abdomen. Eo tempore nupsit, spe proposita, Maritum fore pro Medico. At longe secus res evenit; per annos tres increvit sensim hydrops, ita ut tandem ventris disruptio formidaretur. Cum dolor jam intolerabilis premeret, a Me petiit, ut aquam manu Chirurgi, quem in nosocomio eventu secundo hanc medicinam fecisse audiverat, quo saltem levaretur cruciatus, educi curarem. Ego, ne occidisse, quam servare non potui, viderer, in corpore macie jam paene confecto, id sine maximo vitae periculo tentari non posse edixi. Misera tamen instare, & precibus rogare, ne se desererem, assiduis tormentis & lenta morte consumendam. Cessi precibus victus, & illa, quam dixi, via emissae sunt simul & semel humoris limpidi, ac nullo modo foetidi, librae sexaginta. Ex eo tempore indies auctae sunt vires, morboque nunquam postea revertente, elapsit decem mensibus filium robustum peperit; plurium etiam exinde foecunda parens.

Illud denique subjungam, medicinae hujus necessitatem inde liquere, quod longe tutius sit, aptis servatis cautionibus, aquam emittere; quam dum illa, rupto sponte sua ventre, prorumpat expectare. Hoc enim interdum

acciḋit, nec ſine ſummo vitae diſcrimine. Semel tamen vidi mulierem, cui id contigerat, ſalvam evadere. Illa, abdomine in immenſum aqua repleto, Me accerſivit; morbum inſanabilem eſſe denunciavi, neque enim ſupereſſe vires. At Me feſellit opinio. Nam poſt paucos dies, audito illam adhuc vivere, reviſi, & rei novitate perculſus ſum, conſpiciens vaſa duo humore plena, alterum duodecim fere libras, alterum ſex, continentia; quarum illae rupto aqualiculò prope umbilicum uno die, hae diſruptione juxta eundem locum poſtridie facta, exierant: ita in biduum medicinam ſuam diviſit natura. Cùm aegram jam languidam, & tantum non moribundam deprehenderem, non alia auxilia, quam quae cordi utilia eſſent, propoſui; juſſis etiam adſtantibus *ſpiritu vinoſo* abdomen fovere, ſimulque praedicens fore ut propediem moreretur. At mulieri, ne mortuae quidem, vix credendum eſt. Iterum falſus ſum; & poſt menſes aliquot incolumen morboque iſto (in quem, quantum ſcire potui, nunquam denuo incidit) immunem aſpexi; vulnera etiam ſine ulla praeter eam, quam dixi, medicatione ſponte coïerant.

F I N I S longae hujus charthae erit narratiuncula, ex qua manifeſtum fiet, naturam quandoque modo etiam ab hoc, quem proxime deſcripſi, longe alio hujusmodi onere ſe levare. Mercatorem quendam *aſcite* gravatum, una cum alio Medico experientiſſimo, curabam. Tentatis incaſſum uſitatis remediis, ad para-

cen-

centesin, tanquamad sacram anchoram, confugimus. Emissae itaque sunt humoris limpidi & tenuis librae circiter viginti. Post aliquot hebdomadas de novo intumuit venter. Convenimus ideo mane Chirurgum abdomen denuo exinanituri. Subridens autem aeger nulla se jam amplius egere curatione dixit; & nudato corpore, abdomen molle laxumque ostendit. Mirantibus & rogantibus, numquid ea nocte per quascunque vias effusum fuisset, respondit, neque per alvum, neque per renes, neque per sudorem sibi plus solito profluxisse. Per glandulas itaque, & exiles meatus, in peritonaeo, & membranis vicinis, absorptus fuit totus ille humor. Ipse autem postea Medici cujusdam empirici curae nimis imprudenter se commisit; & ad praecavendum morbum valentissimis catharticis usus, brevi post, exhaustis viribus, consumptus est. Vix ulla tamen humoris copia in aperto cadavere deprehensa.

Jamdudum noverant Anatomici humorem ex ventre in partes circumjacentes absorberi. Si enim aquae tepidae libra per syringem, facto exiguo vulnere, in vivi canis abdomen immittatur; illo post paucas horas inciso, ne guttula quidem ejusdem ibi reperietur. Ita *corpus universum tam foras, quam intro, perspirabile est:* id quod olim docuit Hippocrates (*a*) Sed legenda omnino sunt, quae ad hanc rem perti-

(*a*) Ἔκπνοον καὶ εἴσπνοόν ἐστιν ὅλον τὸ σῶμα. *Epidem.* VI.

tinentia ſcripſit Medicus doctiſſimus, Abrahamus Kaav; qui per omnes corporis membranas, tam in ſano, quam in morboſo ſtatu, recipi & tranſudare humores oſtendit (*a*).

(*a*) In libro, cui titulus, *Perſpiratio dicta Hippocrati per univerſum corpus anatomice illuſtrata. Lugduni-Batavorum*, MDCCXXXVIII.

CAPUT IX.

De jecinoris morbis.

PLURIMIS morbis ideo patet jecur, quod bilis multis modis vitium facit, ex qua fere oriuntur hujus visceris mala. Omnium autem frequentissimum est *icterus*; in cujus naturam, quoniam ea, quae super illo tradiderunt auctores, Mihi minus satisfaciunt, paulo accuratius inquirere lubet.

SECTIO I.

Icterus.

BILIS est sapo quidam naturalis, hoc est; mistura ex oleo, aqua, & sale tam volatili quam fixo composita, ad varios fabricae animalis usus in hepate e sanguine separata. Nil mirum igitur, cum sanguis ipse modis quam plurimis corrumpi possit, humorem hinc interdum officiis suis ineptum reddi. Peccat autem non raro lentore, nonnunqum etiam nimia raritate. Illud ubi est, obstruuntur glandulae huic secernendae aptae, & exigua copia in canaliculos suos derivatus liquor in iis haeret;

in,

inde jecur durum evadit, nascunturque sub ejus tunica congeries albidae, saponem crassiorem referentes. At non tantum ab impedito bilis transitu propter visciditatem, sed etiam a raritate ejus provenit hic morbus. Sal enim volatilis, quem partim bilem componere diximus, nimis abundat; unde tenuis nimirum & calidus humor intestina plus satis irritat. In priore casu adstrictior est alvus, faecesque crassae, argillae vel luto similes, aegre dejiciuntur; in posteriore diarrhoea, cum febre & liquidis flavisque dejectionibus, assidue solicitat. Illi morbo obnoxios reddit vita desidiosa, sine debitis corporis exercitationibus acta; salis enim defectu pars bilis oleosa concrescit: hoc plurimum ii laborant, quibus facultates suae inutiles sunt; & qui genio indulgentes vino meraciori corporis humores accendunt.

Sed & alia est icteri species, his quas descripsimus causam habens prorsus dissimilem, quae a nervorum convulsionibus originem trahit; nempe cum humor ille subtilis & elasticus, quem vehunt, acritudine & vi nimia praepollens, bilis canales ultra modum constringendo per hepar illam transire non sinit; unde in sanguine exuperans in quascunque corporis partes diffunditur. Tale quid cruciatibus colicis, quin & ictibus viperarum, supervenire jam olim ostendimus (*a*).

Neque adjicere alienum erit, constrictionem

(*a*) *Mechanical account of poisons*, *Essay* I, *edit* IV.

nem non huic ſimilem, ſed ab ipſa glandularum in abdomine induratione factam, interdum evenire, jecinore & veſica ejus bile diſtentis, cum tamen nulla hujus portio in inteſtina delabi poſſit. Vidi olim in noſocomio inſigne hujus rei exemplum. Vir quidam operarius annorum quadraginta & duorum, cum ante quinque menſes ab acuta febre convaluerat, ſenſit in hypochondrio ſiniſtro inflammationem; qua repreſſa, in icterum pertinacem incidit, alvo faecibus albis adſtricta, brevique periit. In aperto abdomine fluitabant ſanguinis, ad ſenſum ſaltem, ſinceri librae quatuor. Mirantibus unde is effluxerat, ſe viſui obtulerunt membranulae quaedam, quaſi dirupti ſacculi fragmenta, putrido hic loci & corrupto omento. Pancreas autem non ſcirrho tantum, ſed & cancro, occupatum fuit; ex illo enim inciſo in Chirurgi faciem lymphae guttulae aliquot acres adeo & corrodentes prorumpebant, ut cutem non ſecus, ac oleum vitrioli, laederent. Lien etiam ſcirrhoſus erat. Veſica fellis maxima, & bile repleta; non flava, ſed viſcidiore, & obſcure vireſcente. Hepar nuſquam induratum; & ubicunque infligeretur vulnus, ſimilem humorem profudit. Univerſas denique corporis partes, membranas, adipem, glandulas, imo ipſam coſtarum ſubſtantiam, colore flavo ſuffuſas obſervavimus; fibris muſcularibus ſolum exceptis, quae nusquam erant infectae. Ex veſica autem digitis compreſſa nihil bilis in inteſtinum effluxit; ita enim, quaſi injecto vinculo,

culo, contractus erat, qua ductus hepaticus cum cystico in unum coït, hujus meatus, ut stylum non caperet. Hanc narratiunculam ideo memoravi, ut manifestum fieret, ex causis quam variis, iisque etiam interdum mortiferis, oriatur hic morbus.

Multiplex adeo malum multiplicem curationem desiderat. Ubi alvus cum faecibus coloris cinerei vel albidi est adstrictior, medicamenta *saponacea* cum per se, tum *rhabarbaro* conjuncta, necessaria sunt. Cum fusior est, non tam comprimere, quam moderari illam oportet; in primis ope *rhabarbari*, admisto remedio anodyno. Nusquam autem magis conveniunt somno & dolori sedando apta, quam illis in casibus, quos a constrictione canaliculorum, qui bilem ferunt, nervorum convulsionibus orta, provenire diximus. In omnibus autem icteri generibus, si inflammatio adsit, sanguis detrahendus est; quinetiam vomitus plerumque eliciendus.

Ista, quam dixi, inflammatio saepe in suppurationem vertitur, & fit vomica; ex qua si fertur pus purum & album, salutis spes est; quia malum est in tunica. Sin autem totum jecur ab ea consumitur, lenta febre & anxietate summa diu luctatus moritur aeger. Frequentissimus est, ut a viatoribus accepi, in *India Orientali* dirus hic morbus, & emisso per medicamentum causticum humore, non raro sanatur. Ulcus autem, ut in fonticulis mos est, diu apertum servare oportet. Me-

morat hunc effectum doctissimus Bontius, & curandi modum illi, quem proposuimus, non absimilem diserte satis explicat (*a*). Quin & eandem Medicis nonnullis olim in usu fuisse, observat Celsus (*b*).

Ex iis denique, quae bilem ipsam emendant, nihil utilius est illa potione, quae habet *succi limoniorum* drachmas sex, *salis absinthii* drachmam semis, *aquae cinnamomi simplicis* unicam unam, *sacchari albissimi* scrupulum unum; quae etiam, ubi alvus nimis soluta est, auxilio erit, modo somniferis vis ejus irritans rite coërceatur. Propter vires etiam consimiles *elixir vitrioli Mynsichti*, ex *aqua Bathoniensi* aut *Spadana* assumptum, multum commodi adfert.

SECTIO II.

Diabetes.

NIMIAM urinae saporis, odoris, & coloris mellei, profusionem, *diabeten* dictam, non renum esse, ut vulgus Medicorum existimat, sed jecinoris morbum, indiciis certissimis jam dudum demonstravi (*c*) Nolo cramben bis coctam

(*a*) Vid. *Histor. nat. & medic. Ind. Orient. Lib.* II. *cap.* 8.

(*b*) *Lib.* IV. *cap.* 8.

(*c*) *Mechanical account of poisons, Essay* I. *edit.* 4.

ctam apponere; & ea, quae ſatis, ut opinor, prolixe propoſui, repetere. Unicum tantum illis, quae de cura ibi dicta ſunt, remedium adjungam, hoc eſt *ſerum aluminatum* quod ex *lactis paululum cocti* libris quatuor, & *aluminis* drachmis tribus conficitur. Si hujus enim quarta librae pars ter minimum die bibatur, ad profluvium illud ſiſtendum plurimum valet.

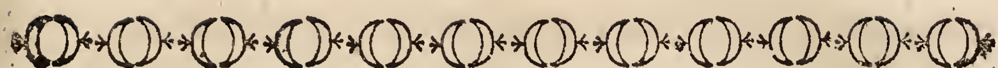
Si quis autem quaerat, unde tanta humoris copia in hoc morbo laborantibus ſuppeditari poſſit: Facili ſane experimento comperimus, corpora quaedam interdum imbibere, & ad ſe trahere, ex aëre humidum; quo cum moles, tum pondus, eorum augeatur. Ita *ſal tartari* udo aëri expoſitus in tantum creſcit, ut libra una rite calcinata ad libras decem exſurgat. Quidni igitur dicamus, ex ſphaera vaporum nos ambiente nonnullos eorum corpus ad illos recipiendos aptum intrare, qui humori aqueo in renes derivando conjuncti copiam ejus accumulent? Quapropter, cum frigidus ac humidus aër hoc malo affectis minime conveniat, calidum certe & ſiccum, ſi liceat, eos petere oportet.

Rationem autem hic reddere lubet, qui factum fuerit, ut apud antiquos tam raro occurreret hic morbus, ut illum bis tantum ſe vidiſſe referat Galenus (*a*). Id igitur ex more vivendi, quo utebantur, noſtro multum diſſimili proveniſſe autumo. Illos enim hoc ma-

(*a*) *De locis affectis*, *Lib.* VI.

malum maxime corripere dixi, qui inertes ac desidiosi vitam agunt; & luxuria assidue diffluentes, postquam vino meraciori sanguinem & humores accenderint, frigidis potionibus intempestive sitim restinguere solent. Veteres autem, licet plus satis vinosi, prudentiores tamen hac in re sibi cavebant; & inflati venas mero paulatim ad temperantiam redibant, sensim corpus refrigerantes, calidisque aut saltem egelidis liquoribus sitim compescentes.

CAPUT IX.

De morbis renum & vesicae.

PRIUSQUAM ad morborum renum & vesicae medicinam accedam, nonnulla de morbis istis praefari commodum erit; horum enim naturam non dilucide satis videntur explicuisse auctores, cum tamen hanc novisse non parum ad eorum medelam conferat.

OBSERVASSE olim Me memini (sicut alias dixi (*a*)) in cadaveris sectione pueri quinquennis, quem ad mortem cruciaverant graves nephritidis dolores, varios gradus, quibus calculus in lapideam duritiem concreverat. Oppleti erant cum renes tum ureteres materia calculosa, quam cernere erat varias hic illic concretionis formas induisse. Primum mali fundamentum erat aquosus & limpidus humor, quae paulatim lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coëuntibus accessit tandem lapidis forma & durities.

TARTARUM quoddam hostili coagulatione in renibus genitum calculi esse materiam, non sine ratione, ut opinor, dixit in experimentis chemicis versatissimus Helmontius (*b*). Quam qui-

(*a*) *De imperio solis & lunae, pag.* 55.
(*b*) Vid. *Supplementorum Paradoxum numero criticum.*

quidem opinionem confirmare videtur analysis ejus facta per ignem, cum tartari ex vino Rhenano resolutione comparata. Hujus rei experimentum fecit vir ingeniosissimus, Stephanus Hales (*a*). Et in tartaro quidem Rhenano comperit tertiam totius massae portionem esse aërem elasticum, calculum vero parte plus quam dimidia ex aëre ejusmodi constare; quam aëris proportionem in nullis aliis corporibus potuit deprehendere.

Annon igitur conjicere licet, causam hujus morbi proximam esse sales tartareos ex sanguine in canaliculos renales delatos? Salium enim istorum ea est natura, ut subtilissimae illius materiae, quam praeter alias dotes cohaesionis corporum causam esse monstravit illustris Newtonus, magnam quantitatem inclusam teneant (*b*). Est igitur calculus materia ex terra, maximamque partem ex aëre, in renum tubulis concreta; quae aut in iis haeret, aut in vesicam delabitur. Haec ideo paulo latius exposui, ut, quibus modis medicinam hic facere oporteat, ostenderem.

Et primum quidem, ut venienti morbo occurratur, ne in crystallos abeant sales isti, *lixivialia* dicta *salia* optime prohibitura videntur. Crystallorum autem in calculum concretioni oleosa corpora maxime obstabunt. Et hoc

(*a*) *Statical Essays*. *Vol.* 1. *pag.* 184 & 193.
(*b*) Vid. *The life of Mr. Boyle, prefixed to his works*, *pag.* 70.

hoc ſane praeceptum tam in victu, quam in medicamentis, locum ſemper habere debet.

Cum autem eo res devenit, ut expellenda ſit per ureteres moles concreta, ſumma hic prudentia opus eſt. Peccatur ſaepiſſime in uſu medicamentorum, quae magna urinam movendi vi pollent; quibus ſcilicet arenulas ſimul propelli poſſe, ſpe plerumque vana, Medici exiſtimant. Tutius enim plerisque in caſibus ea res laxantibus & lubricantibus peragitur; praeſertim ſi, cum vehemens ſit dolor, miſſo primum ſanguine, remedia anodyna interponantur. Nunquam enim, dum in magno cruciatu aeger eſt, foras pellitur calculus; qui, ceſſante cruciamento, cum fluxu urinae ſponte ſua fere & inſperato interdum exit. Illud inde fit, quod dolor partium fibrillas coarctat; quae, ubi abeſt moleſtus ſenſus, officio ſuo rite funguntur. Idcirco non ſine magno levamine, & interdum commodo etiam majore, *opii* grana tria quatuorve in *decocti communis* unciis quinque aut ſex ſoluta, per clyſterem in alvum infundi poſſunt. Eſt autem, cum, ſedato jam angore, diureticis etiam valentioribus pugnare liceat; ea tamen circumſpectione, ut poſtquam effectum ſortita fuerint, iis non diutius inſiſtatur.

Alvus interim ſemper laxior eſſe debet: itaque ſi adſtrictior ſit, infuſa lotione ex *decocto communi*, adjecta *terebinthina* emollire convenit; interdum & *infuſo ſenae*, commiſta *manna*, purgare: neque enim nimis ſollicitanda eſt.

Lubricantia, quae dixi, medicamenta praecipua sunt, *oleum amygdalarum dulcium*, *syrupus ex althaea*, *emulsiones ex amygdalis*, & consimilia; quibus adjungendus erit balnei tepidi usus. Inter diuretica autem valentiora *terebinthina* & *sapo* praestant.

Et his quidem in ipso morbi accessu proficitur. Extra illum autem saluti conducunt corporis exercitatio; in primis equitatio assidua, sed citra fatigationem: cibus ex media materia, quique facile concoquitur: pro potu, aut vinum tenue aqua dilutum, aut cerevisia non lupulata, recens & minime acris; quae, si tempore fermentationis infusa sint *hederae terrestris folia*, eo jucundior erit & salubrior. Mulsum etiam convenit; nullum enim diureticum melle praestantius est. Hujus cochleare ex cyatho uno aut altero infusionis *radicum althaeae* renes, si assiduus ejus usus fuerit, optime purgabit. Vina eligenda sunt, in quibus minimum acoris inest. Aquae levissimae, purissimae, & ex fluminibus cursu exercitis haustae, potui sunt idonea. *Damnantur* enim, ut ait Plinius, *in primis fontes*, quorum aquae *decoctae crassis obducunt vasa crustis* (*a*).

Magnopere autem cavendum est ab assiduo illorum medicaminum usu, quae magna vi urinam cient; praesertim ubi id agitur, ut nullae fiant in renibus arenularum concretiones: illa enim, quantumvis de iis magna pro-mit-

(*a*) *Nat Hist. Lib.* xxxi. *cap.* 3.

mittant rerum ignari, acrimonia sua & calore partes labefactant & laedunt. Neque temperare Mihi possum, quin dicam in opprobrium nuper Medicis nonnullis cessisse, quod insano pretio redimendi anile remedium magnatibus auctores fuerunt; quo ipsos etiam in vesica calculos in ramenta comminui, & hinc foras per urinam pelli posse, vana spe delusi spondebant. Erat medicamentum hoc ex *sapone calcibus*que *testaceorum* non unius generis confectum, quod nemo non videt virtute summe caustica pollere. Monstrabatur interea coram populo in rei testimonium calculosa massa una & altera, ex vesica illorum, qui illud assumpserant, exsecta, inaequali superficie & foraminibus hic illic quasi erosa; quas cavernulas notas esse & indicia medicaminis, vim suam exerere jam incipentis, credi voluerunt. At scivisse debuerant, non raro calculos in vesisica nasci ita conformatos, ut speciem lapidis hic illic exesi prae se ferant; id quod ipse non semel vidi. Tanta est in lapidibus cujuscunque generis formandis varietas. Et legi quidem velim super omni hac re librum ab Anatomico & Medico insigni circa id tempus editum, utilibus documentis plenum; in quo tum noxae, tum fallacia, hujus medicaminis diserte exponuntur (*a*).

Nil mirum sane est, legislatores nostros, cum

(*a*) *Parsons's Description of the human urinary bladder*, &c.

cum tanta de nova hac, ut dicebatur, medicina praedicarentur, quovis fere praemio illius componendi modum comparare voluisse, ut reipublicae causa in lucem ederetur. Et erat quidem id ipsis laudi, quod hortatoribus culpae verti debet; quos nosse oportebat, res tam acri virtute praeditas, ut calculos comminuant, non posse, illaesa vesica, in hanc partem illabi. In summa, valet aliquid ad arenulas foras per urinam pellendas ista confectio, at calculos duritiei lapideae nunquam confringere poterit; quin & longus ejus usus magno periculo non vacabit, propter rationes jam expositas. Neque multo tutius erit, licet forma commodius, *lixivium saponarium* ejus loco in potu datum, eandem scilicet ob causam.

Verumtamen cum in re tanti momenti nihil dissimulare, nihil celare oporteat; utilitatis publicae causa, quaedam a doctissimo Roberto Whytt, medico *Edinburgensi*, experimentis comperta memorare juvat (*a*). Ille enim, cum incommodis, tum interdum etiam noxis, celebris hujus antidoti perpensis, omisso *sapone*, vires quas haberet *aqua calcis*, non calce viva, sed rite calcinatis ostreorum aliarumve concharum testis parata, ita ut librae septem vel octo aquae testarum calcinatarum librae uni affunderentur, experiri voluit. Res ipsi ex voto cecidit; & multo quidem potius calcu-

(*a*) *Medical Essays, Edinburgh. Vol.* v. *Essay* 69.

culum solvere hunc liquorem, quam vulgarem aquam calcis, fragmentorum calculorum immersionibus in utraque factis, facile didicit. Modum deinde illam exhibendi ostendit; quatuorque libras adultos, pueros pro ratione aetatis minus, quotidie bibere jubet. Non uno autem exemplo felicem medicinae hujus effectum comprobavit.

Operae pretium certe erit ipsam ejus dissertationem perlegere. Ego interim eo libentius haec adduxi, quod nuper, ut ex ipsius ore accepi, Medicus quidam *Londinensis*, Mihi amicissimus, hac ipsa medendi via mercatorem graviter laborantem morbo eripuit; plurima enim frustula, nunc crustularum, nunc exiguorum nucleorum instar, simul cum urina foras ejiciebantur. Minime autem sperandum, sicut antea dixi, ut lapides ad silicem fere duritie accedentes quovis medicamento comminuantur.

Gratulor itaque civibus nostris de scientia & dexteritate Chirurgorum nostrorum, qui novam viam tutius & expeditius calculos ex vesica exscindendi adinvenerunt (*a*). Jam enim non pueri tantum & juvenes, sed & aetate provectiores, sine magno periculo hanc ἐγχείρησιν ferre possunt; nec cum major sit calculus, quam ut cervix vesicae, nisi rupta sit, extrahi sinat, illum findere necesse est: id quod reperisse dicitur Medicus *Graecus*, Ammonius, ob id λιθοτόμος cognominatus (*b*).

(*a*) Vid. *Cheselden's Anatomy*, *edit.* V. *cap.* VI.
(*b*) *Celsus*, *Lib.* VII. *cap.* 26.

CAPUT X.

De morbis oculorum.

MORBOS oculorum tanta cum diligentia tractarunt ſcriptores, ut ſupervacuum fere habeam de illis quidquam dicere. Ex veteribus in primis Celſus (*a*), ex recentioribus Vopiſcus Fortunatus Plempius (*b*), accuratiſſime eos enumerarunt & diſtinxerunt. Et ille quidem Graecos auctores tam Medicos quam Chirurgos habuit, quorum opera ad nos non pervenerunt, ex quibus maximo uſus judicio medicamenta quam plurima aptiſſima ſelegit; hic vero nova inſuper inventa uſibus Medicis accommodavit. His tamen adjungi velim librum a duobus ſummis Geometris, junctis operis, conſcriptum; in quo ea, quae ad viſum pertinent, plane & dilucide exponuntur (*c*). Lectu etiam digniſſima ſunt, quae de hac materia diſſeruit Medicus *Edinburgenſis*, jam alias a Me laudatus, Porterfieldius (*d*). MI-

(*a*) *Lib.* VI. *cap.* 6.
(*b*) *Ophthalmogr. Lovanii*, MDCLIX.
(*c*) *A compleat Syſtem of opticks*, *by Robert Smith*, LL. D. *with an Eſſay upon diſtinct and indiſtinct viſion*, *by James Jurin*, M. D. *Cambridge*, MDCCXXXVIII.
(*d*) Vid. *Medical Eſſays*, *publiſhed at Edinburgh*, *Vol.* III. *pag.* 160. & *Vol.* IV. *pag.* 124.

Mihi igitur ſat erit de ingentibus quibusdam vitiis, quorum natura vulgo non ſatis perſpecta fuit, quaedam monuiſſe.

SECTIO I.

De gutta ſerena.

Affectus graviſſimus ſimul & difficillimus is eſt, quem ἀμαύρωσιν Graeci, ſequioris aevi Medici Latini barbara voce *guttam ſerenam* appellant. Hic ex variis cauſis naſcitur, quarum communiſſima eſt arteriarum, quae tunicam *retiformem* dictam perreptant, a ſanguine viſcidiore per gradus facta obſtructio. Ab ea enim evenit, ut lucis radii, qui rerum imagines in oculi fundo depingunt, in dilatatos hoſce ſanguinis canaliculos ſine effectu incidant; unde viſus pro ratione damni aut imminuitur, aut penitus perit. Hunc etiam morbum interdum facit nervorum, ex quibus contexta eſt haec oculi tunica, reſolutio; quippe quae tollit quadantenus eorum ſenſum, unde lucis corpuſculis non ea vi impellantur, ut ad cerebrum res objectas transferre poſſint. Ipſius denique nervi optici, ſive ab humore glutinoſo effuſo, ſive duro tumore ibi nato, compreſſionem, antequam is a *thalamis* ſuis dictis exiret in oculos, hujusmodi caecitatem afferre obſervavi. Id autem ſpiri-

rituum animalium ad cerebrum meatum intercludendo efficitur.

Tot caſibus etiam in uno morbo patent oculi, qui ad uſum ſimul & dulcedinem vitae plurimum conferunt. Quibus igitur modis hos tueri oporteat, jam diſpiciendum eſt.

In primis autem mala haec internoſcere, & quaenam in ſingulis ſigna ſpem aut metum oſtendant, ſcire expedit.

Canaliculorum igitur ſanguine viſcido oppletorum indicium eſt gradatim superveniens pupillae dilatatio. Haec enim naturae ſponte fit, ut incommodum, quod multis lucidis radiis in arteriolas, loco nervoſarum fibrillarum, impingentibus viſus patitur, ſolito majore horum numero penſetur. Hinc nervorum reſolutio, quae derepente ſaepe fit, iſtam dilatationem vix ita patefacit. Effuſus vero in ipſum nervum humor, aut ſenſim agnatus ibi tumor, ampliorem pupillam propter dictam rationem comitem habet.

Vix ulla igitur medicina hos periculo ſubtrahit, quibus naturalem ſuam anguſtiam tuetur pupilla. Idem quoque de iis dicendum eſt, quibus viſum ademit morbus; qualis eſt intra cranium genitus humor, aut tumor, ipſe inſanabilis. Qui enim levamen recipere poterit aut ſubita nervorum debilitas, aut humor, tumorve, propter locum, quem tenet, indiſſolubilis? Sola igitur, quam primo loco poſui, caecitas hujusmodi medicabilis eſt. Niſi in illa, quam fecit tunicae retiformis reſolu-

lutio, spes aliqua salutis per ea forsan effulgeat, quae nervorum resolutioni conveniunt; quorum praecipua sunt aromatica, e *ferro* parata medicamina, & *gummi foetida*.

Quibus autem modis curationem aggredi oporteat, jam proxime dicendum est.

Et viis quidem quibuscunque tollendam esse istam canalium oppletionem, & emendandum sanguinis lentorem, manifestum est. Sanguinem igitur primo, tum e brachio, tum e vena jugulari, detrahere oportet, & vicibus quidem pro morbi ratione iteratis. Neque inutiles sunt cucurbitulae sub ipso occipitio, factis profundis incisuris, collocatae; ut hac via ex cerebri sinibus, qui *laterales* dicuntur, cruor emittatur. Cathartica etiam dare, ex iis praecipue, quae crassos humores expurgant, necessarium est. Cum autem nihil ad incidendos, & foras pellendos, tenaces & viscidos humores hydrargyro valentius reperiatur, *mercurium sexies sublimatum* aliis purgantibus adjungere; vel potius, hoc per se assumpto, post paucas horas lene aliquod catharticum propinare, commodissimum erit.

Et haec quidem, incipiente jam & recenti malo, saepe satis ad votum cedunt; inveterascens autem morbus potentius auxilium desiderat, copiosam nimirum medicamenti hujus ope, parva copia & brevibus intervallis per os sumpti, factam salivae irritationem. Singulare enim & eximium pondus, quo pollet metallicus hic liquor; uti & natura ejus,

qua in minutissima corpuscula facile separabilis est; faciunt, ut intimos quosque corporis recessus subeat ac penetret, haerentesque in his sordes abstergat, &, quacunque datur porta, foras ejiciat.

Hoc Ego usus experimento, dum juvenis adhuc medicinam facerem, pauperibus primum in nosocomio, deinde & aliis, visum vitaeque solamen reddidi; laudantibus Medicis, qui ad id usque tempus malum hoc, cum invaluerat, immedicabile esse putarant. Consilium autem rei hujus periculum faciendi ideo cepi, quod ex optices scientia didiceram, corpuscula quaedam in humore oculi, *aqueo* dicto, natantia, morbi hujus causam esse (quae vulgus erat opinio) non posse; utpote quae ob nimiam viciniam imaginem sui in oculi fundo delineare nequeant. Alia igitur causa quaerenda fuit; quam an veram repererim necne, penes rerum mathematicarum peritos judicium esto. Mihi profecto, quantum ad medicinam recte faciendam conferat vera mathesis, hoc invento illustre documentum dari videtur.

SECTIO II.

De suffusione sive *cataracta.*

Non parvum vitae taedium affert visus defectus, Graecis γλαύκωμα, Latinis veteribus *suf-*

suffusio, recentioribus *cataracta* dictus. Is est quaedam humoris crystallini obscuritas, qui ex pellucido in glaucum colorem plerumque mutatur; unde lucis radiis transitus ad fundum oculi prohibetur.

Existimarant omnis aevi Medici caecitatem hanc originem trahere a membrana quadam, praeter naturam hic concrescente, quae veli instar humori crystallino obtenderetur; visumque restitui, hac membranula acu depressa. At nostro demum saeculo patuit error iste. Dissectis enim post mortem tam oculis illorum, qui hoc vitio affecti nunquam dictam curationem experti fuerant; quam aliorum, quibus illa ἐγχείρησις bene cesserat: nulla apparente membranula, compertum est, ariditatem, duritiem, & opacitatem pellucidi istius & globosi humoris morbum hunc genuisse (*a*).

Reticendum autem non est, deprensam fuisse aliquando, sed rarissime, manu Chirurgi veram membranulam (*b*). Hoc nuper docuit peritissimi apud nos Anatomici & Medici, Thomae Lawrence, solertia; qui tegumentum quoddam membranaceum pupillae obductum ex infantis corpore, cera etiam liquidissima repletis arteriolis id perreptantibus, Mihi ostendit

(*a*) Vid. *Antoine Maitre-Jean, Traité des maladies de l'oeil. A Troyes*, MDCCVII.

(*b*) Vid. *Histoire & memoires de l'Academie Royale des sciences. A Paris*, MDCCVIII.

dit. Hinc itaque didici, etiamsi certissimum sit ipsum crystallinum humorem in longe plurimis hujusmodi casibus acu Chirurgi loco suo dimoveri; posse tamen interdum fieri, ut membranula quaedam deprimatur, quae infortunio aliquo ariditatem forte contraxerat.

SOLA igitur Chirurgi expertissimi manus hic opus est. Suffusionis autem quaedam maturitas expectanda est, rerumque circumstantium habenda ratio; ex quibus, an satis opportunus curationi sit oculis, dignosci queat.

SECTIO III.

De albugine oculi.

HAUD leve malum quoque est oculi albugo, a qua plus minusve laeditur visus, prout majorem minoremve tunicae corneae portionem eo loci, quo pellucida est, vitium hoc occupaverit. Interdum enim in extima tantum hujus membranae facie sedem figit; interdum parti interiori, nunc altius, nunc minus profunde inhaeret.

ORITUR autem ut plurimum ex inflammationibus, effuso inter tunicae hujus membranas humore; & maxime quidem in variolis, suppurantibus hic loci morbi pustulis.

DUOBUS ipse modis istud lucis impedimentum amovendum curavi, altero in exteriori,

al-

altero in interiori malo uſus. In priori caſu pulverem hujusmodi adhibui. *Vitrum commune* mortario impoſitum in pollinem tenuiſſimum terebatur, qui *ſacchari canti albi* pari portione commiſtus, multo labore ſuper marmor laevigabatur. Pulviſculi hujus aliquantulum, in oculum ope calami indies immiſſum, vi ſua incidendi paulatim maculam abſtergit & abradit. Alter, quem dixi, modus labeculam hanc tellendi is eſt, ut ſolers & cautus Chirurgus illam ſcalpello gradatim & quotidie excidat; ex lamellis enim ſibi ſuperincumbentibus conficitur haec tunica, craſſa & firma ſatis, quae particulas aliquot abſcindi patiatur. Pulveris iſtius ocularii uſu multos ſanatos vidi; corneae vero reſectionem ſemel tantum, aut bis, felici cum eventu expertus ſum. Sed ſatius eſt anceps remedium experiri, quam nullum.

Ordorum vires.

De reliquis ſenſibus vix quidquam magni momenti occurit, quod proponam; paucis quibuſdam, quae ad *olfactum* pertinent, exceptis. Cum quotidie enim magnam odorum vim tam ad laedendum, quam juvandum, corpus noſtrum experiamur; de hiſce quaedam breviter ſaltem dicere non erit inutile.

Et primum quidem vis horum nociva in morbis, qui contagione ſerpunt, inferendis ſatis manifeſto ſe prodit. Humorem enim ſubtiliſſimum, ex impuro & jam corrupto cor-

pore prodeuntem, ſpiritu attractum ſanum habitum inficere, minime dubitari poteſt. Quin & ſaepiſſime hinc caput doloribus tentari, & ſtomacho, vitiata ſaliva, nauſeam concitari nemo non ſentit. Contra autem vires noſtras plurimis in caſibus maxime reficere res odoriferas notiſſimum eſt. Idque fit, aut excitatis, quum oppreſſi erant, ſpiritibus animalibus; aut recreatis per res ejuſmodi, quae tenuem fumum naturae gratum & amicum emittunt, naribus admotas. Sunt enim quaſi ſpirituum animalium pabulum hujus generis corpuſcula.

Omnium autem, quae hactenus innotuere, corporum odoriferorum valentiſſima ſunt *ſpiritus* & *ſales volatiles* dicti, vi ignis ex animalium partibus eliciti; hiſce proximae animales illae glandulae, quae *caſtoreum*, *moſchus*, & *zibethum*, appellantur. At illud fortaſſis jure mirum videatur, quod non omnia omnibus aeque conveniunt hujuſmodi corpora. Multos enim mirifice reficiunt *moſchus* & *zibethum*: cum alios videmus, quos peſſundat fere, & aegritudine cum animi deliquio turbat, horum fragrantia; quos tamen recreat *viroſum caſtoreum*, & *aſa foetida.* Id diſcimen, ut opinor, facit diſſimilis inter eos fluidi liquoris, qui nervos irrigat, habitudo; Natura ipſa, quaenam ſingulis aut profutura eſſent, aut nocitura, monſtrante. Neque ullus dubito, quin ſenſum harum rerum efficaciae nervorum humor menti impertiat. Ita nimirum ſapienter ſimul & benigne fabricam noſtram inſtruxit Supremus

mus rerum Conditor; ut, quae ſalutaria ſunt ad vitam, aut ad ſobolem propagandam neceſſaria, ſint ſimul jucunda, & cum ſenſuum voluptatibus conjuncta. In hiſce tamen omnibus modum ſemper ſervare oportet, ne voluptatis illecebrae in noxam & detrimentum tum animi tum corporis cedant.

CAPUT XI.

De podagra.

PODAGRA illorum hominum, qui plus ſatis genio indulſerunt, plerumque morbus eſt; in quo Natura ex onuſto corpore id, quod ſibi inimicum eſt & noxium, in articulos protrudere nititur. Eſt itaque pro morbi liberatione potius, quam pro ipſo morbo, habenda haec affectio; unde magnopere cavere ac providere oportet, ut effectum ſortiatur iſte conatus. Minime igitur mitigandus eſt quibusvis medicamentis externis dolor. Si hoc enim tentetur, in partes vitales puncto temporis tranſit humor morbidus, & de vita maxime periclitatur aeger; documento ſane inſigni ad ſubtiliſſimum quemdam & actuoſiſſimum liquorem, qualis eſt nervorum ſuccus, turbidum hunc in corpore motum pertinere. Sin forte ignea colluvies iſta intempeſtive retrocedat, totis viribus contendendum eſt, ut in partem, quam prius occupaverat, revertatur. Id efficiunt ſanguinis miſſio; cathartica calidiora, quae non vehementer ventrem moveant; medicamenta cordi utilia; maxime vero veſicatoria membris impoſita, habita ſemper loci affecti ratione. Nihil enim optabilius eſt, quam ut partibus externis, quas jam tenuit, per dies bene multos ſalutare id malum inſidat; quia dif-

difficulter ejicitur ex corporis interioribus novus hoſpes, ac ſemel admiſſus male partam poſſeſſionem ingratiis tuetur: ut recte fortaſſe dici poſſit, ſolam podagram podagrae mederi.

Sedes hujus morbi ſunt ipſa articulorum vincula; & tendines muſculorum, qui motibus eorum inſerviunt; cum membranis, quae oſſa circumveſtiunt. In has partes delapſus ſuccus vitioſus acrimonia ſua graviter pungit & vellicat; hinc oritur inflammatio, & tranſudantibus ex minimis arteriarum & nervorum ramuſculis liquoribus tenuiſſimis, fit tumor dolorem afferens. Dolore enim pro inſtrumento utitur Natura; qui, quo acrior eſt, eo breviori tempore & tutius munere ſuo fungitur. Nonnunquam enim, quaſi officium detrectans, lente id agit; & pro vario corporis habitu, perinde ac ſi medicinam ſuam divideret, in plures dies cruciatum protrahit. Subſidente autem tumore, effuſi humoris pars, quae per cutis meatus exire non potuit (ex exigua ſane ejus portio hac via exhalatur) in venas & lymphae canales abſorbetur: dum id, quod craſſiſſimum eſt, membranis adhaeret; & ſingulis doloris circuitibus cumulatus, interdum in duritiem quaſi cretaceam concreſcit, ſenſimque articulos opplet & contundit.

Quod ad remedia ſpectat, alia eſſe debent in ipſa acceſſione, alia extra illam. Quietem corpori impetrat ipſa ad motum impotentia. Victus, ſi febris adſit, erit qualis in acutis; ſin minus, ex media materia concedi poteſt.

Stomacho enim, ut dixi, ac viribus prospicere oportet. Et animadvertendum est (quod in alio morbo vix contingere vidi) ubi hanc partem corripuit morbus, quasi torpore quodam & frigoris sensu mirum in modum affici ventriculum: ita ut vinum sit pro aqua; & liquores calidissimos, quales sunt *spiritus*, quos vocant, ex vino eliciti, is expetat & facile ferat. Rei igitur hujus ratio est habenda, & potui danda non solum vina meraciora satis magna copia; sed & spiritus vinosi, *radicis serpentariae*, *zingiberis*, vel etiam *allii nucleorum*, maceratione efficaciores facti. Quin &, his parum valentibus, ipsos *serpentariae*, *zingiberis*, & *piperis longi* pulveres, *confectione cardiaca* dicta commistos, devorare commodum erit.

Disquirunt Medici, annon, urgente in articulo intolerabili cruciatu, venam secare liceat. Meminisse autem oportet, dolorem hunc ad partem tumefaciendam summe necessarium esse, ideoque patienter perferendum. At nihilominus tamen, cum certum sit separationibus ex sanguine, quae salutis causa sponte naturae fiunt, nimium obstare calorem; si febris sit vehemens, & praesertim si adsit delirium aut spiritus difficultas, sanguinis detractio non solum dolorem aliquantum leniet; sed & exitum humoris feliciter promovebit (*a*). Et illam sane etiam repetere opus erit, ubi capitis sopore affecti notae deprehenduntur. Saepissime enim

(*b*) Vid. *Librum De variolis*, *cap.* III.

enim animadverti Medicos ab iſta exinanitione nimis metuere, ne ſcilicet humoris propulſioni in articulos officeret. In ſumma, ſanguinis miſſio id plerumque efficit, ut morbus locum, quem jam tenet, deſerat & relinquat; quod quidem quanto cum commodo multis in caſibus fiat, manifeſtum eſt. Anodynorum autem uſus, niſi forte vomitionis aut alvi dejectiones ſolicitent, concedi non debet. Neque, ut id ſemel moneam, bene ferunt cathartica podagrici; niſi, finito jam paroxysmo, ad expellendas, quae tumorem faciunt, morbi reliquias.

Plus difficultatis & momenti habet quaeſtio de vitae regimine, quo quis tormentum hoc avertat, & eo ſe prorſus immunem praeſtet. Et primo quidem illud perpendere oportet; num tuto ſatis, & cum bonis aegri rebus, id fieri poſſit. Quibus enim aetate jam provectioribus per multos annos reverti conſuevit morbus; his, ſi non omnino invadat, pro articulis praecordia infeſtantur, crurumque inſuper robore deſtituti vitam ſaepe in reliquum miſeram tranſigunt: id quod illis non ſemel contigiſſe vidi, qui lacte & oleribus contenti cibis aliis omnibus ſe abſtinuerunt.

Siquis igitur hujusmodi quidquam tentare ac periclitari velit; is juvenis eſſe debet, & qui nondum morbum hunc, niſi forte bis vel ter, perpeſſus ſit. Illi vino & cereviſiis omnibus praefracte interdicendum eſt. Aqua pura ſitim ſedet. Lacte, & ex illo paratis eduliis, oleribusque veſcatur; ſemel autem de die teneris

car-

carnibus, quales ſunt pullorum, gallinarum, & cuniculorum, interdum & piſcibus fluviatilibus, famem compeſcere licebit. Corpus exercitationibus aſſiduis, ſed non vehementibus, movendum erit. Nonnullos novi hoc vivendi more ſecuritatem totius vitae conſecutos eſſe; & ne vel minimum quidem podagra vexatos ad viridem ſenectutem, eamque etiam jucundam, perductos. Tantum prodeſt ſecundum naturam, id eſt, temperanter aetatem agere. Et hoc vitae genus illi praecipue experiri debent, ad quos vitio parentum, non ſuo, jure quaſi hereditario deſcenſurus expectatur hic morbus; ne ſemina ejus, ſanguini & nervorum liquori inhaerentia, fructum injucundum tempori ferant.

CONCLUDET hoc caput unicum illud monitum, quod licet veriſſime modo dixerim, *pro morbi liberatione potius, quam pro morbo, habendam eſſe hanc affectionem:* interdum tamen, praeſertim in ſenectute, graviſſimum eſt malum; cum, fractis jam viribus, debilitatisque membris, corporis motiones perduntur, & magna vitae jucunditas perit. At vero, ut aliae quaecunque aerumnae, ita & haec patientia levior fit. Et in mediis cruciatibus illud forſan, quod Sydenhamo fuit, ſolatio eſſe poterit; *ita vixiſſe, atque ita tandem mortem obiiſſe, magnos reges, dynaſtas, exercituum claſſiumque ducos, philoſophos, aliosque his ſimiles haud paucos* (*a*).

(*a*) *Tract. De podagra.*

CAPUT XII.

De doloribus articulorum.

PODAGRAE affines ſunt illi dolores, qui cum inflammatione & tumore articulos invadunt. His, ſanguinis miſſionibus, veſicatoriis partibus affectis admotis, & niſi febris urgeat, purgationibus mederi oportet. Si nulla, vel levis tantum, febris adſit, *gummi guajacum* cum *cinnabari antimonii* conjunctum, ita ut utriusque pares ſint portiones, cum ad ventrem laxandum, tum, ad humorum acrimoniam retundendam, utiliſſimum erit; eo modo datum, ut bis die ſaltem alvus dejiciat.

HORUM omnium ſaeviſſimus eſt dolor, quem Graeci ἰσχιάδα appellant, quod coxas prehendit; eoque difficilior eſt, quod fere poſt longos morbos, vi peſtifera huc ſe inclinante, hanc partem corripit. Malum hoc, ubi inveteraverit, femur cum crure debilitat, & aeger claudicat; interdum etiam femoris caput extra coxam elabitur, & ſemur ipſum protinus contabeſcit.

NON multum hic juvant cucurbitulae, aut veſicatoria parti impoſita; altius enim membranis os circumcingentibus infixus haeret moleſtus humor, quam ut his extrahi poſſit. Efficacius eſt *epithema volatile* dictum, aut emplaſtrum

ſtrum ex *pice Burgundica*, addita *euphorbii* octava circiter parte, cum *terebinthina Veneta*, quantum ſatis erit, compoſitum.

Nihil autem tantum levamen adfert, in pertinaci praeſertim morbo, ac *ſetaceum* (*a*), ſub locum affectum, ut materia inutilis evocetur, immiſſum. Sin autem vulnus ejusmodi minus neceſſarium videatur, aut nimis acerbum; *fonticulum* ſaltem in femoris dolentis parte interna ſupra genu medicamento cauſtico inurere maxime ex uſu erit; ita tamen, ut ulcus id non ſanetur, ſed diu trahatur, donec id vitium, cui per hoc opitulamur, conquieſcat. Celſus (*b*), Hippocratis exemplum ſecutus (*c*), candentibus ferramentis, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, cutem exulcerare praecepit. Quaquidem medicina nulla foret efficacior; utcunque enim terreret ignis aſpectus, breviori cum dolore, quam infert medicamentum cauſticum, peragi poſſet.

Fricatione quoque utendum eſt, & eodem die ſaepius, quo facilius ea, quae coëundo nocuerunt, digerantur; ipſiſque praecipue coxis, ſi fieri poſſit, adhibenda eſt. Aqua autem calida partem affectam fovere plerumque nocet; fibris enim illa relaxatis, augetur dolor.

Sed ad interna auxilia tanſeundum eſt. Horum

(*a*) Vid. ſupra, *Cap. De inſania*, *p.* 51.
(*b*) *Lib.* IV. *cap.* 22.
(*c*) *Aphor.* VI. 60.

rum praecipuum, detracto primum ſanguine, eſt purgatio per alvum. Catharticorum potentiſſimum eſt, aut *mercurius dulcis ſexies ſublimatus*, aut *electarium e ſcammonio*; quod pro viribus ſaepe repetere convenit. Diebus autem, quibus non exinanitur corpus, per ea, quae ſimul urinam cient, & alvum movent, morbi vis minuenda eſt. Ex his *tincturam guajacinam volatilem*, vel *balſamum guajacinum*, omnibus praepono.

C A

CAPUT XIII.

De morbis cutis.

NIHIL jam dicam de *exanthematibus*, quae per febres prorumpunt; uti nec de *pustulis* & *maculis*, quae in foedo corporis habitu cutem inficiunt. Haec omnia, suis quaeque locis, sunt exposita (*a*). Morborum autem omnium, qui summum corpus occupant, foedissimus est *lepra*. Ea duplicis est generis; alterum *Graecorum*, alterum *Arabum* nominant. De utroque, tum quae ad naturam, tum quae ad curam mali spectant, quantum ad rem satis est, alio in libro differui (*b*).

De scabie.

HUIC vitio foeditate proximum, at origine plane diversum, dicitur *scabies*. Est autem aspritudo cutis rubicundior, unde pustulæ oriuntur, ex quibus exit sanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens, quae cito contagione serpit. Animatus revera dici potest hic morbus, utpote qui animalculis ortum suum debeat. Etenim insecta quaedam adeo exigua,

ut

(*a*) *Cap. De febribus*, & *De scorbuto*.
(*b*) Vid. *Medica sacra*, *Cap.* II.

ut aciem oculorum, nisi microscopio adjuvetur, omnino fugiant, in cuticulae sulcis latentibus, & fere invisibilibus, tanquam in nidis, ova sua deponunt; tum calore loci foetus brevi excluduntur, qui justam magnitudinem nacti, ipsamque cutem rostris aculeatis penetrantes, fibrillas vellicant roduntque. Morsus iste pruritum intolerabilem facit, unde scalpendi est necessitas; hinc scalptura pars lacerata humorem tenuem effundit, qui ipse in crustulas duriores mox concrescit. Animalcula autem subter cutem assidue repentia de loco in locum, morbum propagant, dum ovis contagium longius effertur.

Manifestum hinc fit, cur linteis, vestibus, chirothecis, similibusque, quibus usi fuerint contaminati, hoc malum in corpora sana transferatur. Ovula enim rebus hujusmodi ex molli materia confectis adhaerentia cuti affricantur, & exclusa sordidam prolem edunt.

Id vero majoris est momenti, quod causae cognitio morbi medicinam monstrat. Nihil enim hic proficiunt purgantia, aut quae ad sanguinem emendandum dantur medicamenta. Externis adjumentis res agenda est; delenda scilicet impura progenies, quod facili negotio perficitur. Tepido igitur in balneo corpore primum lavato, inungendae sunt quotidie sub tempus lectum petendi partes affectae, aut *unguento e sulphure*, aut quod odore minus ingratum, *e mercurio praecipitato* conficitur; nisi quis malit linimentum componere longe gratissimum,

ſimum, parique efficacia, ex *floribus aurantiorum*, vel *roſarum rubrarum*, adjecto *mercurio corroſivo rubro*, cum *axungia* contuſis.

Haec, quae dixi, omnia in *Actis Regalis* noſtrae *Societatis* habentur (*a*). Edidit enim anno MDCLXXXVII Medicus ingenioſus, Johannes Coſimus Bonomo, *Epiſtolam* Italico ſermone ſcriptam ad celeberrimum Franciſcum Redi, Florentinum, *De vermibus corporis humani*; in qua totam hanc rem, adjunctis etiam animalculorum cum ovulis ſuis figuris, dilucide exponit. Hujus Ego, cum decem circiter poſt id tempus annis per *Italiam* iter facerem, exemplar nactus epitomen lingua noſtra compoſui, quam in patriam redux *Actis* memoratis inſerendam curavi.

(*a*) Vid. *Philoſophical Tranſactions*, *Numb.* 283.

C A-

CAPUT XIV.

De strumis.

DIFFICILIS morbus est is, quem Latini *strumas*, Graeci χοιράδας appellant, glandularum scilicet duri tumores Eae fatigare Medicos solent, quoniam & febres interdum movent, nec unquam facile maturescunt; & sive ferro sive medicamentis curentur, plerumque juxta cicatrices resurgunt, & longo spatio detinent. In cervice maxime nascuntur, item in alis, inguinibusque; praesertim in pueris. Interdum vero in pectus, & in mammas foeminarum, perveniunt. Denique in pulmonem haud raro confluit humor, eoque vitiato, supervenit phthisis. Et profecto, si verum dicere liceat, in nostris saltem aliisque borealibus regionibus a strumis ut plurimum oritur illa pernicies. Eo autem terribilius est hoc malum, quod a parentibus in prolem saepe transit; & hereditate, quam cepit, haud facile se privari sinit.

PERTINACI itaque & periculoso huic morbo omnibus modis occurendum est; sanguinis missionibus, purgationibus, & eis, quae ad viscidos, salsos, atque acres humores emendandos sunt apta. Catharticorum optimum est *mercurius dulcis sexies sublimatus*, quem in pue-

rorum usum cum *rhabarbaro* conjungere convenit; adultioribus vero per se dari potest, potione leni purgante post aliquot horas exhibita. Huic viribus proxima est *radix jalapii.* Aquae etiam nostrae purgantes, quoniam glandulas simul emundant, ventremque solvunt, accommodae sunt. Neque denique inutilis est tam in hoc morbo, quam aliis, qui a viscidis humoribus nascuntur, pilula singulis noctibus assumpta, quae ex *mercurii sexies sublimati*, & *sulphuris antimonii praecipitati*, singulorum grano uno, & *aloës Socotorinae* granis tribus vel quatuor, adjecto *syrupo balsamico*, conficitur.

Quae autem pravitatem hanc sanguinis & humorum corrigunt, pleraque sunt ex eo genere medicamentorum, quae urinam movent; qualia sunt, *spongia ad nigredinem usta*, *sal diureticus*, & *tartarum vitriolatum*; quae eo sunt commodiora, quod alvum simul aliquo modo laxant Neque inutilis est *aqua calcis minus composita.* Ego sane pulverem ex *spongiae ustae* scrupulo uno, *nitri purissimi*, *coralinae*, & *sacchari albi*, singulorum scrupulo semis, bis die sumptum, cum dictae *aquae* cyathis tribus quatuorve, ex usu esse saepissime comperi. Sin autem corpus macilentum sit, aquae isti par *lactis* mensura commisceri poterit. Propter vim etiam diureticam aliquid ad sanitatem conferunt *millepedae*; vivarum potissimum succus, cum *nucis Moschatae* aliquantulo contusarum, commisto *vino tenui*, expressus, *melle*que aut *sacccharo* gratior factus

DIAETA

Diaeta neglectui esse non debet. Carnibus ex media materia, & piscibus fluviatilibus, conchis maxime, vescatur infirmus. Salsamentis & condimentis omnibus abstineat. Aquam bibat fluvialem, etiam coctam; putealem, aut stagnantem nunquam; minime omnium nivosam. Loca enim montana, *Alpes* praecipue, incolentibus gutturis glandulas natura tumefieri videmus. *Fonticulis* etiam peccantem materiam exhaurire prodest. Caelum quoque mutare saepe in salutem cedit, in primis si morbi in pulmonem ruituri sit metus; ita tamen ut regionem nec calidam nimis, nec frigidam, nec tempestatum variationibus insalubrem, petat aeger.

Illud denique in hoc morbo quantumvis pertinaci notabile est, quod nonnunquam per aetatis & habitus corporis mutationes, in juvenibus praesertim, ita sponte sua desinit, ut integra sanitas restituatur. Ea res, ut opinor, *tactum sanantem regium*, quem vocant, in morem primum induxit. Cum enim istam mali hujusce naturam deprehenderent homines astuti, facile existimarunt rem gratam se Regibus facturos, si illis persuaderent, ut ritu solenni, adjunctis sacerdotum precibus, virtutis suae hac ederent experimentum; quo scilicet populi reverentiam sibi conciliare, & jure divino, si diis placet, datum sibi imperium evincere possent. Nil mirum igitur si fides dictis haberetur, & putarent interdum ipsi Reges caelitus sibi concessam istiusmodi potentiam; cum

Nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur, dis aequa potestas (a).

Mundus quoque vult decipi; & res interdum ex voto cadebat, cui vis imaginandi, quae permagna est in morbis sanandis, haud parum tribuit. Hinc Reges nostri (nisi forsan cum princeps aliquis sapientior sceptrum teneret) in credulum vulgus beneficium hoc jam diu humaniter contulerunt. Reges autem *Galliae* ante nostros se donum istud eximium divinitus habuisse jactant.

(a) *Juvenal. Sat.* IV. *vs.* 70.

C A-

CAPUT XV.

De ſcorbuto.

SCORBUTI nomen apud auctores Medicos morbum deſignat adeo multiplicem, & facie diverſum; ut non idem, ſed alius atque alius eſſe videatur. Nullo non tempore in ſeptentrionalibus regionibus popularis fuit, eo ſaevior, quo illae oceano propius adjacent: idcirco *Danos*, *Norvegos*, & maris *Baltici* accolas maxime infeſtat; neque eo immunes ſunt *Germani*, *Belgae*, noſtrique homines (*a*).

INCIPIT autem hoc malum a foedis in ore cruribusque ulceribus; unde Plinio *ſtomacace* & *ſceletyrbe* dicitur (*b*), qui ſceleribus aquarum imputat, & auxilio repertam fuiſſe *herbam Britannicam* (quae nobis *hydrolapathum nigrum* appellatur) memoriae prodidit. Sed & ipſi Hippocrati jam olim innotuit, a quo σπλῆν μέγας, *lien magnus*, vocatur; & pariter a frigidis, crudis, turbidiſque aquis epotis oriri dicitur (*c*).

ME-

(*a*) Vid. *Eugalenum De ſcorbuto*; ſed in primis *Sennertum*, *Lib.* III. *Part.* V.

(*b*) *Nat. Hiſt. Lib.* XXV. *ſect.* VI.

(*c*) Vid. *De internis affection. Sect.* XXXIV. & *De aëribus, locis, & aquis*, *Sect.* X.

I 4

MEMINI Me vidisse in nosocomio hujusmodi casum in viro rustico mediae aetatis, qui in insula *Toliapis* Ptolemaeo dicta, nunc *Sheppey*, vitam egerat. Is locus tam caelo turbido & humido, quam aquis insalubribus, infamis est. Et quidem conjectari licet, Romanos milites, postquam, duce Claudio Caesare, in *Britanniam* transmissi erant, atque hanc insulam cum locis vicinis occupaverant, morbo hoc correptos, monstrantibus incolis, *herbam Britannicam*, quam auxilio repertam fuisse dicit Plinius, comperisse, & a regione id nomen dedisse. Scimus enim Imperatorem illum a Gessoriaco, quod in *Gallia* oppidum est, nunc *Boulogne* dictum, ex adverso Cantii nostri, hanc in terram milites exposuisse (*a*). Huic parem historiam narrat Strabo de Romano exercitu apud Album Pagum, quem, duce Aelio Gallo, Augustus Caesar in *Arabiam* misit. Dicit enim illum oris & crurum vitiis, morbis nimirum regionis istius indigenis, qui *stomacace* & *sceletyrbe* vocantur, suntque resolutio quaedam ab aquis & herbis proveniens, tactum fuisse (*b*). Minime autem dubito, quin aër insalubris marinus, cibus pravus, cum aquis noxiis, caelum illud hisce vitiis obnoxium reddiderint; ex Ptolemaei enim

(*a*) Vid. *Sueton. vit. Claudii Caes. cap.* XVII.

(*b*) *Στομακάκκῃ τε καὶ σκελοτύρβῃ πειραζομένης τῆς στρατιᾶς ἐπιχωρίοις πάθεσι, τῶν μὲν περὶ τὸ στόμα, τῶν δὲ περὶ τὰ σκέλη παράλυσίν τινα δηλούντων, ἔκ τε τῶν ὑδρείων, καὶ τῶν βοτανῶν*; *Geograph. Lib.* XVI. *pag.* 781. *ed. Paris.* 1620.

enim *Geographia* liquet Album Pagum ad ſinum Arabicum ſitum fuiſſe. Sed haec obiter. Ruſticus ille, quem dixi, malo corporis habitu cum febre intermittente abnormi laborabat; accedebant crurum ulcera mala, in utraque nimirum tibia. Ab aſſumptis medicamentis, quae ſcorbuto conveniunt, amaris ſcilicet & urinam moventibus, convaleſcere videbatur: ulcerum enim alterum ope Chirurgi jam impletum erat; alterum vero, dum ſaneſcebat, ex improviſo tenuit gangraena, & conciſa carne, ne latius ſerperet malum, aeger ſubito mortuus eſt. Diſſecto abdomine, mox oculos rapuit ingens lienis moles forma naturali, ſola magnitudine aucta; neque color mutatus erat, nec mollitiem tumor aut ſcirrhus vitiarat. Pendebat autem libras quinque cum quarta librae parte, cum hepar quatuor tantum libras totidemque uncias pondere aequaret. Subſtantia denique, quae viſceris hujus natura eſt, laxis fibris ſuffuſum nigrum cruorem viſui obtulit.

AB ulceribus iſtis ſupra memoratis os ipſeque ſpiritus male olet; gingivae vitiantur, ſublividae & nonnunquam ſubatrae redduntur, ac digito vel leviter preſſae atrum cruorem emittunt; eaedemque ſic laxae ſunt, ut a dentibus diſcedant, quos facile omnes interdum eximere liceat. Interea maculae lividae, tanquam veſtigia ſuggillationum, variis corporis locis effloreſcunt; in brachiis ſcilicet, in coxis, in cruribus, ſaepeque per univerſi corporis cutem, adeo ut haec quaſi ictero foedata videa-

tur. Tormina quoque ventrem discruciant. Et ne levia quidem praetermittam, ab intestinorum doloribus nomen suum, tum Latinum tum Anglicum, traxisse videtur iste affectus, a voce nimirum Saxonica *schorbock* vel *schorbuck*, quae illa lingua ventris lacerationes denotat.

Praeter insalubres aquas cibos etiam in partem nocumenti trahunt auctores, salsamenta nimirum & legumina; quae, cum sint difficilis concoctionis, crassum minusque commodum nutrimentum corpori suppeditant. At causam tamen magis universalem adhuc non videntur satis attigisse. Illa autem aër est usibus vitae minus idoneus, qui in pulmones receptus plurimum noxae adfert. Id in longis navigationibus maxime manifestum est, in quibus nautas saevissime corripit haec lues. Cujus rei illustre exemplum praebuit *Historia* nuper edita itineris marini, magni nostri ducis Ansoni, qui totum terrarum orbem circumnavigavit; in quo tertia fere pars nautarum hac calamitate consumpta periit, maloque adeo evecto, ut etiam in fractis ossibus calli, qui diu induruerant, quasi compage jam recenter rupta, mirandum dictu! dissolverentur (*a*). Est profecto in hisce casibus summa humorum omnium corruptio, & quaedam putrefactio; sanguinis mistura eo usque vitiata, ut quacunque parte emissus nihil pur-

(*a*) Vid. *Anson's Voyage round the world, London*, MDCCXLVIII.

purpurei coloris habeat, sed atram & coenosam colluviem referat. Quibus autem modis ita corrumpant & putrefaciant humores dictae jam causae, non difficulter cognoscet, qui proprietates legesque motus in fabrica animali perspectas habuerit. De illis enim ut pluribus hic agam, eo minus necessarium videtur, quod in libello nuperrime edito eas fusius exposui; ubi commoditates & usum *machinae Suttonianae* ad extrahendum e navibus aëra inquinatum, allatis etiam documentis, ostendi (*a*).

QUOD ad curam attinet, facilius multo est morbo huic venienti occurrere, quam illum depellere; cum enim corpori semel insederit, difficillime medicinam sentit. Optimum autem medicamentum est aër salubris opportune inspiratus, cum apta diaeta. Cum primum igitur quis aegrotare coeperit, si forte sit in mari, quam citissime fieri poterit, mutandum est caelum, & pro marino terrenus aër hauriendus; sin in terra sit, rus amoenius petere, & aëre aperto ac sereno frui debet. Uterque vero aut carnibus recentibus vescatur, & ex materia tenerrima: aut potissimum herbis, tam iis, quae sale volatili gaudent, quales sunt *cochlearia*, *nasturtium*, *becabunga*, & his consimiles; quam illis, quae succum frigidiorem praebent, cujusmodi sunt, *acetosa*, *endivia*, *lactuca*, *portulaca*, & id genus aliae. Et has quidem

(*a*) *An Historical account of a new method for extracting the the foul air out of ships*, *London*, MDCCXLIX.

dem omnes utriusque generis alias aliis miscere, & temperare inter se, saepe erit utile. Maxime autem juvabit fructus subacidos, *mala citrea*, *aurea*, *punica*que frequenter, comedendo stomachum pariter, ac corporis humores, refrigerare & astringere.

At operae pretium erit ipsam *Narrationem* itineris modo dicti pervolvere; quae multa sane Medicis scitu utilia, omnibus lectu jucunda, variosque casus ac rerum discrimina justo ordine, styloque eleganti descripta complectitur. Neque laboris fortassis illum poenitebit, si quis velit ea pervolvere, quae, cum *machinae Suttonianae* utilitates exponerem, ipse de hoc morbo conscripsi. Leget ibi historiam maxime memorabilem de *Nauta* quodam *Batavo*; qui cum in nave ad *Groenlandiam* appulsa hoc malo jam fere comsumptus esset, herba tamen *cochlearia* pecudum more pastus, restituta sanitate, in patriam firmis viribus rediit.

His, quae fusius fortasse diximus, illud denique adjungere non inutile erit: quod sanguinem, si ex quavis parte profluat, id quod non raro fit, *elixir vitrioli Mynsichti*, *aqua fontana frigida* commistum, ac subinde haustum; vel interdum etiam *tinctura styptica*, eodem modo assumpta, commodissime supprimet.

CA-

CAPUT XVI.

De malo hypochondriaco.

NON unam aliquam ſedem habet malum, quod *hypochondriacum* dicitur; ſed totius corporis eſt morbus. Maxime autem vitiantur imi ventris viſcera, ventriculus nimirum cum inteſtinis, hepar, lienis, pancreas, & meſenterium; quorum ſingula pro natura ſua & uſibus vitae, quibus accommodata ſunt, afficiuntur. Ventriculum crebri ructus & inflationes, cruditatis ſigna, infeſtant. Bilis craſſior & tenax in canaliculis ſuis haerens hos opplet, & jecur tumefacit. Cum affectus eſt lienis; cujus officium id eſſe videtur, ut per arterias ſuas ſanguinem fluidiſſimum, partim in cellulas proprias, partim in venam ſplenicam, ad hepatis uſus immittat; liquor is craſſior factus vitium facit, unde in vena iſta fere ſtagnat, & molle viſcus tumore diſtenditur. Pancreas ubi male habet, glandulae ejus, quae ſalivam deferunt, aliquo modo induratae humorem ſuum parcius profundunt; hinc bilis, quae in inteſtino illi admiſcetur, non ſatis diluitur; & chylus nimis viſcidus per canales *lacteos* dictos difficulter fertur, atque in viis ſuis quodammodo haeret. Omentum, pinguetudinis officina, ſi quando ab hoc morbo aliquid

quid mali patitur, oleum illud tenue & ſubtile, quod in ſacculis hic colligitur ad hepar usque deferendum, & ſanguini illuc a liene adducto affundendum, copia ſolito minori elabitur; quo fit, ut ſanguis in vena portarum neque pro more ſolutus, neque lympha attenuata ſatis refertus evadat. Meſenterii denique vitium, quod affert iſte affectus, id facit, ut glandulis membranae hujus obſtructis, lymphae in ductus chyliferos inſtillandae penuria chylus nimis ſpiſſus, & nutritioni minus idoneus, ſanguini aſſidue ſuppeditetur. Iſthaec omnia morbi hujusce naturam patefaciunt; in quo ſcilicet ſanguis & humores craſſeſcunt, & motionibus ſuis vitaeque uſibus inhabiles redduntur.

Causae autem multiplicis hujus mali in promptu ſunt, quarum praecipuas, ut verbo dicam, corporis quietem, animique motiones, merito quis ſtatuat: illa enim efficit, ut tardius moveantur humores; ab his nunc conſiſtit fere ſanguis, nunc vehementius incitatur; in utroque vero caſu incommodum capit ſanitas.

Hactenus expoſita ad curationem ducunt, in qua tum expurgare, tum emendare humores convenit. Neque tamen violentiora cathartica hic opus ſunt; mitioribus res tutius agitur, illis praeſertim, quae incidant humores, alvumque ſimul & urinam moveant. Hujus generis ſunt *pilulae ecphracticae*, *aloëtica ſaponaceis* conjuncta, *rhabarbarum*, *ſal Glauberi*, & his conſimilia.

Humorum vitium, lentor nimirum & craſſitu-

ſitudo, medicamentis ex *chalybe*, amaris & aromaticis adjunctis, tincturae praeſertim modo commodiſſime tollitur. Aquae vero, quae per venas hujus metalli fluxerunt, medicamentorum omnium chalybeïorum ſunt efficaciſſimae.

OMNIA denique corporis exercitationum genera neceſſaria ſunt: ſphaeris ligneis vel pila ludere; brachia, compreſſis utraque manu ponderibus plumbeis, frequenter agitare, eſt utiliſſimum; nihil autem aſſidua equitatione ſalubrius.

DICTIS finem imponet narratiuncula, quae riſum ſimul moveat, & inconſtantis hujus morbi indolem patefaciat. Vir quidam Academicus ex nimia ignavia hac aegritudine tam graviter laborabat, ut tandem decumberet: ingraveſcente indies morbo, mortem ſibi inſtantem denunciat; jubet igitur, ut moris eſt, campanam funebrem in templo aedibus ſuis vicino pulſari, quaſi neniam ſuam ante ſupremam vitae horam audire volens. Fuerat autem ipſe juvenis exercitii cauſa modulate campanas pulſare ſolitus. Quid jam ſequitur? Campanarum pulſator illi male rem agere videtur; ſtatim itaque iratus e lecto ſurgit, manibus ſuis modum rectius pulſandi monſtraturus; quod cum fecerat, totus ſudoribus diffluens ad lectum iterum ſe confert, mox expiraturus. Vitam autem reddidit iſte labor, & convaluit. Ita, quod obſervavit olim Hippocrates (*a*), *contraria contrariorum ſunt medicamina.*

(*a*) Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα, *De flatibus*, §. III.

C A-

CAPUT XVII.

De animi affectibus.

Affectus animi, quos *passiones* vulgo appellant, vehementes nimirum & immoderati, pro morbis haberi debent; nam corpori etiam varias aegritudines efferunt. Id autem quibus modis eveniat, nisi cognita animi natura, legeque perspecta, qua is cum corpore in unum coëat animal, intelligi nequit; quam scientiam in hac vita nunquam, ut opinor, assequemur. Vitae enim ac naturae nostrae ratio ita comparata est, ut facultates animi viresque corporis mira quadam promptitudine exeramus; modum vero ipsumque actionum omnium principium prorsus ignoremus, cujus cognitio ad bene beateque vivendum, minime necessaria esse videtur.

Effecta tamen motionum animi in machinam nostram deprehendere facile possumus; nec mutationes, quas in sanguine & humoribus secum ferunt, dignoscere est admodum difficile. Quaedam enim sanguinei laticis motum reprimunt, aliae incitant, nonnullae alternatim sistunt & propellunt. Sic moeror & metus cohibent; iracundia, indignatio, & intemperata libido stimulant; conjunctae hujusmodi perturbationes motus tardioris, aut cele-

le-

lerioris, viciſſitudines ſubitaneas, ſe feſtinanter excipientes, procreant. Neque illud obſervare alienum eſt, quod immodici affectus, ubi diu inſederint, pro natura ſua in longos ſaepe morbos vertuntur. Ita ſolicitudo, deſperatio, moeror, melancholiam faciunt; iracundia longo tempore perſeverans in furorem & inſaniam deſinit. Attamen pro varietate temperamentorum cum animi, tum corporis, plus minusve nos movent affectus. Quin & in eodem homine non omni tempore pariter perturbant. Uſque adeo incomprehenſibilis eſt fabricae noſtrae conſtructio.

Caeterum id longe adhuc mirabilius eſt, quod inter auctores Medicos a ſolo ſagaciſſimo Aretaeo animadverſum reperio (*a*). Etenim non modo, ut is notat, animi affectus morbos faciunt; ſed & viciſſim ipſi morbi efficiunt πάθη, eaque interdum, quae naturae illorum contraria videantur. Exemplo apud ipſum eſt *hydrops, qui licet morbus ſit pernicioſiſſimus, aegrotantibus tamen tolerantiam & patientiam affert; non ex alacritate, ac bona ſpe, velut iis accidit, qui bonis rebus utuntur, ſed ex ipſa morbi natura. Cujus rei cauſa*, inquit, *exponi non poteſt, ſed mirari tantum id licet.*

Verum iſta omnia ſpirituum animalium miniſterio peraguntur; hi enim cor, motus ſanguinis inſtrumentum, minori aut majori vi con-

(*a*) *De cauſis & ſignis diuturnorum morborum, Lib.* II. *cap.* I.

contrahunt. Idcirco pulſus arteriarum has permutationes etiam in ipſo illarum ortu commonſtant.

PRIUSQUAM autem ad medicinam harum animi aegritudinum deveniam, monere convenit, non fruſtra, ſed optimo Supremi rerum Conditoris conſilio, inſitas nobis eſſe naturales iſtas animi commotiones; quo ſcilicet ad mala fugienda, & bona arripienda, cum impetu quodam feramur. Minime igitur noxia ſunt πάθη, niſi ubi immoderata rectae rationis imperio non reguntur, & limites aptos transcendunt.

TUMIDOS autem hos animi fluctus componere Philoſophiae munus eſt. Verum, proh dolor! ad irritum hic plerunque cadunt Stoïcorum praecepta; quippe qui & ipſi ſaepenumero magna loquuntur, non vivunt:

Naturam expellas furca licet, uſque recurret.

Tentandum eſt tamen, & quo difficilior ſit pugna, eo glorioſior erit victoria. Sed haec Philoſophorum diſputationibus relinquenda eſſe forſan quis dicet, cum noſtrum ſit corporis medicinam promittere. At liceat Mihi in re tanti momenti pauca quaedam virtutis incitamenta, quae ex ſcholis eorum didici, hiſce Medicis noſtris immiſcere.

INPRIMIS itaque ipſa Natura trahimur omnes ad voluptates; quarum aliae corporis, aliae ſunt animi. Ad illas autem maxima pars ho-

hominum proclivior est; harum illecebris pauci, *quos aequus amavit Jupiter*, capi volunt. Rei autem istius haec ratio esse videtur, quod vix unquam istis recti animi conscientia frui licuit, & gaudium illud percipere, quod ex libidinum suarum moderatione viro bono enascitur; cupiditatum vero lenociniis dediti, virtutis blandimenta nondum experti sunt, unde ignoti nulla cupido. Paulatim igitur assuescere oportet, nec oleum camino unquam est addendum, si quis tantam hanc exoptat felicitatem.

PERTINET ad hanc rem id, quod est apud Ciceronem, a Catone dictum; acceptum vero ab Archyta Tarentino, magno in primis & praeclaro viro: *Nullam capitaliorem pestem, quam corporis voluptatem, esse hominibus a natura datam; cujus voluptatis avidae libidines temere & effrenate ad potiundum incitarentur* (*a*). Et ea sane, quae summus ille vir huc facientia persequitur, prudens quispiam magna animi jucunditate perlegere poterit. Rectissime igitur apud Silium Italicum exclamat virtus:

Quippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes;
Quantum sola noces animis illapsa voluptas (*b*).

VERUM enim vero, sicut moderatio cupiditatum mentem confirmat, ita temperantia in victu corpus turbidis his motibus minus obno-

(*a*) *Cato Major*, *Cap.* XII.
(*b*) *Punicorum*, *Lib.* XV. *vs.* 94.

noxium reddit. Neque id tantum in iis, quibus excandefcit fanguis; fed etiam in illis, qui reprimunt, locum habet; quandoquidem tranquillum rerum ftatum confervat.

Et hac quidem via venientibus his malis occurritur, aut faltem leviora fiunt. Ubi autem jam corpus occuparint, fingula fibi convenientia poftulant remedia. In iis commotionibus, quae vitalium humorum curfum coërcent, ftimuli requiruntur; frena vero, fi effervefcant. Stimulant commodiffime *gummi graveolentia*, *caftoreum*, *fales* & *fpiritus volatiles ex animalibus vi ignis eliciti*, & fimilia. Impetum autem & furorem fanguinis refrenant, fanguinis miffio, alvus paulo fufior, *nitrum*, & quaecunque refrigerantia. Optimum autem eft confuetudine & confiliis uti fortium & fapientium virorum; permultum enim in vita omni valent exempla, quibus rationi obtemperare fenfim difcimus, affectusque regere, qui, nifi parent, imperant.

Qui autem prorfus ἀπαθεῖς nos effe volunt, omnesque animi affectus quafi nocuos fupprimere; ii certe rerum Conditoris ter Optimi Maximi fapientiam & bonitatem impugnant, qui in optimos ufus fabricae noftrae illos inferuit & quafi intexuit; idque non ut fingulis tantum falutares, ficut jam dixi, fed etiam ad focietates conjunctionesque hominum fervandas prorfus neceffarios.

CAPUT XIIX.

De morbis mulierum.

SUPER mulierum morbis multa dicere eo minus neceſſarium eſſe videtur, quod in his deſcribendis & ſanandis tantum operae poſuerint plurimi auctores. Pauca tamen, ne neglectui habitus videatur ſexus amabilis, breviter attingam; illis, qui virgines infeſtant, primum tribuens locum, quibus coelebs ſua vita multa affert incommoda. Ex his autem frequentiſſimum eſt,

---

SECTIO I.

Menſtruorum ſuppreſſio.

MENSTRUORUM fluxum plerumque impedit ſanguinis lentor, quo fit, ut is canaliculos ad hunc effluxum Natura comparatos, & ſphincteribus ſuis inſtructos, vi ſua aperire non poſſit. Neque enim, ut vulgaris fert opinio, arterias uteri ſingulis menſibus dirumpit ſanguis; ſed per ductus ſibi proprios, Naturae legibus turgeſcens, foras exit. Ab iſta humoris vitalis craſſitudine evenit, ut vultus color

vividus in viridem mutatus amittatur & pereat.

Huic malo illa remedia conveniunt, quae sanguinis circuitum promovendi, viscidosque humores incidendi & attenuandi, vi pollent: qualia sunt amara omnia, aromaticis conjuncta; ut etiam multa eorum, quae *ferrum* suppeditat. Haec autem antecedere debet sanguinis detractio; & cathartica, adjuncto *mercurio sexies sublimato*. Praestantissima est etiam *tinctura sacra*.

Ex omnibus autem, quae menses movent maxime, singularem virtutem habere deprehendi *helleborum nigrum*; ita ut illum vix unquam spem fefellisse meminerim. Idcirco *tincturae melampodii* cochleare minimum ex aquae tepefactae haustulo bis die assumi jubeo. Et illud quidem notabile observavi; quod quotiescunque aut propter malam partium conformationem, aut alia quacunque de causa, sine effectu datum esset hoc medicamentum, sanguis per alias vias propulsus fuerit: unde clarissime constat, quanta vi sanguinem propellendi polleat ista medicina.

SECTIO II.

Immodicus mensium fluxus.

Sed & non raro nimis magna copia fluunt men-

menſes. Ubi hoc accidit, cohibendum eſt profluvium. Id autem, miſſo primum ſanguine, efficiunt, cum ea, quae ſanguinem cogunt & inſpiſſant; tum, quae fervorem ejus minuunt. Ex illis praecipua ſunt, quae *vitriolum* aut *alumen* participant; in primis *tinctura roſarum;* aut *pulvis* ex *aluminis rupei* portionibus tribus, & *ſanguinis draconis* parte una, ſimul liquatis, confectus. Calorem vero ſanguinis; & fluxum hinc provenientem, quibuscunque aliis remediis potentius lenit *cortex Peruvianus.*

SECTIO III.

Fluores albi mulierum.

Foedus morbus eſt tetra iſta colluvies, quae colore albo ex foeminarum naturalibus interdum profluit. Hunc autem humorem modo profundunt canales uterini; modo ex glandulis, quibus conſita vagina eſt, erumpit. In illo caſu, fluentibus menſibus, ſupprimitur profluvium; in hoc, etiam cum in menſtruis eſt mulier, perſtat adhuc, & vel uterum gerentem excruciat.

In utraque mali ſpecie corporis habitus praecipue habenda eſt ratio; ab illius enim vitio tam hic, quam iſte morbus originem trahit;

hit; ubi autem in ipſa vagina ſedem fixit externa etiam opus ſunt.

Vomitum igitur plerumque primo ciere oportet, *vino* praeſertim *ipecacoanhae*. Purgantia brevibus intervallis data conveniunt, in primis *rhabarbarum*: quod vel per ſe, adjectis quibusdam aromaticis, additoque interdum, ubi res poſtulat, *mercurii ſexies ſublimati* aliquanto; vel, quod nomine *tincturae rhabarbari vinoſae* proſtat, frequenter aſſumi poterit. Quinetiam laxiores corporis fibrillae adſtringentia deſiderant, ea in primis, quibus *ferrum* ineſt.

Quod ad externa autem, quae in vaginae vitio neceſſaria fore dixi, ea minime adhibere oportet, quae nimia vi peccantem humorem reprimunt ac repellunt; illa tantum ſunt ex uſu, quae membranae hujus ulcuſcula detergent ſimul & ſanant. Ipſe eventu saepe feliciſſimo foeminam laborantem, aut *aquam aluminoſam Bateanam*, aut *aquam vitriolicam camphoratam* (adjecto alterutri *mellis Aegyptiaci* aliquantulo) per ſyringem hujusmodi uſibus aptam, parva quantitate, at repetitis vicibus, infundere juſſi. Neque nihil ad ſanationem confert vaginam ſubinde ſuffumigare; ſuperinjecto nimirum prunis pulvere ex *thure*, *maſtiche*, *ſuccino*, & *cinnabari antimonii* ita commiſtis, ut ſingulorum aequalis ſit portio.

SE-

SECTIO IV.

De morbo hysterico.

NULLUS morbus aeque foeminas vexat, atque *affectio hysterica*. Haec puellarum, nuptarum, viduarumque communis est; & si non magnum periculum, terrorem tamen non levem saepissime affert; interdum etiam ita exanimat, ut tanquam comitialis morbus prosternat.

UBI incidit in eam mulier, si satis virium est, sanguis missus adjuvat; si parum est, cucurbitulae tamen defigendae sunt inguinibus aut coxis. Sin autem diutius jacet, extinctum ex lucerna linamentum, aut aliud quiddam foetidi odoris, naribus admovere oportet, quo excitetur. Aquae frigidae perfusio idem efficit. Inter haec coxas & poplites perfricare convenit.

DEINDE, ubi ad se rediit aegra, ne casus idem revertatur, providendum est. Menstrua, si solito minus fluxerint, proritanda sunt. *Gummi graveolentia* multum prosunt, item parata ex *ferro* medicamenta. Corporis etiam exercitationes conveniunt. At facienda plerumque est animi commotionibus medicina.

SAPIENTISSIME denique Hippocrates pro Medico Maritum esse voluit. Ille enim, postquam *castoreum*, aliaque plurima juvantia, pro-

posuerat; *Optimum esse, ut mulier in utero gestet, & virgo cum viro simul habitet*, decernit (*a*).

SECTIO V.

De partu difficili.

HUMANITAS nos admonet, ut mulieribus difficulter parientibus, si quid auxilii praeter manus operam praestari possit, succurratur. Quanquam enim humani generis propagationi ita consuluerit provida Natura, ut, licet magno cum dolore, sine multo certe periculo ex utero exeat foetus; fit tamen interdum, ut gravi cum labore in lucem protrahatur infans. Id multas ob causas evenit, quibus obviam ire norunt obstetrices. At unico in casu quid faciendum sit, saepe nesciunt; is est, cum irritis conatibus, colicorum torminum aemulis, diu parturit foemina. Hoc ubi fit, *opii* granum unum aut alterum assumere convenit; cujus ope dolores isti, qui partum impediunt magis quam promovent, conquiescunt, & sublevata rem suam strenue agit Natura. Est etiam illud hic alicujus momenti, quod medicamenti anodyni vis, ut alias omnes partes constrictas, ita etiam uterinas laxat aperitque.

(*a*) Ἄριστον δὲ ἐν γαστρὶ ἔχειν τὴν δὲ παρθένον πείθειν ξυνοικέειν ἀνδρί. *De morbis mulierum, Lib.* II. *sect.* 19.

C A-

CAPUT XIX.

De morbis venereis.

LUES venerea, magnum illud ſcortatorum flagellum, opprobrium foret Medicorum, ni feliciter illi remedium inventum fuiſſet *argentum vivum.*

MORBI naturam, hiſtoriam, & progreſſus ita diſerte expoſuit doctiſſimus Aſtruccius (*a*), ut nihil amplius ad ejus cognitionen requiri poſſit. Modum autem, quo vires ſuas in corpore exerit ponderoſus hic liquor, ipſe olim ſatis, ut opinor, adjunctis etiam cautionibus aliquot neceſſariis, dilucide explicui (*b*). Illud igitur ſolum reſtat, ut ſuper incommodo uno & altero, quae morbo huic, partim ex ipſius natura, partim ex mala curatione superveniunt, monita quaedam ſuggeram.

ET primo quidem infeſtus caſus eſt jugis iſta, quae gonorrhoeam interdum excipit, humoris muccoſi deſtillatio, Pertinax id profluvium tam ex veſiculis ſeminalibus, quam ex glandulis, *proſtatis* dictis, provenit, corroſis vi morbi canaliculorum oribus; illosque maxime fatigat, qui ad expellendum virus conceptum for-

(*a*) *De morbis venereis. Lutetiae Pariſiorum*, MDCCXL.
(*b*) *Eſſays on poiſons*, MDCCXLVII. *Eſſay* IV.

fortioribus catharticis nimis diu corporis debilitarunt.

BALSAMICIS partes laxatas confirmare nituntur Medici, at frustra plerumque sunt. Mihi multis jam annis in usu fuit hujusmodi tinctura: *Rhabarbari* drachmae tres, *gummi guaïaci* sesquidrachma, *laccae* drachma una, *cantharidum contusarum* drachmae duae, *coccinellae* semidrachma, in spiritus vini rectificati sesquilibra infunduntur, & fit colatura. Hanc efficacissimam esse semper expertus sum, & Medicis Chirurgisque quamplurimis commendavi. Guttae autem triginta, ad quinquaginta usque (quantum scilicet sine urinae difficultatis metu ferri poterit) mane, & hora decubitus, ex aquae tepefactae haustulo assumuntur.

NON raro autem, morbo per longum salivae fluxum depulso, febris hectica corpus debilitatum occupat. Ubi id accidit, decoctum ex *lignis guaïaci* & *sassafras*, *radicibus*que *Chinae* & *sarsaparillae*, adjuncto *glycyrrhizae*, *seminum*que *coriandri* aliquantulo, copiose bibendum est, lacte commisto. In decocti autem hujus usu, usquequo refectae fuerint vires, persistere oportet.

DENIQUE non alienum erit monuisse, tempus proritandae salivae, quo noxii humores expellantur, maxime opportunum id esse, cum aut pustulae per corpus, aut ulcuscula in ore praesertim & faucibus, jam aliquandiu proruperint; neque tamen ossa, quibus proxime instat caries, corrumpi coeperint. Metus enim

est,

eſt, ne lamellae, oſſeae, putredini jam obnoxiae, ponderoſa globulorum metallicorum vi diffringantur. Idcirco uſu medicamenti parciori hanc curam longius protrahere, quam feſtinare, ſatius eſt.

CAPUT XX.

De morbis, qui aliis superveniunt, aut in alios mutantur.

PLURIMUM confert cum ad medendi rationem, tum ad Medici honorem, quinam morbi aliis ultro superveniant, aut in alios mutentur, cognoscere. Horum igitur praecipuos quosdam breviter commemorabo.

DISPUTANT autem inter se auctores, quarumnam causarum vi istiusmodi mutationes eveniant. Eae autem causae pro morborum natura sunt diversae. Nonnunquam enim partium affectarum consortio, & quadam cognatione cum aliis, ex laesa in sanam illabitur malum. Saepius partium vicinia damnum latius trahit. Saepissime vero ipse morbus est ejus conditionis, ut vel per modum solutionis, vel corporis corruptionem, in alium desinat. Exempla nonnulla ex multis, quae in promptu sunt, producam.

CAPITIS & ventriculi consensus facit, ut hoc pituita gravato, illud vertigine laboret; & contra, ut, repleto aut laeso cerebro, ventriculus aegritudine corripiatur. Pari cognatione jecinoris & intestinorum fit, ut, colicis doloribus haec torquentibus, icterus in il-

lo

lo mox oriatur; cum ex adverſo icterus interdum bilem flavam in alvum effundit, & tormina excitat. Uteri quoque cum multis partibus eſt conſortium, adeo ut Hippocrates *hunc eſſe omnium in mulieribus morborum cauſam* (*a*) dixerit. Hae autem partes praeſertim ſunt caput, pulmo, & ſtomachus; συμπαθείας vero inſtrumenta ſunt ſpiritus animales, qui animi maxime affectionibus commoti, vel a vulva male affecta corpus afficiunt, vel noxas corporis cum illa communicant.

Partium autem vicinia, quam alteram cauſam morborum ſucceſſionis propoſui, in inflammationibus praecipue locum habet, humore in partem adjacentem tranſlato. Ita pleuritis in peripneumoniam tranſit; difficultati urinae, quam στραγγουρίαν Graeci vocant, ileus ſupervenit; renum malae affectiones lumbos in conjunctionem trahunt, lumborumque dolores cum renibus communicantur.

Morborum denique, qui aliis ſuperveniunt, aut in alios mutantur, tertiam cauſam naturae ipſorum tribui; quae, cum ſit multiplex, multis etiam modis effectum ſortitur. Arthritis interdum in dolorem colicum tranſit, dolorque colicus in arthritidem. Varices doloribus articulorum ſupervenientes liberationem morbi promittunt. Apoplexiae ſuccedit paralyſis; & nervorum, nunc in toto corpore, nunc in aliqua tantum parte, reſolutio morbum

(*a*) *De morbis mulierum, Lib.* II.

bum solvit. Sin autem a membris jam resolutis ad caput revertatur malum, mors plerumque pro Medico est. Difficultas spirandi, quae diu molesta fuit, hydropem in pectore pariter ac abdomine progignit. Hydrops inter cutem ne in ascitem desinat, magnopere timendum est. Melancholiae etiam, quae longo tempore duravit, non raro supervenit morbus comitialis, salutisque spem omnem adimit.

MULTA, quae huc faciunt, collegit Hippocrates, & ex illis divinam artem bonum aut malum eventum praesagiendi sapienter monstravit. Ut finem igitur faciam, non ab re erit monere, etsi causae, quas dixi, singulae virtutem suam haud raro exerant; ut multae tamen simul, junctis viribus, morborum cum successiones tum mutationes efficiant, plerumque evenire.

CON-

CONCLUSIO.

De vitae regimine.

A PROPOSITO, ut opinor, nequaquam alienum erit, si illis, quae aegris facienda proposui, nonnulla etiam, quae sanis per omnes aetates conveniunt, conclusionis loco breviter adjungam. Etsi hunc sane laborem sapientissimi Celsi praecepta supervacuum fere reddidisse videantur (*a*): quae, discriminis, quod caelum diversum, diversaque hodie ac olim vitae consuetudo facit, habita ratione, quisquis servaverit; is profecto, ut verbis ipsius utar, *in secunda valetudine adversae praesidia non consumet.*

ITA enim comparatum est corpus nostrum, ut mutationes aliquas & aberrationes sine magna injuria facile ferre possit; quod ni ita esset, detrimentum perpetuo fere levibus de causis fabrica nostra caperet. Id commodum praestant mirae istae interiorum partium communicationes, quibus uni male affectae altera confestim opem fert. Ita repleto ultra modum corpore, per has aut illas vias sponte Naturae, fiunt interdum exinanitiones. Et ob hanc causam morbi ab inanitione, quam a repletione, orti periculosiores esse solent; quoniam

(*a*) *Lib.* I. *cap.* I, 2, & 3.

niam demere, quam addere, materiam expeditius poſſumus. Idcirco etiam, quamvis temperantia omnibus ſit utilis; Medici tamen antiqui auctores fuerunt, ut qui bene valeret, & ſuae ſpontis eſſet, genio nonnunquam indulgens tam cibum, quam potum, ſolito abundantius aſſumeret. Tutior autem eſt in potione, quam in eſca, intemperantia. Caeterum qui expletus eſt, facilius concoquet, ſi, quidquid aſſumpſit, potione aquae frigidae includat; cui etiam, praeſertim ſi condimenta cum cibis devorata fuerint, *ſuccum limoniorum*, vel *elixir vitrioli Mynſichti*, adjungere proderit. Tum pauliſper invigilet, deinde dormiat. Si quibus vero de cauſis futura eſt inedia, labor omnis vitari debet. Neque ex ſatietate fames, neque ex fame ſatietas idonea eſt. At neque ex nimio labore ſubitum otium, neque ex otio nimio labor ſubitus, ſine gravi erit noxa. Senſim igitur quaecunque mutationes faciendae ſunt.

Varium etiam habere oportet vitae genus; modo ruri eſſet, modo in urbe, navigare, venari, quieſcere interdum, ſed frequentius ſe exercere; ſiquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat. At modus in his omnibus ſervandus eſt, neque multum fatigari convenit: frangit enim vires, & corpus ſolvit, crebra & vehemens exercitatio; moderata vero ſemper cibum antecedere debet. Ex omnibus autem exercitationis generibus commodiſſima eſt equitatio; aut, ſi imbecillitas id non ſinit,

ſinit, vectio in curru, vel ſaltem in lectica: deinde arma, pila, curſus, ambulatio. Verum id incommodi fert ſenectus, ut corpori exercendo vires vix ſufficiant, cum tamen ſanitas id maxime requirit. Fricationes igitur in hac aetate ſuis manibus, ſi id fieri poteſt; ſin minus, opera ſervorum neceſſariae ſunt; quae verriculis ex ſetis confectis optime peraguntur.

Dulce curarum levamen, & virium reſtitutio, ſomnus eſt; qui, quod in vigilia laboribus diſperditur, quiete reparat reficitque. At neque is immodicus juvat; ſenſus enim hebetat, & vitae officiis minus idoneos reddit. Tempus autem ſomno opportunum nox eſt, in qua tenebrae & ſilentia illum invitant & conciliant; diurnus minus recreat. Quod ſi plebem ſervare convenit; multo magis viros literarum ſtudioſos tenere oportet, quorum mens, aeque ac corpus, injuriis plus patet.

Pueris alimentum mollius & lenius, juvenibus valentius congruit. Senes de cibo demere, & potioni addere debent. Aliquid tamen conſuetudini dandum eſt, in frigidioribus praeſertim regionibus, qualis eſt noſtra; nam in his ut acrior ciborum appetentia, ita facilior eſt concoctio.

Concubitum, cum jam aetas & robur ſtimulant, neque nimis concupiſcendum, neque nimis pertimeſcendum eſſe, conſentiunt Medici. Senem ſua monet frigiditas, ne pro voluptate ingratum laborem trahat, & fata ſua

abrumpat. Turpiſſimum autem eſt, & maxime noxium, vi imaginandi quemquam ſe ad venerem ficta perſona incendere. Illud denique omnes ſemper cogitare oportet, quod tum hanc, tum alias quaſcunque,

Voluptates commendat rarior uſus.

Ipse denique, re bene perpenſa, ſaepenumero Mecum ad hunc modum reputare ſoleo. Utcunque voluptates, opes, potentia, caeteraque, quae fortunae dicuntur bona, nimis inaequaliter hominibus diſtributa eſſe videantur; ſi tamen in univerſis rem ſpectemus, illorum, quae felicitatem faciunt, major deprehendetur aequalitas, quam vulgo exiſtimatur. Communibus vitae utilitatibus commodius ut plurimum fruuntur humilis ordinis homines, quam illuſtres, & qui primum locum obtinent. Victum ſalubrem ſuppeditat labor modicus, qui & cibi appetentiam & concoctionem juvat; hinc jucundus ſomnus feſſa membrana recreat, neque curae edaces abrumpunt; laeta proles domum replet, ſuccreſcentibus paterno labori robuſtis filiis. Quantum autem hiſce cedunt cum aerumnis conjunctae plerorumque opulentorum inanes deliciae! Indiget illorum ſtomachus, ut veſci poſſint, ciborum condimentis, quae ſanguinem calefaciunt & corrumpunt, corpuſque morbis opportunum reddunt; diurna crapula nocturnam quietem interturbat; in poenam vitiorum nati, grande familiarum decus & co-

lu-

lumen, culpa parentum morbos in utero materno contrahunt, quibuscum per totam vitam conflictati vix ad languidam senectutem perducuntur; anxietatibus quoque de honoribus & splendidis titulis consequendis saepe discruciantur, ita ut oblectationem, quam ex praesentibus bonis percipere possent, vana spe plura adipiscendi non raro amittant. Horum igitur

Quis non optaret pauperrimus esse bonorum?

Quin & omnibus hisce incommodis illud accedit, quod lautitiis onustum corpus animum quoque praegravat, & ad libidines incendit; cum ex adverso tenuis humiliorum victus neque corporis vires opprimat, neque vitiis alimenta suppeditet. Quare, nisi opes comitetur prudentia,

Vivitur exiguo melius.

Neque injusta noverca, sed omnino utilitatum provida & benefica mater, censenda est Natura.

In summa igitur, sapientis est in omni vita

Servare modum, finemque tenere, Naturamque sequi (*a*).

Quisquis autem de natura humana recte judicium

(*a*) *Lucan. Lib.* II. *vs.* 381.

cium tulerit, eam ita conſtitutam eſſe inveniet; ut, quemadmodum alii aliis ratione & ingenio longe praeſtamus, & tamen omnibus, quod dolendum, pravum quidpiam eſt ingenitum; ſic & corpora ſaniſſima vitio aliquo inſigni raro non laborent: quod ut futuri interitus ſeminium nos brevis aevi memores faciat, monſtretque apposite ad hanc rem olim dixiſſe Lucretium,

Vitaque mancupio nulli datur, omnibus uſu (*a*);

neque ἀπροσδίνυσον fuiſſe effatum illud Hippocratis, Ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νῦσός ἐςι (*b*).

(*a*) *Lib.* III. *vſ.* 984.
(*b*) *Epiſt. ad Damaget.*

FINIS.

MEDICA SACRA:

SIVE, DE

MORBIS

INSIGNIORIBUS,

QUI IN

BIBLIIS

MEMORANTUR,

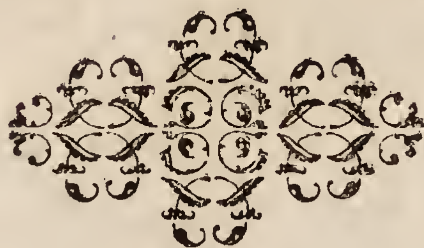
COMMENTARIUS.

AUCTORE

RICHARDO MEAD,

Colleg. Medicor. Londin. & Edinburg. Socio, Reg. Societat. Sodali, & Medico Regio.

Editio nova Correctior.

MDCCLIX.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

D. Paul. 1 Ep. ad Theſſal. V. 21.

VIRO

CLARISSIMO AC *EXPERIENTISSIMO*

RUDOLPHO SCHOMBERG,

MEDICINAE DOCTORI.

S. D.

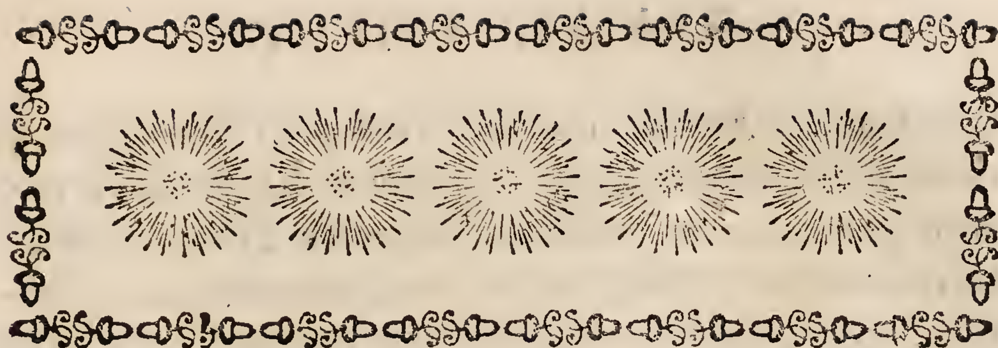
PETRUS MORTIER.

UM illuſtriſſimi Viri R. Mead muſteum libellum, qui Medica ſacra ab eo inſcriptus eſt, typis mandare conſtituiſſem, ac circumſpicerem, cuinam illum rite nuncuparem: Tu mihi primus occurrebas Vir Experientiſſime, cujus nomini illum dicandum eſſe rebar. Debetur autem id Tibi a me, tum quod Tua munificentia eum nactus ſim, cum pauca vel potius nulla ad nos eſſent adlata exempla, tum etiam quod ſummi Viri praeclara in rem medicam merita Tu optime noſti & jure maximi facis, unde haud vane colligebam me Tibi rem non ingratam eſſe factu-rum, ſi hanc occaſionem arriperem, qua tibi pro Tua comitate gratias agerem ani-

mumque meum gratum teſtarer. Verum cum tanta ſit nominis Meadii celebritas, ut illud ſolum pro omni commendatione ſufficiat; reprehendes Tu forte ipſe, quae eſt Tua modeſtia, quod libello huic Te patronum quaerere adlaboraverim. Verum nolui officio meo deeſſe aut pati temere mihi ingrati notam inuri, in primis cum non haberem, cui rectius eum obferrem, & huic meo facinori aequitas ſatis patrocinetur. Conſtare etiam hac ratione volui noſtratibus, quam praeclare Tu eorum commodis inſervire ſtudeas, nec ſatis fuiſſe arbitreris, quod Doctiſſimi Barkeri librum, qui duorum ſplendidiſſimorum inter veteres medicae artis luminum medendi morbis acutis methodum, cum illa quam bini ejuſdem artis antiſtites recentiores nobis tradiderunt, comparat, feliciter ac culte in Gallicam linguam transtuleris; ſed praeterea iis invidere nolis, quae Anglia Tua, magnorum ingeniorum ferax, ad artis ſalutaris incrementum indies profert, atque ſic ejus theſauros his in oris mire amplificare. Accipe igitur hilari fronte hancce animi mei grati teſtificationem ac mihi inſignium Tuarum dotium cultori obſervantiſſimo fave. Dabam Amſtelaedami ipſis Calendis Septembr. MDCCXLIX.

PRAE-

PRAEFATIO.

Cum aetas ingravefcens miffionem jam fere mihi dederit a medicis laboribus, in quibus bono publico, uti faltem fpero, quinquaginta circiter annos memet exercui; tantillum, quod mihi reftare poterit, in vita temporis ita in otio transigere decrevi, ut nec mihi gravis, nec aliis inutilis videar. Otii enim fui etiam reddendam effe rationem viri boni putant, & id femper honeftum effe volunt.

A prima pueritia literarum amore captus, poftquam ad artem medendi animum appuleram, nunquam tamen intermifi doctrinae ftudia, affiduorum negotiorum taedium hisce oblectamentis, quafi curarum dulcibus alloquiis, fubinde levans. Inter haec dum Scripta Sacra, ut hominem Chriftianum decet, frequentius evolvi, fecundum ea, quae ad vitam aeternam & pietatis praecepta fpectant, hiftorias morborum & variarum aegritudinum, quae in illis traduntur, in primis perpendere folebam; has cum iis conferens, quae aut ex libris medicorum, aut propria experientia di-

diceram. Et id quidem eo feci libentius, quod animadverterem theologos super his, rerum medicarum inscitia, saepe in diversas sententias abire; praesertim cum daemoniaci, Jesu Christi, Servatoris nostri, potentia sanati, quaestioni locum praebeant. Hos enim multi revera a daemonibus obsessos fuisse volunt, & in illis expellendis quam maxime eluxisse divinam ejus virtutem. Mihi profecto longe alia mens est, quam ut doctrinae Christianae fundamenta diruere; aut prava Oraculorum Sacrorum interpretatione Dei Filium divinitate sua, tot tantisque operibus contra naturae leges peractis comprobata, privare studeam. Erroris autem patrocinio non indiget veritas, uti nec vultus natura nitidus fucum requirit. Et certum est opinionem istam, quae jam per multa saecula invaluit, de potentia ad corpora mentesque humanas vexandas daemonibus adhuc permissa, variis astutorum hominum praestigiis, cum maximo rei Christianae damno & opprobrio, ansam praebuisse.

QUIS non merito irridet solennes istos Romae pontificum ritus, quibus exorcizantur, ut loqui amant, daemoniaci; dum homines gestus quosdam & furores, quales a malis geniis provenire putantur, simulare docti, aqua lustrali & precibus quibusdam, quasi incantamentis, sui compotes fieri, & a cacodaemonibus liberari sese fingant? Verum istae praestigiae, quantumvis oculis & mentibus ignarae plebis illudant; paulo tamen sagaciores non modo offendunt, sed & revera ipsis nocent. Hi

Hi enim, dolo perſpecto, ad impietatem proni ducuntur; & omnia ſacra eodem loco habentes, poſtquam didicerint

Religionibus atque minis obſiſtere vatum (*a*), plus ultra pergunt, & auſu nefando omnem Supremi Numinis ſenſum, ae metum, ex animis ſuis radicitus evellere ſatagunt. Qua in re haud aliter faciunt, ac ſi quis de Indis, an revera ſint, eo dubitare velit, quod multa de iis ficta & falſa a peregrinantibus narrentur. Hinc evenit, ut apud gentes nimis ſuperſtitionibus deditas plurimi occurrant athei, etiam inter literatos; quos hoc mentis errore doctrina, & rerum ſcientia, immunes praeſtare debuit. Hac igitur ſtultitia caruiſſe ſapientia prima eſt; huic proxima, res veras opinionum commentis non contaminare.

Et ſaepe quidem mirari ſoleo, cur fidei noſtrae antiſtites daemonas in ſcenam producere tantopere contendant, quo ſcilicet divinum Chriſti numen de victis hiſce infernis hoſtibus triumphos agat. An divinam Chriſti virtutem graviſſimorum morborum ſanationes, juſſu illius momento temporis peractae, minus patefaciunt, quam malorum geniorum ex hominum corporibus expulſiones? Omnia profecto miracula in humani generis commodum ab illo facta, dum caecis viſum dedit, nervis reſolutis robur, contractis flexilitatem ſuam reddidit, mortuos in vitam revocavit, elementorum proprietates aliis mutavit, & caetera id genus ope-

(*a*) *Lucret. Lib.* I. *verſ.* 110.

*

opera, mundi Conditoris omnipotentiam testata sunt, praesentemque Deum demonstrarunt: qui solus universae naturae imperat, & fixum a se rerum ordinem pro arbitrio immutat & invertit. Qui haec igitur praestitit, quin daemonas etiam, ne beniguum ejus propositum in Patris voluntate hominibus declaranda, pravisque eorum moribus corrigendis, impedirent, subjectos sibi habuerit, nemo certe dubitare potest.

Ut redeam autem ad daemoniacos, non mea est profecto, sed aliorum ante me pietate & doctrina praestantium virorum sententia, quam hic propono. Et proximo quidem saeculo inter nostrates etiam Josephus Meadus, theologus rerum saerarum cognitione nulli secundus, luculenta Dissertatione eam propugnavit (*a*). Cum ex eadem igitur ac ille familia, quod honori mihi duco, sim oriundus; patreque etiam Matthaeo Meado, summo theologo, natus: studia haec, jure quasi gentilitio, me quodammodo vindicare posse semper existimavi.

Non sum autem nescius, quam sit res ardua communes errores, illos in primis, qui ad religiones spectant, depellere. Novimus enim omnes, quantam vim ad mentem opinionibus imbuendam primae vitae habeat institutio; quas adulta jam aetate delere est difficile. Pueri in tenebris nocturnos lemures & larvas metuunt, hinc per omne saepe vitam eadem formidine trepidant. Cur ergo miramur, si falsa quaedam dediscere, atque animis excutere,

re,

(*a*) *Works of Jos. Mede, Lond.* 1677. *Disc.* 6.

re, etiam ſeneſcentes aegre poſſimus? Neque parvi ſane momenti hanc rem eſſe is exiſtimabit, qui ſecum reputet, in quam ſeria mala levia haec, utpote puerorum tantum & muliercularum terriculamenta, ut nonnullis videantur, haud raro ducunt. Horret enim animus meminiſſe, quot hominum innocentium myriadas poſt Chriſtum natum varias apud gentes flammis damnaverit veneficiorum ſuſpicio: dum ipſi forſan judices, aut vanis opinionibus caecarentur; aut ab irata plebe ſibi metuerent, ſi, quos illa reos praejudicaverat, ſententiis ſuis abſolviſſent. Ecquis credat quemquam ſanae mentis voluiſſe, id ſibi laudi ducere, quod nongentos circiter veneficii reos, intra annos quindecim, in unica Lotharingiae provincia, ipſe capitis damnaſſet (*a*)? Et tamen ex permultis, quas idem narravit, hiſtoriis illorum, qui poenas dederunt, manifeſtiſſime apparet eos omnes non, ut ipſi imaginabantur, cum daemonibus pacta habuiſſe, ſed revera fuiſſe mente captos; adeo ut palam confiterentur ea ſe facinora perpetraſſe, quae ipſa rerum natura fieri non patitur. Sed ita fit, ut error ſuperſtitionem, ſuperſtitio ſaevitiam plerumque pariat. Magno igitur gaudio afficior, quod jam ab aliquot annis leges de ſagis & veneficis morte plectendis apud nos prorſus ſint abolitae; quum barbaram hanc crudelitatem exteri adhuc retinent, eoque pertinacius, quo minus rerum veras cauſas intelligant. Et certum eſt profecto ita a vulgo accipi doctrinam

(*a*) Vid. *Nic. Remigii Daemonolatreiam.*

nam de daemonibus, quasi pro numine quodam habendus sit diabolus; aut saltem, seposito illius metu, nullus satis constare possit cultus divinus: cum tamen diserte dixerit Apostolus, *Ideo patefactum esse Dei Filium, ut diaboli opera aboleret* (*a*).

Attamen non ab re erit lectorem semel admonere, interpretationem *Bibliorum* a Sebastiano Castalione factam me ubique fere adhibuisse; quippe quam, habita multis in locis collatione, non modo Latinissimam, sed etiam accuratissimam, & ad sensum mentemque dictorum, tam in Hebraeis quam Graecis, maxime accommodatam deprehendi.

ΒΕΒΗΛΟΙΣ autem haec non scripsi; sed iis tantum, qui aut sacris theologicis, aut medicis, initiati sint & eruditi. Eaque de causa Latino potissimum sermone in lucem edere placuit; quem per multa jam saecula docti homines ad ea inter se communicanda, quae aut nova, aut praeter vulgarem opinionem dicta viderentur, ubique fere adhibuerunt. Si quis igitur libri hujusce Anglicam versionem suscipiat, non tantum, me invito, id se facturum sciat; sed etiam contra jus illud aequabile, quo de re sua, prout libeat, statuere unicuique conceditur.

Sed ut finem praefandi faciam, fidem Christianam ab omnibus suis cultoribus id in primis exigere liquet, ut quaevis humanitatis ac benevolentiae officia sibi invicem praestent. Quapropter omnino cavendum est, ne tam benefi-
ca

(*a*) *Johan. Epist.* I. *Cap.* III. *vers.* 8.

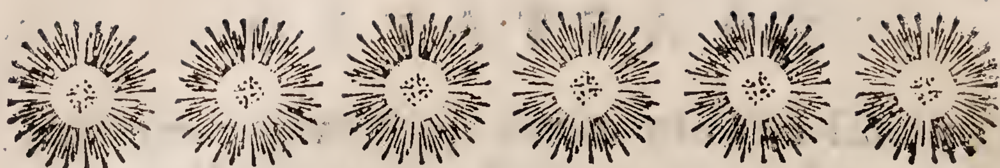
ca animi affectio modis quibusvis corrumpatur; quod opiniones de bonitate divina minus consentaneae maxime faciunt. Proinde, cum ea sit temporum nostrorum calamitas, ut non tantum licitum, sed & laudabile multis habeatur, fidem & auctoritatem Christianae Religionis oppugnare, modisque omnibus elevare; nulli mirabilium narrationum explicatus, modo sint verisimiles, rerumque, de quibus agitur, naturae conveniant, intempestivi censeri debent.

CAETERUM non in animo habui singulos morbos, qui in Sacris Literis occurrunt, describere: sed illos praesertim, quorum natura vulgo minus cognita videbatur, vel saltem contra quos singularem aliquam medicinam ipse proponendam haberem; idque eodem ordine, quo illic traduntur, Jobi calamitate solum excepta, cui ob summam antiquitatem primum tribui locum. Multa autem tam corporis quam animi mala, praeter ea, de quibus hic meminerim, ut divinam suam virtutem hominibus manifestam faceret, sanavit ὁ τοῦ κόσμου Σωτήρ; quorum omnium naturam & causas siquis scrutari vellet, rei medicae corpus necesse esset conscribere, quod quia non praesentis erat instituti, olim fortasse, nisi mihi

Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis,

plura ad hanc rem spectantia, reipublicae medicae causa, in medium proferre non pigebit. Tu interim, Lector, haec candide accipias. Mihi autem satis erit bene collocatae operae, rectique animi conscientia frui. Vale.

CAPI-

CAPITUM ARGUMENTA.

MEDI-

MEDICA SACRA.

CAPUT I.

Jobi morbus.

MEMORABILEM faciunt Jobi morbum res nonnullae praeter solitum circumstantes & consequentes; cujusmodi sunt viri dignitas, subitanea status immutatio, res supra modum adversae, incredibilis in his patientia, restitutio in felicitatem priori longe majorem, aegritudinis denique, qua percitus fuit, singularis natura.

SEDEM is habuit in regione Husa, quam in Arabiae Desertae parte septentrionali, versus Euphratem & Mesopotamiam, collocatam

 fuisse

fuisse censet eruditissimus Fridericus Spanhemius (*a*). Vir admodum fuit illustris, omnium Orientalium locupletissimus, filiis filiabusque beatissimus, vitae integerrimus, & cultus Dei observantissimus. Ad probandam autem integritatem ejus, ut Satanas illum modis omnibus, salva tamen ipsius vita, affligeret, Jova permisisse dicitur. „ Hic itaque dirissimas illi „ calamitates intulit; captis primum a Sa„ baeis bobus omnibus, & asinis, deinde ba„ lantibus & servis, lapso de coelo fulmine, „ incensis; camelis abactis; filiis filiabusque „ a vento in domum, in qua epulabantur, im„ pingente, ea collapsa, mortuis; affecto „ denique scabie foedisque ulceribus toto ipsius „ corpore, ita ut, sumpta testa, sedens in „ medio pulvere sese scaberet." Hinc ex ditissimo pauperrimus, ex fortunatissimo miserrimus evasit. Neque tamen haec omnia mala illum ab animi sui constantia, & pietate erga Deum, vel minimum dimoverunt (*b*); quapropter Jova ab eo supplicante exoratus calamitatem omnem depulit, omnia, quae habuerat, conduplicavit, & fortunatiorem fecit (*c*).

Antiquissimus autem omnium, quos quidem extitisse novimus, jure merito censeatur liber Jobi; quem nonnulli etiam patriarcharum temporibus, plurimi circa Mosis aetatem, & quidem ab ipso Mose, pauci post illum

(*a*) *Histor. Jobi, cap.* IV.
(*b*) Vide *Jobi Cap.* I. & II.
(*c*) *Ibid. Cap.* XIII.

lum ſcriptum eſſe volunt (*a*). Mihi vero perplacet doctiſſimi Lightfooti conjectura, qui illum ab ipſo Elihu, collocutorum uno, confectum eſſe opinatur; hac praecipue ratione adductus, quod hic vir de ſe, ceu hiſtoriae hujus ſcriptore, loquitur (*b*). Id ſi ita ſit, ante Moſis aetatem exaratus fuiſſe videbitur. Caeterum utcunque haec ſe habeant, manifeſta ſummae vetuſtatis librum hunc prae ſe ferre indicia certiſſimum eſt; ex quibus, quae maximi momenti eſſe videntur, hic breviter attingam. Nusquam in eo de exitu Iſraëlitarum ex Aegypto, de Moſe, aut lege Moſaica, quidquam dicitur. Patriarcharum more, tanquam familiae princeps, privatis in aedibus pro peccatis liberorum ſuorum expiandis hoſtias Jobus immolabat (*c*). Cum integritatem ſuam declararet, illius fere ſolum idololatriae meminit, quae fuerat antiquiſſima, ſolis nimirum lunaeque cultus (*d*); quem apud vicinos Chaldaeos & Phoenices primum obtinuiſſe, & vetuſtiſſimum fuiſſe ſcimus. Aetas denique ipſius longe ſupra eam provecta, quae Moſis tempore ſtatuta fuit mortalibus, fidem facit antiquitatis. Vixit enim a tempore reſtitutionis ſuae annos centum quadraginta, ita ut ad annos plus quam ducentos vitam protraxiſſe facile credi poſſit. Seniorem enim fuiſſe, cum cala-

(*a*) Lege de his docte more ſuo differentem laudatum Spanhemium, *Lib. citat. Cap.* VIII. & IX.
(*b*) *Oper. Tom.* I. *p.* 24.
(*c*) *Job. Cap.* I. *vſ.* 5.
(*d*) *Ibid. Cap.* XXXI. *vſ.* 26, 27.

calamitates eum oppresserunt, inde colligere licet; quod, quanquam senes dicantur tres ipsius amici (*a*), ipse tamen inter argumentandum nullum, ut Elihu, ob aetatem honorem iis deferre videtur. Ne longior sim, cum Spanhemio statuendum censeo, Jobi tempora incidisse in servitutem Israëliticam in Aegypto, ita ut neque posteriora populi illius ἐξόδῳ, neque εἰσόδῳ anteriora fuerint.

Disputant autem gravissimi auctores, fabula sit, an vera historia, haec narratio. Si mihi sententiam meam hic interponere liceret, dicerem non παραβολὴν per ὑποτύπωσιν fictam, sed ex vera historia concinnatum esse dramaticum poëma; & eum fortasse in finem, ut exemplo viri illustris & integritate clari, afflicti tamen & miserrimi, omnia ista mala, quae in captivitate sua Aegyptiaca perpetiebatur populus Israëliticus, aequo animo ferre condisceret. Metricum sane esse hunc librum, pariter ac Davidis *Psalmos*, *Proverbia*, *Ecclesiasten*, *Canticum Canticorum*, confessa res est. Personae autem in scenam productae & interloquentes sunt, Deus, Satanas, Jobus, cum uxore, tres ipsius amici, & Elihu. *Est ergo*, inquit Hugo Grotius, *res vere gesta, sed poëtice tractata* (*b*). Antiquissimum certe scribendi genus erat poësis, & historias veras suo modo ornare solebant poëtae, ut in vetustissimis apud Graecos & Romanos videmus. Et inter

(*a*) *Job. Cap.* XXXII. *vs.* 6.
(*b*) *In loc.*

inter Hebraeos quoque longe poſt haec tempora Ezechiël hiſtoriam eductionis ex Aegypto carmine dramatico complexus eſt, unde *Judaicarum tragoediarum poëta* a Clemente Alexandrino appellatur (*a*). Neque ſane, ut mea fert opinio, ſtyli ſublimitate & elegantia, ſermonum gravitate & ſapientia, rerum naturae deſcriptionibus, morum denique ſingulis perſonis convenientium proprietate (quae quidem omnia ſunt in fabula maximi momenti) quidquam in hoc ſcribendi genere poteſt eſſe admirabilius, & ad animos commovendos accommodatius.

Quo propius ſtes,
Te capiet magis.

Sed finem hiſce imponam, poſtquam de viri hujus illuſtris morbo conjecturam fecero. Illud autem in anteceſſum obſervare convenit, non Jobum, aut Jobi amicos; ſed ipſum libri hujus auctorem, calamitatem hanc Satanae acceptam referre. Mundum nempe Supremi Numinis providentia regi, & ſicut angeli ſancti, quorum miniſterio in largiendis beneficiis ſuis Deus utitur, ipſius imperio omnia procurant; ita Satanam ipſum cum miniſtris ſuis ſub Dei poteſtate eſſe, neque ſine permiſſu divino quaevis mala hominibus infligere poſſe, egregio exemplo oſtendere voluit. Hinc

(*a*) Ὁ τῶν Ἰουδαϊκῶν τραγῳδιῶν ποιητής. *Stromat. Lib.* I. *p.* 414. *ed. Oxon.* 1715.

Hinc cum *angeli convenirent ; & apud Jovam adstarent Satanas una cum iis adesse* dicitur. *Astare* autem, ut observat Rabbi Moses Majemonides (*a*), est accingi ad mandata Jovae accipienda, Satanas vero injussus, & sponte sua, se illis immiscuit.

VERUMTAMEN quod ad morbum attinet, cutis vitium fuisse liquet. Certum est autem, ut foedis in summa pelle ulcerationibus ab omni aevo quam maxime patuerunt Hebraeorum corpora, unde carnis suillae esu illis interdictum fuisse putant eruditi, (quippe quae crassum, & aegre perspirabile nutrimentum sanguini subministrans, istiusmodi corporis constitutionibus minime convenit) ita eo gravius saeviisse haec incommoda, quo calidiores regiones incolebantur, qualis est Arabia Deserta. Atque ob hanc causam auctores exteri, quibus despectui & invisus erat populus Judaeus, illum ex Aegypto pulsum fuisse tradunt; nimirum ne scabies & vitiligo, morbus illis communis, lepraque dictus, ad plures serperet (*b*). At vero alius est morbus isto longe deterior, in Aegypto adeo frequens, ut illic vernaculus esse dicatur (*c*), qui in torrida hac terra etiam nasci facile potuit, elephantiam

(*a*) *More Nevochim, Par.* III. *cap.* XXII.

(*b*) *Justin. Hist. Lib.* XXXVI. *C.* 2. & *Tacit. Hist Lib.* V. *ab initio.*

(*c*) *Lucret. Lib.* VI. *vs.* 1112.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in media.

tiam intelligo. Is, leprae fere congener, viri hujus integerrimi corpus forſitan corruperat, de quo in capite proxime ſequenti plura dicemus.

Ad ſummam igitur Deus, beneficus ſemper & miſericors, cultoris ſui conſtantiam animi, & patientiam in adverſis, auctis in immenſum ejus facultatibus, cum felicis etiam familiae incremento, tandem remuneravit.

CAPUT II.

Lepra morbus.

ATROCISSIMUS erat, qui Judaeorum corpora frequenter foedabat morbus, lepra dictus. Ejus signa in sacris literis exposita hujusmodi erant (*a*). „ In cute oriebantur papulae ; pili in album colorem mutabantur ; affectus facies cute erat depressior ; „ cum morbus inveteraverat, tumor albus fiebat in cute, cui inerat caro viva ; crescebat indies haec labes, & per corpus serpebat. " Proinde non tantum corpora, sed & vestes, imo (quod mirum videatur) utensilia pellicea, quin & ipsos aedium parietes, occupare dicitur hoc malum. " Idcirco de his etiam purificandis praecepta traduntur.

DE contagione hujus morbi dissentiunt auctores medici. Et, quoniam de tam pestifera illius vi, quae vestes atque aedium parietes occupare posset, nec Arabes nec Graeci medici, qui multa de illo scripserunt, memoriae aliquid tradiderint ; num ea, quae Judaeos infestabat, a communi lepra diversa plane fuerit, disputant doctores Hebraei ; omnes.

(*a*) Vid. *Levitic. Cap.* XIII. *&* XIV.

nesque affirmant, *nunquam in universo mundo inventam esse lepram vestium & domorum, nisi in sola Judaea, & solo populo Israëlitico* (*a*).

Ego super hac re, quae veri mihi simillima videntur, proponam. Contagium aliud alio est subtilius. Est enim, quod halitu solo in corpus recipitur; quale in peste, variolis, aliisque febribus malignis, observamus. Est etiam, quod non nisi tactu contaminat; aut interno, ut luis venereae virus; aut externo, ut scabiei noxa, quae pannorum laneorum vel linteorum fricatione immittitur. Potuit ergo lepra, quae scabiei species est, hoc modo in hominem sanum transire. Fortasse etiam vitae consuetudine, pariter ac tabem, *contagiosam esse, & convictu cum phthisico contrahi, corruptis putrefactisque pituitis in pulmonem hominis sani delabentibus*, notavit Fracastorius (*b*). Neque aliter de elephantia, leprae congeneri morbo, sententiam dicit Aretaeus; qui *cum morbo hoc affectis versari atque vitam agere, non minus, quam cum pestilentia contaminatis, metuendum esse monet, contagionem, enim per inspiratum aërem communicari* (*c*).

At nodus difficilis hic solvendus est. Dicit enim Moses, *Si in leprae affectu animadvertatur tumor albus in cute, factaque sit pilorum in illa in album mutatio, & insit in cute caro viva;* le-

(*a*) Leg. *Critic. Sacr. ad Levit. Cap.* XII.
(*b*) *De morbis contagiosis, Lib.* II. *Cap.* IX.
(*c*) *De causis diuturnorum morborum, & de curationibus eorundem, Lib.* II. *Cap.* XIII.

lepram esse in corporis cute inveteratam. Sin autem lepra effloruerit in cute, & totam morbidi cutem a capite ad pedes occupaverit; tum morbidus purus judicandus erit (*a*) Manifestum est igitur, ut opinor, duas hic designari morbi hujusce species; unam, in qua cutis erosa exulcerabatur, ita ut caro viva subtus appareret; alteram, quae in summa cute tantum efflorescebat, quae & ipsa quasi squamis quibusdam exasperabatur. Ab isto igitur discrimine evenit, ut ille morbus contagiosus esset, hic non item. Squamae enim furfuris instar, aridae & leves, in cutem non penetrant; at materia purulenta, ex ulceribus ejus effluens, corpus summum corrumpit. Sed de morborum differentiis, qui cutem foedant, operae pretium erit legere, quae congessit vir rei medicae & linguae Romanae studiosissimus, Joannes Manardus (*b*).

Nullo non tempore notus fuit hic morbus; saevior vero semper erat in Syria & Aegypto, utpote regionibus calidioribus, quam in Graecia & aliis Europae locis; quin etiam hodie frequens est in iis nationibus. In Damasco enim, ut a viatoribus accepi, duo sunt nosocomia leprosis sanandis destinata. Et Edessa fontem habet, in quo lavantur quotidie, ut antiquitus in more fuit, magno numero hac cutis foeditate affecti.

Quinimo praecipuas, quae in leprae Mosai-

(*a*) *Levit. Cap.* XIII. vs. 10. &c.
(*b*) *Epist. Medicinal. Lib.* VII. *Epist.* 2.

ſaicae deſcriptione occurrunt, notas, exceptis duntaxat veſtium & aedium inquinamentis (de quibus mox dicam) a medicis Graecis memoratas legimus. Ipſe Hippocrates λεύκην appellat Φοινικίην νȣ̃σον, *morbum Phoenicium* (*a*). Φοινικίη enim pro φθινικὴ legendum eſſe ex Galeni *explicatione linguarum Hippocratis* manifeſto apparet; apud quem Φοινικὴ νȣ̃σος eſt morbus, qui *in Phoenicia & aliis orientalibus regionibus frequens eſt* (*b*). Congeneres autem morbos eſſe *leucen* & *elephantiam* in capite praecedente dixi (*c*); unde, ut idem obſervat, alter altero interdum mutatur (*d*). Caeterum qualis ſit uterque affectus, ex nullo auctore melius diſcemus, quam ex Celſo. Is circa imperatoris Auguſti tempora praecipua omnia, quae Graeci, tam medici quam chirurgi, ad artem medendi ſpectantia ſcripſerant, collecta & in ordinem digeſta, in ſuum, hoc eſt, in Latinum ſermonem elegantiſſime & ſapientiſſime convertit. De *leuce* autem verbo ejus ita ſe habent. *Vitiliginis*, inquit, *tres ſpecies ſunt.* Ἄλφος *vocatur, ubi color albus eſt, fere ſubaſper, & non continuus, ut quaedam quaſi guttae diſperſae videantur; interdum etiam latius, & cum quibusdam intermiſſionibus ſerpit.* Μέλας *colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbrae ſimilis, caetera eadem ſunt.* Λεύ-κη

(*a*) *Prorrhetic. Lib.* II. *ſub finem.*
(*b*) Ἡ κατὰ Φοινίκην, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικὰ μέρη πλεονάζȣσα.
(*c*) *Pag.* 10.
(*d*) *De ſimpl. medicam. facult. Lib.* XI.

κη habet quiddam ſimile ἀλφῷ, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit; in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia haec ſerpunt, ſed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & melas *in quibusdam variis temporibus oriuntur & deſinunt.* Leuce, *quem occupavit, non facile dimittit* (*a*). *In* elephantia *vero*, ut ſcribit, *totum corpus afficitur ita, ut oſſa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet; rubor paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis inaequaliter craſſo, tenuis, dura, mollisque quaſi ſquamis quibusdam exaſperatur; corpus emacreſcit; os, ſurae, pedes intumeſcunt. Ubi vetus morbus eſt, digiti in manibus pedibusque ſub tumore conduntur* (*b*). Hiſce congruentia ſunt, quae apud Arabas medicos leguntur. Avicenna, horum princeps, *lepram* eſſe dicit, *quaſi cancrum communem toti corpori* (*c*). Ex his igitur omnibus manifeſtum fit, lepram in Syria non natura, ſed gradu tantum, ab illa in Graecia, quae λεύκη ibi vocabatur, diverſam fuiſſe; & ipſum hunc morbum interdum apud Graecos, maxime vero inter Arabas, elephantiae affinem fuiſſe. Caelum enim, & victus ratio, morbos omnes in cute prorumpentes in pejus evehunt.

Quod ad veſtium autem contagia attinet, certiſſimis experimentis compertum eſt non, tan-

(*a*) *De medecina, Lib.* v. *Cap.* xxviii. §. 19.
(*b*) *Lib.* iii. *C.* xxv.
(*c*) *Canon. Lib.* iv. *Fen.* 3. *Cap.* i.

tantum in peste, & aliis nonnullis febribus; in quibus per cutem pustulae malignae protruduntur, ut in variolis & morbillis, sed & in ipsa vulgari scabie morbidam vim in rebus quibuslibet pelliceis, laneis, linteis, & sericis exceptam diu haerere, & hinc in sana corpora transire. Potuit igitur facile per talia leprosum virus in illos, qui haec gestabant, aut contrectabant, seminis ad instar spargi, & cutem labe sibi propria corrumpere. Summa enim corporis, pars quantumvis mollis & laevis videatur, foraminibus tamen pervia, & sulcis aspera, nidum praebet particulis ex tabo spirantibus, minutissimis quidem illis, sed maxime actuosis. Sed haec in libro *De peste* fusius exposui (*a*). Contagiosum autem istud seminium humore acri & salso, a sanguine derivato, commiscetur; qui, cum natura partim in nutrimentum cedere, partim per cutem exsudare debuisset, hujus squamulas corrumpit; quae aridae factae, & albae, interdum etiam niveae, a cute resolvuntur, ac furfuris ritu decidunt. Et licet morbus hic apud nos, quibus caelum est frigidius, rarus admodum & insolitus sit; vidi tamen ipse rusticum quendam ita miserabiliter toto corpore illo occupatum, ut cutis quasi nive cooperta splenderet; squamae vero furfuraceae assidue defricabantur, subtus apparente carne viva. Miser iste in loco uliginoso vitam omnem transegerat, pravo victu & aqua corrupta sordidum corpus sustentans. At

(*a*) *Cap.* 1.

At difficilior multo est de domibus pollutis quaestio. Vix enim natura fieri posse videtur, ut in parietibus siccis, & ex dura materia coagmentatis, nasci & se diffundere potuissent maculae leprosae. Subiit tamen aliquando mentem meam evenire potuisse, ut in muris aedium, qui ex materie admodum varia, calce fortasse, lapidibus, terra bituminosa, pilis animalium, & similibus commistis, constructi erant, exaestuando *scrobes virides aut ruffos intra superficiem* parerent (*a*); qui, cum leprosam in corpore humano scabiem quodammodo referrent, *lepra in domo* vocabantur. Facillime enim effervescunt corpora natura diversa, cum permiscentur & coëunt. Humor igitur istiusmodi prorumpens paulatim in pariete serpsisse, & licet non esset contagiosus, foetido tamen & insalubri halitu incolis noxam & perniciem adtulisse conseatur. Nec dissimile quiddam haud raro nostris in domiciliis observare licet, ubi in muris, gypso parum idoneo obductis, sales calcarii & nitrosi niveo fere colore propullulant. Sacerdotibus autem domus eorum data fuit invisendi potestas; qui, ubi hanc foeditatem animadverterent, muros primum circumradere; deinde, si perstitisset adhuc vitium, etiam domum diruere, & totam extra oppidum in locum immundum exportare jubebantur.

Scio hoc ita enunciari, quasi Deus ipse domum hac peste affecisset. At notum est in Ju-

(*a*) *Levit. Cap.* XIV. vs. 37.

Judaica historia istum loquendi morem haud inusitatum esse; ut in calamitatibus & rebus malis, quae nec opinato eveniunt, & terrorem incutiunt, illa interdum a Deo fieri dicantur, quae a causis naturalibus proveniant. Nec id facile credam, quod tamen nonnullis videtur, Deum ipsum, qui populum suum omnibus immunditiis immunem semper esse jussit, foedissima hac poena, edito miraculo, quenquam multare voluisse. Illud extra dubium est, ita constituta fuisse legis Mosaicae praecepta, ut populum ab idololatria & vanis religionibus averterent, simulque ab omnibus immunditiis purum praestarent (*a*). Huc spectabant sanguinis in cibo, morticinorum, carnis suum, & aliorum quorundam animalium interdictio (*b*). Haec enim omnia nutrimentum crassum, quod in morbis, qui cutem occupant, incommodum est & noxium, corpori suppeditant.

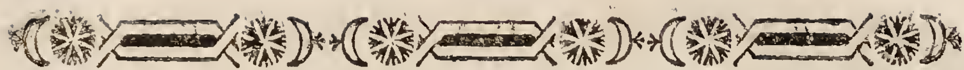
Ut theologicis autem hisce medicum aliquid adjiciam, experientia compertum habeo, non aliud dari adversus foedum hunc morbum praestantius remedium *tinctura cantharidum*, qualis in *Pharmacopoeia Londinensi* proponitur. Haec ejus vis insigni illi virtuti urinam movendi, qua pollent illa insecta, debetur. Magnus enim renes inter & cutis glandulas consensus, ita ut humores in has delati per illos fa-

(*a*) *Mos. Majemonid. More Nevochim*, *Part.* III. *Cap.* XXXIII. XLVIII.

(*b*) *Lev. Cap.* XI. & XVII.

facile viam inveniant, & urinae profluvio expurgentur; contra vero, ubi renes diutius officio ſuo quacunque de cauſa defuerint urinoſus liquor per cutis meatus interdum tranſudat. Interponenda tamen per vices erunt medicamenta ejus generis cathartica, quae craſſis & acribus humoribus foras ejiciendis ſunt maxime accommodata.

CAPUT III.

Regis Sauli morbus.

CUM „ Saulus rex Jovae ſpiritu deſtitutus „ à malo ſpiritu, auctore Jova, vexa„ batur; ſuaſerunt ejus aſſectatores, ut ſuis „ famulis negotium daret, ut aliquem tan„ gendae citharae peritum conquirerent, qui „ eum malo Dei ſpiritu correptum pulſandis „ fidibus mitigaret." Quod cum, accerſito Davide, factum eſſet, „ quandocunque ac„ cidebat Saulum divino illo ſpiritu corripi, „ David correptam citharam manu pulſabat; „ atque ita reſpirabat Saulus, & , faceſſente „ ab eo malo illo ſpiritu, mitigabatur (*a*)."

MANIFESTUM mihi videtur regis hujus morbum veram inſaniam fuiſſe, ex eo ſcilicet genere, quae in triſtitia conſiſtit, & quam atram bilem contrahere dixerunt medici veteres. Haec autem incertis vicibus illum occupabat, ut ſaepe fit in iſtiusmodi generis malis. Neque latere poterat aegrimoniae illius cauſa, utpote qui Jovae mandato regno ſuo nuper erat exutus. Aptiſſimum autem erat, quod adhibebatur remedium, citharae nimirum pulſatio. Jam olim enim medici ad diſcutienduas triſtes

(*a*) Vid. *Regum Lib.* I. *Cap.* XVI.

triſtes cogitationes ſymphonias, cymbala, ſtrepitusque proficere docuerunt (*a*); quorum virtutem juxta leges geometricas nos alibi expoſuimus (*b*) Hinc etiam clarius patet cauſas naturales habuiſſe iſtum affectum, qui enim alias poſſet citharae cantus illum depellere? Conſilium autem in homine & prudentia Dei ſpiritus, eis vero deſtitutus a malo ſpiritu vexari, hoc eſt, mente capi, ex Hebraicae linguae uſu dicebatur.

NON ſum neſcius Judaeos loquendi modo ſibi familiari ad angelorum malorum, Jovae miniſtrorum, potentiam hujusmodi morbos referre ſolitos eſſe; quin & nunc dierum viros quosdam doctiſſimos eandem ſententiam tueri. Mihi vero, ſi libere id, quod cenſeo, profari liceat, non recte videntur ad iram divinam referri morbi, quos cauſas naturales habere oſtendi poteſt; niſi diſerte denuncietur illos divinitus immitti. Cum enim in delictorum poenam proveniant, fruſtra eſſet Summi Legislatoris propoſitum, nullo dato documento, quo vindicta ejus ab eventibus vulgaribus diſtingueretur; quoniam inſontes etiam funeſti ejusmodi caſus inceſſere poſſunt. Porro rationi conſentaneum videtur, ut inflicta ab Omnipotenti Judice damna aut immedicabilia ſint, aut ab ipſo ſolo tollantur; quo clarius eluceſcat ejus cum aequitate juncta potentia. Tali diſcrimine ea, quae miraculo fiunt,

(*a*) Vid. *Celſum*, *Lib.* III. *Cap.* XVIII.
(*b*) *Mechan. Acc. of Poiſons*, *Eſſay* II. 4. *ed.*

fiunt, ab iis, quae contingunt natura, dignoſcuntur. Neque enim credere par eſt, id velle rerum Opificem ter Optimum Maximum, ut irrita ſint opera ſua. Idcirco notatu dignum eſt, caveri ſemper in ſacris hiſtoriis, ut in iſtiusmodi caſibus divina vis manifeſtiſſima ſit, & omnibus compareat. Ita cum Jova ob peccatum commiſſum Mariam lepra contaminavit, & illam, Moſe veniam deprecante, ſanam reddere voluit, poſt ſeptem demum dies id factum eſt (*a*) Gihezis lepra in ipſo ſuaque progenie perpetuo haeſit (*b*). Azarias rex, quod ſacella non demolitus eſſet, lepra ad mortem usque adfectus eſt (*c*). Ananias & conjux ejus, Petro miraculum id edente, examinati ſubito corruerunt (*d*). Elymas magus, in poenam fraudis ſuae & ſceleris, a Paulo caecitate ad tempus percuſſus eſt (*e*) Cum ergo comminationes & indicia morborum, inſolito modo inferendorum, nunquam non proferantur; quidni, ubi illa deſunt, nihil ſupra naturam eveniſſe dicamus? Et hoc quidem de aliis etiam calamitatibus ſemel in univerſum dictum velim.

(*a*) *Numer. Cap.* XII. vſ. 14.
(*b*) *Regum Lib.* IV. *Cap.* V. vſ. 27.
(*c*) *Regum Lib* IV. *Cap.* XV. vſ. 5.
(*d*) *Act. Apoſt. Cap.* V.
(*e*) *Ib. Cap.* XIII. vſ. 11.

CAPUT IV.

Jorami regis morbus.

De Joramo Judaeae rege narratur, quod, cum is Jovam ostendisset, „ Jova eum „ tam insanabili intestinorum morbo affecit, „ ut continuatis diebus, peracto biennii spa- „ tio, ejectis cum morbo intestinis; mortuus „ sit morbo gravissimo (*a*). " Hunc eundem interitum habuisse perhibentur impii reges duo, Antiochus Illustris & Agrippa, de quibus id dictum fuit: Εἰς τί τὰ σπλάγχνα τοῖς οὐ σπλαγχνιζομένοις (*b*).

Non alius autem, ut mihi videtur, fuit hic morbus, quam gravis dysenteria. In hac enim intestina exculcerantur, ex quibus cruor manat, cum stercore aliquo semper liquido, & quibusdam quasi mucosis; nonnunquam etiam carnosa quaedam ramenta simul descendnnt, ita ut ipsa intestina ejici videantur.

(*a*) *Paralipomen. Lib.* II. *Cap.* XXI. vs. 18.
(*b*) Vid. *Grotii notas ad hunc locum.*

C A-

CAPUT V.

Ezechiae regis morbus.

„ Cum Jovae mandato Ezechiae lethaliter
„ aegrotanti nunciasset Esaias vates, il-
„ lum moriturum esse, neque revaliturum;
„ Jova, precibus ipsius exauditis, Esaiam re-
„ verti jussit, & dicere, se illum sanaturum
„ post triduum. Jussit autem Esaias *massam*
„ *ficuum* sumi, eamque ulceri imponi; quo
„ facto, ille convaluit (*a*). "

Id mihi verisimillimum videtur, febre laborasse regem, quae in abscessum desinebat. In hujusmodi autem casibus ea semper conveniunt, quae suppurationem promovent, cataplasmata in primis, quae digerunt & resolvunt; neque aliud fere praestantius est illo, quod ex *ficubus aridis* conficitur. Ita, cum verbo solo poterat, maluit Omnipotens remediorum naturalium efficientia morbum hunc depellere. Quo certe docemur in rebus adversis, adjunctis ad Deum precibus ut incepta secundet, usum illorum, quae beneficus nobis indulsit, non negligere.

(*a*) *Regum Lib.* IV. *Cap.* XX.

CAPUT VI.

Senectus morbus.

SENECTUS *ipsa est morbus*, sicut recte dixit poëta (*a*). Cum itaque elegantissimam ejus descriptionem, a regum sapientissimo Salomone factam, cum voluptate saepe perlegerim; non alienum esse puto a proposito meo, si dilucidius illam, prout potero, exponam atque illustrem. Sunt enim quaedam intellectu non adeo facilia, quod ἀλληγορικῶς omnia exprimere voluit facundus concionator. Primum autem ipsam orationem lectoris oculis subjiciam, quae ita se habet.

„ MEMENTO Creatoris tui, dum juvenis
„ es, antequam veniant mala tempora, ac-
„ cedantque anni, quibus te delectari neges:
„ antequam tenebrescat sol atque lux & luna
„ & sidera, redeantque post pluviam nubes;
„ tum quum domus custodes trement, & nu-
„ tabunt milites, & cessabunt imminutae mo-
„ lae; & caligabunt spectantes per meatus;
„ & claudentur fores extrinsecus, cum exili
„ sonitu molae, & surgetur ad avis vocem;
„ & cassae erunt omnes musicae puellae:
„ quum etiam alta & illisus in via timebuntur;
„ & florebit amygdalus; & convenient cica-
„ dae;

(*a*) *Terent. Phorm. Act.* IV. *Sc.* I. *vs.* 9.

„ dae; & peribit appetitus, discedente homi-
„ ne in aeternam domum súam & circumeun-
„ tibus in vico lugentibus: antequam abrum-
„ patur argentea catena; & quassetur guttus
„ aureus; & urna frangatur ad scatebram; &
„ conquassetur ad foveam currus; redeatque
„ pulvis in terram, qualis fuerat; & spiritus
„ ad Deum redeat, qui eum dedit (*a*). "

A MENTIS erroribus incipit enumeratio malorum. *Tenebrescit*, inquit. *sol atque lux & luna & sidera.* Perceptiones animi in senibus sunt minus vividae, rerumque ideae & imagines confunduntur, ac memoria deperditur, unde intellectum vim suam paulatim amittere necesse est. Sapientia & intelligentia *lùmen* saepe in sacris literis vocantur (*b*); contra vero *tenebris obduci*, & caecutire dicuntur, quibus rerum notitia eripitur (*c*). Recte enim Cicero, *Ratio*, inquit, *est quasi quaedam lux lumenque vitae* (*d*). Hinc Deus Optimus Maximus *Pater luminum* appellatur (*e*). Deficientes igitur animi virtutes sunt quasi obumbrata mundi lumina. Scio hæc cum complurium doctissimorum interpretum sententiis pugnare, qui *luminum obscuritatem* ad nativum & proprium verborum sensum explicant, & *visus defectum* intelligi putant. Miror autem illos non advertisse, omnia in hoc capite, etiam

(*a*) *Eccles.* XII. 1-7.
(*b*) *Job.* XVIII. *vs.* 5, 6, 7.
(*c*) *Matth. Cap.* VI. *vs.* 23. 1 *Joh. Cap.* II. *vs.* 11.
(*d*) *Academ.* IV. 8.
(*e*) *Jacob. Epist.* I. 17.

etiam minima quaeque, verbis translatis efferri. Etenim ut in depingendis ſenum calamitatibus actionum mentis laeſiones, quae ſunt omnium graviſſimae, non erant praetermittendae; ita non poterant hae clarius exprimi, quam per lucidorum caeli corporum obſcurationem, quae orbem regunt, & temporum viciſſitudines faciunt. Quod praecipue autem hic obſervandum venit, *viſus vitia* in numerum malorum mox refert, neque eandem rem certe iterare voluit.

At pergit interim, proximeque adjungit, quae cum jam dictis bene convenire videntur. *Redeunt poſt pluviam nubes.* Curae nimirum & moleſtiae aliae alias inſequuntur, & aſſidue ſenio confectos premunt. Sicut in humidis regionibus & tempeſtatibus obnoxiis, etiamſi exhauſtae videantur nubes, ſuccedunt mox aliae, & pluviae recentes perpetuo fere ingruunt. Haec autem incommoda eo fiunt graviora, quo vires animi ad ea ſuſtentanda aut depellenda minus nunc, quam olim, idoneae reddantur.

Sed a mente ad corpus jam rex tranſit. *Domus*, inquit, *cuſtodes trement, & nutabunt milites, & ceſſabunt imminutae molae.* Membris etiam, ac firmiſſimis corporis partibus ſua dies adfert damna. Nervorum ſcilicet reſolutio manus ac genua infeſtat. Hinc illae injuriis propulſandis, & innumeris vitae uſibus, ad quos natura ſunt inſtructae, inhabiles evadunt; haec vero oneri ſuo ſuſtinendo imparia agilitatem ſuam amittunt; flexuque vacillant.

Den-

Dentes item molares aut excidunt, aut corrupti pereunt; ita ut pauci ad cibos duriores conficiendos amplius restent. In vocis Hebraicae interpretatione, quam hic *dentes molares* reddidi, Ariam Montanum secutus sum, qui recte, ut opinor, ita transtulit. Numero enim plurali hic ab auctore usurpatur, qui postea in singulari, sed diverso plane sensu, adhibet, ubi de gustandi sensu agit; ut mox ostendam, cum ad locum istum deveniam. Singulorum enim sensuum defectus, qui senectuti fere obrepunt, quin Solomon hic describere voluisse, nequaquam mihi dubium esse videtur.

AD hos itaque jam progrediens a *visu* initium capit. *Caligabunt*, inquit, *spectantes per meatus.* His autem verbis deficientem oculorum aciem designari manifestum est, quam plerique omnes affecta aetate experientia sua percipiunt.

SEQUITUR *gustatus*, quem ita describit: *Claudentur fores extrinsecus, cum exili sonitu molae.* Sicut senes propter appetitus imminutionem labra sua rarius, quam olim, aperiunt: ita ob dentium ad cibos comminuendos defectum sonitu etiam minori id faciunt. Horum autem posterius incommodum eleganter admodum verbis *exili sonitu molae* designari videtur. Etenim voce *mola*, quae Hebraice hic numero singulari adhibetur, ciborum confectio denotari potest; quae cum a senibus non dentium, qui jam perierunt, sed gingivarum fiat opera, sonitu leniori peragitur.

Dulce laborum lenimen, viriumque fractarum reparatio, somnus est. Appetitus autem imminutio, cibique fastidium, plerumque hunc aufert. Hinc damnum illud senilis aetatis priori subjungens ait: *Surget ad avis vocem*, hoc est, ad primum galli cantum senex expergiscitur. Quare cum imbecillum corpus longiorem desideret quietem, brevior & interrupta ei contingit.

Sed redit ad sensus, inter quos tertio loco *auditum* memorat; ad cujus beneficia percipienda aurium usum nobis praebuit Creator. Hunc autem aufert interdum, raro non minuit, aetas ingravescens, quod verbis sequentibus rex indicare voluit: *Cassae erunt omnes musicae puellae.* Sic enim auriculas appellare placuit, quibus tunc temporis non tantum sonorum oblectamentum frustra quaeritur; sed, quod multo est molestius, voces etiam alloquentium haud facile percipiuntur: quo cum jucunditas, tum maxima simul vitae commoditas, sensim perit. Hinc in *Historia Judaica* Berzellaeus, octoginta annos natus, conqueritur se *fidicinum fidicinarumque cantus audire* amplius non potuisse (*a*).

Haec aurium damna, quae *tangendi* sensus patitur, proxime excipiunt. *Tactus* autem, ut ait Cicero, *in toto corpore aequabiter fusus est, ut omnes ictus rerumque appulsus sentire possimus* (*b*). Ad corporis igitur, tutamen, & com-

(*a*) *Reg. Lib.* II. *Cap.* XIX. *vs.* 35.
(*b*) *Nat. Deor.* II. 56.

complurium malorum, quibus perpetuo fere objectatur, depulſionem, hic ſenſus inter alios ejus uſus plurimum confert. Id quod auctor ſagaciſſimus hoc loco potiſſimum reſpicere cenſeatur, cum dicit: *Alta & illuſus in via timebuntur.* Etenim ut ſenes, in via plana & aequali ambulantes, membrorum imbecillitate inſtabiles agunt greſſus; ita in aſperam & fragoſam incidentes, ſenſus hujus torpore haud tempeſtive ſatis praeſentiunt, quin ſi depreſſior ſit titubandi, ſin altior ceſpitandi ac pedem offendendi, periculum adeant. Non immerito, ut timore iſto perculſi, hic repraeſentari videntur.

E SENSUUM numero reſtat *olfactus*, ad quem poſtremo deveniens, imminutionem ejus in ſenibus non minus eleganter, quam breviter, hoc pacto deſcribit: *Florebit amygdalus.* Quibus verbis indicare videtur, ſenes tanquam in perpetua hieme conſtitutos, verni & aeſtivi temporis gratiſſimos odores, ex plantis ac floribus emiſſos, haud amplius percipere. Hieme autem florere hanc arborem ex Plinio diſcimus, qui de illa tractans, *Floret*, inquit, *prima omnium amygdala, menſe Januario* (*a*). De canitie haec a plerisque interpretibus explicari haud ignoro, quam, ut certiſſimum fere ſenectutis ſignum, per albos amygdali flores denotari volunt. At enim, cum quatuor ſenſuum defectus per indicia tam clara & perſpicua ſcriptor prudentiſſimus depinxerit, quin-

(*a*) *Lib.* XVI. §. 42.

quintum ſilentio penitus praeterire voluiſſe quis credat? Quid, quod crines albi pro certo & indubitato ſenectae indicio minime cenſeri debent; cum non paucos, qui vel in media aetate, viribus corporis nondum affectis, caneſcunt, repetire liceat? Praeterea, quod de amygdali floribus ajunt, huic rei minime convenire videtur, qui non album ſed purpureum colorem exhibent. Sed hactenus de ſenſibus, ad reliqua pergamus.

Longa aetate provectis commune malum eſt *hernia*, tam illa, quae devoluto in ſcrotum inteſtino, aut omento fit; quam quae, diſtrahente eam humore, naſcitur. In utraque autem tumor exoritur. Infeſtum hunc morbum cum locuſta comparare voluit concionator. *Oneri*, inquit, *erit locuſta.* Sic enim melius, quam *convenient cicadae* (ut vertit eruditiſſimus Caſtalio) verbum verbo redditur phraſis Hebraea. Et verſio quidem vulgata habet *impinguabitur locuſta.* Septuaginta interpretes Παχυνθῇ ἡ ἀχρίς. Verſio etiam Arabica, Latine reddita, *pingueſcit locuſta.* Noſtra vero Anglicana, *The graſhopper ſhall be a burden.* Scimus linguam Hebraicam ſemper eſſe verecundam, & ſcriptores ſacros in iis exprimendis, quae ad partes naturales pertinent, inhoneſtis & obſcaenis vocibus abſtinentes alias mutuari, atque a rebus quibuslibet, ne caſtas aures offendant, ſimilitudines ducere. Quod in regis hujusce *Cantico Canticorum* quam maxime obſervare licet. Deforme autem animalculum eſt locuſta, ex ſolo fere abdomine con-

ſtans; quam, in primis cum ovulis ſuis graveſcit, ſcrotum, hernia tum efactum, cum parte virili referre quodammodo dici poteſt.

PARTIBUS hiſce tali modo affectis, *appetitum perire* addit vir ſcientiſſimus; non tam ad cibos hic reſpiciens, quam ad illa, quae vigenti congruunt aetati. Nam, ut dixit *artis amandi* magiſter: *Turpe ſenilis amor* (*a*).

TANTO igitur malorum cumulo ſenes oneratos ad mortem deprimi; & ſuorum luctu *aeternam domum ſuam*, qua corpora conduntur, *diſcedere*, nemini mirum eſſe poteſt. Caeterum intra hos fines aerumnas eorum, dum vivunt, haud ſemper conſiſtere, ſed alias quoque nonnumquam accedere, in reliqua orationis parte monemur.

NON enim membris tantum atque artubus decreſcit per aetatem ſuum robur, ſed & ſpina dorſi, imminuta indies muſculorum & ligamentorum vi, aliquid de ſua ſtabilitate deperdit: hinc ſenex erectus ſtare nequit, & pronum in terram, qua brevi tegendum erit, corpus inclinat. Haec *catenae argenteae* aſſimilatur, quae *abrumpi* dicitur. Vertebrae enim, ex quibus conſtat, quaſi annuli ſunt, & in poſteriorem partem, incurvato corpore, prominent. Quin etiam medulla, quae per has fertur, *argentei* ſive albidi coloris reperitur.

QUAE hactenus dicta ſunt, difficillimos explicatus non habent. Tria autem, quae concionem concludunt, incommoda revera ſunt ae-

(*a*) *Ovid. Amorum Lib.* I. *Eleg.* IX. vſ. 4.

aenigmata, & Oedipi conjectoris indigent; qui tamen cum, ſaltem me judice, nondum repertus ſit, ipſe pro viribus ea ſolvere conabor. *Quaſſatur*, inquit, *guttus aureus: urna frangitur ad ſcatebram: & conquaſſatur ad foveam currus.*

Destillationes humoris ex capite in nares, fauces, & pulmonem ſenes vexant; quae profluenti ex quaſſata ampulla, vel *gutto*, aquae aſſimilantur. Propter dignitatem vero capitis *aureus* dicitur *guttus*.

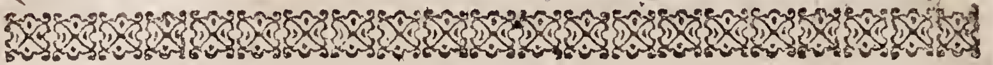
Neque a capite tantum defluit pituita, ſed & aliae partes liquorem ſuum ordinate effundunt. A renibus enim (quorum cavitas etiam nunc ab anatomicis *pelvis* dicitur) quod in iis ſecernitur ex ſanguine, in veſicam profluit; quae ad debitum tempus propter reſolutum ſuum ſphincterem, quaſi *fracta ad fontem urna*, id retinere nequit. Hinc foedum urinae ſtellicidium aſſidue moleſtiam creat.

Et hae quidem noxae ſingulas partes premunt; poſtrema vero, cum in hac oratione, tum in ſenibus calamitas, eſt univerſi corporis afflictio. Sanguinis ipſius curſus interrumpitur; hinc ſpiritus difficultas, apoplexia, aut lethargus miſellos occupat. Cor etiam, vitae principium & fons, vi ſua defectum jam concidit, *& in foveam labitur quaſſatus currus.* Ignorabant quidem veteres ſanguinis circuitum; at vitalem hunc humorem huc illuc per corpus aliquo modo moveri, viſcera & membra calore ſuo fovere, frigidum denique circum praecordia in morte concreſcere, neſcire non poterant.

No-

NOTATU autem maxime dignum est effatum illud, quo res sapientissimus concionem suam concludit. *Redit*, inquit, *pulvis in terram, qualis fuerat; & spiritus ad Deum redit, qui illum dedit.* Quibus verbis, ut videtur, ignorantiae illorum, qui animum simul cum corpore interire putarunt, occurrere, & immortalitatem ejus asserere voluit.

CAPUT VII.

Nabuchodonoſoris regis morbus.

ADEO mirabilia & praeter naturam videntur ea, quae de Nabuchodonoſore Baboloniae rege narrantur, ut illum in beſtiam revera transformatum fuiſſe ſomniarint nonnulli interpretes. Haec autem illi contigerunt: „ Ab hominibus per annos ſeptem depulſus inter beſtias verſabatur, herbis more boum paſtus; corpus rore caeleſti tingebatur; pili, & ungues ut alitibus, increverunt. Exacto tandem illo temporis ſpatio, ad ſe rediit, regnique ſui majeſtas, aucta etiam dignitate, ipſi reſtituta eſt. Crimen autem ejus fuerat ſuperbia, & Dei contemptus (*a*). "

HAEC omnia ita homini inſano & melancholico conveniunt, ut certum mihi videatur regem hunc mente captum in agros migraſſe; cumque ſe in bovem mutatum eſſe imaginaretur, pecudum ritu herbas comediſſe. Eſt enim, ut infra expoſiturus ſum (*b*), laeſae imaginationis morbus omnis inſania, qua ille la-

(*a*) Vid. *Dan. Prophet. cap.* IV. & V.
(*b*) Vid. infra, *cap.* IX. *De Daemoniacis.*

laborans septem annos vitam infelix transegit. Cultus autem corporis negligentia pili & ungues in longitudinem ultra modum creverunt, unde hi crassiores facti & incurvati avium ungues referebant. Hanc antem insaniam *lupinam*, aut *caninam*, appellarunt medici veteres; eaque affectos λυκανθρώπως, aut κυνανθρώπως. Quos noctu exire dicebant, imitantes in omnibus lupos, aut canes; monumenta etiam mortuorum praecipue aperire; tibiasque habere penitus exulceratas propter casus assiduos, & caninos morsus (*a*). Simili modo insanivisse Proeti filiae narrantur; quae, ut ait Virgilius:

Implerunt falsis mugitibus agros (*b*).

Nam, ut Servius notat, *Juno hunc furorem earum immisit mentibus, ut putantes se vaccas in saltus abirent, & plerumque mugirent, & timerent aratra.* Has autem, teste Ovidio, Melampus medicus:

Per carmen & herbas
Eripuit furiis (*c*).

Neque nostris temporibus ignotus fuit hujusmodi affectus. Cujus insigne exemplum in agri-

(*a*) Vide *Aetium, Libr. medecin. Lib.* vi. *cap.* 11. & *Paul. Aeginet. Lib.* iii. *cap.* xvi.
(*b*) *Eclog.* vi. 48.
(*c*) *Metam.* xv. 325.

agricola Patavino memorat Schenckius; *qui sibi lupus videbatur, multosque in agris insiluit trucidavitque, tandemque captus constanter asseveravit se verum esse lupum, discrimen solum existere in pelle cum pilis inversa* (*a*).

NOSTRAE autem sententiae illud forsan obstare videbitur, quod regi praedictum fuerat hoc infortunium, ita ut mores suos corrigendo id praecavere potuisset; ideoque secundum naturam contigisse non sit verisimile. Scimus autem tum ea, quae per vindictam exequitur Deus, saepe causarum naturalium adjumentis peragi. Sic Ezechiae mortem comminatus; precibus ejus victus, vitam illi reddidit, &, ficubus tumori superimpositis, fecit morbo medicinam (*b*). Herodem regem propter superbiam vermium erosionibus consumi jussit (*c*). Pestes denique, quae ad iram divinam ab omnibus fere referuntur, corrupti aëris vitio plerumque originem debere nemo dubitat.

(*a*) *Observat. med. rar. de Lycanthrop. Obs.* I.
(*b*) Vide supra *cap.* v. *p.* 24.
(*c*) Vide infra *cap.* xv.

C A-

CAPUT VIII.

Paralyſis.

TRES in ſacris Evangeliis memorantur paralytici à Chriſto ſanati (*a*). Ex his unius, qui tertio loco recenſetur, morbum, quoniam in eo ſingularia quaedam occurrunt, ſpeciatim referam. Narrat itaque Divus Johannes, „ Hieroſolymis apud oviaricam piſcinam jacuiſſe ingentem aegrotantium multitudinem, caecorum, claudorum, tabidorum, aquae motionem expectantium. Angelus enim certo tempore deſcendebat in piſcinam, aquamque turbabat; poſt quam turbationem qui primus deſcendebat, ſanus evadebat, quocunque tandem morbo teneretur. Erat autem illic homo quidam annum agens in morbo duodequadrageſimum. Hunc ut vidit Jeſus decumbentem, & jam diu decubuiſſe cognovit, dicit ei, *Vis ſanus fieri?* Cui aegrotus, *Domine*, inquit reſpondens, *hominem non habeo, qui me, dum turbata eſt aqua, conjiciat in piſcinam; interim vero dum eo eo, alius ante me deſcendit.* Tum Jeſus, *Surge*, inquit ei, *& ambu-*

(*a*) Vide *Matth.* *cap.* VIII. & IX. *& Johan.* *cap.* V.

„ *bula.* Atque homo confeſtim ſanus evaſit; „ & ſublato ſuo grabato ambulabat.

STAGNUM hoc, vel quoddam certe ejus loco, religioſi incolae etiam hodie viatoribus oſtendunt (*a*). Sed &, quod magis ad rem facit, Euſebius ſuo adhuc tempore extitiſſe eam piſcinam, & geminas paludes habuiſſe teſtatur, quarum utraque, ut ait, anniverſariis imbribus replebatur, altera vero mire rubentem praebebat aquam (*b*). Cauſam hujus coloris refert juxta vulgarem opinionem ad ſacrificia, quae olim in ea mundabantur. At minime dubito, quin a terra miniata, ſive ochra, quae in balneis frequens eſt, a pluviis certis temporibus decidentibus e fundo ſurſum lata, & cum aqua commiſta, ortum habuerit.

NON una res hic torquet interpretes. Disquirunt enim primo, qualis eſſet iſta aqua; deinde cur non ſine turbatione vim ſuam exerere poterat; tum quaenam eſſet iſta turbatio; denique de angelo, quisnam ille foret, inter ſe diſſident. Ego, quae de hisce ſingulis dicenda habeo, brevitur exponam.

PRIMUM igitur utiliſſimae habebantur ad multos morbos uſu tam externo, quam interno, apud veteres aquae naturam metallicam ſecum ferentes; quae pro varia indole venarum metalli,

(*a*) Vide *Cotovici Itinerarium Hieroſolymitanum*, *Lib.* II. *cap.* II. & *Maundrell's Journey from Aleppo to Jeruſalem*, *pag. m.* 107.

(*b*) *Onomaſticon urbium & locorum Sacrae Scripturae*, *in voce* Βηζαθά.

li, per quas fluebant, aliis atque aliis morbis accommodabantur. Hinc in resolutione nervorum *natationes [in aqua] marina, vel salsa, potissimum si quo loco eae naturales, vel etiam manufactae sint*, commendat Celsus (*a*) Et Plinius, *Est autem*, inquit, *utilis aqua sulphurata nervis, aluminata paralyticis, vel simili modo solutis.* Quin & subjungit, *Utuntur coeno fontium illorum utiliter; sed ita, si illitum sole inarescat* (*b*). Idem auctor de fontium quorundam scaturigine mira tradit. *In Boeotia*, ut ait, *duo sunt fontes, quorum alter memoriam, alter oblivionem affert* (*c*). *In Macedonia duo rivi confluunt, alter saluberrimi potus, alter mortiferi* (*d*). Et alia consimilia. His addi potest, quod de fluvio Adonide in terra Bybliorum refert testis oculatus Lucianus. *Ille quotannis colorem amittit, & quasi cruore infectus ipsum pelagus; in quod influit, purpureum efficit;* cujus rei hanc causam addit, quod *per montem Libanum, cujus terra miniata est, deferatur* (*e*). Neque alienum est observare, in regionibus quibusdam reperire miras aquarum eruptiones. Connachiae in Hibernia fons est dulcis aquae, in vertice montis excelsi, qui marinos aestus imitatur, bis die deficiens, bisque exundans (*f*). Lunarem virtutem sentit

(*a*) *Lib.* III. *cap.* XXVII.
(*b*) *Lib.* XXXI. §. 32.
(*c*) *Ibid.* §. 11.
(*d*) *Lib.* XXXI. §. 19.
(*e*) *De Dea Syria.*
(*f*) Vide *Ortelii Theatr. orbis terrarum.*

tit fons quidam Hungariae, in Comitatu Saros; quem crescente luna augeri, deficiente minui, & in interlunio prorsus deficere compertum est (*a*). Denique haud rari erant in Palaestina fontes medicamentosi, quorum historias collegit vir literis orientalibus doctissimus, Hadrianus Relandus (*b*).

Attamen qui pro miraculo hic contendunt, nulla balnea reperiri ajunt, qui omnibus quiscunque morbis medeantur, nec quae unico tantum singulis annis mense virtutem suam exerant; addunt etiam hanc aquam, ab angelo demum turbatam, salutarem fuisse. Qui aliter autem sentiunt, plurimas aquas, quae salibus metallicis gravidae certis anni temporibus sunt, memorant, quarum limus a fundo sursum evectus multis morbis fuit auxilio. Quae natura igitur per se efficere potest, ad vires supra eam positas haud recte referri dicunt. Quantum autem de contrariis his sententiis dijudicare valeam, media quaedam inter utramque mihi vero proxima esse videtur.

Censeo enim piscinae hujus aquam vim medicatam a coeno, in fundo suo haerente, acquisivisse; quod salibus metallicis ex sulphure forsan, alumine, aut nitro, gravidum erat. Haec autem, quum aqua caussa aliqua na-

(*a*) Vide *Geo. Vuernberum De admirandis Hungariae aquis.*

(*b*) *Palestina ex monument. vet. illustrata pag.* 300. &c.

naturali, calore forſan ſubterraneo, aut imbribus, turbaretur, ſurſum elevata ei miſcebantur, illis profutura, qui, antequam ſubſediſſent particulae metallicae, in piſcinam deſcenderent. Minime ergo mirum eſt in porticibus, quas quinque habuiſſe dicitur hoc lavacrum, conveniſſe ſemper *ingentem aegrotantium multitudinem*, *aquae motionem expectantium*; iisque praecipue morbis laborantium, ad quos illa utilis erat, caecitate nimirum, nervorum reſolutione, & tabe. Neque aliter fieri potuit, quin omni ope contenderent quamprimum immitti; ne forte, limo deorſum lato, de ſpe ſua deciderent. Qui *primus* itaque *deſcendit*, aquae virtutem experiebatur.

Illud autem proxime notandum venit, *Cum eſſet feſtum Judaeorum*, Pentecoſte nimirum, contigiſſe id, quod dicitur. Et anniverſariam tantum fuiſſe hanc ſanationem ex Euſebio diſcimus (*a*). Notum vero eſt feſtum illud menſe Majo, vel circa initium menſis Junii, celebratum fuiſſe; quod tempus aquarum ſalubrium virtutibus opportunum eſt. Idcirco eo majori ſtudio confluebant huc aegrotantes, ut medicamen arriperent, quo ſemel omnino quotannis uti licebat.

Denique quod ad angelum ſpectat, qui *certis temporibus aquam turbaſſe* dicitur; ſalutarem hanc ſtagni virtutem ei tribuunt, qui pro miraculo contendunt. Judaeos autem, ſi quid

(*a*) *Loco citato.*

quid rarum & stupendum accideret, cujus causam investigare nequibant, id ab *angelo Dei* factum esse dicere solitos, antea observavimus. Verumtamen iis, quae a natura provenerunt, miraculum istud addere potuit Deus; ut certo solummodo anni tempore, eoque praesertim, quo ad festum solenne celebrandum gens universa conveniebat, salutare esset hoc stagnum; eique tantum, qui primus ingrederetur. Cujus rei (si de consiliis divinis conjectari liceat) ea forsan causa fuisset; quod signo adeo manifesto delectum sibi populum Deus, ut promiserat, antequam Messias advenisset, se non prorsus deserturum, testari dignaretur.

Ad summam igitur, salutaris haec aquae vis, quae natura sua esset medicinalis, a Deo ita disposita fuisse videtur, ut simul praesentiae suae populo Judaico tesseram praeberet. Sed clarius illa remedium, verbum suum ἀλεξίκακον, huic infirmo subministravit Christi potentia. Quae eo tunc erat opportunior, quoniam malum id, quod tot annis inveteraverat, naturali remedio vinci non poterat; unde clarius effulsit divina ipsius virtus.

C A-

CAPUT IX.

De Daemoniacis.

DAEMONIACOS, δαιμονιζομένους, in Evangeliis memoratos morbo revera naturali, & illo quidem difficili laborasse, ex descriptis eorum historiis mihi verisimillimum esse videtur. Varie quidem afficiebantur. Nunc enim „ laceratis vestibus nudi incedebant, obviis „ quibusque terrorem incutientes, sua etiam „ corpora sauciantes; ita furiosi, ut catenis „ licet compedibusque vincti, ruptis vinculis, „ in locis maxime desertis, & inter sepulchra „ mortuorum vagabundi errarent. Quinetiam „ a multis daemonibus obsessos se esse interdum clamabant, quos etiam ex se in alia „ corpora posse migrare credebant (*a*)." Alias „ ingenti cum clamore „ aut lacerabantur (*b*); „ aut ex prostratis, at illaesis, daemonium „ exivit (*c*).

INSANORUM sunt haec omnia; utrum vero a daemoniis, an vi morbi provenerint, discepta-

(*a*) Vide *Matth. Cap.* VIII. *vs.* 28. *Marc. Cap.* V. *vs.* 2. & *Luc. Cap.* VIII. *vs.* 27.
(*b*) *Marc. Cap.* I. *vs.* 23-26.
(*c*) *Luc. cap.* IV. *vs.* 33-35.

fceptatnr. Id certum eſt, Judaeorum animis iis temporibus vulgo inſediſſe opinionem, occupare ſaepe homines malos genios, illosque miris modis excruciare, & quaſi furiis agitare. Neque enim alius quisquam inter omnes, qui humanum genus infeſtant, morbus tam naturae vim excedere videtur; utpote qui commotionibus animi efferatis, motibusque corporis validiſſimis ſimul & non voluntariis, miſerabiliter divexat. At nihil profecto hic ſacrum, nihil, quod ex male affecta corporis ſanitate oriri non poſſit, reperimus. Illud ut liquido pateat, de inſania quaedam breviter dicenda ſunt; non ea quidem, quae febri acutae conjuncta eſt, illaque remittente deſinit, quam φρενῖτιδα vocant, & brevis ſemper eſt; ſed illa, quae corpori inhaeret, & morbum facit diuturnum.

Est igitur omnis inſania laeſae imaginationis morbus, qui a mente primum una aliqua in re nimis diu defixa originem trahit. Hinc enim ſequuntur ſollicitudines, & de futurorum eventu animi angores. Et quo majoris in vita momenti ſint illa, in quibus imagines verſantur, eo vehementius homines conturbant; ut in amore & religione fieri videmus, ubi ſpes, metus, deſperatio, aliaeque contrariae animi commotiones, ſibi invicem ſuccedentes, diverſe pertrahunt. Hoc ita ſe habere nemini dubium erit, qui inſanientem ſaepe memoria conſtare; res ſuas, niſi quatenus vanae ſpecies mentem percellunt, ſatis prudenter agere, quin & interdum etiam cum aſtu-

astutia quadam solito majori; depulsis denique medicamentorum vi imaginationibus, sui compotem vitam transigere, animadverterit. In hac igitur aegritudine terrificae primum imagines hominem opprimunt, quas ira & furor anxietatem comitantes insequuntur; unde appropinquantibus dira omnia minatur & intentat, sibi etiam prae angore non raro manus inferens; subinde iterum moestus agit, & invicem se excipiunt rabies animique demissio; multoties vero, praesertim cum morbus fuerit diuturnus, in loca deserta & sola migrat procul ab hominum consuetudine.

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans (*a*). Qui morbo isto afficiuntur, vitam diutissime haud raro protrahunt. Omnibus enim insanis commune est, ut inediam, frigus, caeli inclementiam, quascunque denique noxas facillime sustineant, ultra quam facile credi possit, corporis robore pollentes. Saepe etiam evenit, ut post longum tempus dementiae superveniat epilepsia. Sunt enim affines hi morbi, neque in hoc casu spes ulla salutis affulget, ut usu compertum habemus. Denique observare oportet, prout corpus huic vel illi noxae magis sit opportunum; ita vel furiosi, vel melancholici, speciem praebere illum, qui hoc morbo laborat.

DAEMONIORUM autem ejectiones esse solum-

(*a*) *Cicero Tuscul. Disp. Lib.* III. 26. *Qui ex illo Homeri vertit*, Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. *Il. Z. vs.* 202.

lummodo insaniae depulsiones multi ideo non credunt; quod ea, quae hominibus ita affectis contingunt, vi naturae fieri posse nequaquam videantur. At illi sane in re medica nimis hospites sunt; neque animum satis ad ea attenderunt, quae in aliis aegritudinibus non minus mirabilia quotidie occurrunt. Annon hominem pessundare vehementes animi affectiones saepe experimur? Subitus terror multos interemit, & ipsa quandoque supra modum exultans laetitia fuit exitio. Morbus periculosus ex una corporis sede in aliam ictu oculi citius interdum transit. A morsu canis rabidi venenum humoribus instillatum aliquandiu delitescit; & post aliquot hebdomadas, interdum & menses, vim suam exerens, mala iis vix minus gravia progignit, quae daemones inferre perhibentur. Quid mirabilius iis, quae in graviditatibus non raro contingere videmus? Foemina in utero gestans, si forte quid appetiverit, & frustra sit, interdum rei concupitae figuram quandam, aut similitudinem, in hac aut illa corporis parte, foetui suo imprimit. Imo, quod majus est, & prodigii instar, subita partis alicujus laesione perterrita matre, ipsa illa pars in infante noxam sentit, & nutrimenti defectu marcescit. Scio hujusmodi omnes historias a medicis nonnullis, quoniam, qui talia fieri possint, haud percipiunt, in dubium vocari. At multa, quae ipse vidi, exempla mihi hac in re scrupulum omnem ademerunt. Tam stupenda autem est facultatis imaginandi vis, ut non minus falsae quam verae imagines afficiant, ubi mens iis

affi-

aſſidue ſit addicta. Id enim in mulieribus, quae ſagae dicuntur, uſu comperimus, quae conſimili mentis errore captae, cum daemonibus non tantum conſuetudinem habere, ſed & pacta cum iis ſe iniviſſe, ſaepe imaginantut; idque animo adeo obſtinato, ut etiam in judicium vocatae ſe facinorum, quae nunquam perpetraverint, reas confiteantur, cum ob ea ipſa jam mortis ſupplicium ſubiturae ſint. Proinde omnibus notum eſt, quam mirabilibus modis in melancholicis mens perturbatur. Hic ex vitro caput ſibi fictum putat, &, ne frangatur, foras prodire metuit. Ille ſe mortuum eſſe credit, & cum mortuis ſine cibo debere verſari. Talia ſexcenta memorantur. Memini me noviſſe virum literatum, qui ſe in ventre infantem geſtare affirmaret, de quo in lucem edendo valde ſollicitus erat. Duos etiam vidi, qui, cum ſoli eſſent, voces ſibi in aures loquentium audire putabant. Neque alia, ut opinor, conditio eſt illorum, qui larvas & ſpectra oculis cernere ſibi perſuadent. Sunt enim deliria quaſi ſomnia vigilantium, & in utriſque pariter mens, pro natura ſpecierum objectarum, diverſimode corpus agitat.

Quam diverſis igitur modis laeſiones imaginationis, ubi diu inhaeſerint, hominem afficere, totumque calamitoſe admodum pervertere poſſint; ex iis, quae diximus, manifeſto apparet. Nulla autem re tantum perturbari humanas mentes, quantum formidine, nemo ignorat; cujus cauſa eſt amor ſui ipſius omnibus ingenitus. Quare cum, ut rectiſſime animad-

madvertit Cicero, *Nulla gens tam fera, nemo omnium tam ſit immanis, cujus mentem non imbuerit deorum opinio* (*a*); nil mirum eſt, ſi homines ſcelerum conſcii numinum timore percellerentur, quorum imperium in res omnes mundanas agnoſcebant. Etenim ut bona omnia, & vitae beneficia, diis accepta referebantur; ita mala, & calamitates, in criminum poenam putabantur ab iis immitti. Idololatria autem, ut ſupra dixi (*b*), apud Chaldaeos ortum habuit, quae primum quidem in ſolis lunaeque cultu, deinde vero & in daemonum adoratione conſiſtebat (*c*). Hi autem miniſtri divini credebantur; & erant primitus animae heroum & magnorum virorum, qui ob collata in genus humanum aut patriam ſuam beneficia colebantur. Et a Chaldaeis quidem ad Phoenices, poſtea ad Aegyptios propagata, ad Graecos deinde, hinc ad Romanos, aliasque demum gentes temporis progreſſu daemoniaca iſta religio pervenit.

Judaei autem, ſi quid miri faceret natura, ad angelorum ſupremi Dei miniſtrorum operam referre ſoliti, facile in animum ſibi inducere poterant, ut diras quasdam crederent aegritudines, quae mentem ſimul & corpus laederent, & quarum cauſas cognoſcere nequirent, ab angelorum malorum ἐνεργείαις exoriri. Diſcimus enim ex Philone Judaeo cui

(*a*) *Tuſc. Quaeſt. Lib.* I. 13.
(*b*) *Cap.* I. *p.* 3.
(*c*) Vide *Iſ. Newton. Chronolog. pag.* 160.

(*a*), cui etiam consentit Fl. Josephus, *credidisse illos tam malos quam bonos esse angelos; bonos Dei ministeriis fungi erga homines, irreprehensibiles & beneficos; malos autem execrabiles, & modis omnibus noxios* (*b*). At illustrius hujus rei testimonium dari nequit narratione morbi, quo correptus est Saulus (*c*), de quo superius egi (*d*). Neque maniam tantum & epilepsin, sed & alios etiam morbos nonnullos ad daemonas pariter illi referebant. Ita cum *Jesus hominem mutum furiosum* liberasset *ejecto daemonio*, id fecisse dicitur (*e*) Cumque alium *furiosum, caecum, & mutum sanasset*, calumniantes dixerunt Pharisaei, eum non nisi per Beelzebulem *daemoniorum principem, ejicere daemonia* (*f*). Et Christus ipse, cum *mulierem quandam spiritum habentem debilitatis jam annos duodeviginti, eamque sic incurvam, ut se erigere non posset, ab illa infirmitate solvisset*, more loquendi tum communi dicit, *Satanam illam annos duodeviginti vinctam habuisse.* (*g*)

At non Judaeis tantum, sed & aliis etiam gentibus, in usu fuit insanos pro daemoniacis habere. Hinc apud Herodotum rex Cleomenes dicitur *non ab ullo daemonio ad insaniam redactus, sed consuetudine cum Scythis ebriosus fuisse,*

(*a*) *Lib. De gigantibus.*
(*b*) *De bello Judaic. Lib.* VII. *cap.* 6.
(*c*) Vide *Regum Lib.* I. *cap.* XVI.
(*d*) *Cap.* III. *pag.* 19
(*e*) *Matth. cap.* IX. vs. 32.
(*f*) *Matth. cap.* XII. vs. 22.
(*g*) *Luc. cap.* XIII. vs. 16

fuisse, & inde furiosus (*a*). Cumque δαιμονᾷν idem significet ac δαιμόνιον ἔχειν, hoc verbo pro *furere* utitur Xenophon (*b*). Quin & Aristophanes de eodem morbo gravius urgente vocem κακοδαιμονᾷν usurpat, & deterrimum insaniae gradum non μανίαν, sed κακοδαιμονίαν esse pronunciat (*c*). Hinc etiam, ut notat Aretaeus, *sacer* apud illos dictus est hic morbus, *quoniam daemon aliquis in hominem ingressus esse putabatur* (*d*). Medici igitur falsae isti opinioni fortiter obsistere necesse habuerunt. Morbos enim a malis geniis inferri sacris ritibus & ceremoniis, non arte medica, depellendos esse vulgo persuasum fuit. Idcirco princeps medicorum Hippocrates, aut aliquis certe ex ejus discipulis, scripto perutili libello (*e*), nullos morbos divinitus accidere docuit; magorum ac praestigiatorum loco habendos esse monens, qui talia in populum spargendo inscitiam suam specie sanctitatis obvelarent.

Caeterum quod ad daemonum hanc in corpora humana potentiam, a Judaeis pariter ac aliis gentibus creditam, spectat, vim divinam in morbis inferendis, ubi causas naturales habere possint, ad partes trahi non debere, nisi diserte denuncietur eos divinitus immitti, jam

(*a*) *Lib.* VI. *cap.* 84.
(*b*) *Memorabil. Lib.* I.
(*c*) Vide *Plutum, Act.* II. *Scen.* 3. vs. 38. & *Act.* II. *Scen.* 5. vs. 15.
(*d*) Διὰ τὸ δόξης δαίμονα ἐς τὸν ἄνθρωπον εἰσιέναι. *De causis morbor. diuturn. Lib.* I. *cap.* 4.
(*e*) *De morbo sacro.*

jam antea dixi (*a*). Nulli enim, quibus miseri mortales cruciantur, tam miri sunt & visu terribiles, quin ex corporis male affecti vitiis ortum habeant. Proinde Deus ipse, si velit, tam causarum naturalium, quam bonorum angelorum, virtute ad mala cujuscunque generis hominibus infligenda uti potest. Et nemo, opinor, existimabit daemonibus concessum esse, ut homines pro libitu suo furiis exagitent. Sed plura de hac re dicere eo minus necessarium videtur, quod duo apud nos doctissimi theologi tam plene & copiose illam jam antea tractaverint (*b*).

Ut finem igitur morbis his daemoniacis imponam, quibus modis eos tractare oporteat, nunc breviter ostendam. Et illud quidem ante omnia est agendum, ut mens cogitationibus iis, quae antea occupaverant, contrariis exerceatur; aliae enim imagines aliis locum cedunt, & mutatione facta, animus ab eo statu, in quo fuerat, abducitur; ad quod non satis attendunt plerique medici. Ubi id fieri potest, prompte interdum succurritur. Cum autem propter moram diuturnam, quam traxit aegritudo, aut aliam aliquam ob causam, hoc non conceditur; idearum saltem, quae in praesentia sollicitant, vis omnibus modis minui ac frangi debet. Quorundam vani metus sunt levandi, tristesque cogitationes discutiendae.

(*a*) *Cap.* III. *pag.* 19.
(*b*) Vide *Works of Jos. Mede*, *edit.* 1677. *Discourse* VI. & *Enquiry into the meaning of Demoniacs*, *&c.*

dae. Aliorum vero audacia eſt coërcenda, in quem finem objurgationibus & minis haud raro opus eſt. Subiti etiam terrores, qui mentem diverſo modo, quam quo agitata eſt, vehementer perturbent, pro tempore ſaltem interdum profuerunt. Veteres tormenta quaedam, ut vincula & plagas, praecipiebant (*a*). Et vincire quidem eos interdum oportet, qui violentius ſe gerunt, ne vel ſibi vel alteri noceant. Tormenta vero & plagae ideo minus ſunt neceſſaria, quod animi tam puſilli, & imbelles ſunt omnes inſani; ut etiam acerrime furentes, ſemel aut iterum vincti, quaſi victi ſe dedant, & in poſterum meticuloſi ab injuriis inferendis deſiſtant.

Ad medicinam quod attinet, humores craſſi attenuari, & ſpirituum animalium motus inordinati compeſci debent. Sanguinis igitur detractionibus, vomitionibus, purgationibus, veſicatoriis, & ſetaceis dictis, capitis interdum refrigerationibus, uti oportet. His adjungenda ſunt ea, quae foetido odore nares feriunt; in primis vero *aſa foetida*, *myrrha*, & *galbanum*. Neque raro *camphora* in efferatis ultra modum motibus, & vigiliis, auxilio fuit. Plus autem prodeſt, praeſertim ſi calor febrilis urgeat, *nitrum*, quantum ſtomachus ferre poterit, frequenter adhibitum. Victu denique tenui, & corporis exercitiis, pugnandum eſt. Ea vero moderatio in omnibus exinanitionibus tenenda eſt, ut ne in morbum, quem, inſaniae

(*a*) Vid. *Celſum*. *Lib.* III. *Cap.* XVIII.

niae contrarium, *cardiacum* dixere veteres (*a*), hoc eſt, corporis imbecillitatem, incidat aeger. Id enim cum fit, reſolutis viribus, nullus deinceps medicinae locus eſt; ſed homo in perpetuum moeſtus vitam protrahit, heu! nimis plerumque longam.

(*a*) *Celſ. Lib.* III. *Cap.* XIX.

CAPUT X.

De lunaticis.

Ut medici quidam veteres morbum comitialem ad divinam quandam potentiam, ita inſaniam ad lunae vim retulerunt. Lunaticus tamen, hoc eſt, σεληνιαζόμενος, cujus morbus in Evangeliis deſcribitur, morbo comitiali afficiebatur (*a*). Is igitur (nam unus tantum diſertim memoratur) aut inſanus ſimul erat & epilepticus, quod non raro fit; aut epilepſia ad lunae circuitus revertente, quod frequentiſſimum eſt, laborabat. Breviter enim de eo narratur, quod *ſaepe in ignem, ſaepe in aquam cadebat.* In hac autem aegritudine homo ſubito concidit, & quaſi mortuus aliquandiu jacet; aut diſtentis totius corporis nervis, oculis diſtortis, motisque ex ore ſpumis, agitatur. Tempore vero interpoſito ad ſe redit, mali, quod paſſus fuit, ne minimum quidem ſentiens, perinde ac ſi nihil ſibi accidiſſet. Sed enim *Jeſus increpuiſſe daemonium* dicitur, *quod exiit, & puer ſanatus eſt.* Clarius autem epilepſiam paſſum fuiſſe hunc puerum ex eadem hiſtoria, ab evangeliſta medico de-

(*a*) *Matth. Cap.* XVII. *vſ.* 15. & 18.

depicta, apparet; qui *aegrum, ſimul ac corripuit ſpiritus, clamare, ſpumasque agentem lacerari & dilaniari*, tradit (*a*).

CAETERUM quod ad illos ſpectat σεληνιαζομένυς, quos cum daemoniacis conjunctos, quaſi morbo diverſo laborantes, Jeſus etiam ſanaſſe dicitur (*b*); ii aut inſani erant, aut inſani ſimul & epileptici, quod, ut modo diximus, non raro contingit. De daemoniis autem jam ſatis dictum eſt. Ad lunam vero quod attinet, minime dubium eſt, quin acceſſus ejusmodi, ad certa menſis tempora recurrentes, homines impulerint, ut lunarem eſſe hanc aegritudinem crederent. Revera enim tantam virtutem in eo morbo habet hoc aſtrum, ut ſaepe non alio tempore, quam nova vel plena luna, homines illo corripiantur; planeta nimirum vim ſuam iis cauſis adjiciente, quae ad noxam hanc inferendam ſunt aptae. Id autem qua fiat ratione, alias explicui; ubi aetherem noſtrum, pariter ac mare in aeſtus ſuos, iisdem vicibus intumeſcere manifeſto oſtendi (*c*).

ET cauſas quidem naturales habere, minimeque divinum eſſe hunc morbum, jam olim docuit magnus Hippocrates (*d*). Quanquam enim illis temporibus nondum ſatis pate-

(*a*) *Luc. Cap.* IX. *vſ.* 39. & *ſeqq.*
(*b*) *Matth. Cap.* IV. *vſ.* 24.
(*c*) Vid. *Lib. De imperio ſolis & lunae, Cap.* I. & II.
(*d*) *Lib. de morbo ſacro.*

tefactae essent animalis corporis sedes interiores, neque bene perspectae sanguinis & humorum, liquoris praesertim, quem nervi ferunt, proprietates; sagaci tamen ingenio & usu instructus plurima, tam ad naturam gravis hujusce mali cognoscendam, quam ad ejus sanationem pertinentia, recte proposuit. Hanc enim aegritudinem in cerebro ab humorum copia oriri, sapientissimus ille senex monstravit; ideoque sine incantamentis & magicis artibus, quae ad eam depellendam tunc in usu erant, illa, quae exsiccant, & exuperantem materiam minuunt, in primis ei mederi docuit.

Postquam autem saeculis sequentibus crebrior medicamentorum usus invaluerat, contra terribilem hunc morbum excogitata sunt remedia, & nonnulla quidem foeda nimis & horrida; qualia sunt jugulati gladiatoris epotus calidus sanguis, carnes humanae vel equinae, animalium quorundam testes & veretra, aliaque his similia (*a*); quasi, quae naturae sunt adversa, tanto ejus vitio contraria esse debeant. Ita enim saepe fit, ut, ubi deest rationalis medicina, inepta quaevis & temeraria tentetur. At circumforaneis tantum medicis, & aniculis, istiusmodi experimenta conveniunt. Quanquam ne nostris quidem temporibus a sordibus in hisce casibus ars

(*a*) Vid. *Cels. Lib.* III. *Cap.* XXII. & *Cael. Aurelian. Lib.* I. *Cap.* 4.

ars noſtra ſatis abhorrere videtur; cum ſtercora adhuc avium quarundam, & ungulae quadrupedum, aegrotis ſaepe devoranda praebeantur. Mirari autem ſubit, cum chemia jam ex corporibus ſalia & principia ſua maxime actuoſa elicere docuit; cur pura haec potius in uſum adhibere, quam craſſam ſimul & faeculentam, cui inhaerent, materiam, ſtomacho ſemper ingratam, nonnunquam & noxiam, in os ingerere medici nolint. At majora his auxilia expetit difficillimus iſte morbus, nec eadem ubique, ſed pro temperamentorum corporis diverſitate alia atque alia. Ea autem, quae plerumque conferunt, breviter hic tradam.

Sanguis, prout vires ferent, iteratis vicibus mittendus eſt, quo impetus ejus coërceatur. Vomitu interdum, purgatione per alvum crebrius, uti decet. In primis autem ſuperantem materiam a capite ſubtrahere oportet, quod praeſtant *emplaſtra veſicatoria.* Commodius vero idem fiet, ſi cutis medicamento cauſtico prope occipitium ita aduratur, ut per fonticulum perniciofus humor aſſidue prorumpat.

Et haec quidem acceſſuum vim frangunt; ad ipſam vero cauſam tollendam, ubi id fieri poteſt (non enim ſemper conceditur) alia praeſidia requiruntur. Hanc enim in humore iſto, qui nervos corporis irrigat, quem ſpiritus animales vulgo appellant, ſedem praecipuam habere manifeſtum eſt. Quibus autem modis in hujusmodi aegritudinibus is afficiatur,

tur, investigare irritus, ut opinor, foret labor. Sed enim cum, ut alias docui (*a*), ex partibus constet tenuissimis, quae ex sanguine in cerebrum derivantur, magnamque elasticae istius materiae, per orbem universum diffusae, portionem in se recipiunt, & implicitam tenent; quin corporis vel animi quodam vitio ita corrumpatur, ut officiis vitae exequendis jam minus idoneus, motus animales omnes non ad imperium voluntatis, sed effraenato quodam impetu & inordinato peragat, nequit sane dubitari. Remedia autem, quae pravae huic spirituum animalium conditioni emendandae conducunt, ea sunt praecipua, quae humores attenuandi, & per sudores e corpore propellendi, vi maxima pollent. Haec inter excellunt *radix valerianae sylvestris*, *castoreum Russicum*, *gummi graveolentia*, & *cinnabaris nativa*, non parce, sed larga satis copia, quotidie assumpta; ita tamen, ut medicamenti purgantis usus aliquando iis interponatur, ex quibus haud aliud praestantius est antidoto *hiera picra*, facta nimirum ex hac, vino affuso, tinctura. Celebratum enim a longo tempore *viscum quercinum* inutile lignum esse, jamdudum experientia compertum habeo. Neque id mirum, cum gustatu vel odoratu vix quicquam virtutis in eo deprehendatur, & Druidarum veterum religioni commendationis suae originem unice debeat. Quocirca inter frivolas res illas numerari oportet, quas vana

na

(*a*) *Account of poisons, third ed. the Introduction.*

na ſuperſtitio in artem medendi invexit; niſi forte falcem auream, qua demetebatur, candidam ſacerdotis veſtem, taurorum candidi coloris ſacrificia, & alia id genus inania, ad ſanandum conferre aliquid, ſibi quis perſuaſum habeat (*a*).

(*a*) *Plin. Hiſt. Nat. Lib.* XVI. *§. ult.*

CAPUT XI.

Sanguinis muliebris profluvium.

„ MEMORAT Divus Matthaeus, Chriſtum „ mulierem quandam, quae ſanguinis „ profluvio duodecimum laborabat annum, „ verbo ſanaſſe (*a*). "

QUAERITUR itaque, cujusmodi foret iſte morbus. Cum dicitur autem γυνὴ αἱμοῤῥοῦσα, ſanguinis fluxum ex partibus naturalibus fuiſſe opinor, quem ῥόον αἱματώδη appellat Hippocrates (*b*), & longum neceſſario eſſe obſervat. Unde duodecim jam annos miſella haec eo laborans, nulla arte ſanabilis jure cenſeri poterat.

(*a*) *Cap.* IX. vſ. 20.
(*b*) *De morb. Lib.* I. *Sect.* 3.

C A-

CAPUT XII.

Debilitas dorſi cum ſpina rigida.

„ ERAT mulier quaedam ſpiritum habens „ debilitatis jam annos duodeviginti, „ eaque ſic incurva, ut ſe erigere prorſus „ non poſſet; cui manus impoſuit Jeſus, & „ ſoluta eſt ab infirmitate, atque protinus „ correcta (*a*). ”

Συγκύπτουσα erat haec mulier, ſive *cernua*; non valens ἀνακύψαι, ſive *caput attollere*. Spiritus autem iſte, pro more loquendi Judaeis uſitato, erat ipſe *Satanas*. Nam ita mox ad collegii magiſtrum, indignantem illam ſabbato ſanatam eſſe, Chriſtus ipſe loquens ait, *hanc Satanam annos jam duodeviginti vinctam habuiſſe*. Et eodem plane ſenſu πνεῦμα ἄλαλον vocat Marcus evangeliſta *ſpiritum, qui loquendi facultatem impediret* (*b*).

Hoc malum ſaepe iis contingit, quibus lumborum vitio nimis diu vexatis muſculorum fibrae illic contrahuntur, & rigidae fiunt. Veriſimile eſt igitur ab hac ipſa cauſa diuturnum hunc morbum, non alia quam divina ope ſanabilem, proveniſſe.

(*a*) *Luc. cap.* XIII. vſ. 11. *& ſeqq.*
(*b*) *Cap.* IX. vſ. 17.

C A-

CAPUT XIII.

Christi sanguineus sudor.

„ De Christo ipso narrat Divus Lucas, quod „ cum esset in aestu contentius orans, „ sudore manabat simili sanguineis guttis ad „ terram delabentibus (*a*)."

Hoc vulgo ita accipitur, ut si ipso sanguine sudasset Servator mundi. Id autem non dicitur. Erat solummodo sudor ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, *sicut sanguinis guttae*; hoc est, guttae sudoris adeo magnae erant, crassae, ac viscidae, ut instar guttarum sanguinis caderent in terram. Ita verba haec intellexerunt Justinus Martyr, Theophylactus, & Euthymius. Observavit tamen Galenus, *Contingere interdum, poros ex multo aut fervido spiritu usque adeo dilatari, ut etiam exeat sanguis per eos, fiatque sudor sanguineus* (*b*).

(*a*) *Cap.* XXII. vs. 44.
(*b*) *Lib. De utilitate respirationis.*

C A-

CAPUT XIV.

Morbus Judae.

INTER morbos refero nefarii proditoris Christi, Judae scilicet, mortem; de qua eo libentius aliquid dicam, quoniam in diversas super illa sententias abierunt etiam doctissimi sacrarum literarum interpretes. Et quinquaginta circiter abhinc annis duo in academia Lugduno batava celeberrimi historiarum professores, Jacobus Gronovius & Jacobus Perizonius, nimia cum iracundia, editis libellis, controversiam hanc agitarunt. Non enim semper & usquequaque cultores suos humanos reddunt literae humaniores.

Lis illa hinc orta est. Ediderat Perizonius *Aeliani varias historias* cum notis suis & aliorum, ubi arrepta occasione ab eo, quod de Poliagro tradit Aelianus (*a*), significationem verbi *ἀπάγχεσθαι*, quo mortem Judae commemorans utitur Divus Matthaeus (*b*), diligenter excutit; eamque vocem non tantum strangulationem, quae laqueo fit, sed etiam summum animi dolorem, quo quis ad mortem fere premitur,

(*a*) *Lib.* v. *Cap.* 8.
(*b*) *Cap.* XXVII. vs. 5.

mitur, & quo confecti necem ſibi ſaepe conſciſcunt, nonnunquam denotare contendit. Hoc aegre ferens Gronovius, qui jam ante libellum *De morte Judae* vulgaverat, quo hominem miſerrimum ſuſpendio voluntario vitam ſuam finiviſſe dixerat, ſtylum mox ſtrinxit, adverſarii rationes convellens, ſuasque confirmans. Quin & de locutione πρηνὴς γενόμενος a Perizonio diſſentit, quam non de moriente, ſed de jam mortuo tantum, ſive de projecto cadavere, intelligi debere fidenter aſſerit. Divus enim Matthaeus ſimpliciter dicit ἀπήγξατο (*a*); Lucas autem plenius, πρηνὴς γηνόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ (*b*) hoc eſt, *praeceps factus crepuit medius, & effuſa ſunt ejus omnia viſcera.* Satis igitur liquet, ſi verbum ἀπάγχεσθαι non aliud ſignificet quam *ſtrangulationem, quae laqueo fit*, minime ſecum concordare duos evangeliſtas, niſi cum doctiſſimo Caſaubono dicere velimus; Judam ſe ſuſpendiſſe, ſed, laqueo rupto, decidiſſe in praeceps. At hoc non mortis modum exponit, id quod manifeſte videtur voluiſſe Divus Lucas; ſed rem tantum levis momenti adjicit, quae poſt illam, aut certe in illa acciderat. Manifeſtum eſt autem per vocem hanc non tantum *ſuffocationem ſuſpendio factam* denotari, ſed etiam *ſummum animi dolorem*, quo vehementer oppreſſi mortem ſibi haud raro conſciſcunt. *Strangulat* enim, ut ait Ovidius, *incluſus dolor.* Et

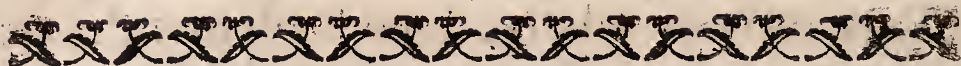
(*a*) *Ibid.*
(*b*) *Act. Apoſt. cap.* I. vſ. 18.

Et hoc quidem quamplurimis exemplis, ex auctoribus antiquis allatis, liquido demonstravit Perizonius (*a*). Neque minus dubium est, quin locutio ista πρηνὴς γενόμενος, tam de illo, qui *sponte sua se praecipitem dat*, quam qui *casu aliquo pronus decidit*, adhiberi possit, id quod idem ille prolixe ostendit.

Non una dissertatione stetit illa rixa. Expensis autem argumentorum, quae ab utraque parte prolata sunt; ponderibus, quod dixit Mattheus cum eis, quae Lucas, aut apud eum Divus Petrus, exposuit, hoc pacto conciliari posse existimo. Proditor iste miserrimus, postquam Christum morti damnatum vidit, facti sui poenitentiam agere coepit; hinc mox moerore animique desperatione correptus, aut vertigine captus (quod in ejusmodi aegritudine saepe evenit) ex alto cecidit pronus; aut, quod probabilius videtur, ultro se praecipitavit, & illiso forte ad saxum aliquod, vel arboris truncum, corpore, effusis visceribus, mortuus jacuit. Matthaeus itaque animi angorem, qui ipsum ad mortem sibi inferendam adegerat, declaravit; Lucas vero diserte ac proprie necis illius modum definivit. Non immerito igitur hoc mortis genus in numero morborum (aegrotabat enim animus) censeri debet.

(*a*) Vid. *Dissert. De morte Judae*, & *Responsiones duas ad Gronovium*, *Lugd. Bat.* 1702. & 3.

C A-

CAPUT XV.

Regis Herodis morbus.

INSIGNIS est morbus, quo justo Dei judicio in poenam superbiae correptus Herodes Agrippa exspirasse dicitur. Is enim σκωληκόβρωτος hoc est, *a vermibus erosus*, miseram vitam finivit, ut sacer tradit historicus, cujus verba sic se habent: „ Certo die Herodes re„ gali veste indutus, in solio sedens, ad illos „ orationem habebat; & populus divinam es„ se, non humanam vocem acclamabat. Il„ le vero confestim a Domini angelo ictus „ (quod Deo gloriam non tribuisset) & a ver„ mibus erosus expiravit (*a*) ". At Josephus eandem rem narrans *vermes* non memorat; sed torminibus maximis subito correptum, continuisque per quinque dies ventris cruciatibus confectum, periisse scribit (*b*). Vermes autem, a quibus viscera erodebantur, torminum fuisse causam Divus Lucas nos docuit.

ILLUD igitur singulare in se habuit regis hujusce morbus, quod repente ipsi divinitus fuit immissus (idque illum agnovisse testatur Jo-

(*a*) *Act. Apost. cap.* XII. vs. 23.
(*b*) *Antiq. Jud. Lib.* XIX. *cap.* VIII. §. 2.

Æ
ΙΠΠΟ
ΚΡΑΤΗΣ

Josephus (*a*)) caeteroquin alia non desunt verminosi putroris in vivis exempla. Hoc enim morbo avus ejus Herodes, Magni cognomine insignitus, diu laborasse, tandemque consumptus fuisse dicitur (*b*). Herodotus etiam de Pheretima, Arcesilai Cyrenensium regis matre, meminit, quod vivens vermibus computruerit (*c*). Atque eodem foedo morbo, exesis genitalibus, periisse traditur imperator Romanorum, Galerius Maximianus (*d*). Funestos igitur hujusmodi casus non observasse aliqui saltem ex medicis Græcis non poterant. Idcirco ad ulcera σκώληκας ἔχοντα, h. e. *vermibus scatentia*, remedia proposuit Galenus (*e*). *In abscessibus enim*, inquit, *multoties inveniuntur animalia*, ζῶα, *illis quae ex putredine generantur, simillima* (*f*). Et Philoxenus apud Aëtium se aliquando *reperisse* dicit *in atheromatum humore animalia, culicibus, aut muscis parvis similia* (*g*). Denique Paulus Aegineta haec pellendi etiam rationem docet (*h*).

PLURA autem veteres testimonia in re satis manifesta adducere non est necesse, cum recentiores etiam medici complures haec eadem

(*a*) *Ubi supra.*

(*b*) *Joseph. A. J. Lib.* XVII. *Cap.* VI. §. 5. & *De B. J. Lib.* I. *Cap.* XXXIII. §. 5.

(*c*) *Hist. Lib.* IV. *in fine*, Ζῶσα εὐλέων ἐξέζεσε.

(*d*) *Sext. Aurel. Victor. Epitom.* & *Pompon. Laeti Rom. Hist. compend.*

(*e*) *De compos. medic. per genera, L.* IV. *Cap.* 10.

(*f*) *Lib. De tumorib. praeternatur. Cap.* 4.

(*g*) *Lib.* XV. *cap.* 7.

(*h*) *Lib.* IV. *cap.* 42.

dem obſervarunt. Marcellus enim Donatus virum quendam illuſtriſſimum memorat, cujus ventrem obeſiſſimum ad mortem usque eroſerunt, atque corruperunt, in cute, pinguedine & humoribus ultra modum diſtenta, nati vermiculi, iis haud diſſimiles, quos in corrupto vetuſtate caſeo occultari videmus (*a*). Simillima his animalcula, ſimul cum urina ex corpore medici cujusdam eximii exeuntia, vidit Nicolaus Tulpius, vir non minus arte quam doctrina inſignis (*b*). Doctiſſimi etiam *Ephemeridum mediophyſicarum Germanicarum* ſcriptores atrocem nobilis cujusdam Galli caſum enarrant, cui ex corrupto ſanguine dies noctesque cum horrendis cruciatibus, per univerſos fere cutis meatus, oculos nimirum, nares, os, & veſicam urinae, minutiſſima rufi coloris animalcula eruperunt, quorum carnificina miſerrime periit (*c*). Apud eosdem quoque ex abſceſſu in ſura puellae orto vermes nigri, ſcarabaeis haud abſimiles, proreppiſſe memorantur (*d*). Ex mammis denique puerperae minutiſſimos & candidiſſimos vermiculos cum lacte exiviſſe iidem auctores teſtantur (*e*). Nec omitti hic debent duae conſimiles narrationes, quarum alteram Poterius, alteram, qui ſcripta ejus illuſtravit commentario, tradidit Fridericus Hoffmannus. Ille

(*a*) *De hiſt. medic. mirab. Lib.* 1. *cap.* 5.
(*b*) *Obſerv. medic. Lib.* 11. *cap.* 50.
(*c*) *Decur.* 2. *ann.* 5. *Append. Artic.* 38.
(*d*) *Ibid. Artic.* 52.
(*e*) *Ibid. Artic.* 109.

le colonum curabat, cui ex aperto in genu dextro tumore vermes exiles vivi prodierunt, qui morſibus ſuis dolorem atrociſſimum hac in parte concitarunt. Hic autem artificem quendam vidit, quem cum tumor durus, magnam afferens moleſtiam, circa venas ani exortus infeſtaret, hunc iterum atque iterum ſcalpello chirurgus nullo cum levamine incidit; donec tandem ex ulcere facto vermiculos nigris, aculeis inſtructos, magno copia foras exemiſſet (*a*).

HISTORIIS iſtis, licet mirae videntur, non eſt tamen cur quis fidem deneget. Animata eſt enim, ſupra quam credi facile poſſit, omnis rerum natura. Aër, quem ſpiramus; cibi, quibus veſcimur; liquida potiſſimum omnia, diverſiſſimi generis animalculis abundant. Ex quibus fieri poteſt, ut nonnulla corporibus noſtris recepta, & in exiguos partium molliſſimarum meatus, veluti in nidos, delata, more lumbricorum in inteſtinis, creſcant, & magnitudinem eorum acquirant. Hinc, obſtructis minimis humorum canaliculis, tumores oriuntur; qui calore ſuppurati & rupti foedam prolem incluſam, vermiculorum ſpecie, effundunt.

NEQUAQUAM igitur interpretibus accedo, qui phthiriaſi, hoc eſt, *morbo pediculari*, conſumptum interiiſſe Herodem autumant. Aliud animal eſt, σκώληξ aliud φθεὶρ: haec ſummam

(*a*) *Poterii Opera cum annotat. Frid. Hoffmanni, edita Francof.* 1668. *pag.* 72.

mam cutem, ille corporis interiora depaſcitur. Neque dubium eſſe poteſt, quin Divus Lucas, & ipſe medicus, vim utriusque vocis recte intellexerit. Scio tamen morbum ὑπὸ τῶν φθειρῶν, cum eo ὑπο τῶν σκωλήκων oriundo, a viris doctiſſimis confundi; quorum illo periiſſe dicitur Pherecydes Syrius (*a*), ut etiam Lucius Sylla (*b*). Unde eruditiſſimus Kühnius (*c*), *tantundem*, inquit, *mihi valet apud S. Lucam* σκωληκόβρωτος, *ac apud Heſychium* (*d*) φθειρόβρωτος: ideo nimirum, quod pediculi veri ſint vermes.

(*a*) *Aelian. Var. Hiſt. Lib.* IV. *cap.* 28.
(*b*) *Plutarch. in ejus vita.*
(*c*) *Not. ad Aelianum.*
(*d*) *Lib. De vit. philoſ.*

F I N I S.

